INSTYTUT STUDIÓW POLITYCZNYCH
POLSKIEJ AKADEMII NAUK

SPRAWOZDANIE

Z DZIAŁALNOŚCI NAUKOWEJ

W 2013 ROKU

Warszawa, luty 2014

Spis treści:

Podstawowe informacje o Instytucie Studiów Politycznych PAN	5
Opis prac badawczych i wyników badań	8
Skład Rady Naukowej	39
Zakłady	40
Wykaz publikacji recenzowanych w czasopismach	41
Wydawnictwa własne Instytutu	45
Wykaz monografii naukowych	48
Realizowane projekty badawcze	58
Kształcenie (rozwój) kadr naukowych	62
Upowszechnianie i promocja osiągnięć naukowych	67
Ekspertyzy i opinie naukowe	84
Nagrody i wyróżnienia	86
Współpraca naukowa z zagranicą	87
Inne formy aktywności merytorycznej pracowników	94
Udział w projektach badawczych	105
Udział w życiu naukowym środowiska	110
Działalność dydaktyczna	116
Działalność biblioteki naukowej ISP PAN	121
Aneks: I Konkurs na projekt badawczy dla młodych naukowców	123

Rok 2013 upłynął pod znakiem dwóch istotnych kwestii, wymagających rozsądnego, ale i stanowczego rozwiązania.

Po pierwsze, dobiegła końca procedura przygotowań do parametryzacji placówek naukowych, nastąpił czas oczekiwania na wyniki. Instytut uzyskał kategorię A, co w świetle realnych możliwości wydaje się oceną dobrą, a jednocześnie zobowiązującą do dalszych intensywnych zabiegów w perspektywie kolejnej parametryzacji. Szczególne wysiłki powinny zostać położone w obszarze stałego zwiększania dorobku publikacyjnego w postaci monografii i artykułów w wysoko punktowanych czasopismach, a przede wszystkim należy zintensyfikować zabiegi o pozyskiwanie grantów badawczych. Istotnym aspektem działań pracowników ISP PAN powinny być inicjatywy w jeszcze większym niż dotychczas zakresie wzmacniające markę naszego Instytutu.

Po drugie, w roku sprawozdawczym podjęto nieodzowny proces rozwiązywania problemów kadrowych. Chodzi o znaczne ograniczenie liczby pracowników, dla których ISP PAN nie jest pierwszym miejscem pracy lub zatrudnionych na etacie inżynieryjno-technicznym. Proces ten jest znacząco zaawansowany, dzięki czemu uzyskano bardzo wyraźne ograniczenie bieżącego deficytu finansowego Instytutu. Ważnym elementem zmian dokonujących się w Instytucie Studiów Politycznych była troska o utrzymanie potencjału badawczego, a także zachowanie właściwej atmosfery w stosunkach między pracownikami Instytutu.

Podstawowe informacje o Instytucie Studiów Politycznych PAN:

W styczniu 2013 roku ISP zatrudniał 87 pracowników naukowych (76 etatów) i 16 pracowników inżynieryjno-technicznych (14,25 etatów), zaś w grudniu 75 pracowników naukowych (70,5 etatów) i 15 pracowników inżynieryjno-technicznych (13,05 etatu). W roku sprawozdawczym nastąpiło 7 przyjęć do pracy w ISP, 18 zwolnień, 1 osoba została przeniesionych do pionu naukowego, zaś 1 do grupy pracowników inżynieryjno-technicznych. Jeden pracownik ISP PAN otrzymał tytuł profesora, 3 uzyskało stopnie doktora habilitowanego, 3 doktora. Ponadto Rada ISP nadała stopień doktora habilitowanego 3 osobom, a 8 doktora.

Rok 2013 był kolejnym rokiem, który upłynął pod znakiem konsolidacji i wzmocnienia potencjału naukowego, dydaktycznego i organizacyjnego oraz koordynacji programów badawczych ISP. Dlatego Instytut utworzył trzecie – po powstałych w 2012 roku centrach naukowych z Collegium Civitas i Uczelnią Łazarskiego – centrum naukowe z Instytutem Pracy i Spraw Socjalnych oraz Wydziałem Dziennikarstwa i Nauk Politycznych UW.

Od 2002 roku Instytut Studiów Politycznych PAN i Collegium Civitas prowadzą wspólne, dwustopniowe studia podyplomowe, dające możliwość zdobycia lub uzupełnienia wiedzy z socjologii lub nauki o polityce. Studia podyplomowe trwają cztery semestry i kończą się świadectwem ukończenia. Dają one teoretyczne i metodologiczne podstawy do drugiego etapu nauki, jakim jest praca nad rozprawą doktorską pod okiem opiekuna naukowego, a następnie jej obrona w ISP PAN. Podjęcie pracy naukowej i uczestniczenie w seminariach doktorskich możliwe jest już od drugiego semestru nauki w studium podyplomowym. Zajęcia prowadzą wykładowcy Collegium Civitas i pracownicy naukowi Instytutu Studiów Politycznych PAN oraz innych instytutów nauk społecznych Polskiej Akademii Nauk, a seminaria doktoranckie – profesorowie ISP PAN. W studiach uczestniczy osób, w 2013 roku przyjęto 11 osób. Ponadto ISP kształci w ramach ośmiosemestralnych studiów doktoranckich w zakresie socjologii i nauki o polityce. Studium oferuje specjalną ścieżkę dydaktyczną, obsługiwaną przez wykładowców Collegium Civitas i pracowników naukowych Instytutu Studiów Politycznych PAN. Na studiach kształci się 13 osób. W roku sprawozdawczym nowy nabór na pierwszy rok nie został przeprowadzony.

W 2013 roku w ISP realizowano 17 projektów badawczych w ramach działalności statutowej, 3 projekty obejmujące badania podstawowe lub prace rozwojowe, na których realizację środki zostały przyznane w ramach międzynarodowych lub zagranicznych postępowań konkursowych oraz 16 projektów obejmujących badania podstawowe lub prace rozwojowe, na których realizację środki zostały przyznane w wyniku krajowych postępowań konkursowych, a także 5 projektów w ramach I Konkursu na projekty badawcze służące rozwojowi młodych naukowców w Instytucie Studiów Politycznych PAN w roku 2012/2013.

Przygotowano 15 opracowań naukowych, ekspertyz na zlecenie przedsiębiorstw, organizacji gospodarczych i instytucji państwowych, samorządowych i międzynarodowych.

Pracownicy ISP brali żywy udział w życiu naukowym środowiska: członkostwo z wyboru i pełnione funkcje w krajowych, zagranicznych, międzynarodowych organizacjach (ciałach eksperckich) i instytucjach naukowych oraz komitetach redakcyjnych czasopism naukowych o zasięgu międzynarodowym.

W 2013 roku ISP zorganizował 8 konferencji naukowych, a pracownicy ISP wygłosili 194 referaty na konferencjach naukowych organizowanych przez inne jednostki naukowe zarówno w kraju, jak i za granicą.

W 2013 roku pracownicy naukowi ISP PAN ogłosili drukiem łącznie 172 publikacje, z czego 13 stanowiły monografie naukowe, rozdziałów w monografiach było 84, publikacji w czasopismach recenzowanych, wyróżnionych

przez European Reference Index for the Humanities (ERIH, lista C) 5, publikacji w innych czasopismach recenzowanych, wymienionych w aktualnym wykazie czasopism punktowanych MNiSW (lista B) 27, a publikacji ukazujących się w innych czasopismach 24.

W roku sprawozdawczym ISP był wydawcą „Kultury i Społeczeństwa", t. LVII, nr 1 – 4 (koedycja z Komitetem Socjologii PAN); „Rocznika Polsko-Niemieckiego", nr 21; „Studiów Politycznych", nr 30 i 31. Ponadto ISP PAN jest właścicielem pisma „Sprawy Międzynarodowe". W roku 2013 ukazał się tom LXVI, numery 1–4.

Rok 2013 to kolejny okres, w którym praca naukowa naszych pracowników została doceniona. Na szczególne podkreślenie zasługuje zwycięstwo Adama F. Barana, Grzegorza Motyki, Tomasza Stryjka i Rafała Wnuka w II Konkursie Historycznym na najlepsze prace naukowe poświęcone drugiej (powojennej) konspiracji w Polsce, organizowanym przez Fundację im. Jadwigi Chylińskiej – Warszawa (współpraca: Instytut Historii PAN, Warszawa). Autorzy opublikowali książkę *Wojna po wojnie. Antysowieckie podziemie w Europie Środkowo-Wschodniej w latach 1944-1953*. Paweł Kowal otrzymał nagrodę im. prof. Tomasza Strzembosza przyznaną przez Fundację im. Tomasza Strzembosza za książkę *Koniec systemu władzy*, a Marcin Zaremba został Laureatem Nagrody im. Kazimierza Moczarskiego, przyznanej na XXII Targach Książki Historycznej w Warszawie za książkę *Wielka trwoga. Polska 1944-1947*. Za zasługi w badaniach, dokumentowaniu i upamiętnianiu wydarzeń 1968 roku Piotr Osęka i Dariusz Stola zostali odznaczeni przez Prezydenta RP Krzyżami Kawalerskimi Orderu Odrodzenia Polski.

OPIS PRAC BADAWCZYCH I WYNIKÓW BADAŃ

W ramach działalności statutowej placówki, w Instytucie prowadzone były prace badawcze w kilkunastu obszarach tematycznych, które można – podobnie jak w roku poprzednim – wpisać w cztery ogólniejsze kategorie:

1. Procesy społeczne, polityczne, gospodarcze zachodzące w toku transformacji ustrojowej w Polsce, zarówno w ujęciu socjologicznym, jak i politologicznym;
2. Stosunki międzynarodowe i problemy bezpieczeństwa, geopolityka, procesy integracji europejskiej i badanie struktur unijnych, badania niemcoznawcze, procesy zachodzące w Europie Środkowej i Wschodniej, w państwach postsowieckich i w Azji Wschodniej;
3. Historia najnowsza, ze szczególnym uwzględnieniem historii Polski w okresie II wojny światowej i po 1945 roku, stosunków polsko-sowieckich (rosyjskich) i polsko-ukraińskich;
4. Myśl polityczna i filozofia polityki.

*

Badania wpisujące się w tematykę procesów społecznych, politycznych i gospodarczych w toku transformacji ustrojowej w Polsce oraz w okresie konsolidacji procesów demokratyzacyjnych są prowadzone przede wszystkim w Zakładzie Systemów Społeczno-Politycznych, Zakładzie Badania Elit i Instytucji Władzy, Zakładzie Badań Porównawczych nad Polityką, Zakładzie Przemian Społecznych i Gospodarczych oraz w Zakładzie Badań Organizacji Not-for-Profit.

ZAKŁAD SYSTEMÓW SPOŁECZNO-POLITYCZNYCH

W Zakładzie prowadzili badania: prof. dr hab. Bogdan W. Mach (kierownik), prof. dr hab. Edmund Wnuk-Lipiński, prof. dr hab. Jadwiga Koralewicz, dr hab. Aleksander Manterys, dr hab. Andrzej Szpociński, dr hab. Stanisław Mocek, dr Xymena Bukowska, dr Ireneusz Sadowski. Zespół kontynuował realizację tematu: **„Demokracja w działaniu: Przemiany kultury i instytucji politycznych na początku XXI wieku”.**

Rok 2013 był ostatnim rokiem realizacji zbiorowego 3-letniego projektu pt. „Demokracja w działaniu: Przemiany kultury i instytucji politycznych na początku XXI wieku”. Na realizację projektu w roku 2013 złożyły się indywidualne subprojekty pracowników Zakładu, w ramach których prowadzili oni prace analityczne, analizowali i zbierali dane empiryczne oraz przygotowywali wnioski grantowe. Merytoryczną zawartość tych subprojektów i poczynione w nich ustalenia oddają skrótowo ich tytuły: „Strukturalne determinanty postaw i zachowań społecznych i politycznych” (Bogdan W. Mach i Ireneusz Sadowski), „Kondycja współczesnej demokracji” (Xymena Bukowska), „Oblicza współczesnej kultury historycznej” (Andrzej Szpociński), „Globalny kryzys a demokracja” (Edmund Wnuk-Lipiński), „Kultura lęku a demokracja” (Jadwiga Koralewicz), „Rola mediów i dziennikarzy w sytuacji pluralizmu” (Stanisław Mocek) oraz „Teorie i metateorie w socjologii” (Aleksander Manterys).

Bogdan W. Mach (wraz z Johnem E. Jacksonem z University of Michigan), analizując dane empiryczne, wyodrębnili w myśleniu o Unii Europejskiej i jej rozszerzaniu elementy postaw i nastawień charakteryzujących postrzeganie społecznego świata w kategoriach gry o sumie zerowej. Tego rodzaju postawy i nastawienia stanowią poważne zagrożenie dla Unii, gdyż są w ewidentny sposób sprzeczne z fundamentalnymi unijnymi ideami synergii i

solidarności. Mach i Jakson wykazali, że w miarę jak wędrujący kapitał „wywozi" miejsca pracy w regiony o niższych kosztach pracy, a napływ etnicznie obcych imigrantów zabiera kolejne miejsca, powstają w opinii publicznej elementy myślenia podporządkowanego widzeniu świata w kategoriach gry o sumie zerowej. Rozwojowi tego myślenia sprzyjają jednak najbardziej nie tyle własne negatywne doświadczenia na rynku pracy (bezrobocie, obniżka dochodów), co silne skojarzenie takich doświadczeń z negatywnym stosunkiem wobec imigrantów jako ludzi obcych kulturowo. Wyniki te zostały udokumentowane w danych irlandzkich z lat 2002–2009 obejmujących boom i załamanie się irlandzkiej gospodarki oraz napływ imigrantów z Europy wschodniej po rozszerzeniu Unii w roku 2004.

W innych analizach Mach i Jackson udowodnili, że są empiryczne podstawy, by oczekiwać, że pokolenia najmłodszych wyborów staną się „motorem" daleko idących zmian w wynikach kolejnych polskich wyborów parlamentarnych. W analizach wyborów do Sejmu (z wykorzystaniem danych Polskiego Generalnego Sondażu Wyborczego, PGSW) wskazali oni na odmienność najmłodszych wyborców (na przykład ich „ponadśrednie" poparcie dla partii prawicowych) i dokonali symulacji wyników wyborów w roku 2025 odwołując się do różnych scenariuszy i projekcji zachowań wyborczych ludzi młodych i najmłodszych.

Ireneusz Sadowski zarówno w uwagach teoretycznych, jak i w innowacyjnym badaniu empirycznym zrealizowanym w Polsce, dokonał porównania mocy wyjaśniającej atomistycznych i kontekstowych (sieciowych) modeli powstawania postaw i zachowań społeczno-politycznych. Wykazał on, że kontekst może być ważniejszych dla tych wyjaśnień niż uwzględnianie nawet długiego katalogu indywidualnych charakterystyk społecznych, ekonomicznych i politycznych. Jego badania empiryczne realizowane na pograniczu Mazur i Ziemi Łomżyńskiej sugerują, że kontekst (sieć społeczna) może mieć szczególnie silne znaczenie w warunkach lokalnych światów społecznych. Ustalenia Sadowskiego miały wpływ na podjęcie w Zakładzie zakończonej sukcesem pracy nad dużym grantem, jednym z celów którego jest weryfikacja jego ustaleń w badaniu ogólnopolskim (patrz ostatni akapit).

Na kontekstowy charakter lokalnych, „społecznych światów Białowieży" wskazała w swych badaniach Xymena Bukowska. Pokazała ona w swym projekcie – w teoretycznej konceptualizacji i empirycznej realizacji – jak „kapitał obywatelski" (sieciowo ustrukturalizowane obywatelskie zaangażowanie w politykę lokalną) może być ujmowany jako rodzaj kapitału kulturowego ze wszystkimi opisanymi przez Bourdieu funkcjami tego ostatniego.

Andrzej Szpociński w swych badaniach systematycznie wykazuje, że polski kanon kulturowy ulega treściowemu zubożeniu i medialnym uproszczeniom stanowiącym zagrożenie dla efektywnej komunikacji społecznej i warunkowanej tą właśnie efektywnością demokracji. Na podobne zjawiska uwagę zwraca Stanisław Mocek w swoich ustaleniach na temat „celebratyzacji" jako nowej wersji kultury masowej charakteryzującej „popspołeczeństwo".

Edmund Wnuk-Lipiński, z kolei, w szeroko zakrojonej analizie na temat „kryzysu globalnego" wskazuje, że kryzys finansowy i gospodarczy wpłynął na stan wszystkich „młodych demokracji". W wyniku tego kryzysu powstaje nowy porządek globalny, w którym rywalizują demokratyczne i autorytarne odmiany kapitalizmu. W centrum uwagi Wnuka-Lipińskiego pozostaje wciąż aktualny problem, w jaki sposób trendy globalne wpływają na polską demokrację biorąc pod uwagę 25-letnią, specyficzną historię polskiej transformacji ku rynkowi i demokracji. Ważnym elementem tej transformacji jest też to, na co uwagę zwraca w swych ustaleniach Jadwiga Koralewicz. Według niej polskie badania nad autorytaryzmem, lękiem i demokracją wskazują, że chociaż poziom autorytaryzmu niemal się nie zmienił od lat dziewięćdziesiątych, to nastąpiły znaczne zmiany poziomu autorytaryzmu poszczególnych zbiorowości – w szczególności ważny jest wzrost antyautorytaryzmu młodzieży i jego możliwe społeczno-polityczne konsekwencje.

W roku 2013 Aleksander Manterys kontynuował pracę nad zbiorem najnowszych tekstów rozwijających teorię socjologiczną i metatorię nauk społecznych oraz nad własną książką o aktorach społecznych jako zarządcach wrażeń, zmuszonych do ustawicznej pracy nad własnym wizerunkiem w interakcjach społecznych. Stałym punktem wyjścia jego badań jest przekonanie, że niezbędna jest dziś rewizja schematu myślenia identyfikowanego przez ustalenia Durkheima, Parsonsa i Goffmana. Źródeł alternatywy teoretycznej dla tych badaczy A. Manterys doszukuje się systematycznie w pracach Charlesa N. Cooleya, Gabriela Tarde'a i Gustava Le Bona.

Rok 2013 był rokiem wielkich zmian z strukturze osobowej Zakładu. Z dużego Zakładu liczącego 10 osób, pozostało tylko pięć osób (jedna od dawna na urlopie bezpłatnym). Osoby, które obecnie pracują w Zakładzie (Mach, Sadowski, Szpociński i Manterys), podjęły wysiłek nowej strukturalizacji prac zakładowych na rok 2014 i lata następne. W niektórych aspektach wysiłek ten już przyniósł owoce. Warto na przykład wskazać, że Zakład skierował w roku 2013 dwa duże wnioski grantowe do NCN. Jeden z nich już uzyskał finansowanie w ramach programu Harmonia. Drugi oczekuje na rozpatrzenie.

ZAKŁAD BADANIA ELIT I INSTYTUCJI WŁADZY

Zespół składa się z następujących badaczy: dr hab. Ewa Nalewajko (kierownik), dr Witold Betkiewicz, dr Agnieszka Kloskowska-Dudzińska, dr Irena Pańków, mgr Paweł Maranowski, mgr Anna Radiukiewicz. W 2013 roku realizowano projekt pn.: **„Zasoby i działania elit państwa"**.

Pierwszym wątkiem badań była analiza stylów uprawiania polityki. Przyjęto założenie wyjściowe, zgodnie z którym to nie głębokie korzenie filozoficzne czy ugruntowane przekonania ideologiczne wpływają dziś najsilniej na sposób uprawiania polityki w systemach demokratycznych. Nie jest też on nigdy prostą, racjonalną reakcją na bieżące wydarzenia. Przebiega natomiast wedle pewnych określonych wzorów kulturowych (stylów polityki) rządzenia. Te wzory, wraz z psychospołecznymi predyspozycjami oraz profesjonalnymi i mentalnymi kwalifikacjami określonych polityków, a także wiązkami ideowych przekonań, typowych dla ich najbliższych, politycznych środowisk składają się na swoiste style polityczne. Wyróżniono dwa typy idealne takich stylów, poddając następnie badaniu ich empiryczne postaci w odniesieniu do elit struktur wykonawczych państwa (premierów i prezydentów III RP). Celem był nie tylko opis, ale też ocena wpływu ich zmienności na jakość rządzenia państwem w dłuższej perspektywie czasu. Stwierdzono między innymi, że style o większym natężeniu cech liberalnych występowały zdecydowanie częściej niż style populistyczne i to pomimo słabości klasycznej tradycji liberalnych w polskiej kulturze politycznej. Było to niewątpliwie związane z siłą oddziaływania liberalnego wzorca demokracji przyjętego w punkcie wyjścia transformacji (a później kwestionowanego z punktu widzenia założeń demokracji większościowej). Wyróżniono trzy podtypy tego stylu: liberalno-etyczny, liberalno-technokratyczny i liberalno-profesjonalny; każdy z nich w odmienny sposób wpływał na rządzenie państwem, podobnie jak styl populistyczny, który z kolei ujawnił się wyłącznie w wersji etycznej, tożsamościowej i społecznej zarazem. Oba style współistniały ze sobą w systemie politycznym na zasadzie konfrontacji oraz walki i tylko w ramach konkretnych ekip rządzących ulegały wewnętrznej, specyficznej, okresowej akomodacji. Naznaczyło to trwałym konfliktem relacje rządu i opozycji oraz wpływało na ograniczanie rządowej agendy i skuteczności jej realizowania w przypadku dowolnej elity sprawującej władzę. Wykazano tym samym istotny, znaczący wpływ zawartych w koncepcji stylu politycznego mechanizmów kulturowych i personalno-przywódczych, na współczesną politykę.

Drugim aspektem zagadnienia jest studium procesu kształtowania się polskiego Sejmu począwszy od roku 1989. Badanie koncentruje się na prezentacji głównych przemian, jakie od 1991 roku następowały wśród reprezentantów zasiadających w izbie niższej polskiego parlamentu. Główne wnioski mówią, że modyfikacje instytucjonalne ograniczyły fragmentację oraz spowodowały zdominowanie procesów rekrutacji przez „zwykłe" w demokracjach kanały partyjne. Następuje, choć z oporami, profesjonalizacja sejmu, a po 2001 roku – ustabilizowanie składu zorganizowanych aktorów politycznych. Zaowocowało to, szczególnie po 2005 roku ograniczeniem wcześniejszej, nadmiernej wymiany składu personalnego. Począwszy od 2002 roku obecność partii w samorządach wielkomiejskich ugruntowuje się (zdobywają coraz większe poparcie pod własnymi szyldami). Można wyróżnić 3 typy układów politycznych w wielkich miastach: partyjny z partyjnym prezydentem, partyjny z bezpartyjnym prezydentem bądź ze słabą reprezentacją prezydencką, partyjny z silną reprezentacją prezydencką. W części przypadków (miast i partii) pewną trudność sprawia partiom rozwinięcie przejrzystych i akceptowanych mechanizmów rekrutacji młodszych kadr, zarówno szczebla miejskiego, jak i (potencjalnie) krajowego. Obecność partii w miastach powoduje także, m.in. przenoszenie na poziom miasta konfliktów z ogólnopolskiej sceny politycznej. Nie należy jednak bagatelizować roli partii w samorządzie jako naturalnego kanału przepływu informacji z poziomu lokalnego na poziom krajowy. Partie wprowadzają też organizacyjną ciągłość i stabilność oraz większą niż inne organizacje polityczne przejrzystość i możliwość kontroli.

Jedną z metod badania była analiza zasobów/ścieżek kariery, które doprowadziły polityków samorządowych do trzech typów stanowisk zajmowanych w radach miejskich (przewodniczący komisji, przewodniczący klubu, członek prezydium rady). Analizowano wpływ kariery samorządowej, kariery partyjnej oraz pozycji społecznej i zawodowej, ustalono że do poszczególnych stanowisk prowadzą odmienne ścieżki kariery (różne konfiguracje zasobów). Przeciwnie do postawionych hipotez, wpływ przynależności partyjnej na osiąganie stanowisk powyżej szeregowego radnego jest niewielki, zdecydowanie bardziej istotne jest miejsce w strukturze społecznej.

Kolejnym krokiem prowadzącym do lepszego zrozumienia działania elit były prace analityczno-badawcze skoncentrowane na zasobach i działaniach: 1) elity związków zawodowych, 2) elity sędziowskiej. Dotychczasowa analiza funkcjonowania elit związków zawodowych koncentrowała się na ocenie spójności środowiska liderów ZZ, struktury władzy, wyznawanych przez nich poglądów społeczno-ekonomicznych oraz mechanizmów awansu i degradacji do władz związków zawodowych. Analiza oparta była na dostępnych danych zastanych. Początkowe badania liderów związków zawodowych w Polsce analizowane były z perspektywy ruchów społecznych i koncentrowały się na mechanizmach budowy oddolnej inicjatywy spajającej społeczeństwo w walce z reżimem totalitarnym. Rola liderów w tym podejściu miała znaczenie marginalne. Ruchy pracownicze po transformacji ustrojowej, na przełomie lat 80. i 90., traktowane były przez nauki społeczne jako swoista baza rekrutacji do elity politycznej. Przykłady analiz karier zawodowych działaczy związków zawodowych wskazują, że przynależność do związku oraz zajmowanie wysokiej pozycji w hierarchii władzy jest istotnym czynnikiem wspomagającym proces awansu do elity rządzącej. Problematyka większości współczesnych badań rzadko koncentruje się *stricte* na grupach liderów, ograniczając się do takich tematów, jak poglądy liderów na zmniejszającą się rolę związków zawodowych w gospodarce prywatyzowanej, zgodność poglądów liderów związków z pracownikami zakładów pracy, rola liderów w prowadzeniu dialogu społecznego. Wiele z badań wskazuje również na istotne różnice w poglądach społeczno-ekonomicznych między organizacjami związkowymi a ich przywódcami. Dostępne badania wskazują na trójpodział poglądów politycznych wśród trzech największych organizacji zrzeszających związki zawodowe w Polsce. Brak jest

jednak głębszej refleksji na temat spójności tego środowiska i jego społecznego pochodzenia. Efektem analizy dotychczasowych wyników i opracowań nt. związków zawodowych są założenia metodologiczne do dalszych prac analityczno-badawczych. Szczególnymi obszarami wymagającymi dalszego pogłębienia w zakresie badania elit związkowych są: a) poglądy społeczno-ekonomiczne i wyznawane wartości elit związkowych; b) spójność poglądów i działań liderów związków zawodowych na rzecz stosunków pracy i negocjacji w komisjach trójstronnych; c) warunki awansu (rekrutacji) do elit związków zawodowych, w tym także społeczne pochodzenie, elementy kariery zawodowej i zjawisko cyrkulacji elit; d) różnice w aspekcie wyznawanych wartości, mechanizmów rekrutacji i cyrkulacji pomiędzy liderami związków zawodowych w Trójstronnej Komisji a liderami zakładowymi, branżowymi i regionalnymi.

W klasycznym trójpodziale władzy niezależna władza sądownicza stanowi jeden z podstawowych filarów sprawiedliwego demokratycznie zarządzanego państwa. Zakłada się – zgodnie z najnowszym podejście w teorii elit, która definiuje elity jako grupy posiadające dostęp do szczególnych zasobów – że elity sędziowskie w najważniejszych dla państwa instytucjach wymiaru sprawiedliwości mogą pełnić równie ważną rolę w koordynowaniu państwem jak elity polityczne. Współczesne opracowania z zakresu socjologii polityki i socjologii prawa "cierpią" na brak badań empirycznych na temat elit sędziowskich i nie wykraczają poza analizy czysto formalno-prawne. Celem badań nad elitą sędziowską jest wypełnienie tej istotnej luki i skoncentrowanie się na opisie struktury władzy elit sędziowskich oraz czynników warunkujący awans do elity wymiaru sprawiedliwości w Polsce. Elita sędziowska definiowana jest poprzez uczestnictwo jednostek w najważniejszych instytucjach wymiaru sprawiedliwości, tj. Trybunale Konstytucyjnym, Sądzie Najwyższym, Naczelnym Sądzie Administracyjnym.

ZAKŁAD BADAŃ PORÓWNAWCZYCH NAD POLITYKĄ

Zespół w składzie: dr hab. Radosław Markowski (kierownik), dr hab. Mikołaj Cześnik, mgr Michał Kotnarowski oraz pracownicy pomocniczy: Ewa Żebrowska i Paweł Grzelak, realizował projekt pt. **„Kształtowanie się ładu politycznego: teoria i polska praktyka”.**

Zagadnienie relacji między warunkami ekonomicznymi a ładem politycznym jest zagadnieniem centralnym z punktu widzenia empirycznie zorientowanej refleksji nad polityką i społeczeństwem. Jego dogłębna, wyczerpująca analiza wymaga czasu, ale podjęcie tematu wydawało się, w obecnej sytuacji Polski i Europy, koniecznością. Badając i przygotowując do publikacji książkę i kilka artykułów zespół miał na celu uchwycenie najważniejszych zagadnień zarówno teoretycznych, jak i praktycznych, zwłaszcza dylematów wynikających z aktualnego kryzysu gospodarczego. Podstawowe pytanie badawcze dotyczyło charakteru relacji między warunkami ekonomicznymi, demokracją i ładem politycznym w Polsce ostatnich lat. W szczególności zaś: czy kryzys gospodarczy ma wpływ na ład polityczny (a jeśli tak, to jaki), a w tym i na relację elity polityczne – społeczeństwo? Analizy empiryczne będą wymagać wieloparadygmatycznego schematu i metodologii triangulacyjnej, gdyż tylko takie podejście (dywersyfikujące źródła danych i wykorzystujące różnorodne techniki ich analizy) jest w stanie dać satysfakcjonującą odpowiedź na postawione pytania badawcze. Konkretna tematyka dociekań koncentrowała się na następujących kwestiach: 1) społeczne postrzeganie i poparcie dla odmian kapitalizmów w Polsce; 2) wizje akceptowanych redystrybucji i wspierania poszczególnych polityk sektorowych z budżetu państwa; 3) modele demokracji a postawy polityczne i ekonomiczne; 4) przyczyny niskiego kapitału społecznego Polaków: komunizm czy katolicyzm?; 5) klientelizm

polityczny w Polsce: geneza i przejawy; 6) głosowanie ekonomiczne w wyjątkowym kontekście: Polska na tle kryzysu światowego.

Jednym z elementów zagadnienia zależności między demokracją a gospodarką było podzadanie realizowane w ramach projektu finansowanego ze środków II Konkursu na projekt badawczy realizowany przez młodych naukowców, rozpisanego w Instytucie. Mgr M. Kotnarowski zajął się badaniem dotyczącym regionalnego zróżnicowania głosowania ekonomicznego w Polsce, w wyborach parlamentarnych 2011 roku.

Powyższa tematyka stanowi trzon przygotowywanej publikacji pt. *Demokracja a gospodarka: Studia z mikroekonomii politycznej*. Zgodnie z teorią głosowania ekonomicznego wyborcy, podejmując decyzję o tym, kogo poprzeć w wyborach, opierają się, między innymi, na ocenie sytuacji ekonomicznej swojej, jak i kraju. Pozytywna ocena stanu gospodarki wiąże się ze skłonnością do popierania partii dotychczas rządzących, z kolei niezadowolenie z sytuacji ekonomicznej zwiększa chęć poparcia partii opozycyjnych. Projekt podejmuje kwestię terytorialnej heterogeniczności głosowania ekonomicznego w Polsce. Zgodnie z postawioną hipotezą badawczą wpływ ocen sytuacji ekonomicznej na głosowanie będzie zależał od sytuacji ekonomicznej terenu, na którym wyborca mieszka. Oczekuje się, że siła efektu związanego z głosowaniem ekonomicznym będzie większa na terenach o relatywnie złej sytuacji ekonomicznej. Badanie jest obecnie w trakcie realizacji, w związku z tym wyniki nie są jeszcze znane.

Zgodnie z teorią głosowania ekonomicznego wyborcy, podejmując decyzję o tym, kogo poprzeć w wyborach, opierają się, między innymi, na ocenie sytuacji ekonomicznej swojej, jak i kraju. Pozytywna ocena stanu gospodarki wiąże się ze skłonnością do popierania partii dotychczas rządzących, z kolei niezadowolenie z sytuacji ekonomicznej zwiększa chęć poparcia partii opozycyjnych. Projekt podejmuje kwestię terytorialnej heterogeniczności głosowania ekonomicznego w Polsce. Zgodnie z postawioną hipotezą badawczą wpływ ocen sytuacji ekonomicznej na głosowanie będzie zależał od sytuacji ekonomicznej terenu, na którym wyborca mieszka. Oczekuje się, że siła efektu związanego z głosowaniem ekonomicznym będzie większa na terenach o relatywnie złej sytuacji ekonomicznej. Badanie jest obecnie w trakcie realizacji, w związku z tym wyniki nie są jeszcze znane.

W ramach Zakładu funkcjonuje **PRACOWNIA BADAŃ WYBORCZYCH**, która w 2013 roku skupiła się na problematyce związanej z dynamiką zachowań wyborczych Polaków. Na podstawie badań prowadzonych w ramach Pracowni, dr M. Cześnik uzyskał w roku 2013 stopień doktora habilitowanego. Jego badanie opierało się w głównej mierze na danych empirycznych i dotyczyło kwestii uczestnictwa wyborczego ujętego w dynamicznej perspektywie, do tej pory nieobecnej lub obecnej szczątkowo w polskiej refleksji akademickiej. Badanie realizowało dwa główne cele: 1) analizowało przyczyny i korelaty dynamiki uczestnictwa wyborczego; 2) szacowało polityczne i społeczne skutki zjawiska. Uzyskane wyniki analiz pozwalają określić główne, ekonomiczne, społeczne i polityczne korelaty i determinanty stabilności/niestabilności zachowań wyborczych Polaków. Pozwalają też zrekonstruować, przynajmniej do pewnego stopnia, mechanizmy decyzyjne tychże zachowań. Ponadto, prowadzone analizy wyjaśniają obserwowane w Polsce wahania frekwencji wyborczej.

Uzyskane wyniki mają jednoznaczny walor użytkowy. Można je wykorzystać przy podejmowaniu refleksji nad polską polityką, jej reformą itp. Wskazują jednoznacznie, że w badanej grupie niestabilnych wyborców istnieje „potencjał mobilizacyjny". Grupa ta nie jest dla demokracji stracona. Jej aktywizacja wymaga jednak ciężkiej pracy, gdyż spowodowanie, aby obywatele ci stabilnie i systematycznie głosowali jest wyzwaniem politycznym, ustrojowym i kulturowym, a także edukacyjnym.

Projekt PGSW – Polskie Generalne Studium Wyborcze

Zakład Badań Porównawczych nad Polityką od lat prowadzi projekt pn. „Polskie Generalne Studium Wyborcze (PGSW)". Projekt stanowi polski odpowiednik instytucji zwanych Narodowymi Studiami Wyborczymi, istniejących w większości demokratycznych krajów i służących do monitorowania ogólnokrajowych wyborów oraz prowadzenia regularnych analiz zachowań wyborczych swoich obywateli. Lata trwania projektu PGSW uczyniły zeń kanon badawczy w dziedzinie socjologii polityki i nauk o polityce. Badanie PGSW obejmuje obecnie zarówno: analizę stanu świadomości społecznej i politycznej Polaków, odtwarzaną za pomocą pogłębionego badania opinii publicznej, realizowanego na dużej próbie (badanie sondażowe); analizę polskich elit parlamentarnych (zarówno ich cech społeczno-demograficznych, jak i – głównie – postaw i przekonań politycznych) oraz analizę programów partyjnych, a także tzw. ekologię polityczną, tj. badanie regionalnych zróżnicowań politycznych i wyborczych. Wyniki badań PGSW są porównywalne międzynarodowo, gdyż stosowany tu kwestionariusz zawiera powtarzalny moduł (blok) pytań opracowany przez CSES (Comparative Study of Electoral Systems). Projekt CSES obecnie obejmuje swoim zasięgiem około 50 systemów politycznych państw ze wszystkich kontynentów.

Projekt nie jest nastawiony na badanie zjawisk czasowo ulotnych. Znaczna część problematyki badawczej w każdej edycji PGSW zostaje powtórzona w takiej formie, aby pozwalała na jednoznaczne komparatystyczne konkluzje zarówno w czasie, jak i w przestrzeni. Część problematyki jest w każdej edycji nowa, ponieważ każde wybory choć są 'stałym' zjawiskiem historyczno-społecznym, to poza cechami uniwersalnymi, zawsze są mocno osadzone w określonym czasie i przestrzeni politycznej. Stąd konieczności uchwycenia specyfiki każdego z tych wydarzeń widocznej zarówno na poziomie preferencji i zachowań obywateli, decyzji elit, jak i na poziomie zmian instytucjonalnych. Zmiany następujące w życiu społecznym i politycznym nakazują zastanowić się nad specyfiką każdego z badanych przez nas wyborów parlamentarnych.

Projekt PGSW łączy w sobie szereg metod badawczych. Trzon projektu stanowi empiryczne badanie sondażowe realizowane w tydzień po wyborach na dużej, reprezentatywnej próbie dorosłych Polaków. Każdorazowo jest to próba duża (planowana realizacja N > 2000), gdyż tylko taka zapewni nam konkluzywny opis i wyjaśnienie genezy elektoratów poszczególnych partii politycznych.

Współczesna refleksja na temat zachowań wyborczych i funkcjonowania systemu partyjnego nie może się obejść bez wykorzystywania danych dotyczących instytucji oraz elit politycznych. Dlatego też sondaż uzupełniany jest badaniem elit politycznych – posłów na Sejm. Elity parlamentarne także są badane wywiadem kwestionariuszowym *face to face*. Tu próba liczy zazwyczaj ok. 100 osób. Badanie elit skoncentrowane jest na trzech problemach wybranych z głównej części kwestionariusza projektu, aby zachować pełną porównywalność danych:

- kwestie publiczne i polityczne propozycje ich uregulowań;
- reprezentacja i „rozliczalność" polityczna;
- demokracja, jej odmiany i „jakość".

Te aspekty są szczególnie ważne dla ustalenia, na ile między obywatelami a elitami istnieje zbieżność w postrzeganiu reguł działania i zadań systemu politycznego. Ponadto w kolejnych edycjach PGSW dokonuje się analizy programów wyborczych poszczególnych partii i ugrupowań biorących udział w wyborach metodą *Manifestoes Research Group (MRG).*

Analizy postaw, preferencji i poglądów politycznych polskiej elity parlamentarnej, wraz z analizą programów partyjnych najważniejszych polskich partii politycznych, pozwalają na ukazanie funkcjonowania polskiego systemu politycznego od strony „podaży" i „popytu" występujących na rynku politycznym.

W projekcie wykorzystywane są także dane o charakterze obiektywnym, dotyczące podstawowych parametrów systemu politycznego, a także niezbędne dane makro-statystyczne (m.in. z GUS i PKW).

Polski moduł CSES deponowany jest regularnie w archiwum danych badań społecznych w Center for Political Research, University of Michigan, Ann Arbor, począwszy od 1998 roku. Użyte w PGSW 1997, 2001, 2005, 2007 kolejne moduły CSES stały się częścią światowej bazy danych. Bazy danych PGSW 1997, 2001, 2005, 2007, 2011 są dostępne do ogólnego wykorzystania za pośrednictwem strony internetowej ISP PAN oraz Archiwum Danych Społecznych.

ZAKŁAD PRZEMIAN SPOŁECZNYCH I GOSPODARCZYCH

W 2013 roku zespół pracował w składzie: prof. dr hab. Maria Jarosz (kierownik), dr hab. Piotr Kozarzewski, dr Marta Danecka, dr Katarzyna Abramczuk, dr Zofia Kinowska, mgr Adam Kęska. Realizowany był temat pn. **„Społeczne i gospodarcze przemiany w Polsce i krajach regionu na początku drugiej dekady XXI wieku".**

Zespół kontynuował badania nad wpływem dysfunkcji instytucjonalnych w dziedzinie przekształceń własnościowych na rozwój społeczno-gospodarczy. Skupiono się, m.in. na prawidłowościach i skutkach stosowania poszczególnych metod i „ścieżek" prywatyzacji. Specyfiką Polski jest bardzo duża różnorodność stosowanych technik prywatyzacji, które były dobierane w zależności od celów przekształceń i parametrów przedsiębiorstw (wielkość, branża, sytuacja ekonomiczno-finansowa itp.) Do specyficznie polskich metod, nie stosowanych w tej postaci w żadnym innym kraju, należą: prywatyzacja pracownicza i unikalny model prywatyzacji powszechnej. Konstrukcja ścieżki prywatyzacji pracowniczej predestynowała do niej przedsiębiorstwa niewielkie, w zadowalającej kondycji finansowej oraz których załoga była gotowa podjąć ryzyko prowadzenia spółki. Narzucona przez prawo struktura własności (rozproszonej wśród insiderów) z biegiem czasu mogła ewaluować w kierunku modelu menedżersko-pracowniczego bądź własności skoncentrowanej w rękach inwestora zewnętrznego. Mimo generalnie pozytywnego doświadczenia, konstrukcja spółki leasingującej zawierała mechanizmy utrudniające skuteczne działania prorozwojowe. Polska opracowała unikalny model prywatyzacji powszechnej (program NFI), który miał ze sobą łączyć masowe przekazywanie własności społeczeństwu z restrukturyzacją i podniesieniem efektywności przedsiębiorstw objętych programem. Jest to jedyny program prywatyzacji w Polsce, który osiągnął pod względem formalnym sukces i został oficjalnie zakończony. Mimo to zarówno jego założenia, jak i realizacja budzą sporo kontrowersji, szczególnie jeżeli chodzi o wpływ programu NFI na kondycję i szanse rozwojowe przedsiębiorstw prywatyzowanych tą ścieżką: opóźnienia startu programu, „ucieczka" z niego najlepszych przedsiębiorstw, nieefektywna kontrola właścicielska ze strony NFI.

Innym wątkiem badań prowadzonych w Zakładzie była analiza materiału badawczego obejmującego 50 biograficznych wywiadów swobodnych z posłankami VI kadencji Sejmu. Zasadnicza część wywiadów dotyczyła okoliczności podejmowania aktywności obywatelskiej przez respondentki, jak też wewnętrznych i zewnętrznych uwarunkowań ich zaangażowania w życie publiczne. Przedmiotem rozmów były też obserwacje badanych dotyczące aktywności obywatelskiej kobiet w ich okręgach wyborczych. Najciekawszą ich część stanowi wątek dotyczący wieku

badanych jako ważnego czynnika różnicującego formy ich obywatelskiego zaangażowania, a to szczególnie ze względu na wpływ aktywności w sferze publicznej prowadzonej jeszcze za czasów PRL na losy badanych. Okazuje się, że można dostrzec różnicę między ścieżkami obywatelskiego zaangażowania dziś przez kobiety, które wchodziły w dorosłość po przełomie 1989 roku i tymi, których młodość przypadła na czasy komunistyczne. Hipoteza dotycząca różnic w ścieżkach społecznego zaangażowania kobiet z różnych pokoleń potwierdziła się. Okazało się, że ścieżki zaangażowania społecznego respondentek zaangażowanych w życie publiczne za czasów PRL tak po stronie władzy, jak i opozycji, są z tego powodu inne niż tych, które nie działały wówczas w przestrzeni publicznej, albo urodziły się już w III RP. Jest to ciekawy wątek, zwłaszcza w zestawieniu z kobietami zaangażowanymi w życie publiczne na szczeblu lokalnym, gdzie podobnej prawidłowości nie zaobserwowano.

ZAKŁAD BADAŃ ORGANIZACJI NOT-FOR-PROFIT

Projekt pt. **„Gospodarka społeczna”** był realizowany przez zespół w składzie: dr hab. Ewa Leś (kierownik), dr Anna Ciepielewska-Kowalik, dr Sławomir Nałęcz.

Reformy systemu społecznego spowodowane ograniczeniami budżetowymi państwa, ewolucja w kierunku rozwoju usług społecznych, presja na demokratyzację systemów społecznych i większy udział użytkowników w planowaniu i implementacji świadczeń społecznych, wreszcie postępująca indywidualizacja potrzeb w tym zakresie sprawiają, że wzrasta znaczenie organizacji obywatelskich w wymiarze substytucyjnym, komplementarnym oraz w sferze innowacyjności i partycypacji. Ewolucja w modelu rządzenia polegająca na przejściu od tradycyjnego rządu (*government*) ku nowoczesnemu rządzeniu (*governance*), jaką od co najmniej dwóch dekad obserwuje się we współczesnych demokracjach zachodnich oraz – na mniejszą skalę – także w Polsce sprawia, że rządy części państw europejskich włączają aktorów społecznych do udziału w różnych stadiach procesu politycznego, same zachowując dla siebie bardziej funkcje koordynatora niż operatora zadań publicznych w sferze społecznej. Zwiększanie partycypacji organizacji społecznych w podejmowaniu decyzji w sprawach publicznych jest przyczyną faktu, że rola organizacji obywatelskich jako aktywnego aktora procesu politycznego wzrasta. Ich udział wynika ze złożoności współczesnych potrzeb zbiorowych, wyzwań i problemów, których zakres i charakter „przerastają” możliwości administracji państwowej, oraz z kryzysu demokracji przedstawicielskiej z jej deficytem demokracji (erozja demokracji członkowskiej, utrata demokratycznej kontroli przez członków i redukcja struktur demokratycznych i stanowisk wybieralnych).

Analiza polityki państwa na szczeblu międzynarodowym, krajowym, regionalnym i lokalnym wobec nierynkowych i rynkowych zrzeszeń w Polsce i Europie prowadzi do wniosku, że zapewnienie im miejsca w systemie polityk publicznych wymaga stworzenia właściwego systemu wsparcia, w tym sprzyjających ram prawnych, odpowiedniej infrastruktury, wsparcia kompensującego ich działalność na rzecz grup najsłabszych oraz podobnego dostępu do rynku finansowego oraz dóbr i usług do tego, jaki posiadają małe i średnie przedsiębiorstwa, w szczególności do przetargów publicznych. Konieczne są nowe inicjatywy polityczne zapewniające stowarzyszeniom i fundacjom realizującym kluczowe zadania z zakresu polityk publicznych i interesu społecznego przynajmniej kilkuletnie perspektywy finansowania. Potrzebna jest polityka finansowa dokapitalizująca fundacje i stowarzyszenia realizujące zadania interesu publicznego. Pełne wykorzystanie istotnych funkcji społecznych, ekonomicznych i w zakresie zatrudnienia organizacji not-for-profit wymaga: 1) stworzenia tym podmiotom społeczno-gospodarczym

warunków prawnych działania podobnych do tych, w jakich działają MSP oraz warunków instytucjonalnych umożliwiających dostęp równoprawny z MSP do rynków finansowych oraz towarów i usług (zwłaszcza w zakresie zamówień publicznych); 2) wsparcia państwa kompensującego rzeczywiste koszty reintegracji zawodowej grup najsłabszych oraz produkcji i świadczenia usług społecznych. Instytucjonalizacja organizacji non-profit i gospodarki społecznej w politykach publicznych wymaga także uwzględnienia ich roli w dokumentach programowych, zlecaniu zadań, wspólnych programach i projektach oraz wsparciu finansowemu i rzeczowemu ze strony jednostek samorządu terytorialnego.

Na podstawie analizy danych ze sprawozdań statystycznych przygotowano analizę dynamiki ekonomicznych i społecznych zasobów trzeciego sektora w latach 1997-2010 pokazującą, że po akcesji do UE i wejściu ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (2004) ukształtował się nowy model relacji organizacje non-profit – państwo, w ramach którego znaczne środki publiczne, w tym środki UE, zostały wykorzystane do sfinansowania różnorodnych bieżących zadań zlecanych organizacjom przez administrację. Niestety, mimo bardzo dużego wzrostu bieżących środków finansowych pozyskiwanych przez sektor non-profit, nie nastąpił oczekiwany wzrost trwałej bazy ekonomicznej sektora (niewielki wzrost zatrudnienia etatowego), a oczekiwany proces ekonomizacji, tj. większego oparcia działalności sektora non-profit na przychodach własnych, przyjął kierunek odwrotny do zamierzonego. Jednocześnie odnotowano także zmniejszenie się bazy członkowskiej i wymiaru pracy społecznej.

*

Tematyka dotycząca procesów przemian w większej skali, ze stosunkami międzynarodowymi i problemami bezpieczeństwa, procesami integracji europejskiej i badaniem struktur unijnych, badaniami niemcoznawczymi, a także badaniem Europy Środkowo-Wschodniej, państw postsowieckich i Azji Wschodniej oraz geopolityką jest przedmiotem zainteresowania następujących Zakładów: Bezpieczeństwa Międzynarodowego i Studiów Strategicznych, Europeistyki, Studiów nad Niemcami, Europy Środkowo-Wschodniej, Azji i Pacyfiku oraz nowopowstałej Pracowni Studiów Amerykanistycznych.

ZAKŁAD BEZPIECZEŃSTWA MIĘDZYNARODOWEGO I STUDIÓW STRATEGICZNYCH

pracował w składzie: prof. dr hab. Antoni Z. Kamiński (kierownik), prof. dr hab. Henryk Szlajfer, dr Tomasz Paszewski, mgr Grzegorz Gałczyński.

Badania prowadzone w Zakładzie mają na celu znalezienie recept na zwiększenie skuteczności struktur państwowych w zapewnianiu realizacji interesu ogólnego społeczeństwa (w odróżnieniu od interesów partykularnych wysuniętych na czoło w okresie transformacji ustrojowej). Obszary mogące mieć wpływ na tak szeroko potraktowany zakres odpowiedzialności państwa obejmują zarówno aspekty gospodarcze, jak i etos życia publicznego.

Z punktu widzenia nauk społecznych najważniejszą podstawą różnicowania się interesów w społeczeństwie jest społeczny podział pracy. Wymogiem wszelkich zorganizowanych systemów jest, z definicji, względnie skoordynowane współdziałanie elementów – jednostek i grup. Aktorzy działający na rzecz realizacji celów zbiorowych – owe jednostki lub grupy – mają zarazem własne interesy materialne i ideowe, które w różnych horyzontach czasu mogą się nie pokrywać z interesem zbiorowości. Termin „interes zbiorowy" odnosi się do bytu realnego, choć jego sens w konkretnych warunkach jest często nieokreślony. Treść interesów warunkują różne

czynniki. Rozwój społeczno-cywilizacyjny – niezależnie od tego, czy sięgniemy do dzieł Adama Smitha, Karola Marksa, Emile'a Durkheima czy Maxa Webera – dokonuje się w wyniku postępów w społecznym podziale pracy. Jego podstawą jest współdziałanie między zróżnicowanymi funkcjonalnie, wyspecjalizowanymi rolami i zespołami ról. Wiążą się z nimi zróżnicowane interesy oraz różne horyzonty czasowe w podejmowaniu decyzji. Rzadkość zasobów rodzi w sposob nieunikniony konflikty między segmentami niezbędnymi dla zaspokojenia ważnych potrzeb społecznych. Każdy system społeczny musi zatem parać się z wyzwaniami, które wynikają z współwystępowania tendencji integracyjnych oraz dezintegracyjnych. Współdziałanie między mającymi odmienne interesy jednostkami i grupami w społecznym podziale pracy osiąga się przez nakazy, zachęty lub perswazję i kompromis, które motywują do podjęcia działań zgodnych z celami organizacji. Zachęty mogą mieć charakter negatywny (wszelkiego rodzaju kary) lub pozytywny (korzyść materialna, awans lub poczucie dobrze spełnionego obowiązku). Poza sytuacją fizycznego przymusu, uznanie prawomocności źródła poleceń, podobnie jak słuszności argumentu, zależy od kultury politycznej społeczeństwa. Mechanizmy samoregulacji, podobnie jak procedury formalne, działają na zasadzie w pełni bezosobowej, jako *Deus ex machina*, i albo się je akceptuje jako zasadę organizacyjną, albo odrzuca.

W badaniu przyjęto upraszczające założenie, iż interesy partykularne mają źródło wyłącznie w społecznym podziale pracy. Ma to ważne konsekwencje dla dalszych rozważań, bo różni się ono, na przykład, od przyjętej w niektórych badaniach opozycji między interesem prywatnym a interesem publicznym. Może ona, błędnie, sugerować, na przykład, związek z koncepcją Richarda Sennetta (1978), który sferę publiczną utożsamiał z kulturą, sferę prywatną zaś z biologią. W przyjętym tu rozumieniu interesy partykularne, które wynikają ze społecznego podziału pracy, są zawsze częścią dobra publicznego, chociaż w pewnych sytuacjach mogą temu interesowi zaprzeczać. Podstawą analizy teoretycznej jest badanie organizacji państwa od strony roli, jaką odgrywają w niej trzy sposoby organizacji: hierarchia, samoregulacja (rynek) oraz samoorganizacja – czyli etos życia publicznego (społeczeństwo obywatelskie).

Skutkiem słabości instytucjonalnej państwa może być zjawisko „dezercji elit", które warunkowane jest przez różnorodność warunków instytucjonalnych, tj. podlega różnym, także pod względem stopnia formalizacji, reżimom kontrolnym oraz związanym z nimi zachętom i karom. Właściwe wywiązanie się środowisk zawodowych z ich funkcji społecznych zależy od charakteru otoczenia instytucjonalnego, w jakim działają, w tym od specyficznego etosu zawodowego. Przedmiotem analizy jest głównie elita polityczną, która – zwłaszcza w warunkach systemu silnie zetatyzowanego – tworzy warunki do działania innych elit, chociaż jej relacje z nimi mogą się zmieniać w czasie. Pojęcie dezercji jest etiologicznie związane z uchylaniem się od obowiązku służby wojskowej. Tu jest traktowane szerzej, w odniesieniu do wymuszonego lub zerwanego związku z dotychczasową grupą odniesienia i odmowy wzięcia na siebie odpowiedzialności za wspólne dotąd sprawy. Z dezercją wiąże się zmiana poczucia tożsamości, co może być zarówno jej przyczyną, jak i skutkiem. W odniesieniu do epoki komunizmu pojęcie to nie ma charakteru oceniającego. W tym ustroju strategia „głosu" (w rozumieniu Alberta Hirschmana, tj. możność swobodnego wyrażenia opinii w sprawach publicznych) była niedostępna. Buntownikom z kręgu komunistycznego establishmentu pozostawało „wyjście" – dezercja. Korzystali z niej marksistowscy rewizjoniści, katolicy z ugrupowań politycznych koncesjonowanych przez reżim, a wreszcie osoby wykonujące wolne zawody i specjaliści.

W warunkach demokracji jednak skłonność do dezercji stanowi jedną z głównych przyczyn utrwalania się słabości instytucji politycznych. Dla profitariuszy przemian ustrojowych słabość instytucji państwa stanowi gwarancję niezakłóconego czerpania niezasłużonych korzyści. Jednak nadmiar słabości może prowadzić do rozpadu struktur

instytucjonalnych państwa, co także przekreśla przyszły udział w korzyściach. Słabość państwa, utrzymana w pewnych granicach, leży w strategicznym interesie środowisk, które kontrolowały procesy zmian ustrojowych – jest integralnie wpleciona w wadliwie zaprojektowane struktury państwa. Przezwyciężenie tego stanu rzeczy wymagałoby, z jednej strony, głębokich reform; z drugiej zaś – możliwość ich przeprowadzenia jest ograniczona przez siłę interesów zaangażowanych w utrzymanie *status quo*, z którego czerpią korzyści.

Z powyższym zadaniem wiąże się konkretyzacja (praktyczna ilustracja) teoretycznych rozważań nacelowanych na określenie sposobu identyfikowania i oceny wydolności instytucjonalnej państwa w dziedzinie gospodarczej. Badania w tym segmencie koncentrowały się na literaturze przedmiotu oraz na analizie porównawczej systemów instytucjonalnych różnych państw w wybranych dziedzinach (m.in. w gospodarce wodnej). Celem była identyfikacja rozwiązań instytucjonalnych decydujących o większej skuteczności badanego systemu. W ramach projektu analizowano, m.in. systemy zarządzania wodą w Stanach Zjednoczonych i w Holandii.

Analiza dotyczyła głównie, z jednej strony, poznania przyczyn niewydolności instytucjonalnej. Badania w tym obszarze koncentrowały się na identyfikowaniu przyczyn powstawania wadliwych rozwiązań instytucjonalnych. Przedmiotem badania były więc procesy decyzyjne ze szczególnym uwzględnieniem procesu tworzenia polityk publicznych (*public policies*). W ramach badań podjęto próbę identyfikacji słabości (*vulnerabilities*) polskiego procesu tworzenia polityk. Z drugiej strony, przedmiotem analizy było określenie, w jaki sposób można zwiększyć wydolność instytucjonalną. W związku z tym badano skuteczne rozwiązania instytucjonalne stosowane w różnych krajach. Bazując na dorobku naukowym E. Ostrom podjęto próbę zbadania możliwości zwiększania wydolności instytucjonalnej państwa poprzez umożliwienie gospodarowania zasobami strategicznymi w ramach spontanicznie stworzonych (*grass-root organizations*), samozarządzających się instytucji obywatelskich. Skupiono się na studiowaniu i analizowaniu historii sukcesów i porażek instytucjonalnych w tej dziedzinie. Istotnym elementem badań było zidentyfikowanie czynników odpowiedzialnych za powstanie sprawnego systemu instytucjonalnego i jego trwałego funkcjonowania.

Nowym wątkiem badań, związanym z powstaniem w ramach Zakładu **PRACOWNI STUDIÓW AMERYKANISTYCZNYCH**, są badania dotyczące Stanów Zjednoczonych. W centrum zainteresowań badawczych znalazły się wybrane zagadnienia dotyczące polityki zagranicznej, polityki bezpieczeństwa oraz polityki wewnętrznej Stanów Zjednoczonych. Klamrą łączącą wszystkie te zagadnienia była kwestia zdolności USA do odgrywania wciąż kluczowej roli w międzynarodowych stosunkach politycznych i gospodarczych. W szczególności problematyka ta jest interesująca w obszarze relacji chińsko-amerykańskich, w tym ich politycznej, ekonomicznej i wojskowej rywalizacji w regionie Azji i Pacyfiku, w kontekście szybko malejącego dystansu dzielącego potencjały gospodarcze Chin i USA i możliwości zrównania się gospodarki chińskiej z amerykańską pod względem wielkości PKB w drugiej połowie obecnej dekady.

Kolejnym zagadnieniem, podejmowanym w Zakładzie, związanym z problematyką amerykańską jest kwestia przyszłości stosunków transatlantyckich, w tym przyszłości NATO, w nowych uwarunkowaniach strategicznych.

ZAKŁAD EUROPEISTYKI

Zespół w składzie: prof. dr hab. Józef M. Fiszer (kierownik), dr hab. Ryszard Żelichowski, dr Agnieszka Cianciara, dr Paweł Olszewski, dr Daria Orzechowska-Słowikowska, dr Jakub Wódka, mgr Adrian Chojan, realizował projekt pt.

„Perspektywy Unii Europejskiej w wielobiegunowym świeicie. Aspekty polityczne, ekonomiczne, kulturowe i międzynarodowe”.

Celem badania było ukazanie współczesnej Unii Europejskiej jako nowego i aktywnego podmiotu stosunków międzynarodowych oraz jej roli w przyszłości, czyli w powstającym nowym, multipolarnym systemie międzynarodowym. Badania te miały więc i mają na celu przygotowanie (opracowanie) obiektywnej diagnozy i na tej podstawie sporządzenie rzetelnej prognozy odnoszącej się do miejsca i roli UE w wielobiegunowym świecie. Mają one duże znaczenie teoretyczne i utylitarne, m. in. dla rozwoju nauk społecznych i dla unijnej oraz polskiej polityki zagranicznej, szczególnie jeśli chodzi o kierunek euroatlantycki.

W badaniach szczególny nacisk został położony na analizę trzech, wzajemnie się implikujących problemów i ich przesłanek: 1) nowy ład międzynarodowy i jego przesłanki; 2) Unia Europejska jako specyficzny aktor na arenie międzynarodowej dziś i w nowym ładzie globalnym; 3) zadania, szanse i zagrożenia dla UE w multipolarnym świecie.

Aby odpowiedzieć na wiele pytań szczegółowych, dotyczących powyższych kwestii, przyjęto kilka hipotez i tez badawczych, a mianowicie, że:

1. Nowy, obecnie wyłaniający się ład międzynarodowy będzie ładem wielobiegunowym.
2. W nowym, multipolarnym systemie międzynarodowym Unia Europejska będzie odgrywała rolę istotnego, jednego z głównych jego uczestników (biegunów, filarów).
3. Unia Europejska, aby stać się globalnym aktorem i filarem nowego porządku międzynarodowego, musi jednak konsekwentnie pogłębiać i poszerzać się.
4. UE powinna też rozwijać współpracę z pozostałymi graczami globalnymi, a zwłaszcza ze Stanami Zjednoczonymi, Chinami i Rosją.
5. UE nie stanie się globalnym graczem bez wspólnej polityki zagranicznej i obrony oraz umacniania swojej pozycji w systemie euroatlantyckim.

Zarówno w ramach badań indywidualnych, jak i zespołowych, starano się znaleźć odpowiedzi na pytania szczegółowe, ale o istotnym znaczeniu teoretycznym dla Unii Europejskiej i jej polityki międzynarodowej, w tym, m.in.: kiedy powstanie nowy ład globalny i jaka będzie jego struktura? Jakim podmiotem w stosunkach międzynarodowych jest dziś UE, a jakim powinna być w nowym ładzie globalnym? Czy Unia Europejska ma szansę zostać graczem globalnym, czy raczej powinna pozostać dominującym aktorem regionalnym? Jak UE jest dziś postrzegana przez innych graczy globalnych i jaki jest do niej stosunek Stanów Zjednoczonych, Rosji, Indii i Chin, a także innych mocarstw wschodzących?

Wiele pytań badawczych dotyczyło również owych terytoriów o statusie specjalnym, pozostających pod jurysdykcją Unii Europejskiej lub jej niektórych państw członkowskich, na przykład Francji, Holandii czy Hiszpanii.

Dotychczasowe efekty badawcze pozwalają już w dużym stopniu na zweryfikowanie przyjętych hipotez i postawienie nowych tez oraz na sformułowanie wielu oryginalnych wniosków o charakterze teoretycznym i rekomendacji ważnych dla działań praktycznych. Pokazują one m. in., że:

1. Świat wyraźnie ewoluuje w kierunku wielobiegunowego (multipolarnego).
2. Unia Europejska wychodzi już z kryzysu finansowo-gospodarczego i ma dużą szansę w przyszłości stać się ważnym filarem systemu multipolarnego, a więc że nie grozi jej marginalizacja na arenie międzynarodowej.

3. Unia Europejska może i powinna stać się aktywnym podmiotem w systemie euroatlantyckim, dzięki czemu będzie on nadal odgrywał główną rolę w zapewnieniu światu pokoju i bezpieczeństwa.
4. Świat wciąż potrzebuje efektywnego systemu euroatlantyckiego, a więc silnej UE, Stanów Zjednoczonych i NATO.
5. Dziś niezbędna jest dalsza konsolidacja i poszerzanie Zachodu oraz jego umacnianie – od Ameryki Północnej poprzez Europę, Rosję i Turcję, aż do Korei Południowej i Japonii.
6. Niezbędne jest umacnianie pozycji Polski w UE i w NATO oraz współpracy ze Stanami Zjednoczonymi, RFN i Rosją.

Badania i uzyskane efekty naukowe pokazują również pewne zagrożenia i wyzwania dla Unii Europejskiej w nowym układzie sił na arenie międzynarodowej. M. in. pokazują, że:

1. Unia Europejska wciąż jest – niestety – tylko mocarstwem ekonomicznym, a nadal pozostaje karłem w sferze politycznej.
2. Dotychczasowa polityka zagraniczna i bezpieczeństwa UE nie przyniosła dużych efektów, a przyczyn tego stanu rzeczy jest wiele tak obiektywnych, jak i subiektywnych.
3. Unia Europejska wciąż jest w aspekcie politycznym „bytem nieokreślonym" na scenie międzynarodowej i dlatego, w najbliższym czasie, powinna zintensyfikować działania na rzecz integracji politycznej, aby stać się federacją państw narodowych.
4. Unii Europejskiej brakuje charyzmatycznych przywódców i nowych elit politycznych oraz aksjologii.

Badania potwierdzają tezę, że dużą słabością UE są: niekonsekwencja w polityce międzynarodowej, brak jednolitego stanowiska i politycznej woli, aby wzmocnić jej rolę w Europie, a Europy na świecie. Co więcej, traktat z Lizbony nie spełnił oczekiwań, jeśli idzie o unijną politykę zagraniczną i bezpieczeństwa, i powinien szybko ulec rewizji. UE nadal bowiem zbyt wiele czasu poświęca na tworzenie nowych instytucji i zwoływanie kolejnych szczytów, na tworzenie nowych instytucji i strategii, a mniej na ich konsekwentne wcielanie w życie, co widać wyraźnie przy analizie jej polityki wschodniej i efektów Europejskiej Polityki Sąsiedztwa.

ZAKŁAD EUROPY ŚRODKOWO-WSCHODNIEJ

w składzie: prof. dr hab. Wojciech Roszkowski (kierownik), dr hab. Agnieszka Orzelska-Stączek, dr Adam Burakowski, dr Paulina Codogni, dr Paweł R. Kowal, dr Paweł Ukielski, dr Kamil Zubelewicz, dr Aleksander Gubrynowicz, pracował nad projektem pn. **„Rola krajów EŚW po poszerzeniu UE. Szanse i zagrożenia"**.

W projekcie powyższym podjęto szczegółowy temat dotyczący położenia strategicznego wybranych krajów EŚW w świetle głównych dokumentów koncepcyjnych. Celem badania jest określenie sytuacji bezpieczeństwa krajów EŚW, z uwzględnieniem szans i zagrożeń występujących w środowisku zewnętrznym i wewnętrznym. Przeprowadzono więc analizę Narodowej Strategii Bezpieczeństwa RP z 2007 roku, Białej Księgi z 2013 roku, a także innych wybranych dokumentów. Wyniki badań prowadzą do wniosku, że w strategicznym środowisku bezpieczeństwa Polski zachodzą głębokie przemiany. Zmienia się percepcja zagrożeń i interesów w ocenie polskich władz. Przeobrażeniu ulegają fundamenty, na których oparte jest polskie bezpieczeństwo.

Zrekonstruowano także koncepcję strategiczną Rumunii oraz główne kierunki myślenia strategicznego w Bukareszcie, ze szczególnym uwzględnieniem roli NATO i UE w kształtowaniu strategii obronnej Rumunii. Obecnie Rumunia opiera swoje bezpieczeństwo na uczestnictwie w Unii Europejskiej oraz na bliskim sojuszu ze Stanami Zjednoczonymi. Rumunia jest jednym z największych rzeczników zbliżenia transatlantyckiego w UE, a wojska rumuńskie od wielu lat biorą udział w zagranicznych misjach pod patronatem NATO, zaś na terytorium tego kraju istnieją amerykańskie bazy wojskowe. Budowana jest również tarcza antyrakietowa.

Koncepcja strategiczna Bułgarii obejmuje umiejscowienie Bułgarii w świecie, z uwzględnieniem roli NATO i UE oraz obszaru Bliskiego Wschodu. Bułgaria stara się jednak zrównoważyć to stanowisko tradycyjnie dobrymi stosunkami z Rosją. Sofia stara się być również stabilizatorem sytuacji na Bałkanach, aktywnie włącza się w proces pokojowy i popiera europejskie aspiracje krajów Bałkanów Zachodnich. Ze szczególną uwagą należy się przyjrzeć zamachowi terrorystycznemu w Burgas z lipca 2012 roku, gdyż to, co stało się później, było zastosowaniem koncepcji strategicznych w praktyce. Okazało się, że atak ten nie został uznany za atak na państwa NATO. Przeprowadzone śledztwo wykazało, iż ataku dokonała terrorystyczna organizacja Hezbollah, nie udało się jednak zidentyfikować bezpośrednich sprawców. W śledztwie stronie bułgarskiej pomagał Izrael, jako że głównym celem zamachowców byli turyści z tego kraju. Zamach wykazał również słabość bułgarskich służb bezpieczeństwa.

Badania dotyczyły także relacji miedzy teorią a praktyką w realizacji interesów bezpieczeństwa Ukrainy ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju doktryny pozablokowości w polityce międzynarodowej Ukrainy, w tym także w kontekście relacji z UE i Federacją Rosyjską oraz rozumienia zakresu bezpieczeństwa narodowego w strategicznych założeniach Ukrainy.

Przeprowadzono także analizę porównawczą czeskich strategii bezpieczeństwa z lat 2003 i 2011, z której wynika, że rząd Republiki Czeskiej dostrzega dynamiczne zmiany w światowym systemie bezpieczeństwa oraz zachodzące w nim negatywne trendy, co rodzi znacznie mniej optymistyczne wnioski dotyczące sytuacji Czech. W szczególności dostrzeżono spadek znaczenia międzynarodowych instytucji stabilizujących (jak ONZ czy OBWE), a także malejące perspektywy skutecznego tworzenia europejskiej polityki w tym zakresie. W ramach podzadania pt. "Grupa Wyszehradzka w polityce zagranicznej jej członków" przeprowadzone zostały, m.in. pogłębione wywiady z 16 politykami i dyplomatami z krajów Grupy Wyszehradzkiej, uczestnikami procesów decyzyjnych w ramach polityki zagranicznej. Efektem rozmów jest potwierdzenie zasadniczych tez przygotowywanej publikacji, w myśl których Grupa Wyszehradzka, na różnych etapach swojej działalności, miała różne znaczenie dla poszczególnych członków, i nigdy nie stała się ani bliskim sojuszem politycznym (jak państwa Beneluksu), ani nie obumarła całkowicie (jak pozostałe ugrupowania środkowoeuropejskie), co wynika z zapotrzebowania wszystkich członków na pośrednią formę współpracy.

ZAKŁAD STUDIÓW NAD NIEMCAMI

w składzie: prof. dr hab. Piotr Madajczyk (kierownik), prof. dr hab. Jerzy Holzer, prof. dr hab. Eugeniusz C. Król, dr hab. Wanda Jarząbek, dr hab. Robert Traba, dr Paweł Popieliński, dr Joanna Szymoniczek, mgr Piotr Andrzejewski, realizował zadanie zatytułowane: **„Polsko-niemieckie zbieżności i rozbieżności interesów przed i po 1989 r.”**

Przedmiotem badań było kilka obszarów, których wspólnym mianownikiem są stosunki łączące Niemcy i Polskę na przestrzeni lat powojennych. Pierwszy z nich stanowią zagadnienia mniejszości niemieckiej w Polsce, drugi zaś – zagadnienia polskiej polityki zagranicznej, ze szczególnym uwzględnieniem okresu 1956-1970. W ramach realizacji pierwszego z wymienionych obszarów prowadzone były kwerendy przygotowujące publikację ukazującą koncepcje praw mniejszości narodowych w programach polskich partii politycznych. Punkt ciężkości w projekcie stanowi mniejszość niemiecka i prowadzone wokół niej w ostatnich latach dyskusje. Dotyczyły one zarówno modelu państwa, zakresu praw przysługujących mniejszościom narodowym w Polsce, jak i porównania ich z prawami przysługującymi mniejszości polskiej w Niemczech. Obydwa obszary badawcze łączy zorganizowana z IPN, Domem Współpracy Polsko-Niemieckiej oraz Ministerstwem Administracji i Cyfryzacji konferencja stanowiąca podsumowanie stanu badań nad mniejszością niemiecką. Dotyczy ona w istotnej części także zagadnień polskiej polityki zagranicznej w okresie PRL, czyli relacji z RFN i NRD. Konferencja będzie podstawą do wytyczenia dalszego kierunku wspólnych badań prowadzonych przez badaczy polskich i niemieckiech, a także przygotowania publikacji w języku polskim i niemieckim. Merytoryczne ustalenia konferencji, poza poszerzeniem naszej wiedzy o historii, mają przybliżyć zespół do stworzenia projektu badawczego, ujmującego problematykę historii mniejszości niemieckiej w PRL w sposób odpowiadający stanowi wiedzy w ponad dwadzieścia lat po przełomie 1989 roku.

W obszarze polityki zagranicznej skupiono się nad tematyką doświadczeń przeszłości w kontekście stosunków polsko-niemieckich w latach 1970-1989 i po zjednoczeniu Niemiec. Kwerenda archiwalna w IPN dać miała odpowiedź na pytanie, w jaki sposób w latach osiemdziesiątych doświadczenia historyczne znajdowały odbicie w pracy operacyjnej. Czy, oraz w jakim stopniu, wpływały one na język raportów rezydentur wywiadu PRL w RFN i NRD, na formułowanie zadań oraz na postrzeganie stosunku drugiej strony do Polski? Jest to zagadnienie tym istotniejsze, że po wprowadzeniu stanu wojennego w PRL jej stosunki z RFN i NRD pozostawały napięte, aczkolwiek z różnych przyczyn.

Trzecim obszarem badań projektu są badania na temat polskich i niemieckich organizacji pozarządowych, działających w obszarze międzynarodowej współpracy rozwojowej i międzynarodowej pomocy humanitarnej. W roku sprawozdawczym skupiono się na współpracy tych organizacji w ramach organizacji międzynarodowych, czyli na tzw. współpracy wielostronnej. Początek relacji między organizacjami pozarządowymi a Organizacją Narodów Zjednoczonych sięga konferencji założycielskiej Organizacji Narodów Zjednoczonych w San Francisco w 1945 roku. Organizacje pozarządowe odegrały w niej istotną rolę, przede wszystkim poprzez wpływ na zapisy w Karcie Narodów Zjednoczonych, jak i przez ustanowienie wzajemnych kontaktów. Twórcy Karty Narodów Zjednoczonych, choć niekonsekwentnie, docenili rolę, znaczenie na arenie międzynarodowej i możliwości działania organizacji pozarządowych. Szczególna rola przypada organizacjom pozarządowym w sytuacjach nagłych, takich jak stan klęski żywiołowej, wystąpienie katastrofy, w okresie konfliktów zbrojnych, masowego napływu uchodźców na dany teren. Ze względu na niższy stopień zinstytucjonalizowania, organizacje pozarządowe mogą skuteczniej i szybciej reagować. Zazwyczaj też znajdują się "bliżej potrzebujących", lepiej znając ich potrzeby i miejscowe uwarunkowania. Ma to szczególne znaczenie w skomplikowanych sytuacjach politycznych, a takie zazwyczaj towarzyszom konfliktom zbrojnym czy masowym napływom uchodźców. Zdarza się, że zainteresowane rządy, mimo olbrzymich potrzeb, odrzucają czy nie dopuszczają na swoje terytorium pomocy niesionej przez organizacje rządowe i inne państwa. Godzą się jednak często na przyjęcie pomocy od organizacji pozarządowych, ze względu na ich apolityczny i niezależny charakter. Kolejnym argumentem przemawiającym za zlecaniem zadań organizacjom pozarządowym jest

kwestia bezpieczeństwa personelu. Osoby niosące pomoc często stają się ofiarami napadów, porwań, a nawet zabójstw. W większym stopniu dotyczy to jednak pracowników i wolontariuszy organizacji rządowych niż pozarządowych, właśnie ze względu na postrzeganie organizacji pozarządowych jako organizacji apolitycznych i niezależnych. Dlatego ONZ (podobnie jak, np. Unia Europejska) woli zlecić organizacjom pozarządowym realizację swoich zadań w terenie. Takie postępowanie opiera się często na nieformalnych porozumieniach, ze względu na brak podstaw prawnych do takiej decyzji, jak i ze względu na możliwość szybszego jej podjęcia. Organizacje z poszczególnych państw podejmują więc wzajemną współpracę. Taka współpraca łączy też polskie i niemieckie organizacje pozarządowe, jednak jest to współpraca niesymetryczna. Niemieckie organizacje pozarządowe są jednymi z najważniejszych na świecie dawców pomocy humanitarnej i rozwojowej, polskie w tej dziedzinie nie mają jeszcze takich osiągnięć.

ZAKŁAD AZJI I PACYFIKU – CENTRUM BADAŃ AZJI WSCHODNIEJ

w składzie: prof. dr hab. Waldemar J. Dziak (kierownik), dr hab. Krzysztof Gawlikowski, mgr Katarzyna Golik, zajmował się tematem **„Przemiany społeczno-polityczne Azji Wschodniej w XXI wieku“.**

Zespół umocnił swoją pozycję jako ośrodek integrujący szeroko pojęte środowisko zajmujące się w Polsce problematyką azjatycką, czego dowodem są liczne spotkania, konsultacje i konferencje przeprowadzone przez zespół. Było to możliwe ze względu na fakt, że zespół prowadzi pionierskie badania w różnych obszarach badawczych, m.in.: problem północnokoreańskich zbrojeń nuklearnych; problem porwań obywateli obcych państw przez służby specjalne KRL-D; problem relacji chińsko-mongolskich; problem stosunków między Chinami a Tybetem w ujęciu historycznym; problem tajwański i perspektywy jego rozwiązania; wzrost znaczenia Japonii i możliwości konfliktu zbrojnego między Chinami a Japonią. Badania poświęcone zagrożeniom płynącym dla świata z realizacji północnokoreańskiego projektu atomowego i rakietowego stanowią część szerszego projektu poświęconego analizie bezpieczeństwa w Azji Wschodniej. Podstawową tezą badawczą postawioną w ramach tego projektu była taka, że Korea Północna nie zrezygnuje z posiadania atomowo-rakietowego potencjału odstraszającego, niezależnie od rozwoju sytuacji wewnętrznej, ani presji zewnętrznej. Postawiona hipoteza w pełni potwierdziła się. Drugi rok rządów Kim Dzong Una w najmniejszym stopniu nie przybliżył nas do rozwiązania problemu zbrojeniowego. W badaniach wskazywano, że potencjał atomowo-rakietowy KRL-D to dla obecnych przywódców najważniejsze narzędzie zapewniające krajowi nietykalność zewnętrzną, a rządzącej ekipie – stabilność polityczną. Poza tym, budowa własnego programu atomowo-rakietowego jest ważnym elementem legitymizującym rząd Kim Dzong Una oraz wzmacniającym pozycję kraju w rozmowach z wielkimi mocarstwami. Posiadanie własnej broni atomowej jest traktowane przez liderów Korei Północnej jako czynnik rekompensujący konwencjonalną przewagę militarną Południa czy Japonii. Ponadto, sukcesy w dziedzinie techniki atomowej i rakietowej wiążą się z oczekiwanymi, poważnymi korzyściami finansowo-gospodarczymi, wynikającymi z eksportu północnokoreańskiej technologii do takich krajów, jak Pakistan, Iran, Syria czy Birma. Korea Północna nie może się wycofać ze zbrojeń atomowych, ponieważ pracuje nad tą technologią od przeszło 60 lat. Zaangażowano w ten projekt miliardy dolarów, a pracuje nad tą technologią ok. 30 tysięcy ludzi: „jak mielibyśmy zrezygnować z czegoś, co kosztowało nas tak wiele wyrzeczeń, bólu, łez. A nade wszystko – tak wielkie środki. I co teraz, kiedy jesteśmy u szczytu, kiedy zbieramy wreszcie owoce?

Mielibyśmy rezygnować? To przecież szaleństwo i nieodpowiedzialność. Nigdy nie zrezygnujemy z broni atomowej." To klasyczna, niemal modelowa wypowiedź polityków KRL-D. Mając również na uwadze uwarunkowania zewnętrzne, postawiono hipotezę badawczą, że KRL-D – jeśli nawet powróci do rozmów 6 w Pekinie – to będzie traktować te rozmowy wyłącznie jako zabieg propagandowy i wybieg dyplomatyczny, którego celem będzie zyskanie na czasie, a nie rozwiązanie problemu. I powyższa hipoteza znalazła więc pełne potwierdzenie. ISP PAN, jako jeden z nielicznych ośrodków na świecie, wysunął tezę, że „młody przywódca Kim Dzong Un, mimo braku doświadczenia, obycia międzynarodowego nie tylko utrzyma się u władzy, ale będzie ją konsekwentnie umacniał." I to przewidywanie też się sprawdziło. W badaniach wskazywano na czynniki wewnętrzne i zewnętrzne, które uzasadniały słuszność tej tezy. W odniesieniu do badań nad Chinami, postawiono tezę, że Chiny wyjdą obronną ręką z kryzysu ekonomiczno-finansowego, w jakim znalazł się świat, szybciej niż inne wielkie mocarstwa. Postawiono też tezę badawczą, że Chiny utrzymają stabilizację wewnętrzną i szybciej niż planowano staną się pierwszą potęgą ekonomiczną świata. Te hipotezy badawcze potwierdziły się. Wszystko wskazuje na to, że już w 2016 r. Chiny zostaną pierwszą potęgą gospodarczą świata (mierząc siłę nabywczą pieniądza), a w 2025 roku staną się pierwszą niekwestionowaną potęgą gospodarczą świata według powszechnie przyjętych kryteriów. Badania koncentrują się przede wszystkim na tym, co ten fakt będzie oznaczał dla Chin, Azji, Polski i świata, a także – w jaki sposób świat powinien się na ten fakt przygotować?

Powiązane z tymi kwestiami badania obejmujące Mongolię odnoszą się do jej historycznych obszarów, a zatem podlegają im zarówno państwo mongolskie, jak i Region Autonomiczny Mongolii Wewnętrznej znajdujący się w granicach ChRL. Ze względu na zróżnicowanie obu terytoriów pod względem politycznym, społecznym, kulturowym oraz gospodarczym, badania dotyczące obydwu mongolskich terytoriów niekiedy obejmowały niejednakowe obszary. Wstępem do ich badania było pogłębione porównanie sytuacji gospodarczej i kulturowej oraz powiązanych historycznie. Wśród wspólnych obszarów zainteresowań badawczych najważniejsze okazały się dwa: po pierwsze, budowa narodu państwowego, po drugie powiązania z Polską. Z punktu widzenia interesów polskich istotne wydawało się badanie potencjału gospodarczego Republiki Mongolii i Mongolii Wewnętrznej oraz wskazanie na główne przeszkody we współpracy polsko-chińskiej oraz polsko-mongolskiej. Wyraźny był dysonans pomiędzy dobrymi stosunkami politycznymi a rachityczną współpracą gospodarczą. Zagadnienia etniczne były szczególnie silnie analizowane w przypadku Mongolii Wewnętrznej, obszarze o znacznie bardziej skomplikowanej strukturze narodowościowej niż Republika Mongolii.

Nie mniej znaczącym przedmiotem zainteresowania były przemiany percepcji roli mniejszości etnicznych w ChRL oraz polityki wobec nich, którą bardzo dobrze ilustrował *casus* Mongolii Wewnętrznej. Ważnym elementem jest proces orientalizacji mniejszości etnicznych oraz włączenie go do politycznego projektu budowy narodu chińskiego. Analizie została również poddana działalność instytucji rządowych i pozarządowych w zakresie edukacji mniejszości etnicznych w Mongolii Wewnętrznej. W kontekście organizacji działających na rzecz mniejszości etnicznych, jak i NGOsów ogółem, analizowana była również rola Internetu w ChRL oraz aktywności obywatelskiej w sieci w kontekście wpływu na administrację rządową, który okazał się znaczący. W ostatnich latach, w Republice Mongolii miały miejsce istotne zmiany w zakresie sytuacji politycznej i gospodarczej. Zdobycie po raz pierwszy pełni władzy przez siły byłej opozycji antysocjalistycznej zbiegło się w czasie z intensywną eksploracją i wydobyciem surowców naturalnych w tym kraju.

*

Historia najnowsza, w tym tematyka związana z Polską w latach II wojny światowej i po 1945 roku, historyczny aspekt przemian ustrojowych, stosunki polsko-sowieckie (rosyjskie) i polsko-ukraińskie oraz stosunki z sąsiadami są przedmiotem badań Zakładu Najnowszej Historii Politycznej, Zakładu Dziejów Ziem Wschodnich II RP, Zakładu Analiz Problemów Wschodnich, a także Zakładu Porównawczego Badań Postosowieckich. Pracami dokumentującymi aktywnośc polskiej sceny politycznej od początku transformacji po dzień dzisiejszy zajmuje się Archiwum Partii Politycznych, wchodzące w skład Zakładu Najnowszej Historii Politycznej.

ZAKŁAD NAJNOWSZEJ HISTORII POLITYCZNEJ

w składzie: prof. dr hab. Andrzej Friszke (kierownik), prof. dr hab. Andrzej Paczkowski, prof. dr hab. Dariusz Stola, dr hab. Paweł Sowiński, dr Adam Leszczyński, dr Piotr Osęka, dr Krzysztof Persak, kontynuował badania nad tematem **„Władza i społeczeństwo, 1944-1990”.**

Prawie wszystkie badania w roku 2013 mieściły się w ogólnym, prowadzonym od wielu lat projekcie, w ramach którego znajdowały się zarówno prace wykonywane z racji zadań statutowych, jak i kolejne projekty badawcze (indywidualne i zbiorowe). Projekt miał charakter otwarty, tj. nie przewidziano zamknięcia go jedną publikacją, ale zamykane etapy były podsumowywane poszczególnymi opracowaniami. Opracowania te koncentrują się wokół trzech zasadniczych wątków: władza i jej struktury, mechanizmy, ludzie; opozycja i opór społeczny oraz postawy, idee, postaci; rozliczenia z przeszłością. Rzadziej podejmowana, ale obecna, jest tematyka emigracji politycznej po 1945 roku.

Podsumowaniem pewnego etapu prac w pierwszym zakresie tematycznym była praca *PZPR jako machina władzy*, a także artykuł pt. „Erozja czy reforma systemu. Władze PRL wobec Kościoła i opozycji 1970-1980” w tomie będącym próbą syntezy dekady. Wokół zagadnienia aparatu władzy, których częścią był wywiad, koncentrowały się badania prof. Paczkowskiego i dr Osęki, co było związane z przygotowywaną przez tego ostatniego rozprawą i realizacja programu badawczego „Modele karier funkcjonariuszy UB i SB”.

Badanie nt. wywiadu Polski Ludowej w latach 1944-1950 dotyczy utworzenia jednej z ważniejszych instytucji państwowych, jaką była służba wywiadu zarówno wojskowego (II Oddział Sztabu Generalnego), jak i cywilnego (VII Departament MBP). Brak dotychczas szczegółowych badań na ten temat, a istniejące opracowania ogólne (dotyczące całego okresu 1945-1989) bardzo pobieżnie traktują proces powstawania wywiadu. Badanie oparte jest na szczegółowej kwerendzie archiwalnej (archiwum IPN) w bardzo obszernym zasobie aktowym. Aspektem, na który w badaniu zwrócona została szczególna uwaga, są zasady selekcji i przygotowywania kadr obu wywiadów, przede wszystkim w kontekście powstawania nowej elity władzy i budowy zasobów kadrowych polskiego państwa komunistycznego. W wyniku końcowym badania powstanie więc rodzaj portretu zbiorowego zarówno funkcjonariuszy, jak i informatorów wywiadu. Badaniu są poddawane także relacje między wywiadem a partią komunistyczną. Badanie ma charakter wieloletni, a kwerendy archiwalne, obejmujące również nowe, bieżąco udostępnione dokumenty, są kontynuowane. Ich efektem będzie monografia.

W zakresie drugim – opozycja i opór społeczny – najważniejszym dokonaniem była publikacja tomu *Solidarność od wewnątrz 1980-1981*. Ponadto należy tu wymienić i zaakcentować opracowania P. Osęki opublikowane po angielsku, dotyczące buntu młodzieży w 1968 roku. Prof. Friszke i dr Sowiński rozwijali współpracę z wydawanym przez Europejskie Centrum Solidarności periodykiem „Wolność i Solidarność”, który

tematycznie poświęcony jest dokumentowaniu i opisywaniu dziejów „Solidarności" i innych ruchów opozycyjnych. Trzeba tu także wymienić prowadzony przez część członków zespołu projekt badawczy „Solidarność – nowe podejście do ruchu społecznego".

Na rok 2013 zaplanowano kontynuację badań nad problemem rozliczeń z przeszłością w różnych zakresach – od II wojny światowej po wydarzenia związane z upadkiem europejskiego systemu państw komunistycznych. Wynikiem badań prowadzonych w Zakładzie był przyjęty do realizacji projekt badawczy pt. „Kara, pamięć i polityka: Rozliczenia z przeszłością od czasów II wojny światowej". Problematyce tej najwięcej uwagi poświęcił prof. D. Stola pracujący w ramach międzynarodowego projektu RESOCEA.

W języku polskim nie istnieje syntetyczne opracowanie obejmujące historię europejskich (poza Związkiem Sowieckim) państw komunistycznych po II wojnie światowej. Także w literaturze zagranicznej tego typu opracowań powstałych po 1991 roku właściwie nie ma (jedyne ukazało się po czesku w 2000 roku: J.Vykoukal i in., *Vychod. Vznik, vyvoj a rozpad sovetskeho bloku, 1944-1989*). Zarówno w literaturze polskiej, jak i międzynarodowej, istnieje bardzo mało opracowań porównawczych o prawnych i politycznych rozliczeniach z komunistyczną przeszłością. Problematyka ta jest przedmiotem zainteresowań głównie publicystów i polityków. Podstawowym zagadnieniem analizy jest określenie powodów występowania znacznych różnic zarówno przedmiotowych, jak i chronologicznych, między różnymi krajami europejskimi. Badanie, które prawdopodobnie zostanie ukończone w 2016 roku, opiera się na najnowszej literaturze i kwerendach archiwalnych. Szczególne miejsce zajmują w nim historia społeczna i historia kultury (szeroko rozumiana, z kulturą masową włącznie). Struktura projektu opiera się nie na podziałach geograficznych (według państw), ale na ciągach merytorycznych, ułatwiających ukazanie zarówno podobieństw, jak i różnic funkcjonujących mechanizmów.

Podejmowano także pewne badania dotyczące dziejów emigracji, wśród których należy wymienić badania dr P. Sowińskiego nad organizowaniem przez jedną z placówek Komitetu Wolnej Europy wysyłki do Polski książek wydawanych na Zachodzie od lat 50. do końca istnienia PRL.

Ciekawym przyczynkiem do ukazania problematyki PRL-owskiej na szerszym tle porównawczym jest monografia dr A. Leszczyńskiego pt. *Skok w nowoczesność. Polityka wzrostu w krajach peryferyjnych 1943-1980*.

Zakład kontynuował prowadzenie (od 1991 roku) **Konwersatorium z najnowszej historii Polski**, które jest jedną z najważniejszych w Polsce inicjatyw integrujących środowisko historyków dziejów najnowszych.

Archiwum Partii Politycznych ISP PAN, kierowane przez dr Inkę Słodkowską kontynuowało digitalizację zbiorów Archiwum, rozpoczętą w roku 2010. Na bieżąco, praca Archiwum polega na: 1) dokumentacji działalności i myśli programowej polskich partii politycznych, zbieraniu materiałów i dokumentów w siedzibach i agendach partii oraz poprzez partyjne strony www; 2) udostępnianiu zasobów APP ISP PAN, tj. zbiorów dokumentów w postaci tradycyjnej i elektronicznej oraz istniejącego księgozbioru; 3) aktualizacji katalogu zbiorów Archiwum.

Dokumenty gromadzone w Archiwum są na bieżąco opracowywane, zaś literatura dotycząca partii politycznych jest stale uzupełniana. Na podstawie zebranych materiałów prowadzone są prace analityczne, natomiast najważniejsze dokumenty wyborcze partii są wydawane w formie książkowej, wraz ze wstępem objaśniającym sytuację na polskiej scenie politycznej. Oprócz wydawanej dokumentacji bieżącej, prowadzone są prace nad publikacją materiałów związanych z działalnością Obywatelskiego Klubu Parlamentarnego w latach 1989-1991. Planowane jest wydanie wybranych stenogramów, uchwał i innych dokumentów pozyskanych na podstawie przeprowadzonych kwerend w Archiwum Senatu RP. Również podjęto prace badawcze nad tematem „Ośrodek prac

Społeczno-Zawodowych KK NSZZ ‘Solidarność’”, w ramach których dokumentuje się historię tworzenia się systemu demokratycznego w Polsce.

ZAKŁAD DZIEJÓW ZIEM WSCHODNICH II RP

Zakład pracuje w składzie: dr hab. Grzegorz Motyka (kierownik), dr hab. Tomasz Stryjek, dr Adam F. Baran, dr Mariusz Zajączkowski. W roku 2013 zajmował się nadal tematem: **„Różne formy oporu wobec systemu sowieckiego na terenach byłej II RP i ich odbicie w dyskusjach we współczesnej historiografii polskiej i ukraińskiej”**.

Przedmiotem badania są różne formy oporu wobec systemu komunistycznego na ziemiach byłej II RP od 1939 roku do upadku ZSRR oraz dyskusje toczące się wokół tych kwestii w historiografiach narodowych. Celem badania jest uzyskanie możliwie spójnego obrazu postaw ludności zamieszkującej te ziemie (Polacy, Ukraińcy, Białorusini, Litwini, Żydzi) wobec systemu sowieckiego, ze szczególnym uwzględnieniem konspiracji i oporu zbrojnego. Dotychczas historycy reprezentujący poszczególne kraje Europy Wschodniej koncentrowali się na badaniu „własnych”, antyradzieckich ruchów oporu. W sytuacji słabego przenikania się, a jedynie konkurowania ze sobą, dyskursów poszczególnych narodowych historiografii, próba niezależnego spojrzenia na współczesne interpretacje tego tematu może przczynić się do zmniejszenia różnic i kształtowanie wspólnie uzgodnionego ujęcia dziejów Europy Wschodniej w XX wieku.

Prace badawcze w ramach projektu koncentrują się na kilku polach:

- badaniach porównawczych działalności antysowieckiego podziemia w Europie Środkowo-Wschodniej (Litwa, Łotwa, Estonia, Białoruś, Ukraina);
- antypolskiej, ludobójczej czystce etnicznej przeprowadzonej przez OUN-B i UPA w latach 1943-1945;
- konflikcie polsko-ukraińskim z lat 1943-1947;
- analizie historiografii i polityki wobec przeszłości państw Europy Środkowo-Wschodniej dotyczącej lat II wojny światowej i lat powojennych;
- badaniu „przebudzenia” mniejszości polskiej na terenie ZSRR w okresie pierestrojki.

Wśród wyników projektu można wymienić monografię pióra G. Motyki, *Cień Kłyma Sawura. Polsko-ukraiński konflikt pamięci*, omawiającą polsko-ukraiński spór wokół zbrodni wołyńsko-galicyjskiej z lat 1943-1945. Na ukończeniu jest monografia dotycząca działań wojsk NKWD wobec polskiego zbrojnego podziemia.

Prowadzone w 2013 roku badania porównawcze nad polityką wobec pamięci o II wojnie światowej oraz okresie rządów komunistycznych dotyczyły Ukrainy i innych państw Europy, które obecnie znajdują się na granicach UE. W ich wyniku powstały eseje na temat podobieństw i różnic strategii prowadzenia tej polityki w ostatnich kilkunastu latach przez Ukrainę oraz Litwę, Łotwę i Estonię, Chorwację i Hiszpanię. Złożyły się one na książkę pt. *Ukraina wobec Europy. Pamięć i państwo narodowe*. Podobnie jak Ukraina, wszystkie te kraje w latach 30.-50. XX w. przeszły przez konflikty wewnętrzne wynikające z konfliktu między faszyzmem (nazizmem) a komunizmem (sowietyzmem), wyrażającego się w postaci II wojnie światowej oraz rządów totalitarnych. Wynik badań potwierdza unikalność sytuacji Ukrainy, która jako kraj o faktycznie dwu konkurencyjnych modelach pamięci i dwu projektach

tożsamości narodowej musi szukać własnej drogi rozwiązania napięć wewnętrznych i dostosowania narracji o swej przeszłości do kryteriów funkcjonujących w UE. Jak się okazało, ze względu na różnice historyczne, a także różnice dotyczące systemu politycznego, kultury politycznej, składu narodowościowego państwa, wewnętrznych podziałów tożsamościowych, w końcu otoczenia międzynarodowego, żadna ze strategii wymienionych wyżej państw, które są już członkami UE, nie mogłaby być wprost zastosowana na Ukrainie. Zasadniczym wyzwaniem stojącym przed władzami państwa ukraińskiego jest równorzędne potraktowanie uczestników konfliktu, jaki toczył się na jego obecnym terytorium w latach 1939-1953, oraz członków władz komunistycznych z lat 1953-1991 poprzez zastosowanie wobec nich tych samych środków prawnych. Jedynie oparcie polityki państwa wobec przeszłości na jednoznacznie obywatelskich wartościach może, z jednej strony, prowadzić do desowietyzacji przestrzeni symbolicznej na Ukrainie, z drugiej – przeciwdziałać odradzaniu się na jej obszarze sympatii do nacjonalizmu integralnego (co, m.in. wyraża się w rehabilitacji i heroizacji osób, które przejawiały w latach 30.-40. XX w. sympatie faszystowskie). Oznacza to potrzebę wprowadzenia na Ukrainie środków sprawiedliwości tranzycyjnej, ukształtowanych w ostatnich czterdziestu latach w państwach uczestniczących w tzw. trzeciej fali demokratyzacji na świecie, a w państwach posowieckich dotychczas przeważnie ignorowanych. Jak się wydaje, z racji na to, że dzieli nas obecnie coraz większy dystans czasowy od samych wydarzeń oraz ze względu na naglącą potrzebę odpolitycznienia pamięci na współczesnej Ukrainie, środki te powinny mieć raczej charakter rekoncyliacyjny (np. komisja prawdy) i odszkodowawczy (odszkodowania, restytucja mienia) niż retrybutywny (sądy karne, lustracja).

Ciekawym, stanowiącym odrębną całość, badaniem są, m.in. losy Polaków zamieszkujących dawne Kresy Wschodnie, ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji młodzieży. W dotychczas podejmowanych badaniach ukazywano przede wszystkim rolę polskiego harcerstwa na terenie ZSRR i w suwerennych krajach, które wyłoniły się po rozpadzie Związku Radzieckiego w 1991 roku. W 2013 roku skoncentrowano się nad opisem środowisk i organizacji harcerskich działających w latach 1989-2007 na Litwie. W połączeniu z wynikami poprzednich badań (dotyczących Białorusi, Ukrainy, Kazachstanu, Mołdawii i Estonii) udało się uzyskać spójny obraz porównawczy i monografię dziejów harcerstwa w tej części Europy Wschodniej. Z przygotowanej pracy wynika, m.in., że po blisko dwóch dekadach zapoczątkowanych przemianami pieriestrojki zaistniały trwałe struktury kilku polskich organizacji harcerskich na terenie Litwy, Białorusi i Ukrainy oraz środowiska reprezentowane przez polskie drużyny harcerskie, działające na Łotwie oraz w Kazachstanie, Estonii i Mołdawii. Całość tych struktur obejmowała swym zasięgiem organizacyjnym w 2007 roku blisko 2,5 tys. instruktorów, wędrowników, harcerek, harcerzy i zuchów prężnie działających w poszczególnych ośrodkach polskiej mniejszości narodowej na Wschodzie. Po 1989 roku najbardziej rozbudowane struktury istniały na Białorusi, Litwie i Ukrainie, z tym że od 1996 roku na Litwie struktury organizacji silnie się spolaryzowały i w konsekwencji doszło do ich podziału, natomiast na Łotwie – wzorem lat międzywojennych XX wieku – polskie drużyny działały w ramach łotewskiej organizacji skautowej (LSGCO). Najmniejsze struktury w omawianym okresie tworzyły drużyny w Estonii, a najmłodszą ówczesną jednostką była drużyna harcerska w Mołdawii. Uzyskany w ten sposób obraz i sformułowane wnioski mogą być interesujące dla instytucji rządowych i organizacji pozarządowych, których głównym celem jest wspieranie Polaków zamieszkałych za naszą wschodnią granicą. Niezależnie od wspomnianego obszaru badano zagadnienie relacji harcerstwa (organizacji, środowisk, grup i poszczególnych postaci) do systemu komunistycznego po 1939 roku.

ZAKŁAD ANALIZ PROBLEMÓW WSCHODNICH

W Zakładzie kierowanym przez dr hab. Grzegorza Nowika pracują: prof. dr hab. Krzysztof Jasiewicz, dr Zbigniew Palski, dr Paweł Rokicki, mgr Martyna Rusiniak-Karwat i mgr Anna Dzienkiewicz. Zespół realizuje temat **„Polityka historyczna na obszarze b. ZSRR"**.

Problematyka poruszana w ramach Zakładu jest bogatsza niż wynikałoby to z powyższego tematu i układa się wielowątkowo, w zależności od indywidualnych preferencji poszczególnych badaczy. I tak w roku 2013 kontynuowano badania nad polskim wymiarem sprawiedliwości na terenie okręgów wileńskiego i nowogródzkiego w latach II wojny światowej, funkcjonującym w konfrontacji z konkurencyjnymi systemami wymiaru sprawiedliwości okupantów: litewskiego, niemieckiego i sowieckiego. Badania prowadzono na podstawie kwerend archiwalnych (AAN, Archiwum Wschodnie, IPN), uzupełniono bibliografię tematu oraz bazę danych (o kolejne 100 rekordów) osób zabitych przez polskie podziemie na badanym terenie w latach 1939–1945. Baza ma posłużyć do wyodrębnienia osób straconych na mocy wyroków polskich sądów podziemnych. Przygotowano również kolejne 60 biogramów osób zaangażowanych w działalność polskiego, podziemnego wymiaru sprawiedliwości na badanym terenie.

Zakończono także opracowywanie dziejów radzieckich Wojsk Wewnętrznych w Okręgu Ukraińskim NKWD (HWD), w latach 1944-1949. Porównano działalność WW w tym okresie z działalnością na terenie Okręgu nadbałtyckiego i Okręgu Białowieskiego (szczegółowe statystyki miesięczne, kwartalne, roczne, dotyczące liczby operacji, strat własnych, strat przeciwnika, strat niebojowych itp.), co pozwoliło na scharakteryzowanie rodzajów działań przeciwpartyzanckich WW i rodzajów działań przeciwko zbrojnemu podziemiu (należy odróżniać te dwie formy działań). Wykazano skuteczność walki WW w obu formach, posługując się opracowanymi autorsko zestawieniami szczegółowymi. Podstawowym wnioskiem jest stwierdzenie, iż największe straty nacjonalistyczne podziemie ukraińskie poniosło w roku 1944 i w I połowie 1945 roku. Były to straty niezwykle dotkliwe, bo dotyczyły kadr dowódczych, których OUN-UPA zawsze brakowało, a które z takim trudem wyszkolono w latach 1943-1944 (i wcześniej, w służbie niemieckiej).

Kolejnym wynikiem była praca doktorska M. Rusiniak-Karwat, która jest monografią powojennej działalności Bundu w Polsce, w latach 1944-1949. Jako cezury czasowe wybrano lata legalnej działalności Bundu od 1944 roku – powstania tzw. Polski lubelskiej, do 1949 roku – samokrytyki i samorozwiązania się partii w Polsce. Badania dowiodły, że okres ten różni się od wcześniejszego (przed 1939 rokiem) okresu istnienia partii, dlatego też zasługuje na oddzielne ujęcie i opisanie. W wyniku badań nad aktywnością Bundu w Polsce od chwili wybuchu wojny, której następstwem była Zagłada Żydów, w tym żydowskiego proletariatu będącego istotą partii, okazało się, że istniejący od 1897 roku program partii po II wojnie uległ znacznej zmianie, będącej następstwem zaistniałej sytuacji zarówno społecznej (liczebność społeczności żydowskiej), jak i politycznej. W pracy podkreśla się to, co dotychczas było niezauważane, a mianowicie, że w ramach partii istniały głównie dwa odłamy Bundu, co również miało wpływ na jego powojenne funkcjonowanie. Jeden stanowił podziemny Bund, istniejący na terenie okupacji niemieckiej podczas wojny, który działał nieprzerwanie od 1939 do 1949 roku, a drugi – powstały latem 1944 roku, po przybyciu bundowców z terenów okupowanych przez ZSRR lub z głębi ZSRR. Obie te grupy połączyły się zimą 1945 roku. Różnica przeżyć wojennych miała wpływ na relacje wewnątrz partii, stosunek do powstałych rządów, a następnie do samolikwidacji partii.

W czasach powojennych Bund zrewidował swoje poglądy polityczne; bardziej niż pozostawał partią pełnił funkcje organizacji społecznej, do której zadań należała nie tylko walka o wpływy polityczne, ale również pomoc społeczna dla osób pochodzenia żydowskiego, w tym tworzenie miejsc pracy, np. poprzez zakładanie spółdzielni. Bund jako komórka polityczna, pełnił funkcję rodziny dla towarzyszy partyjnych, którzy utracili najbliższych podczas wojny, zarówno na terenach okupowanych przez niemieckiego, jak i sowieckiego okupanta, czy też w głębi ZSRR. Po zagładzie Żydów, Bund również zmienił swój stosunek do Palestyny, a następnie nowopowstałego (1948 rok) państwa Izrael, również był bardziej liberalny w sprawach emigracji Żydów. Sami bundowcy masowo opuszczali po wojnie Polskę, nie godząc się na ówczesną politykę kraju. Powojenne realia spowodowały to, że nawet ci spośród bundowców, którzy początkowo walczyli o samo istnienie partii, dla przetrwania na arenie politycznej w Polsce zdecydowali się na bliższą współpracę z żydowską PPR, a następnie z PZPR, przy czym za cenę przetrwania w 1948 roku zerwali stosunki z organizacjami bundowskimi istniejącymi poza granicami Polski odchodząc z Komisji Koordynacyjnej Bundu.

ZAKŁAD PORÓWNAWCZYCH BADAŃ POSTSOWIECKICH

w składzie: dr hab. Włodzimierz Marciniak (kierownik), prof. dr hab. Wojciech Materski, prof. dr hab. Jadwiga Staniszkis, dr Konrad Świder, dr Jurij Hałajko, dr Joanna Matuszewska, mgr Tomasz Szulc, zajmował się tematem **„Dyskursy władzy w państwach posowieckich i w Europie Środkowo-Wschodniej”**.

W ramach projektu analizowano kilka problemów, na różnym poziomie uogólnienia. Jednym z wątków były aspekty historyczne polityki zagranicznej Federacji Rosyjskiej. Tezę generalną, wynikającą z zebranego materiału, sformułować można w sposób następujący: treści historyczne pojawiające się w wystąpieniach rosyjskich osobistości oficjalnych, propagowane z wykorzystaniem aparatu państwowego w kulturze, oświacie i mediach, przybrały formę legitymizującą ich traktowanie jako ujednoliconego w zasadniczej treści przekazu, świadomego, długofalowego przedsięwzięcia – państwowej indoktrynacji. W piśmiennictwie rosyjskim ostatnich lat traktującym o ważnych wydarzeniach XX wieku, bolszewizmie i stalinizmie, kulcie jednostki, jałtańskim podziale Europy, chruszczowowskiej „odwilży”, doktrynie Breżniewa, agresji na Afganistan, wojnach czeczeńskich itp., obok pozycji wartościowych powielane są anachronizmy i jawne fałszerstwa. Te ostatnie nie zalewałyby rynku w warunkach innej polityki historycznej władz. Dopiero po jej zmianie można będzie oczekiwać w tym zakresie rzeczywistej poprawy, ale perspektywy co do tego nie są optymistyczne. Nade wszystko do takiej zmiany nie jest przygotowane samo społeczeństwo rosyjskie.

Jednocześnie pojawia się problem zmiany paradygmatu globalnego zarządzania. Współczesna polityka i stosunki międzynarodowe przechodzą proces przyspieszonej zmiany, co wymaga rekonceptualizacji kluczowych pojęć znajdujących się w dotychczasowym arsenale nauk politycznych. Potrzebne są nowe narzędzia i nowe przeformułowanie relacji między ciągłością a zmianą w kategoriach ujęć globalnych i jednocześnie „ulokalnienia” rozumienia konkretnych działań politycznych zwielokrotnionej liczby interesariuszy porządku (bądź nie-porządku światowego). Wymaga to głębokiej pracy nad redefinicją pojęć, częstokroć wywodzących się z paradygmatu realistycznego, dominującego od dziesięcioleci w naukach politycznych. W paradygmacie tym pojęcia tak kluczowe, jak „władza” czy „siła”, postrzegane były jako odnoszące się do fizykalnej wręcz rzeczywistości i oparte były w dużej

mierze na teoriach esencjalistycznych. W świecie globalnej komunikacji i zmniejszenia znaczenia granic i fizycznych atrybutów władzy i siły paradygmat ten staje się coraz bardziej anachroniczny jako narzędzie rozumienia świata nas otaczającego. Hermeneutyka stosunków międzynarodowych musi otworzyć się na nowe interpretacje rozpoznawania i definiowania sytuacji i potencjalnych wyzwań w kontekście radykalnego usieciowienia relacji globalnych, które nadaje płynność i kinetyczność wyłaniającym się formom tych relacji. Zadaniem nauk politycznych jest zrozumienie nowego środowiska międzynarodowego oraz precyzyjne zrozumienie grup interesariuszy w poszczególnych rozdaniach globalnych: tego, z jakich środowisk lokalnych się wywodzą, czym się kierują, jak otoczenie kulturowe wpływa na ich decyzje itd. Towarzyszy temu zadanie rozpoznania, jak duże jest pole innowacji w szybko zmieniającym się środowisku międzynarodowym, w jaki sposób zmieniają się priorytety, procedury decyzyjne i jak zostają wypracowane synergiczne odpowiedzi na poszczególne wyzwania w ramach struktury sieciowej, w której władza i siła coraz bardziej znajdują się w „chmurze" wirtualnych powiązań sieciowych.

Podsumowaniem badań była refleksja nad dyskursem władzy w państwach postsowieckich i w Europie Środkowo-Wschodniej. Analiza objęła zróżnicowane epistemologie porządku w Europie (z naciskiem na Europę Środkowo-Wschodnią), a także próbę wyjaśnienia dzięki ulokowaniu problemu na trzech osiach dotyczących historii idei: a) sposób sproblematyzowania zagadnienia formy; b) obecność (lub brak) przełomu nominalistycznego oraz sposób redukowania luki w ramach ponominalistycznej ontologii; c) przebieg procesu sekularyzacji idei religijnych traktowanej jako ciągłość. Położono nacisk na skutki przenoszenia idei w nowy kontekst (np. luteranizm a prawosławie; idea „całości" i „ontologicznego relatywizmu" w kontekście gnostyckim – Rosja). Wyzwaniem jest zbadanie wpływu powyższych wątków na filozofie władzy i wizje porządku.

*

Problematyką aktualności myśli politycznej i filozofii polityki dla dzisiejszego życia politycznego zajmuje się **ZAKŁAD FILOZOFII POLITYKI**, kierowany przez prof. dr hab. Stanisława Filipowicza. Poza nim, w zespole realizującymi badania znajdują się: dr hab. Nina Gładziuk-Okopień, dr hab. Paweł Kaczorowski, dr hab. Zbigniew Stawrowski, dr hab. Artur Wołek i dr Anna Siwek.

Zespół realizował projekt pn. **„Koncepcja 'dobrego społeczeństwa' – tradycja filozoficzna i zagadnienia aktualne"**.

Aktywność zespołu skupiała się wokół koncepcji „dobrego społeczeństwa" w ujęciu tradycyji filozoficznej i w kontekście zagadnień aktualnych. Wyrażała się podczas spotkań i dyskusji seminaryjnych dotyczących problematyki „słabego państwa", a także objęła dyskusje dotyczące pozycji, jaką zajmuje filozofia polityki (teoretyczna refleksja dotycząca polityki) w domenie nauk o polityce.

Prowadzono prace nad zagadnieniem, czym jest państwo w XIX wieku, na czym polega specyfika państwa konstytucyjnego, czy jest to jednorodny typ państwa, jakie są kategorie jego pełnego opisu, jaki i pod jakim względem zmienia się struktura XIX-wiecznego państwa w porównaniu ze strukturą państwa absolutystycznego. Analizę rozszerzono na badanie i interpretację niemieckich teorii konstytucji powstałych w II połowie XIX wieku, zwłaszcza pozytywistycznych F.A. Gerbera i P. Labanda, a także nad debatą A. Thibout – F. Savigny, toczącą się w latach 20-tych XIX wieku, a dotyczącą koncepcji prawa oraz jego kodyfikacji.

Dyskusja zahaczała też o szersze zagadnienie narastającej instrumentalizacji badań naukowych (ideologizacja nauki, związana z dominacją wzorców efektywnościowych (użytecznościowych) i wyraźnym ustalaniem preferencji

tematycznych w europejskich programach ramowych) oraz niepokojących tendencji związanych ze słabnącą rolą humanistyki w dyskursie naukowym. Dyskusja ta miała bardzo interesujący przebieg i bardzo ważne, choć zdecydowanie pesymistyczne, przesłanie. Wpisuje się ona znakomicie w nurt coraz wyraźniejszej krytyki podejmowanej obecnie prze wiele środowisk naukowych.

Niezależnie od powyższego wątku realizowano kwerendę materiału na temat millenaryzmu w myśli politycznej (szczególnie w obszarze myśli amerykańskiej oraz niemieckiej „rewolucji konserwatywnej"). Badania te zostały połączone z drugim, silnym nurtem badań zainteresowań, jakimi są dyskursy płci. Efektem tych prac będzie monografia łącząca oba wątki: monografia na temat apokaliptycznie rozumianego „kryzysu męskości".

*

Skład Rady Naukowej Instytutu Studiów Politycznych PAN

Prof. dr hab. Janusz ADAMOWSKI
Dr Paulina CODOGNI
Dr hab. Mikołaj CZEŚNIK
Prof. dr hab. Waldemar J. DZIAK
Prof. dr hab. Stanisław Filipowicz
Prof. dr hab. Józef M. FISZER
Prof. dr hab. Andrzej FRISZKE
Mgr Aleksandra FURMANEK
Prof. dr hab. Juliusz GARDAWSKI
Dr hab. Krzysztof GAWLIKOWSKI
Prof. dr hab. Jerzy HOLZER
Dr hab. Witold JAKÓBIK
Prof. dr hab. Maria JAROSZ
Dr hab. Krzysztof JASIECKI
Prof. dr hab. Krzysztof JASIEWICZ
Ks. prof. dr hab. Helmut JUROS
Dr hab. Paweł KACZOROWSKI
Prof. dr hab. Antoni Z. KAMIŃSKI
Prof. dr hab. Jan KOFMAN
Prof. dr hab. Jadwiga KORALEWICZ-ZĘBIK
Dr hab. Piotr KOZARZEWSKI
Prof. dr hab. Eugeniusz Cezary KRÓL
Prof. dr hab. Joanna KURCZEWSKA
Prof. dr hab. Grzegorz M. LISSOWSKI
Prof. dr hab. Bogdan W. MACH
Prof. hab. Paweł MACHCEWICZ
Prof. dr hab. Piotr W. MADAJCZYK
Dr hab. Aleksander MANTERYS
Dr hab. Włodzimierz MARCINIAK
Dr hab. Radosław MARKOWSKI
Prof. dr hab. Wojciech MATERSKI
Ks. prof. dr hab. Piotr MAZURKIEWICZ
Dr hab. Stanisław MOCEK
Dr hab. Grzegorz MOTYKA
Dr hab. Ewa NALEWAJKO
Dr hab. Grzegorz NOWIK
Prof. dr hab. Andrzej PACZKOWSKI
Prof. dr hab. Wojciech ROSZKOWSKI
Prof. dr hab. Adam D. ROTFELD
Dr hab. Zbigniew STAWROWSKI
Prof. dr hab. Dariusz STOLA
Dr hab. Tomasz STRYJEK
Dr hab. Bohdan SZKLARSKI
Prof. dr hab. Henryk SZLAJFER
Dr hab. Andrzej SZPOCIŃSKI
Dr Joanna SZYMONICZEK
Prof. dr hab. Elżbieta TARKOWSKA
Dr hab. Robert TRABA
Dr hab. Marek WIERZBICKI
Dr hab. Rafał WNUK
Prof. dr hab. Edmund WNUK-LIPIŃSKi
Dr. hab Ryszard ŻELICHOWSKI

ZAKŁADY

Zakład Systemów Społeczno-Politycznych

- Prof. dr hab. Bogdan W. Mach

Zakład Badania Elit i Instytucji Władzy

- Dr hab. Ewa Nalewajko – prof. ISP PAN

Zakład Badań Porównawczych nad Polityką

- Dr hab. Radosław Markowski – prof. ISP PAN

Pracownia Badań Wyborczych

Zakład Przemian Społecznych i Gospodarczych

- Prof. dr hab. Maria Jarosz

Zakład Badań Organizacji Not-For-Profit

- Dr hab. Ewa Leś – prof. ISP PAN

Zakład Najnowszej Historii Politycznej

- Prof. dr hab. Andrzej Friszke

Zespół Dokumentacyjny Archiwum Partii Politycznych

- Dr Irena Anna Słodkowska

Zakład Dziejów Ziem Wschodnich

- Dr hab. Grzegorz Motyka – prof. ISP PAN

Zakład Analiz Problemów Wschodnich

- Dr hab. Grzegorz Nowik – prof. ISP PAN

Zakład Bezpieczeństwa Międzynarodowego i Studiów Strategicznych

- Prof. dr hab. Antoni Z. Kamiński

Pracownia Studiów Amerykanistycznych

Zakład Europeistyki

- Prof. dr hab. Józef M. Fiszer

Zakład Europy Środkowo-Wschodniej

- Prof. dr hab. Wojciech Roszkowski

Zakład Studiów nad Niemcami

- Prof. dr hab. Piotr Madajczyk

Zakład Porównawczych Badań Postsowieckich

- Dr hab. Włodzimierz Marciniak – prof. ISP PAN

Zakład Filozofii Polityki

- Prof. dr hab. Stanisław Filipowicz

Zakład Azji i Pacyfiku – Centrum Badań Azji Wschodniej

- Prof. dr hab. Waldemar J. Dziak

WYKAZ PUBLIKACJI

Publikacje wydane drukiem

Łącznie

W tym:

1.	Monografie naukowe	13
2.	Rozdziały w monografiach	84
3.	Redakcja naukowa monografii lub podręcznika	17
4.	Publikacje w czasopismach recenzowanych, wyróżnionych przez European Reference Index for the Humanities (ERIH, lista C)	5
5.	Publikacje w innych czasopismach recenzowanych, wymienionych w aktualnym wykazie czasopism punktowanych (lista B)	27
6.	Publikacje wyróżnione przez Journal Citation Reports (lista A)	2
7.	Publikacje ukazujące się w innych czasopismach	24

Czasopisma i wydawnictwa ciągłe

„Kultura i Społeczeństwo", t. LVII, nr. 1 – 2, koedycja z Komitetem Socjologii PAN.

„Rocznik Polsko-Niemiecki", nr 21.

„Studia Polityczne", nr 31.

„Studia Polityczne", nr 32.

Ponadto ISP PAN jest właścicielem pisma „Sprawy Międzynarodowe". W roku 2013 ukazał się tom LXVI, numery 1 – 4.

Wykaz publikacji recenzowanych w czasopismach

a) posiadających IF, wyróżnionych przez Journal Citation Reports, wymienionych w części A wykazu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Cześnik M., Żerkowska-Balas M., Kotnarowski M.: *Voting as a habit in new democracies – evidence from Poland*, „Communist and Post-Communist Studies" 2013, nr 46/1, s. 95-107 – 20 pkt.

Kotnarowski M., Strijbis O.: *Measuring the electoral mobilization of ethnic parties: Towards comparable indicators*, „Party Politics" 2013, opublikowany online 25.06.2013, s. 1-14 – 35 pkt.

b) nieposiadających IF, wymienionych w części B wykazu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Andrzejewski P.: *Polski interes narodowy – dwa spojrzenia. Porównanie koncepcji*, „Studia Polityczne" 2013, nr 31, s.362-373 – 7 pkt.

Burakowski A.: *Rola prezydenta w systemie politycznym współczesnej Rumunii*, „Studia Polityczne" 2013, nr 31, s. 69-92 – 7 pkt.

Chojan A.: *Polityka zagraniczna współczesnej Polski w świetle uwarunkowań instytucjonalno-prawnych*, „Myśl Ekonomiczna i Polityczna" 2013, nr. 1, s. 114-142 – 4 pkt.

Cianciara A.: *Rotating Council Presidency within the Post-Lisbon Institutional Dynamics: Politically Irrelevant?*, „Yearbook of Polish European Studies" 2012, nr 15, s. 27-42 – 7 pkt.

Ciepielewska-Kowalik A.: *Organizacje non-profit w polityce opieki i edukacji przedszkolnej w Polsce po 1989 r. Nowy model aktywizacji wspólnot lokalnych i instytucjonalizacji czy odpowiedź na kryzys finansów publicznych?*, „Studia Polityczne" 2013, nr 32, s. 217-238 – 7 pkt

Danecka M.: *Zatrudnienie socjalne czy pomoc społeczna? Aktywizacja społeczno-zawodowa w opinii jej odbiorców*, „Ekonomia Społeczna" 2013, nr 8, s. 53-66 – 1 pkt.

Fiszer J. M.: *Bezpieczeństwo międzynarodowe w multipolarnym świecie*, „Myśl Ekonomiczna i Polityczna" 2013, nr 3(42), s. 105-160 – 4 pkt.

Fiszer J. M.: *System transatlantycki w multipolarnym świecie i jego rola w bezpieczeństwie międzynarodowym. Aspekty teoretyczne*, „Studia Polityczne" 2013, nr 32, s. 261-280 – 7 pkt.

Jarząbek W.: *Komisja Podręcznikowa a stosunki PRL –RFN w latach 1972–1975*, „Rocznik Polsko-Niemiecki" 2013, nr 21, s. 163-198 – 5 pkt.

Kaczorowski P. L.: *Społeczeństwo i nowoczesność. Rozważania semantyczno-filozoficzne na temat historyczności pojęcia społeczeństwa*, „Studia Polityczne" 2013, nr 31, s. 315-352 – 7 pkt.

Kamiński A.Z., Kamiński B.: *Między Brukselą a Moskwą: bezpieczeństwo Polski i regionu w podzielonej Europie*, „Sprawy Międzynarodowe" 2012, LXV/4, s. 7-31. – 5 pkt.

Kotnarowski M., Markowski R.: *Polityczne preferencje w czasach kryzysu: ekonomiczne motywacje głosowania w polskich wyborach w 2011 r*., „Studia Polityczne" 2013, nr 32, s. 11-44 – 7 pkt.

Kowal P.: *The Moldovan Gambit*, „New Eastern Europe" 2013, nr 4 (IX), s. 56-63 – 4 pkt.

Kowal. P.: *A Pact with the Oligarchs*, „New Eastern Europe" 2013, nr 2 (VII), s. 79-88 – 4 pkt.

Kowal P.: *Mołdawski test Brukseli*, „Nowa Europa Wschodnia" 2013, nr. 6 (XXXIII), s. 63-71 – 3 pkt.

Kowal P.: *Pakt z oligarchami*, „Nowa Europa Wschodnia" 2013, nr. 2 (XXVIII), s. 14-25 – 3 pkt.

Król E.C.: *Polska edycja Dzienników Josepha Goebbelsa. Czy potrzebna*?, „Rocznik Polsko-Niemiecki" 2013, nr 21, s. 15-49 – 5 pkt.

Madajczyk P.: *Zdrada lub kolaboracja pod okupacją niemiecką*, „Rocznik Polsko-Niemiecki" 2013, s. 199-205 – 5 pkt.

Markowski R.: *Identyfikacja partyjna w nowych demokracjach: przypadek Europy Środkowo-Wschodniej*, „Studia Polityczne" 2013, nr 32, s. 45-74 – 7 pkt.

Materski W.: *"Zawsze prezentowałem twarz prawdziwego bolszewika". Przyczynek do biografii Włodzimierza Sokorskiego*, „Nowa Polityka Wschodnia" 2013, nr 1, s. 168-180 – 4 pkt.

Popieliński P.: *Problematyka narodowościowa w spisach powszechnych ludności 2002 i 2011 roku w kontekście mniejszości niemieckiej w Polsce,* „Rocznik Polsko-Niemiecki" 2013, nr 21, s. 128-159 – 5 pkt.

Radiukiewicz A.: *O obywatelskości we współczesnym świecie – kierunki zmian i przestrzenie rozwoju*, „Zoon Politikon" 2013, nr 3, s. 67-81 – 2 pkt.

Roszkowski W.: *Totalitaryzm a liberalna demokracja*, „Studia Polityczne" 2013, nr 31, s. 353-361 – 7 pkt.

Rusiniak-Karwat M.: *Marek Edelman – socjalista i strażnik pamięci. Narodziny legendy (1944-1949)*, „Studia Polityczne" 2013, nr 32, s. 281-298 – 7 pkt.

Siwek A.: *Zrozumieć totalitaryzm*, „Pamięć i Sprawiedliwość. Pismo naukowe poświęcone historii najnowszej" 2013, nr 1 (21), s. 11-21 – 5 pkt.

Traba R.: *Editorial/Deutsch-polnische Wirtschaftsbeziehungen*, „ Historie. Jahrbuch des Zentrums für Historische Forschung Berlin der Polnischen Akademie der Wissenschaften" 2013, nr 6, s. 7-11. – 5 pkt.

Traba R.: *Historia a wyobrażenia przeszłości*, „Pamięć i Sprawiedliwość. Pismo naukowe poświęcone historii najnowszej" 2013, nr 2(22), s. 29-33. – 5 pkt.

c) wyróżnionych przez European Reference Index for the Humanities (ERIH), wymienionych w części C wykazu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Danecka M.: *Transformacja po śląsku*, „Kultura i Społeczeństwo" 2013, nr LVII/2, s. 215-220 – 10 pkt.

Danecka M., Jaroszewska E.: *Imigranci z Afryki w Polsce – przyczynek do analizy czynników blokujących ich napływ i integrację*, „Kultura i Społeczeństwo", nr LVII/3, s. 157-184 – 10 pkt.

Jasiewicz K.: *Mechanizm podejmowania decyzji katyńskiej*, „Dzieje Najnowsze" 2013, nr XLV/3, s. 49-62 – 10 pkt.

Wódka J., Kuźmicz S.: *European Union and Turkey in the Post-Arab Spring Era: Mapping Strategic Interests in the Turbulent Neighborhood,* „ Insight Turkey" 2013, nr 15/3, s. 123-140 – 10 pkt.

Żelichowski R.: *Polska kołyska na holenderskim dworze. Przyczynek do roli daru w stosunkach międzynarodowych w dwudziestoleciu międzywojennym*, „Kwartalnik historii kultury materialnej" 2013, nr 1, s. 91-110 – 10 pkt.

d) w innym zagranicznym czasopiśmie naukowym, w językach: angielskim, niemieckim, francuskim, hiszpańskim, rosyjskim lub włoskim

Burakowski A.: *Poland and Romania: The Loyal Republic and the Maverick*, „CWIHP e-Dossier series" 2013, e-Dossier Nr 39, s. 1-10 – 4 pkt.

Cianciara A.: *Polish Business Lobbying in the European 2004-2009: Examining the Patterns of Influence,* „Perspectives on European Politics and Society" 2013, t. 14, nr 1, s. 63-79 – 4 pkt.

Danecka M.: *Jenseits des Arbeitsmarktes oder Beruflich inaktive Polen,* „Jahrbuch Polen" 2013, nr 1, s. 79-89 – 4 pkt.

Kowal P.: *Ukraine in the Land of Freedom,* „Aspen Review" 2013, nr 3/2013, s. 67-72 – 4 pkt.

Leszczyński A.: *Warum die Polnische Jugend rebellieren solte (und warum Sie es nicht tut)*, „Jahrbuch Polen" 2013, nr. 1, s. 29-40 – 4 pkt.

Nalewajko E.: *Partijnyje bariery na puti żenszczin w politiku*, „Mysl" 2013, nr. 6, s. 2-8, nr 7, s. 2- 16 – 4 pkt.

Paczkowski A.: *Das "schwachste Glied",* „Osteuropa" 2013, nr 5-6, s. 207-222 – 4 pkt.

Paszewski T.: *US missile defense plans: Central and Eastern Europe*, „Revue d'Etudes Comparatives Est-Ouest" 2013, nr 44/3, s. 35-60 – 4 pkt.

Stola D.: *The Polish Government-in-exile: National Unity and Weakness,* „Holocaust Studies: A Journal of Culture and History" 2012, nr 18, s. 95-118 – 4pkt.

Stola D.: *Un tournant spatial,* „Le Débat" 2012, nr 172, s. 182-185 – 4 pkt.

e) w innych krajowych i międzynarodowych czasopismach naukowych

Betkiewicz W., Betkiewicz-Jasiewicz A.: *Udział i rola partii politycznych w polskiej polityce wielkomiejskiej*, „Studia Politologica Ucraino-Polona" 2013, nr 3, s. 218-230.

Friszke A.: *Uciec przed konfrontacją. Koncepcja rządu narodowego w 1981 r.,* „Wolność i Solidarność" 2013, nr 5, s. 63-75.

Hałajko J.: Nowe spojrzenie na problem rosyjskich wpływów na Ukrainie, „Studia Politologica Ucraino-Polona" 2013, nr 3, s. 248-255.

Jasiewicz K.: *Sowieckie lotnictwo wojskowe w przededniu wojny z III Rzeszą. Wybrane zagadnienia organizacyjne i próby wzmocnienia jego potencjału,* „Przegląd Wojskowo-Historyczny" 2013, nr 4, s. 19-23.

Radiukiewicz A., Bielińska M., Lisiecka A.: *Rola piętna w procesie wychodzenia z nałogu*, „Serwis Informacyjny Narkomania" 2013, nr 2(62), s. 30-34.

Sowiński P.: *Europa George'a Mindena*, „Wolność i Solidarność" 2013, nr 5, s. 168-181.

Sowiński P.: *Między policją a opozycją. Historia braci Górskich*, „Wolność i Solidarność" 2013, nr 6, s. 192-212.

Sowiński P.: *Europa widziana z Warszawy*, „Wolność i Solidarność" 2013, nr 6, s. 233-236.

Szymoniczek J.: *Organizacje pozarządowe w systemie Organizacji Narodów Zjednoczonych*, „Periodyk Naukowy Akademii Polonijnej" 2013, nr 1(7), s. 29-41.

Szymoniczek J.: *Niemieckie fundacje polityczne*, „Periodyk Naukowy Akademii Polonijnej" 2013, nr 1(7), s. 145-157.

Szymoniczek J.: *Organizacje pozarządowe w prawie międzynarodowym*, „Periodyk Naukowy Akademii Polonijnej" 2012, s. 111-125.

Świder K.: *Polskie ugrupowania parlamentarne wobec Ukrainy w latach 1989-1999*, „Studia Politologica Ucraino-Polona" 2013, nr III, s. 195-208.

Wydawnictwa własne Instytutu Studiów Politycznych PAN

Publikacje zwarte

Dziak W. J.: *Kim Dzong Un. Kroniki życia i walki*, Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa 2013, s. 35 (nakład: 400 egz.).

Jarząbek W., Madajczyk P., Szymoniczek J.: *1968 and the Polish-West German Relations*, Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa 2013, s. 182 (nakład: 50 egz. + wyd. internetowe).

Kamiński A.Z.: *Dezercja elit. Konsolidacja ustrojowa III RP*, Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa 2013, s. 400.

Nalewajko E.: *Między populistycznym a liberalnym. Style polityczne w Polsce po roku 1989*, Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa 2013, s. 466 (nakład: 300 egz.).

Świder K.: *Ewolucja elity władzy w Związku Radzieckim i Rosji w kontekście przemian ideowych, politycznych, społecznych i ekonomicznych*, Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa 2013, s. 388 (nakład: 300 egz.).

Żelichowski R.: *Stosunki polsko-holenderskie w Europie powersalskiej*, Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa 2013, s. 457 (nakład: 400 egz.).

Publikacje *Working Paper*

Cianciara A.: *Instytucje UE między Lizboną i kryzysem: raport z wizyty studyjnej w Brukseli,* „Biuletyn Analiz i Opinii" nr 03/2013, Zakład Europeistyki, Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa 2013, s. 6.

Cześnik M., Markowski R., Sześciło D.: *Obywatele i wybory. Raport*, Fundacja im. Stefana Batorego, Warszawa 2013, s. 126.

Fiszer J. M.: *Euroatlantycki system bezpieczeństwa międzynarodowego w multipolarnym świecie,* „Biuletyn Analiz i Opinii" nr 04/2013, Zakład Europeistyki, Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa 2013, s. 10.

Fiszer J. M.: *Bezpieczeństwo międzynarodowe w multipolarnym ładzie globalnym ze szczególnym uwzględnieniem roli Rosji, „*Biuletyn Analiz i Opinii" nr 05/2013, Zakład Europeistyki, Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa 2013, s. 12.

Olszewski P.: *System euroatlantycki w świetle agendy bezpieczeństwa Unii Europejskiej i Stanów Zjednoczonych*, Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa 2013, s. 73.

Wódka J.: *Polityka zagraniczna "nowej" Turcji. Implikacje dla partnerstwa transatlantyckiego*, Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa 2013, s. 102.

Żelichowski R.: *Zmiana drugiego sternika – kurs ten sam. Wybory do II Izby Parlamentu Królestwa Niderlandów w 2012 roku,* „Biuletyn Analiz i Opinii" nr 01/2013, Zakład Europeistyki, Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa 2013, s. 10.

Prace zbiorowe i wybory dokumentów

Dziak W., Gawlikowski K. (red.): *Przemiany polityczne w Azji Wschodniej w latach 2012–2013*, Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa 2013, s. 104 (nakład: 200 egz.)

Fiszer J. M.(red.): *System euroatlantycki i bezpieczeństwo międzynarodowe w multipolarnym świecie. Miejsce i rola Polski w euroatlantyckim systemie bezpieczeństwa*, Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa 2013, s. 382 (nakład: 300 egz.)

Fiszer J. M., Tomaszyk M. (red.): *Zarządzanie procesem integracji i modernizacja Unii Europejskiej w dobie kryzysu oraz kształtowania się nowego ładu międzynarodowego*, Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa 2013, s. 348 (nakład: 200 egz.)

Marciniak W. (red.): *Inne wymiary polityki*, Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa 2013, s. 275 (nakład: 200 egz.)

Słodkowska I., Dołbakowska M. (red.): *Wybory 2011. Partie i ich programy*, Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa 201, s. 698 (nakład: 200 egz.)

Koedycje

Wydawnictwo Naukowe Scholar

Szpociński A. (red.): *Współczesne społeczeństwo polskie wobec przeszłości.* Tom 6: *Przeszłość w dyskursie publicznym*, Instytut Studiów Politycznych PAN, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2013, s. 267.

Oficyna Naukowa

Jarosz M. (red.): *Polskie bieguny. Społeczeństwo w czasach kryzysu,* Instytut Studiów Politycznych PAN, Oficyna Naukowa, Warszawa 2013, s. 317.

Oficyna Wydawnicza Elipsa

Cianciara A.K.: *Wielobiegunowa Europa w wielobiegunowym świecie. Szansa czy wyzwanie dla systemu euroatlantyckiego?*, Instytut Studiów Politycznych PAN, Dom Wydawniczy ELIPSA, Warszawa 2012, s. 78.

Fiszer J.M.: *System euroatlantycki przed i po zakończeniu zimnej wojny. Istota, cele i zadania oraz rola w budowie nowego ładu globalnego*, Instytut Studiów Politycznych PAN, Dom Wydawniczy ELIPSA, Warszawa 2013, s. 316.

Fiszer J. M., Olszewski P. (red.): *System euroatlantycki w wielobiegunowym ładzie międzynarodowym*, Instytut Studiów Politycznych PAN, Dom Wydawniczy ELIPSA, Warszawa 2013, s. 316.

Olszewski P.: *System euroatlantycki w świetle agendy bezpieczeństwa Unii Europejskiej i Stanów Zjednoczonych*, Instytut Studiów Politycznych PAN, Dom Wydawniczy ELIPSA, Warszawa 2013, s. 73.

Paszewski T.*: USA i UE wobec nowych wyzwań globalnych*, Instytut Studiów Politycznych PAN, Dom Wydawniczy ELIPSA, Warszawa 2013, s. 103.

Wódka J.: *Polityka zagraniczna „nowej" Turcji. Implikacje dla partnerstwa transatlantyckiego*, Instytut Studiów Politycznych PAN, Dom Wydawniczy ELIPSA, Warszawa 2013, s. 102.

Instytut Pamięci Narodowej

Friszke A., Persak K., Sowiński P. (red.): *Solidarność od wewnątrz 1980-198*, Instytut Pamięci Narodowej, Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa 2013, s. 376.

M. Wierzbicki: *Ostatni bunt. Młodzieżowa opozycja polityczna u schyłku PRL, 1980−1990. Fakty, konteksty, interpretacje*, Instytut Pamięci Narodowej, Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa 2013, s. 352.

Wydawnictwo Krytyki Politycznej

Leszczyński A.: *Skok w nowoczesność. Polityka wzrostu w krajach peryferyjnych 1943-1980*, Instytut Studiów Politycznych PAN, „Krytyka Polityczna", Warszawa 2013, s. 583.

Wykazy monografii naukowych i podręczników akademickich autorstwa, współautorstwa lub pod redakcją pracowników placówki

a) autorstwa monografii lub podręcznika w języku kongresowym

Jarosz M.: *Spannend Zeiten, Polnische Profiele*, Deutsche-Polen Institut Harrassowitz Verlag, Darmstadt 2013, s. 220.

Jarząbek W., Madajczyk P., Szymoniczek J.: *1968 and the Polish–West German Relations*, Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa 2013, s. 182.

b) autorstwo monografii lub podręcznika w jęz. polskim lub obcym (nie kongresowym)

Burakowski A., Gubrynowicz A., Ukielski P.: *1989-Toamna Naţiunilor*, Wydawnictwo Polirom, Bukareszt 2013, s. 443.

Dziak W. J.: *Kim Dzong Un. Kroniki życia i walki*, Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa 2013, s. 305.

Fiszer J. M.: *System euroatlantycki przed i po zakończeniu zimnej wojny. Istota, cele i zadania oraz rola w budowie nowego ładu globalnego*, Instytut Studiów Politycznych PAN, Dom Wydawniczy ELIPSA, Warszawa 2013, s.127.

Jarosz M.: *Samobójstwa. Dlaczego teraz?,* Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2013, s. 198.

Leszczyński A.: *Skok w nowoczesność. Polityka wzrostu w krajach peryferyjnych 1943-1980*, Instytut Studiów Politycznych PAN, „Krytyka Polityczna", Warszawa 2013, s. 583.

Motyka G.: *Cień „Kłyma Sawura". Polsko-ukraiński konflikt pamięci*, Wydawnictwo Oskar i Muzeum II Wojny Światowej, Gdańsk 2013, s.120.

Nalewajko E.: *Między populistycznym a liberalnym. Style polityczne w Polsce po roku 1989*, Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa 2013, s. 466.

Paszewski T.*: USA i UE wobec nowych wyzwań globalnych*, Instytut Studiów Politycznych PAN. Warszawa 2013, s. 135.

Świder K.: *Ewolucja elity władzy w Związku Radzieckim i Rosji w kontekście przemian ideowych, politycznych, społecznych i ekonomicznych*, Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa 2013, s. 388.

Wierzbicki M.: *Ostatni bunt. Młodzieżowa opozycja polityczna u schyłku PRL. 1980-1990. Fakty, konteksty, interpretacje,* Instytut Studiów Politycznych PAN, Instytut Pamięci Narodowej –Oddział w Lublinie, Warszawa-Lublin 2013, s. 352.

Żelichowski R.: *Stosunki polsko-holenderskie w Europie powersalskiej*, Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa 2013, s. 457.

c) autorstwo rozdziału w monografii lub podręczniku w jęz. obcym kongresowym

Abramczuk K., Berg N., Hoffrage U.: *Fast Acceptance by Common Experience: Augmenting Schelling's Neighborhood Segregation Model with FACE-Recognition*, w: Hertwig R., Hoffrage U.: *Simple Heuristics in a Social World*, Oxford University Press, Oxford 2012, s. 225-261.

Bajda P.: *The Visegrad Group between the Trade-mark and the Political Organization of the Peripherial Countries*, w: Marusiak J.: *Is Visegrad Still a Central European "Trade Mark"?*, Institute of Political Science, Slovak Academy of Sciences 2013, s. 28-41.

Betkiewicz W., Wasilewski J.: *Polish Diet since 1989: From Fragmentation to Consolidation*, w: Best H., Edinger M., Semenova E.: *Parliamentary Elites in Central and Eastern Europe: Recruitment and Representation*, Routledge, Oxford 2013, s. 100-124.

Gawlikowski K.: *The Strategic Tradition as an Essential Part of Chinese Culture*, w: *Opera in honorem venerandi Stanislavi Kuczerae natalia sua octogesima quinta celebrantis (Sinologi mira k jubileju Stanislava Kuchery). Sobranie trudov*, pod red. Dmitrieva S.V.: *Uczonyje zapiski Otdieła Kitaja Rossijskoj Akademii Nauk*, Institut Wostokowedenija RAN, Moskwa 2013, s. 427-455.

Jarząbek W.: *The Impact of the Events of 1968 and Their Effects on the Polish-German Political Relations between 1968 and 2008. Domestic and International Aspects*, w: Jarząbek W., Madajczyk P., Szymoniczek J.: *1968 and the Polish-West German Relations*, Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa 2013, s. 11-58.

Madajczyk P.: *Auf der Suche nach den Ursachen der ethnischen Säuberungen in Polen nach 1945*, w: Frackowiak J.: *Nationaleistische Deutsche und Polen von 1871 bis zur Gegencart, Politik und Ressentiments*, V&R Unipress, Getynga 2013, s. 221-238.

Matuszewska J.: *Power in the Cloud: Reconceptualization of Foreign Policy Understanding in the World We Live and the Challenges It Faces*, w: Marciniak W.: *Inne wymiary polityki*, Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa 2013, s. 15-29.

Osęka P., Voglis P., Goltz von der A.: *Families*, w: Gildea R., Mark J., Warring A.: *Europe's 1968. Voices of Revolt*, Oxford University Press, Oxford 2013, s. 46-71.

Osęka P., Cerna M., Davis J., Gildea R.: *Revolutions*, w: Gildea R., Mark J., Warring A.: *Europe's 1968. Voices of Revolt*, Oxford University Press, Oxford 2013, s. 107-131.

Osęka P., Clifford R., Furst J., Gildea R., Mark J., Reynolds C.: *Spaces*, w: Gildea R., Mark J., Warring A.: *Europe's 1968. Voices of Revolt*, Oxford University Press, Oxford 2013, s. 164-193.

Paczkowski A.: *La chute du Mur dans la pensée polonaise: la peur et le rêve*, w: Weinachter M.: *L'est et l'ouest face à la chute du mur*, Cirac, Cergy-Pontoise 2013, s. 35-44.

Stola D.: *Польский ИНП становится «Министерством памяти»?*, w: Lipman M., Miller A.: *Историческая политика в 21 веке*, Новое литературное обозрение 2012, s. 103-123.

Staniszkis J.: *Poiski garmonizacyi sovremiennogo razwitia ES: ewolucyonnaja rewolucya?*, w: Michajlonok O.M.: *Kontury socyal'nogo politiczeskogo sogłasya po woprosam razwitia Rossii*, Rosyjska Akademia Nauk 2013, s. 257-271.

Stryjek T.: *Opfer und Helden-vergangenheitspolitische Strategien der ukrainischen Eliten*, w: François E., Kończal K., Traba R.: *Geschichtspolitik in Europa seit 1989. Deutschland, Frankreich und Polen im internationalen Vergleich*, Wallstein Verlag, Getynga 2013, s. 264-297.

Żelichowski R., Kałuski S.: *Spatial range of European integration. Global Aspects*, w: Sobczyński M., Barwiński M.: *The Eastern Dimension of the United Europe. Historical, Political and Cultural Conditions of the European East-West Relations, Region and Regionalism*, Łódź-Opole 2013, s. 11-28.

Żelichowski R.: *From Brzeziny to Tuschinski Theaters*, w: Engelbrecht W., Waterlot M.: *De Lage Landen*, Wydawnictwo KUL, Lublin 2013, s. 145-156.

d) autorstwo rozdziału w monografii lub podręczniku w jęz. polskim lub innym obcym

Baran A.F.: *Niebanalny życiorys – Stanisław Broniewski (1915-2000),* w: Błoniarz J.: *Młodość przeżywa się raz! „Orszy" gawędy o wychowaniu* [autor książki: Stanisław Broniewski], Niezależne Wydawnictwo Harcerskie, Warszawa 2013, s. 277-294.

Bajda P.: *Grupa Wyszehradzka – przykład współpracy regionalnej w sytuacji kryzysowej*, w: Kloczkowski J., Krutílek O., Wołek A.: *Kryzys Unii Europejskiej. Polska i czeska perspektywa*, Ośrodek Myśli Politycznej, Kraków 2012, s. 221-243.

Bajda P.: *Miejsce mniejszości węgierskiej na słowackiej scenie politycznej*, w: Godlewska E., Lesińska-Staszczuk M.: *Mniejszości narodowe w państwach Unii Europejskiej. Stan prawny i faktyczny*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2013, s. 121-134.

Betkiewicz W., Jasiewicz-Betkiewicz A.: *Partie w wielkim mieście – między prezydentem, klubem i regionem*, w: Pacześniak A., Wincławska M.: *Partie polityczne w Polsce i w Europie. Struktury, funkcje, strategie w zmieniającym się otoczeniu*, Instytut Badań Polityczno-Prawnych, Toruń 2013, s. 125-153.

Burakowski A.: *Traian Basescu – najlepszy marynarz wśród polityków*, w: Miecznikowska J.: *Politycy europejscy XXI wieku*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2013, s. 13-31.

Chojan A.: *Unia Europejska jako aktor globalny? Rozważania na czas kryzysu*, w: Fiszer J.M., Tomaszyk M.J.: *Zarządzanie procesem integracji i modernizacja Unii Europejskiej*, Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa 2013, s. 309-329.

Chojan A., Olszewski P.: *Wpływ kryzysu gospodarczego na aktywność międzynarodową Unii Europejskiej*, w: Grosse T.G.: *Między polityką a rynkiem. Kryzys Unii Europejskiej w analizie ekonomistów i politologów*, Uczelnia Łazarskiego, Warszawa 2013, s. 143-162.

Cianciara A.: *O demokracji uczestniczącej w Unii Europejskiej: inicjatywa obywatelska, konsultacje i lobbing,* w: Fiszer J. M., Tomaszyk M. J.: *Zarządzanie procesem integracji i modernizacja Unii Europejskiej*, Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa 2013, s. 232-251.

Cianciara A.: *Konsekwencje kryzysu gospodarczego dla wschodniego wymiaru Europejskiej Polityki Sąsiedztwa*, w: Grosse T. G.: *Między polityką a rynkiem: kryzys Unii Europejskiej w analizie ekonomistów i politologów,* Uczelnia Łazarskiego, Warszawa 2013, s. 163-182.

Cianciara A.: *Ukraina: wybór euroatlantycki czy euroazjatycki*, w: Fiszer J. M., Olszewski P.: *System euroatlantycki w wielobiegunowym ładzie międzynarodowym*, Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa 2013, s. 139-162.

Cianciara A.: *Kryzys gospodarczy a geopolityczny wybór Ukrainy*, w: Piskorska B.: *Ukraina po wyborach parlamentarnych 2012. Proeuropejska perspektywa?*, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, Lublin 2013, s. 61-85.

Codogni P.: *Jan Józef Lipski jako senator III Rzeczypospolitej*, w: Rokicki K.: *Jan Józef Lipski z perspektywy XXI wieku,* Instytut Pamięci Narodowej, Warszawa 2012, s. 87-112.

Danecka M.: *Przyszłość emerytów i emerytur: niepewność i konflikty*, w: Jarosz M.: *Polskie bieguny. Społeczeństwo w czasach kryzysu*, Instytut Studiów Politycznych PAN i Oficyna, Warszawa 2013, s. 178-203.

Danecka M.: *Bezrobotni – niewykorzystane zasoby rynku pracy wobec problemów demograficznych*, w: Kiełkowska M.: *Rynek pracy wobec zmian demograficznych*, Instytut Obywatelski, Warszawa 2013, s. 24-37.

Fiszer J. M.: *Szanse i zagrożenia dla modernizacji Unii Europejskiej i kształtowania się nowego ładu globalnego*, w: Fiszer J., Tomaszyk J.: *Zarządzanie procesem integracji i modernizacja Unii Europejskiej w dobie kryzysu oraz kształtowania się nowego ładu międzynarodowego,* Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa 2013, s. 129-153.

Fiszer J. M.: *Terroryzm jako zagrożenie dla bezpieczeństwa europejskiego i nowego ładu międzynarodowego,* w: Fiszer J., Olszewski P.: *System euroatlantycki w wielobiegunowym ładzie międzynarodowym,* Instytut Studiów Politycznych PAN, Dom Wydawniczy ELIPSA, Warszawa 2013, s. 267-295.

Fiszer J. M.: *Rola euroatlantyckiego systemu w wielobiegunowym świecie w kontekście kształtującego się nowego ładu globalnego. Raport z badań empirycznych*, w: Fiszer J.: *System euroatlantycki i bezpieczeństwo międzynarodowe w multipolarnym świecie. Miejsce i rola Polski w euroatlantyckim systemie bezpieczeństwa,* Instytut Studiów Politycznych PAN, Dom Wydawniczy ELIPSA Warszawa 2013, s. 339-352.

Friszke A.: *Region Mazowsze NSZZ „Solidarność" 1980-1981*, w: Friszke A., Persak K., Sowiński P.: *Solidarność od wewnątrz 1980-1981*, Instytut Studiów Politycznych PAN, Instytut Pamięci Narodowej, Warszawa 2013, s. 90-138.

Friszke A.: *Jeden z niepokornych. Leon Wasilewski*, w: Wasilewski L.: *Piłsudski jakim go znałem*, Muzeum Historii Polski, Warszawa 2013, s. 7-106.

Gawlikowski K.: *Problem tradycji rodzimych we współczesnych przemianach państw Azji Wschodniej*, w: Marszałek-Kawa J., Gawłowski R.: *Kulturowe i edukacyjne oblicza współczesnej Azji*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2013, s. 13-40.

Golik K.: *Mongolia*, w: Dziak w., Gawlikowski K.: *Przemiany polityczne w Azji Wschodniej w latach 2012-2013*, Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa 2013, s. 62-69.

Golik K.: *Sytuacja polityczna i gospodarcza Republiki Mongolii (1990-2013)*, w: Dziak W., Gawlikowski K.: *Przemiany polityczne w Azji Wschodniej w latach 2012-2013*, Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa 2013, s. 93-101.

Golik K.: *Mongołowie na tle innych mniejszości Chińskiej Republiki Ludowej*, w: Dziak W., Gawlikowski K., Ławacz M.: *Wielkie przemiany w Chinach, Próba bilansu reform Deng Xiaopinga*, SWPS, Warszawa 2012, s. 204-222.

Hałajko J.: *O naturze wpływu rosyjskiego na ukraińską telewizję*, w: Marciniak W.: *Inne wymiary polityki*, Instytut Studiów Politycznych Pan, Warszawa 2013, s. 165-174.

Jarosz M.: *Jedna Polska? Zarys przywilejów,* w: Jarosz M.: *Polskie bieguny. Społeczeństwo w czasach kryzysu,* Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa 2013, s. 17-49.

Kinowska Z.: *Alternatywne sposoby rozwiązywania sporów*, w: Jarosz M.: *Polskie bieguny. Społeczeństwo w czasach kryzysu*, Instytut Studiów Politycznych PAN, Oficyna Naukowa, Warszawa 2013, s. 239-265.

Kozarzewski P.: *Prywatyzacja. Sprzeczności i konflikty*, w: Jarosz M.: *Polskie bieguny. Społeczeństwo w czasach kryzysu*, Instytut Studiów Politycznych PAN, Oficyna Naukowa, Warszawa 2013, s. 115-143.

Leś E.: *Organizacje społeczne jako dostawca usług dla osób starszych w Polsce na tle europejskim*, w: Rancew-Sikora D.: *O społecznym znaczeniu tożsamości, miejsca i czasu życia. Szkice socjologiczne i gerontologiczne*, Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie, Gdańsk 2013, s. 407-421.

Madajczyk P.: *Posłowie*, w: Antos H.: *Hans von Lehndorff. Dziennik z Prus Wschodnich. Zapiski lekarza z lat 1945-47*, Wydawnictwo Karta, Warszawa 2013, s. 324-344.

Materski W.: *Śledztwo nr 159 Naczelnej Prokuratury Wojskowej ZSRR*, w: Marciniak W.: *Inne wymiary polityki*, Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa 2013, s. 95-112.

Materski W.: *XX wiek – niepodległość i sowietyzacja: tradycja państwowa a budowa suwerennych państw w regionie*, w: Korzeniowski L., Latawiec K., Tarasiuk D.: *Wprowadzenie do studiów wschodnioeuropejskich,* t. 4: *Armenia, Azerbejdżan, Gruzja – przeszłość i teraźniejszość*, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2013, s. 63-90.

Materski W.: *Kaukaz w polityce międzynarodowej 1917-1921*, w: Kornat M.: *Ruch prometejski i walka o przebudowę Europy Wschodniej (1918-1940),* Instytut Historii PAN, Warszawa 2013, s. 127-136.

Maranowski P.: *Autorytaryzm wśród młodzieży*, w: Żuk P.: *Kulturowo-społeczne uwarunkowania autorytaryzmu*, wydawnictwo Oficyna Naukowa, Warszawa 2013, s. 86-105.

Marciniak W.: *Mapa i pamięć i imperium. Kartograficzne symbole nostalgii postsowieckiej*, w: Marciniak W.: *Inne wymiary polityki*, Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa 2013, s. 139-164.

Marciniak W.: *Archipelag Komintern*, w: Leonhard W.: *Dzieci rewolucji*, Ośrodek Karta, Warszawa 2013, s. 388-408.

Mocek S.: *Nieznośna lekkość celebrytyzacji. Od kultury masowej do popspołeczeństwa,* w: Pessel W. K., Zagórski S.: *Plaga celebrytów?,* Oficyna Wydawnicza "Stopka", Łomża 2013, s. 156-165.

Nałęcz S., Goś-Wójcicka K.: *Ekonomiczna wartość pracy niezarobkowej*, w: Nałęcz S., Goś-Wójcicka K.: *Wolontariat w organizacjach i inne formy pracy niezarobkowej poza gospodarstwem domowym – 2011*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2012, s. 57-76.

Nałęcz S., Żeromska-Mielniczuk D., Mistrzak A.: *Metodologia badania,* w: Nałęcz S., Goś-Wójcicka K.: *Wolontariat w organizacjach i inne formy pracy niezarobkowej poza gospodarstwem domowym – 2011,* Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2012, s.13-24.

Nałęcz S., Wilk R., Goś-Wójcicka K., Knapp A., Haponiuk M., Borysiak K.: *Ekonomiczny wymiar działalności badanych organizacji pozarządowych,* w: Nałęcz S., Goś-Wójcicka K.: *Trzeci sektor w Polsce. Stowarzyszenia, fundacje, społeczne podmioty wyznaniowe, samorząd zawodowy i gospodarczy oraz organizacje pracodawców w 2010 r.*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2013, s. 71-108.

Nałęcz S., Olszewska D., Stożek K., Wilk R., Sekuła T., Borysiak K., Stasiak-Jaśkiewicz U,: *Organizacje pożytku,* w: Nałęcz S., Goś-Wójcicka K.: *Trzeci sektor w Polsce. Stowarzyszenia, fundacje, społeczne podmioty wyznaniowe, samorząd zawodowy i gospodarczy oraz organizacje pracodawców w 2010 r*., Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2013, s. 143-162.

Nałęcz S., Goś-Wójcicka K.: *Stan trzeciego sektora oraz kluczowe zmiany w latach 1997-2010*, w: Nałęcz S., Goś-Wójcicka K.: *Trzeci sektor w Polsce. Stowarzyszenia, fundacje, społeczne podmioty wyznaniowe, samorząd zawodowy i gospodarczy oraz organizacje pracodawców w 2010 r.*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2013, s. 163-181.

Nowik G.: *Wywiad bolszewickiej Rosji w Polsce i rola Biura Szyfrów w zwalczaniu sowieckiego szpiegostwa w latach 1918-1921,* w: Nawrocki Z.: *Kontrwywiad II RP (1914) 1918-1945 (1948),* t. 1, Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Warszawa 2013, s. 55-100.

Nowik G.: *Polsko-rosyjska wojna informacyjna w latach 1918-1920,* w.: Dębski S.: *Zapomniany pokój. Traktat ryski. Interpretacje i kontrowersje 90 lat później,* Centrum polsko-rosyjskiego dialogu i porozumienia, Warszawa 2013, s. 163-199.

Nowik G.: *Gry wywiadowcze – gry operacyjne między bitwą warszawską, niemeńską i wołyńsko-podolską,* w.: Jędrysiak J., Koreś D., Strauchold G., Widziński K.: *Wojsko – Polityka – Społeczeństwo. Studia z historii społecznej od antyku do współczesności*, Wydawnictwo GAJT, Wrocław 2013, s. 189-238.

Olszewski P.: *Strategia „Soft Power" Unii Eurpejskiej a euroatlantycka współpraca w wielobiegunowym świecie,* w: Fiszer J., Olszewski P.: *System euroatlantycki w wielobiegunowym ładzie międzynarodowym*, Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa 2013, s. 39-62.

Orzelska-Stączek A.: *Bezpieczeństwo EŚW w perspektywie ładu globalnego*, w: Fiszer J.: *System euroatlantycki w wielobiegunowym ładzie międzynarodowym*, Wydawnictwo Elipsa, Warszawa 2013, s. 113-138.

Osęka P.: *Elita Solidarności. Prozopografia Komisji Krajowej*, w: Friszke A., Persak K., Sowiński P.: *Solidarność od wewnątrz 1980-1981*, Instytut Pamięci Narodowej, Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa 2013, s. 186-201.

Paszewski T.: *Bezpieczeństwo Polski w świetle zmian w sytuacji międzynarodowej*, w: Fiszer J.M., Olszewski P.: *System euroatlantycki w wielobiegunowym ładzie międzynarodowym*, Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa 2013, s. 89-111.

Popieliński P.: *Sinti i Romowie w Niemczech – upamiętnienie w Berlinie Sinti i Romów zamordowanych w Europie w okresie hitlerowskiego reżimu*, w: Faryś J., Krzyżanowski P. J., Orłowska B. A.: *Romowie w Europie. Tożsamość i współczesne wyzwania*, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Gorzowie Wielkopolskim, Gorzów Wielkopolski 2013, s. 99-114.

Rusiniak-Karwat M.: *Co wiedzieli i o czym myśleli Żydzi, jadąc do obozu zagłady Treblinka II?/What Did the Jews Know and Think About on Their Way to the Extermination Camp Treblinka II?*, w: Kopówka E.: *Co wiemy o Treblince? Stan badań*, Muzeum Regionalne w Siedlcach, Siedlce 2013, s. 101-118.

Rusiniak-Karwat M.: *Okres profanacji i zapomnienia. Treblinka II/The Period of Profanation and Oblivion. Treblinka II,* w: Kopówka E.: *Co wiemy o Treblince? Stan badań*, Muzeum Regionalne w Siedlcach, Siedlce 2013, s. 179-196.

Smyrgała D.: *Nacjonalizacja surowców naturalnych jako czynnik emancypacji politycznej państw Ameryki Łacińskiej: przypadki Meksyku i Boliwii*, w: Kłosiński K. A., Czarnacki M.: *Ameryka Łacińska: w poszukiwaniu konsensusu*, Wydawnictwo KUL, Lublin 2013, s. 299-313.

Smyrgała D.: *Analiza informacji w polityce energetycznej metod a studium przypadku: Jamał II, informacja i dezinformacja*, w: Liedel K., Piasecka P., Aleksandrowicz T. R.: *Analiza informacji w zarządzaniu bezpieczeństwem*, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2013, s. 168-178.

Staniszkis J.: *Koniec polityki polskiej*, w: Nowak A.: *Intelektualna historia III RP*, Wydawnictwo SIC!, Warszawa 2013, s. 493-531.

Staniszkis J.: *Dryfujemy*, w: Dmochowski A.: *Między Unią a Rosją. O polskiej racji stanu, polityce zagranicznej i miejscu Polski w Unii Europejskiej*, Wydawnictwo Słowa i Myśli, Lublin 2013, s. 121-150.

Stola D.: *W jaki sposób IPN może lepiej wypełniać swoją misję?,* w: Czyżewski A.: *Bez taryfy ulgowej. Dorobek naukowy i edukacyjny Instytutu Pamięci Narodowej 2000-2010*, Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, Łódź 2012, s. 383-395.

Stola D.: *Partia i jej finanse*, w: Stola D.: *PZPR jako machina władzy*, Instytut Pamięci Narodowej, Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa 2012, s. 26-54.

Stola D.: *Śląsk na tle migracji europejskich drugiej połowy XX wieku,* w: Barciak A.: *Podróże i migracje w Europie Środkowej*, Seria Naukowa: Kultura Europy Środkowej, Studio Noa, Katowice-Zabrze 2012, s. 13-25.

Stryjek T.: *„Війна за війну" 2005-2010 рр. Стратегії політики пам`яті про події 1930 - 1950-х років у Центральній та Східній Європі*, w: Грицак Я., Кендзьор П., Турканик С.: *Сучасні дискусії про Другу світову війну*, ЗУКЦ, 2012, s. 34-50.

Szulc T.: *Błędne koło rosyjskiej modernizacji?,* w: Marciniak W.: *Inne wymiary polityki*, Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa 2013, s. 191-215.

Szymoniczek J.: *Niemiecka pomoc rozwojowa w świetle Deklaracji Milenijnej*, w: Kuczyński E., Tomczyk M.: *Polityka-kultura-społeczeństwo*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2013, s. 83-94.

Szymoniczek J.: *Zobowiązania międzynarodowe a sytuacja uchodźców w Polsce*, w: Jaskiernia J.: *Wpływ standardów międzynarodowych na rozwój demokracji i ochronę praw człowieka*, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 2013, s. 244-257.

Szymoniczek J.: *W stronę Czerwonego Kryształu: sprawa znaków krajowych stowarzyszeń Międzynarodowego Ruchu Czerwonego Krzyża i Czerwonego Półksiężyca*, w: Gizicki W.: *Religia w polityce światowej*, Katolicki Uniwersytet Lubelski, Lublin 2013, s. 111-124.

Szymoniczek J.: *Niemieckie groby wojenne w Polsce: pamięć o przeszłosci, przestroga o przyszłości*, w: Regina-Zacharski J., Łoś R.: *Sąsiedztwo i pogranicze – między konfliktem a współpracą*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2013, s. 165-178.

Traba R.: *Kresy: Miejsca pamięci w procesie reprodukcji kulturowej*, w: Zarycki T.: *Polska wschodnia a orientalizm*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2013, s. 146-167.

Traba R.: *„To był przecież tylko film". Trzy obrazy konfliktów i dialogów pamięci/"It was only a film!" Three images of conflicts and dialogues of memory,* w: Daszewska M., Orłowska P.: *Pamięć. Rejestry i terytoria/Memory. Registers and territory*, Międzynarodowe Centrum Kultury, Kraków 2013, s. 9-22.

Ukielski P.: *Kryzys euro – wierzchołek góry lodowej*, w: Kloczkowski J., Krutilek O., Wołek A.: *Kryzys Unii Europejskiej*, Ośrodek Myśli Politycznej, Kraków 2012, s. 289-301.

Wódka J.: *„Nowa" mocarstwowość w kształtującym się ładzie międzynarodowym. Przykład Brazylii i Turcji,* w: Fiszer J., Olszewski P.: *System euroatlantycki w wielobiegunowym ładzie międzynarodowym,* Wydawnictwo Elipsa, Warszawa 2013, s. 230-266.

e) redakcja naukowa monografii lub podręcznika

Dziak W., Gawlikowski K. (red.): *Przemiany polityczne w Azji Wschodniej w latach 2012-2013*, Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa 2013, s. 104.

Fiszer J. M. (red.): *System euroatlantycki i bezpieczeństwo międzynarodowe w multipolarnym świecie. Miejsce i rola Polski w euroatlantyckim systemie bezpieczeństwa*, Instytut Studiów Politycznych PAN, Dom Wydawniczy ELIPSA, Warszawa 2013, s. 382.

Fiszer J. M., Olszewski P. (red.): *System euroatlantycki w wielobiegunowym ładzie międzynarodowym*, Instytut Studiów Politycznych PAN, Dom Wydawniczy ELIPSA, Warszawa 2013, s. 316.

Fiszer J. M., Tomaszyk M. (red.)*: Zarządzanie procesem integracji i modernizacja Unii Europejskiej w dobie kryzysu oraz kształtowania się nowego ładu międzynarodowego*, Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa 2013, s. 348.

Friszke A., Persak K., Sowiński P. (red.): *Solidarność od wewnątrz 1980-1981*, Instytut Pamięci Narodowej, Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa 2013, s. 376.

Jarosz M. (red.): *Polskie bieguny. Społeczeństwo w czasach kryzysu*, Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa 2013, s. 317.

Marciniak W. (red.): *Inne wymiary polityki*, Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa 2013, s. 275.

Materski W. (red.): *Biała Księga bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej*, Biuro Bezpieczeństwa Narodowego, Warszawa 2013, s. 262.

Nałęcz S., Goś-Wójcicka K. (red.): *Wolontariat w organizacjach i inne formy pracy niezarobkowej poza gospodarstwem domowym – 2011*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2012, s. 231.

Nałęcz S., Goś-Wójcicka K. (red.): *Trzeci sektor w Polsce. Stowarzyszenia, fundacje, społeczne podmioty wyznaniowe, samorząd zawodowy i gospodarczy oraz organizacje pracodawców w 2010 r.*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2013, s. 181.

Persak K., Stola D. (red.): *PZPR jako machina władzy*, Instytut Pamięci Narodowej, Warszawa 2012, s. 341.

Słodkowska I., Dołbakowska M. (red.): *Wybory 2011. Partie i ich programy*, Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa 2013, s. 698.

Szpociński A. (red.): *Współczesne społeczeństwo polskie wobec przeszłości.* Tom 6: *Przeszłość w dyskursie publicznym*, Instytut Studiów Politycznych PAN, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2013, s. 267.

Traba R., Hahn H.H. (red.): *Deutsch-Polnische Erinnerungsorte*, Band 4: *Reflexionen*, Ferdinand Schoningh Verlag, Paderborn 2013, s. 394.

Traba R., Kończal K., François E., Troebst S. (red.), *Strategien der Geschichtspolitik in Europa seit 1989*, Göttingen: Wallstein 2013, s. 560.

Traba R., Peiffer L., Blecking D. (red.): *Vom Konflikt zur Koknkurrenz, Deutsch-polnisch-ukrainische Fussballgeschichte*, Verlag die Werkstatt, 2013, s. 286.

Traba R., Hahn H.H. (red.): *Polsko-niemieckie miejsca pamięci,* tom 4: *Refleksje metodologiczne*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2013, s. 362.

f) Redakcja naukowa czasopisma, wydawnictwa ciągłego lub serii wydawniczej

Fiszer J.M.: Redaktor naczelny czasopisma „Myśl Ekonomiczna i Polityczna", Oficyna Wydawnicza Uczelni Łazarskiego w Warszawie.

Jasiewicz K.: Redaktor naukowy serii wydawniczej: „Seria Wschodnia", Oficyna Wydawnicza Rytm, Instytut Studiów Politycznych PAN.

Kaczorowski P.: Redaktor naczelny rocznika: „Civitas. Studia z Filozofii Polityki", Instytut Studiów Politycznych PAN.

Madajczyk P.: Redaktor naczelny „Rocznika Polsko-Niemieckiego", Instytut Studiów Politycznych PAN, Collegium Civitas.

Manterys A.: Redaktor naukowy serii wydawniczej: „Współczesne teorie socjologiczne", Zakład Wydawniczy „Nomos".

Markowski R.: Redaktor naukowy serii wydawniczej: „Warsaw Studies in Politics and Society", Peter Lang.

Nowik G.: Seria: „Wybór dokumentów operacyjnych wojny 1920 roku", Oficyna Wydawnicza RYTM.

Paczkowski A.: Redaktor naukowy serii wydawniczej „Dokumenty do dziejów PRL", Instytut Studiów Politycznych PAN.

Roszkowski W.: Redaktor naczelny czasopisma: „Studia Polityczne", Instytut Studiów Politycznych PAN.

Szpociński A.: Redaktor naukowy serii wydawniczej: „Współczesne społeczeństwo polskie wobec przeszłości", Wydawnictwo Naukowe Scholar.

Traba R.: Redaktor naczelny czasopisma: „Historie. Jahrbuch des Zentrums fur Historische Forschung Berlin der Polnischen Akademie der Wissenschaften ".

Traba R.: Redaktor naczelny: „Borussia. Kultura-Historia-Literatura".

Żelichowski R. (red.): Seria wydawnicza: „Biblioteka Prac Doktorantów", Instytut Studiów Politycznych PAN.

Żelichowski R. (red.): Seria wydawnicza: „Europa w skali mikro", Instytut Studiów Politycznych PAN.

Realizowane projekty badawcze

a) realizowane w ramach działalności statutowej placówki

Tytuł projektu	Kierownik projektu	Okres realizacji
Demokracja w działaniu. Przemiany kultury i instytucji politycznych na początku XXI wieku	Prof. dr hab. Bogdan W. Mach	2011-2013
Zasoby i działania elit państwa	Dr hab. Ewa Nalewajko	2012-2015
Kształtowanie się ładu politycznego: teoria a polska praktyka	Dr hab. Radosław Markowski	2011-2014
Społeczne i gospodarcze przemiany w Polsce i krajach regionu na początku drugiej dekady XXI wieku	Prof. dr hab. Maria Jarosz	2011-2014
Gospodarka społeczna	Dr hab. Ewa Leś	2009-2013
Władza i społeczeństwo, 1944-1990	Prof. dr hab. Andrzej Friszke	ciągłe
Dokumentacja materiałowa i danych wtórnych Archiwum Partii Politycznych ISP PAN	Dr Irena A. Słodkowska	ciągłe
Różne formy oporu wobec systemu sowieckiego na terenach byłej II RP i ich odbicie w dyskursach we współczesnej historiografii polskiej i ukraińskiej	Dr hab. Grzegorz Motyka	ciągłe
Polityka historyczna na obszarze b. ZSRR	Prof. dr hab. Krzysztof Jasiewicz	2011-2014
Wewnętrzne i zewnętrzne uwarunkowania bezpieczeństwa energetycznego RP w odniesieniu do sektora naftowo-gazowego	Prof. dr hab. Antoni Z. Kamiński	2011-2014
Perspektywy Unii Europejskiej w wielobiegunowym świecie. Aspekty polityczne, ekonomiczne, kulturowe i międzynarodowe	Prof. dr hab. Józef M. Fiszer	2012-2016
Terytoria o statusie specjalnym państw Unii Europejskiej	Dr hab. Ryszard Żelichowski	2011-2015
Rola krajów Europy Środkowo-Wschodniej po poszerzeniu Unii Europejskiej. Szanse i zagrożenia	Prof. dr hab. Wojciech Roszkowski	2012-2014
Polsko niemieckie zbieżności i rozbieżności interesów przed i po 1989 r.	Prof. dr hab. Piotr Madajczyk	Od 2013

Dyskursy władzy w państwach posowieckich i w Europie Środkowo-Wschodniej	Dr hab. Włodzimierz Marciniak	2013
Koncepcja „dobrego społeczeństwa"– tradycja filozoficzna i zagadnienia aktualne	Prof. dr hab. Stanisław Filipowicz	ciągłe
Przemiany społeczno-polityczne Azji Wschodniej w XXI wieku	Prof. dr hab. Waldemar J. Dziak	ciągłe

b) własne (granty)

Tytuł projektu	Kierownik projektu	Okres realizacji
Czy geoekonomika ma znaczenie w procesach integracji europejskiej	Dr hab. Tomasz G. Grosse	2010-2013
Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne w polityce opieki i edukacji przedszkolnej w Polsce w okresie zmiany ustrojowej. Nowy model inwestycji społecznych i aktywizacji wspólnot lokalnych	Dr Anna Ciepielewska-Kowalik	2011-2013
Państwo jako patron w dyskursie potocznym w Polsce. Studium przypadku miasta w województwie mazowieckim	Aleksandra Dudzińska	2011-2013
Rola eurotransatlantyckiego systemu w wielobiegunowym świecie w kontekście kształtującego się nowego ładu globalnego	Prof. dr hab. Józef M. Fiszer	2011-2014
Socjologiczna analiza procesu legislacyjnego w świetle wybranych tez teorii systemów Niklasa Luhmana	Dr Agnieszka Kloskowska-Dudzińska	2011-2014
Polskie Generalne Studium Wyborcze 2011	Dr hab. Radosław Markowski	2011-2014
Drogi i bezdroża do niemieckich cmentarzy wojennych	Dr Joanna Szymoniczek	2011-2014
Pokolenie '68	Dr Piotr Osęka	2012-2013
Model decydowania politycznego małych państw na arenie międzynarodowej na przykładzie polityki zagranicznej Republiki Słowackiej w latach 1993-2012	Dr Piotr A. Bajda	2012-2015
Elity administracyjne i polityczne państwa: kariery, tożsamości, relacje	Dr hab. Ewa Nalewajko	2012-2015
Europeizacja partii politycznych i grup interesu w kontekście Partnerstwa Wschodniego	Dr Agnieszka Cianciara	2013-2015

Zachowania wyborcze w III RP w perspektywie ekonomicznej teorii głosowania	Mgr Michał Kotnarowski	2013-2014
W czyim interesie? – polityka niemiecka PRL w latach 1944/45-1989/90	Dr hab. Wanda Jarząbek	2012-2015
Inżynieria społeczna. Projekty kształtowania państw narodowych i ich obraz w historiografii i pamięci historycznej: Chorwacja, Niemcy, Polska i Ukraina w XX wieku	Prof. dr hab. Piotr Madajczyk	2013-2016
Polityka władz sowieckich wobec żydowskich socjalistów - Żydowskiej Partii Robotniczej Bund - w latach 1939-1957	Mgr Martyna Rusiniak-Karwat	2014-2016
Solidarność – geneza rewolucji, mobilizacja i demobilizacja ruchu. Solidarność nowe podejścia do ruchu społecznego	Dr hab. Marcin Zaremba	2013-2016

c) finansowane przez inne podmioty/instytucje krajowe, np. zlecane placówce bezpośrednio przez resorty

II WEWNĘTRZNY KONKURS DLA MŁODYCH NAUKOWCÓW	Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego przyznało dotację celową na prowadzenie w 2013 roku badań naukowych lub prac rozwojowych oraz zadań z nimi związanych, służących rozwojowi młodych naukowców oraz uczestników studiów doktoranckich, finansowanych w wewnętrznym trybie konkursowym

f) finansowane przez podmioty/instytucje zagraniczne (np. ramowe Programy UE; programy NATO)

Tytuł projektu	Kierownik projektu	Okres realizacji
Regime and Society in Eastern Europe (1956-1989). From Extended Reproduction to Social and Political Change	Prof. dr hab. Dariusz Stola	2011-2014
European Network on Contemporary History – EURHIST XX	Prof. dr hab. Dariusz Stola	Od 2008

g) dofinansowywane przez Polską Akademię Nauk w ramach umów o współpracy naukowej PAN z innymi akademiami

Tytuł projektu	Kierownik projektu	Okres realizacji
Instytut Ekonomii Rosyjskiej Akademii Nauk – *Reguły polityki w procesie transformacji systemowej w Polsce I w Rosji*	Dr hab. Włodzimierz Marciniak	2008-2013

Kształcenie (rozwój) kadr naukowych

1. Uzyskany tytuł i stopnie naukowe pracowników placówki w roku sprawozdawczym

a) profesora (nadany przez Prezydenta RP)

Stola D.: Nadanie przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej tytułu naukowego profesora nauk humanistycznych, 17.01.2013 r.

b) doktora habilitowanego

Cześnik M.: Rada Naukowa Instytutu Studiów Politycznych PAN, na podstawie cyklu artykułów dotyczących dynamiki uczestnictwa wyborczego w Polsce, pod roboczym tytułem „O dynamice uczestnictwa wyborczego w Polsce. Wybrane aspekty zagadnienia", nadała stopień doktora habilitowanego nauk społecznych w zakresie nauk o polityce, 28.06.2013 r.

Sowiński P.: Rada Naukowa Instytutu Studiów Politycznych PAN w oparciu o pozytywny wynik kolokwium habilitacyjnego i na podstawie opublikowanej rozprawy: *Zakazana książka. Uczestnicy drugiego obiegu 1977-1989*, nadała stopień doktora habilitowanego nauk społecznych w zakresie nauk o polityce, 22.03.2013 r.

Wołek A.: Rada Naukowa Instytutu Studiów Politycznych PAN w oparciu o pozytywny wynik kolokwium habilitacyjnego i na podstawie opublikowanej rozprawy: *Słabe państwo*, nadała stopień doktora habilitowanego nauk społecznych w zakresie nauk o polityce, 27.09.2013 r.

Zaremba M.: Rada Naukowa Instytutu Historycznego Uniwersytetu Warszawskiego w oparciu o pozytywny wynik kolokwium habilitacyjnego i na podstawie opublikowanej rozprawy: *Wielka Trwoga. Polska 1944-1947. Ludowa reakcja na kryzys* , nadała stopień doktora habilitowanego nauk humanistycznych w zakresie nauk o historii, 29.05.2013 r.

c) doktora

Ciepielewska-Kowalik A.: Rada Naukowa Instytutu Studiów Politycznych PAN w oparciu o rozprawę doktorską: „Rola organizacji non-profit w polityce opieki i edukacji przedszkolnej w Polsce po 1989 roku", napisaną pod kierunkiem dr hab. Ewy Leś nadała stopień doktora nauk społecznych w zakresie nauk o polityce, 26.04.2013 r.

Kinowska Z.: Rada Naukowa Instytutu Studiów Politycznych PAN w oparciu o rozprawę doktorską: „Aktywność obywatelska kobiet w środowisku lokalnym", napisaną pod kierunkiem dr hab. Piotra Kozarzewskiego nadała stopień doktora nauk społecznych w zakresie nauk o polityce, 29.11.2013 r.

Zajączkowski M.: Rada Naukowa Instytutu Studiów Politycznych PAN w oparciu o rozprawę doktorską: „Działalność Organizacji Ukraińskich Nacjonalistów i Ukraińskiej Powstańczej Armii na Lubelszczyźnie 1939-1947", napisaną pod kierunkiem prof. nadz. dr hab. Grzegorza Motyki nadała stopień doktora nauk społecznych w zakresie nauk o polityce, 27.09.2013 r.

2. Tytuł i stopnie naukowe nadane przez placówkę w roku sprawozdawczym innym pracownikom niż własnym

a) Doktora habilitowanego

Antczak A.: Rada Naukowa Instytutu Studiów Politycznych PAN w oparciu o pozytywny wynik kolokwium habilitacyjnego i na podstawie opublikowanej rozprawy: *Role międzynarodowe Unii Europejskiej. Aspekty teoretyczne* nadała stopień doktora habilitowanego nauk społecznych w zakresie nauk o polityce, 29.11.2013 r.

Libionka D.: Rada Naukowa Instytutu Studiów Politycznych PAN w oparciu o pozytywny wynik kolokwium habilitacyjnego i na podstawie opublikowanej rozprawy: *Bohaterowie, hochsztaplerzy, historycy. Wokół żydowskiego Związku Wojskowego* oraz cyklu studiów nt. stosunku Polskiego Państwa Podziemnego do Holokaustu (2006-2011) nadała stopień doktora habilitowanego nauk społecznych w zakresie nauk o polityce, 22.03.2013 r.

Skórzyński J. M.: Rada Naukowa Instytutu Studiów Politycznych PAN w oparciu o pozytywny wynik kolokwium habilitacyjnego i na podstawie opublikowanej rozprawy: *Siła bezsilnych. Historia Komitetu Obrony Robotników* nadała stopień doktora habilitowanego nauk społecznych w zakresie nauk o polityce, 29.11.2013 r.

b) Doktora

Bartkiewicz-Godlewska J. M.: Rada Naukowa Instytutu Studiów Politycznych PAN w oparciu o rozprawę doktorską: „Koncepcje 'Frontier' i 'Maniest Destiny' oraz ich wykorzystanie w legitymizacji polityki zagranicznej USA w latach 1898-1921", napisaną pod kierunkiem prof. dr hab. Bohdana Szklarskiego, nadała stopień doktora nauk społecznych w zakresie nauk o polityce, 25.01.2013 r.

Busse K. J.: Rada Naukowa Instytutu Studiów Politycznych PAN w oparciu o rozprawę doktorską: „Stowarzyszenie PAX w życiu politycznym i społecznym PRL i III RP na przykładzie woj. radomskiego (1975-1993)", napisaną pod kierunkiem dr hab. Marka Wierzbickiego, nadała stopień doktora nauk społecznych w zakresie nauk o polityce, 28.06.2013 r.

Kukowski M. K.: Rada Naukowa Instytutu Studiów Politycznych PAN w oparciu o rozprawę doktorską: „Skutki oddziaływania Japonii na politykę wewnętrzną i zewnętrzną Chin (1949-1979)", napisaną pod kierunkiem dr hab. Bogdana Góralczyka, nadała stopień doktora nauk społecznych w zakresie nauk o polityce, 10.05.2013 r.

Luterek T. P.: Rada Naukowa Instytutu Studiów Politycznych PAN w oparciu o rozprawę doktorską: „Problem reprywatyzacji w Polsce w kontekście budowy i upadku ustroju komunistycznego", napisaną pod kierunkiem prof. dr hab. Piotra Kozarzewskiego, nadała stopień doktora nauk społecznych w zakresie nauk o polityce, 28.06.2013 r.

Majchrzak G. L.: Rada Naukowa Instytutu Studiów Politycznych PAN w oparciu o rozprawę doktorską: „Aparat bezpieczeństwa w sytuacji konfliktu społecznego. Rozpracowywanie kierowniczych ogniw NSZZ 'Solidarność' przez Służbę Bezpieczeństwa w latach 1980-1982", napisaną pod kierunkiem prof. dr hab. Andrzeja Paczkowskiego, nadała stopień doktora nauk społecznych w zakresie nauk o polityce, 25.01.2013 r.

Michalevic A.: Rada Naukowa Instytutu Studiów Politycznych PAN w oparciu o rozprawę doktorską: „Partie i ruchy polityczne w transformacji postkomunistycznej. Przykład Białorusi i Ukrainy 1989-1996", napisaną pod kierunkiem dr hab. Ewy Nalewajko, nadała stopień doktora nauk społecznych w zakresie nauk o polityce, 10.05.2013 r.

Ostrowski W. J.: Rada Naukowa Instytutu Studiów Politycznych PAN w oparciu o rozprawę doktorską: „Obraz Chińskiej Republiki Ludowej w propagandzie PRL-owskiej – lata 1953-1967", napisaną pod kierunkiem dr hab. Krzysztofa Gawlikowskiego, nadała stopień doktora nauk społecznych w zakresie nauk o polityce, 10.05.2013 r.

Rupert M. J.: Rada Naukowa Instytutu Studiów Politycznych PAN w oparciu o rozprawę doktorską: „Środki restrykcyjne Unii Europejskiej w stosunkach międzynarodowych", napisaną pod kierunkiem dr hab. Jerzego Jackowicza, nadała stopień doktora nauk społecznych w zakresie nauk o polityce, 24.05.2013 r.

3. Promotorstwo oraz recenzje w przewodach na stopnie i tytuły naukowe

Bajda P.: Promotor 7 prac licencjackich.

Codogni P.: Promotor 2 prac magisterskich i 6 licencjackich.

Dziak W. J.: **1)** Ocena dorobku Ewy Pałasz-Rutkowskiej w związku z wnioskiem o nadanie tytułu profesora [Uniwersytet Warszawski]; **2)** Ocena dorobku Małgorzaty Pietrasiak w związku z wnioskiem o nadanie tytułu profesora [Uniwersytet Łódzki].

Fiszer J. M.: **1)** Ocena dorobku Janusza Węca w związku z wnioskiem o nadanie tytułu profesora [Wydział Studiów Międzynarodowych i Politycznych UJ]; **2)** Recenzja w przewodzie habilitacyjnym: **a)** Tomasza Szymczyńskiego: *Horyzonty sporu wokół istoty zjawiska deficytu demokratycznego w Unii Europejskiej* [Wydział Nauk Politycznych i Dziennikarstwa Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu]; **b)** Pawła Borkowskiego: *Międzyrządowość w procesie integracji europejskiej* [WDiNP UW]; **c)** Katarzyny Kołodziejczyk: Stosunki Unii Europejskiej z Grupą Państw Afryki, Karaibów i Pacyfiku. Rola i znaczenie Umów o partnerstwie gospodarczym w zakresie handlu i pomocy rozwojowej [WDiNP UW]; **3)** promotor 17 prac magisterskich; **4)** promotor 2 prac licencjackich.

Friszke A.: **1)** Ocena dorobku Andrzeja Sowy w związku z wnioskiem o nadanie tytułu profesora [Centralna Komisja ds. tytułów naukowych]; **2)** Recenzja w przewodzie habilitacyjnym Konrada Białeckiego: *Klub Inteligencji Katolickiej w Poznaniu 1956-1991*[Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu].

Gawlikowski K.: Promotor doktoratu Wojciecha Ostrowskiego: „Obraz Chińskiej Republiki Ldowej w propagandzie PRL-owskiej w latach 1953-1967" [ISP PAN].

Holzer J.: Promotor 1 pracy licencjackiej.

Jasiewicz K.: Ocena dorobku Wandy Krystyny Roman w związku z wnioskiem o nadanie tytułu profesora [Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu].

Kamiński A. Z.: **1)** Ocena dorobku Zdzisława Morawskiego w związku z wnioskiem o nadanie tytułu profesora, recenzja negatywna [Uniwersytet Wrocławski]; **2)** Recenzja w przewodzie habilitacyjnym Tadeusza Kołodziejczyka, jednotematyczny cykl publikacji [Uniwersytet Wrocławski]; **3)** Recenzja w przewodzie habilitacyjnym Leszka Bullera: *Influencja* [Uniwersytet Jagielloński]; **4)** Promotor 2 prac magisterskich.

Kozarzewski P.: **1)** Promotor doktoratów: **a)** Tomasza Luterka: „Problem reprywatyzacji w Polsce w kontekście budowy i upadku ustroju komunistycznego"[ISP PAN]; **b)** Zofii Kinowskiej: „Aktywność obywatelska kobiet w środowisku lokalnym"[ISP PAN]; **2)** Promotor 1 pracy magisterskiej

Król E. C.: Promotor 7 prac magisterskich i 2 prac licencjackich.

Leś E.: Promotorka doktoratu Anny Ciepielewskiej-Kowalik: „Rola organizacji non-profit w polityce opieki i edukacji przedszkolnej w Polsce po 1989 r." [ISP PAN].

Mach B. W.: **1)** Ocena dorobku Ewy Leś w związku z wnioskiem o nadanie tytułu profesora [ISP PAN]; **2)** Promotor 2 prac magisterskich.

Machcewicz P.: Ocena dorobku Zygmunta Wrony w związku z wnioskiem o nadanie tytułu profesora [UMCS].

Madajczyk P.: Promotor 1 pracy magisterskiej i 1 pracy licencjackiej.

Manterys A.: Promotor 19 prac magisterskich.

Materski W.: **1)** Ocena dorobku Stanisława Jaczyńskiego w związku z wnioskiem o nadanie tytułu profesora [Rada Wydziału Historyczno-Socjologicznego Uniwersytetu w Białymstoku]; **2)** Ocena dorobku Grzegorza Nowika w związku z wnioskiem o nadanie tytuły profesora [Rada Wydziału Nauk Historycznych i Społecznych UKSW]; **3)** Ocena dorobku Mariusza Wołos w związku z wnioskiem o nadanie tytułu profesora [Rada Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie]; **4)** Ocena dorobku Wandy Krystyny Roman w związku z wnioskiem o nadanie tytułu profesora [Rada Wydziału Nauk Historycznych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu]; **5)** Ocena dorobku Wojciecha Skóry w związku z wnioskiem o nadanie tytułu profesora [Centralna Komisja ds. Tytułu i Stopni Naukowych];**6)** Recenzja w przewodzie habilitacyjnym Doroty Suli: *Powrót ludności polskiej z byłego Imperium Rosyjskiego w latach 1918-1937* [Wydział Historyczny Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu].

Motyka G.: **1)** Recenzja w przewodzie habilitacyjnym całego dorobku Dariusza Libionki [ISP PAN]; **2)** Promotor doktoratu Mariusza Zajączkowskiego: „Działalność Organizacji Ukraińskich Nacjonalistów i Ukraińskiej Powstańczej Armii na Lubelszczyźnie 1939-1947" [ISP PAN].

Nalewajko E.: **1)** Recenzja w przewodzie habilitacyjnym Mikołaja Cześnika, zbiorów pod tytułem: „O dynamice uczestnictwa wyborczego w Polsce. Wybrane aspekty zagadnienia", 28.06.2013 [ISP PAN]; **2)** Promotor pracy doktorskiej Aleksieja Michalevicza: „Partie i ruchy polityczne w transformacji postkomunistycznej. Przykład Białorusi i Ukrainy 1989-1996", 10.05.2013 [ISP PAN].

Nowik G.: **1)** Recenzent w postępowaniu habilitacyjnym dr Dariusza Libionki, **2)** Promotor doktoratu mgr Martyny Rusiniak-Karwat „Bund w Polsce 1944–1949"; **3)** Promotor 4 prac magisterskich i 1 pracy licencjackiej.

Olszewski P.: Promotor 7 prac magisterskich i 8 prac licencjackich.

Paczkowski A.: **1)** Ocena dorobku Krystyny Trembickej w związku z wnioskiem o nadanie tytułu profesora [UMCS], **2)** Ocena dorobku Janusza Wrony w związku z wnioskiem o nadanie tytułu profesora [UMCS], **3)** Recenzja w przewodzie habilitacyjnym: **a)** Jana Burego, dorobek, 3.07.2013 – odrzucenie wniosku [Akademia im. J. Długosza], **b)** Jana Skórzyńskiego: *Siła bezsilnych. Historia KOR* [RN ISP PAN], **c)** Dariusza Rymara: *NSZZ "Solidarność" w regionie Gorzów Wielkopolski* [Wydział Historyczny UAM].

Pańków I.: Promotor 3 prac magisterskich.

Siwek A.: Promotorka 1 pracy magisterskiej.

Smyrgała D.: Promotor 3 prac magisterskich.

Stola D.: **1)** Recenzja w przewodzie habilitacyjnym Marcina Zaremby: *Wielka Trwoga. Polska 1944-1947. Ludowa reakcja na kryzys* [Wydział Historyczny UW]; **2)** Promotor 1 pracy magisterskiej.

Stryjek T: Promotor 2 prac magisterskich.

Szpociński A.: Recenzja w przewodzie habilitacyjnym: **1)** Elżbiety Chromiec: *Dialog międzykulturowy w działalności polskich organizacji pozarządowych okresu transformacji systemowej* [Uniwersytet Wrocławski]; **2)** Tomasza Ferenc: *Artysta jako obcy* [Uniwersytet Łódzki]; **3)** Marioli Bieńko: *Intymne i prywatne praktyki codzienności* [Uniwersytet Warszawski].

Szymoniczek J.: Promotorka 4 prac magisterskich.

Roszkowski W.: **1)** Ocena dorobku Piotra Franaszka, w związku z wnioskiem o nadanie tytułu profesora [Uniwersytet Jagielloński]; **2)** Ocena dorobku Dariusza Tołczyka w związku z wnioskiem o nadanie tytułu profesora [Columbia University]; **3)** Recenzja w przewodzie habilitacyjnym Mariusza Malinowskiego: *W poszukiwaniu brazylijskości* [ISP PAN].

Wnuk-Lipiński E.: **1)** Ocena dorobku Pawła Ruszowskiego w związku z nadaniem tytułu profesora [UKSW]; **2)** Recenzja w przewodzie habilitacyjnym Adama Leszczyńskiego: *Skok w nowoczesność. Polityka wzrostu w krajach peryferyjnych 1943-1980*; **3)** promotor 3 prac magisterskich.

Wołek A.: Promotor 5 prac licencjackich.

Wódka J.: Promotor 1 pracy magisterskiej.

Zubelewicz K.: Promotor 3 prac magisterskich i 10 prac licencjackich.

Żelichowski R.: Promotor 1 pracy magisterskiej.

Upowszechnianie i promocja osiągnięć naukowych

1. Organizacja i współorganizacja konferencji i sympozjów

Centrum Naukowe ISP PAN i Uczelni Łazarskiego, Instytut Nauk Politycznych i Spraw Międzynarodowych Wydziału Nauk Społecznych KUL, Instytut Gospodarki Amerykańskiej i Stosunków Transatlantyckich Uczelni Łazarskiego, Fundacja Adenauera – konferencja: „Współpraca transatlantycka: aspekty polityczne, ekonomiczne i społeczno-kulturowe", Lublin, 7.06.2013.

Centrum Naukowe ISP PAN i Uczelni Łazarskiego, Zakład Europeistyki ISP PAN, Katedra Międzynarodowych Stosunków Politycznych Uczelni Łazarskiego – konferencja: „Unia Europejska w multipolarnym systemie międzynarodowym: szanse i zagrożenia", Warszawa, 10.12.2013.

Interdyscyplinarne Centrum Naukowe ISP PAN i Collegium Civitas oraz Zakład Europeistyki ISP PAN, Zakład Geografii Politycznej w Katedrze Geografii Politycznej i Studiów Regionalnych Uniwersytetu Łódzkiego – konferencja: „Wyspy Unii Europejskiej – bogactwo czy balast", Warszawa, 17.05.2013.

Instytut Nauk Politycznych UW, Wydział Historyczno-Socjologiczny Uniwersytetu w Białymstoku, Instytut Studiów Politycznych PAN – konferencja: „Rozłam, podział czy rozproszenie?", Warszawa, 13.05.2013.

Instytut Studiów Politycznych PAN, IF UW – konferencja: „Współczesne oblicze rewolucji", Collegium Civitas, Warszawa, 29.06.2013.

Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, Ministerstwo Administracji Cyfryzacji, ISP PAN oraz Dom Współpracy Polsko-Niemieckiej w Gliwicach – konferencja: „Władze komunistyczne wobec ludności niemieckiej w Polsce 1945-1989", Gliwice, 28-29.11.2013.

Zakład Przemian Społecznych i Gospodarczych, Instytut Wschodni, Instytut Studiów Politycznych PAN – zorganizowanie międzynarodowego panelu dyskusyjnego „Polityka państwa i społeczeństwo w czasach kryzysu", moderator prof. zw. dr hab. Maria Jarosz, XXIII Forum Ekonomiczne „Perspektywy nowego ładu", Krynica-Zdrój, 3-5.09.2013.

Zakład Europeistyki ISP PAN, Biuro Bezpieczeństwa Narodowego – konferencja: „System euroatlantycki i bezpieczeństwo międzynarodowe w multipolarnym świecie. Miejsce i rola Polski w euroatlantyckim systemie bezpieczeństwa międzynarodowego", Warszawa, 17.12.2013.

2. Referaty wygłoszone na konferencjach i zjazdach w kraju

Andrzejewski P.: *Austriackie wojny kulturowe* – referat; konferencja: „Niebezpieczne związki polityki i kultury", Katedra Kulturoznawstwa, Prezydium Samorządu Studentów Wyższej Szkoły Nauk Humanistycznych i Dziennikarstwa, Poznań, 29-30.05.2013.

Bajda P.: *Relacje Ukraina-Unia Europejska na dzień przed szczytem Partnerstwa Wschodniego* – referat; konferencja: „Partnerstwo Wschodnie – sukces czy porażka Unii Europejskiej?", Ośrodek Myśli Politycznej, Kraków, 23.11.2013.

Bajda P.: *International Visegrad Found – Chance for financing noteworthy projects* – referat; konferencja: „Forms of support for the business and science cooperation in Visegrad Group and Eastern Partnership", Lubelski Park Naukowo-Technologiczny, Lublin, 27-28.03.2013.

Betkiewicz W.: *Rekrutacja i kariera wielkomiejskiej elity politycznej* – referat; XV Ogólnopolski Zjazd Socjologiczny, Polskie Towarzystwo Socjologiczne, Szczecin, 11-14.09.2013.

Bukowska X.: *Kapitał obywatelski jako typ kapitału kulturowego? Próba konceptualizacji pojęcia* – referat; konferencja: XV Ogólnopolski Zjazd Socjologiczny, Uniwersytet Szczeciński, Polskie Towarzystwo Socjologiczne, Szczecin, 11-14.09.2013.

Burakowski A.: *Romania in the Eastern Partnership* – referat; konferencja: „Partnerstwo Wschodnie: sukces czy porażka Unii Europejskiej?", Ośrodek Myśli Politycznej, Kraków, 23.11.2013.

Chojan A.*: Wpływ geopolityki na politykę zagraniczną Polski w latach 2005-2007. Przykład Wspólnoty Niepodległych Państw* – referat; konferencja: „Współpraca Polski z krajami Wspólnoty Niepodległych Państw: przesłanki, sukcesy, porażki i perspektywy", Katedra MSP Uczelni Łazarskiego, Koło Naukowe Młodych Dyplomatów, Warszawa, 13.05.2013.

Chojan A.*: Obszar transatlantycki w polskiej polityce zagranicznej w latach 2005-2007* – referat; konferencja: „Współpraca Transatlantycka. Aspekty polityczne, ekonomiczne i społeczno-kulturowe", Centrum Naukowe ISP PAN i Uczelni Łazarskiego, Wydział Nauk Społecznych KUL, Instytut Gospodarki Amerykańskiej i Stosunków Transatlantyckich Uczelni Łazarskiego, Fundacja Adenauera, Lublin, 7.06.2013.

Chojan A.: *Bezpieczeństwo zewnętrzne Polski w myśli politycznej Prawa i Sprawiedliwości. Analiza w kontekście strategii bezpieczeństwa narodowego z 2007 roku* – referat; konferencja: „System euroatlantycki i bezpieczeństwo międzynarodowe w multipolarnym świecie. Miejsce i rola Polski w euroatlantyckim systemie bezpieczeństwa międzynarodowego", Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa, 17.12.2013.

Cianciara A.: *Withering Empire: European Union, the Crisis and the Eastern Peripheries* – referat; konferencja: „8th Pan-European Conference on International Relations, One International Relations or Many? Multiple Worlds, Multiple Crises", European International Studies Association, University of Warsaw, Warszawa, 18-21.09.2013.

Cianciara A.: *Zróżnicowana integracja w Unii Europejskiej a scenariusze ewolucji relacji transatlantyckich* – referat; konferencja: „Współpraca transatlantycka: aspekty polityczne, ekonomiczne i społeczno-kulturowe", Centrum Naukowe ISP PAN i Uczelni Łazarskiego, Wydział Nauk Społecznych, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, Instytut Gospodarki Amerykańskiej i Stosunków Transatlantyckich Uczelni Łazarskiego, Fundacja Adenauera, Lublin, 07.06.2013.

Cianciara A.: *Europeizacja elit w krajach Partnerstwa Wschodniego na przykładzie Mołdawii: mechanizmy, uwarunkowania, rezultaty* – referat; konferencja: „Mołdawia i Unia Europejska – od współpracy do integracji", Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, Lublin 21.10.2013.

Cianciara A.: *Europeizacja jako przedmiot badań i postulat dydaktyczny* – referat; konferencja: „Badania i studia europejskie w perspektywie politologicznej", Zakład Badań nad Integracją Europejską Wydziału Nauk Politycznych i Dziennikarstwa Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Poznań, 26.11.2013.

Cianciara A.: *Unia Europejska, kryzys i wschodnie sąsiedztwo: perspektywy po szczycie Partnerstwa Wschodniego w Wilnie* – referat; konferencja: „Unia Europejska w multipolarnym systemie międzynarodowym: szanse i zagrożenia", Zakład Europeistyki ISP PAN, Katedra Międzynarodowych Stosunków Politycznych Uczelni Łazarskiego, Uczelnia Łazarskiego, Warszawa, 10.12.2013

Cianciara A.: *Wewnetrzne uwarunkowania polityki zewnętrznej Unii Europejskiej w kontekście kryzysu gospodarczego* – referat; konferencja: „System euroatlantycki i bezpieczeństwo międzynarodowe w multipolarnym świecie. Miejsce i rola Polski w euroatlantyckim systemie bezpieczeństwa międzynarodowego", Zakład Europeistyki ISP PAN i BBN, PAN, Warszawa, 17.12.2013.

Ciepielewska-Kowalik A.: *Organizacje pozarządowe w Polsce po 1989 r.* – referat; II Ogólnopolska Konferencja Kwartalnika Rynek-Społeczeństwo-Kultura, Uniwersytet Opolski, Agencja Managerska VIP for You, Opole, 28.02.2013.

Ciepielewska-Kowalik A.: *Usługi opieki i edukacji przedszkolnej w Polsce: rola organizacji non-profit w budowaniu spójności społecznej* – referat; XXXI Ogólnopolska Konferencja Polityków Społecznych, Instytut Polityki Społecznej UW, Polskie Towarzystwo Polityki Społecznej, Komitet Nauk o Pracy i Polityce Społecznej, Spała, 13-15.06.2013.

Ciepielewska-Kowalik A.: *Rola organizacji pozarządowych w zmniejszaniu różnic w edukacji przedszkolnej w Polsce AD2013. Zmodyfikowany model mieszany czy prywatyzacja usług przedszkolnych?* – referat: VIII Zjazd Pedagogiczny, Uniwersytet Gdański, PTE, Gdańsk, 19-21.09.2013.

Fiszer J. M.: *System transatlantycki w multipolarnym ładzie międzynarodowym: szanse i zagrożenia* – referat; konferencja: „Współpraca transatlantycka. Aspekty polityczne, ekonomiczne i społeczno-kulturowe", Centrum Naukowe ISP PAN i Uczelni Łazarskiego, Wydział Nauk Społecznych KUL, Instytut Gospodarki Amerykańskiej i Stosunków Transatlantyckich Uczelni Łazarskiego, Fundacja Adenauera, Lublin, 7.06.2013.

Fiszer J. M.: *Europeistyka jako nauka w drodze?* – referat; konferencja: „Badania i studia europejskie w perspektywie politologicznej", Zakład Badań nad Integracją Europejską Wydziału Nauk Politycznych i Dziennikarstwa Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu oraz Ośrodek Badań i Edukacji Europejskiej UAM w Poznaniu, Poznań, 26.11.2013.

Fiszer J. M.: *Unia Europejska w wielobiegunowym ładzie międzynarodowym: aktor globalny czy regionalny?* – referat; konferencja: „Unia Europejska w multipolarnym systemie międzynarodowym: szanse i zagrożenia", Zakład Europeistyki ISP PAN i Katedra Międzynarodowych Stosunków Politycznych Uczelni Łazarskiego w Warszawie, Warszawa, 10.12.2013.

Fiszer J. M.: *System euroatlantycki oraz jego miejsce i rola w multipolarnym ładzie międzynarodowym* – referat; konferencja: „System euroatlantycki i bezpieczeństwo międzynarodowe w multipolarnym świecie. Miejsce i rola Polski w euroatlantyckim systemie bezpieczeństwa międzynarodowego", Zakład Europeistyki ISP PAN i Biuro Bezpieczeństwa Narodowego w Warszawie, 17.12.2013.

Fiszer J. M.: *Wspólnota Niepodległych Państw jako podmiot stosunków międzynarodowych i jej rola na arenie międzynarodowej* – referat; konferencja: „Współpraca Polski z krajami Wspólnoty Niepodległych Państw: przesłanki, sukcesy, porażki i perspektywy", Katedra Międzynarodowych Stosunków Politycznych i Koło Naukowe Młodych Dyplomatów Uczelni Łazarskiego, Warszawa 13.05.2013.

Friszke A.: *Polskie świadectwo* – referat; konferencja: „Warsaw Dialogue for Democracy", Centrum Europejskie Natolin, Warszawa, 25-26.10.2013.

Friszke A.: *Popaździernikowe nadzieje i złudzenia środowisk katolików świeckich 1956-1963* – referat; konferencja: „Sensus catholicus", Uniwersytet Szczeciński, Szczecin, 24-25.05.2013.

Friszke A.: *Historia polityczna* – referat; konferencja: „Historiografia dziejów najnowszych w Polsce po 1989 r. Problemy, wyzwania, dylematy", Oddział lubelski IPN, UMCS, Lublin, 20-22.11.2013.

Gałczyński G.: *Samoorganizacja społeczeństwa obywatelskiego a zarządzanie publiczne zasobami wodnymi. Wyzwania dla Polski na początku XXI wieku* – referat; XV Ogólnopolski Zjazd Socjologiczny, Uniwersytet Szczeciński, Polskie Towarzystwo Socjologiczne, Szczecin, 11-14.09.2013.

Gładziuk-Okopień J.: *Rewolucja konserwatywna: przypadek batalii o męskość heroiczną* – referat; konferencja: „Współczesne oblicze rewolucji", Instytut Studiów Politycznych PAN, IF UW, Collegium Civitas, Warszawa, 29.06.2013.

Golik K.: *Chińscy obywatele w cyberprzestrzeni* – referat; konferencja: V Konferencja Doktorantów Kolegium Ekonomiczno-Społecznego SGH „Młodzi KES" pt.: „Społeczeństwo obywatelskie i państwo, a gospodarka. Tendencje, wyzwania, perspektywy", Kolegium Ekonomiczno-Społeczne SGH, Warszawa, 24-25.10.2013.

Golik K.: *Redefinicja statusu mniejszości etnicznych w Chińskiej Republice Ludowej* – referat; konferencja: „Etniczność, kultura i polityka: wzajemne zależności", Instytut Studiów Regionalnych UJ, Kraków, 18-19.04.2013.

Hałajko J.: *Kwestia językowa a ruchy sprzeciwu kulturowego na współczesnej Ukrainie* – referat; konferencja: II Międzynarodowa Interdyscyplinarna Konferencja Naukowa „Wspólne Drogi" na temat „Opór – protest – wykroczenie", Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, Lubelskie Towarzystwo Naukowe, Lublin, 16-17.05.2013.

Hałajko J.: *Przykłady wykorzystywania koncepcji miękkiej siły w opisie wpływów rosyjskich na Ukrainie* – referat; konferencja: „Polacy, Ukraińcy, Rosjanie. Drogi poznania i porozumienia", Uniwersytet Jagielloński, Wydział Studiów Międzynarodowych i Politycznych, Katedra Ukrainoznawstwa, Kraków, 11.06.2013.

Jarosz M.: *Śmierć samobójcza jako wskaźnik kondycji społeczeństwa w czasach kryzysu* – referat; XV Ogólnopolski Zjazd Socjologiczny „Co po kryzysie", PTS, Szczecin, 11-12.09.2013.

Jarosz M.: *Konflikty społeczne w kryzysie globalnym* – referat; konferencja: „Społeczeństwo, edukacja, gospodarka. W stulecie urodzin Profesora Jana Szczepańskiego", Uniwersytet Łódzki, Instytut Socjologii, Łódź, 18-19.04.2013.

Jarząbek W.: *Zbrodnie wojenne jako element inżynierii społecznej a stosunki polsko-niemieckie* – referat; Zjazd Niemcoznawców, Centrum W. Brandta, Wrocław, 21-23.11.2013.

Jarząbek W.: *Kontynuacja czy zmiana? Propaganda PRL wobec Niemców w latach 1966-1976* – referat; konferencja: „Władze komunistyczne wobec ludności niemieckiej w Polsce 1945-1989", IPN, Gliwice, 28-29.11.2013.

Jasiewicz K.: *Kresy Wschodnie jako terytorium realizacji misji Polskiego radia-kontekst narodowościowy, społeczny, ekonomiczny i kulturowy* – referat; konferencja: „Polskie radio na Kresach Wschodnich II Rzeczypospolitej", Archiwum Polskiego Radia, Warszawa, 21.11.2013.

Kaczorowski P. L.: *O legalnej rewolucji w ujęciu Carla Schmitta* – referat; konferencja: „Współczesne oblicze rewolucji", Instytut Studiów Politycznych PAN, IF UW, Warszawa, 29.06.2013.

Kamiński A. Z.: *Dobro publiczne a interesy prywatne: nakaz, samoregulacja, etos* – referat; konferencja: „Dobre Państwo", Akademia Leona Koźmińskiego, Warszawa, 9-10.04.2013.

Kamiński A. Z.: *Czy integracja europejska jest ślepą uliczką?* – referat; XV Ogólnopolski Zjazd Socjologiczny, PTS, Szczecin, 11-14.09.2013.

Kamiński A. Z.*: Narodowe systemy innowacji przodujących krajów Świata* – referat; konferencja: „Układy pobudzania przedsiębiorczości i innowacyjności: szczebel regionalny", Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania, Rzeszów, 29.11.2013.

Kloskowska-Dudzińska A.: *Rola reprezentanta na szczeblu regionu* – referat; XV Ogólnopolski Zjazd Socjologiczny, PTS, Szczecin 11-14.09.2013.

Kloskowska-Dudzińska A.: *How Hidden Norms Weaken Constitutional Ideals of Political Representation* – referat; konferencja: „Formality and Informality from Decoupling to Entanglement", Polskie Towarzystwo Socjologiczne, Warszawa, 13-14.05.2013.

Kotnarowski M.: *Przemiany wzorów strukturalnych kultury politycznej w Polsce po 1989 roku w świetle danych European Values Study* – referat; XV Ogólnopolski Zjazd Socjologiczny, Polskie Towarzystwo Socjologiczne, Uniwersytet Szczeciński Wydział Nauk Humanistycznych, Szczecin, 11-14.09.2013.

Kotnarowski M.: *Y-hat czyli igrek w kapeluszu-strategia analizy determinant zachowań wyborczych* – referat; XV Ogólnopolski Zjazd Socjologiczny, Polskie Towarzystwo Socjologiczne, Uniwersytet Szczeciński, Wydział Nauk Humanistycznych, Szczecin, 11-14.09.2013.

Król E. C.: *Żydzi w propagandzie narodowego socjalizmu* – referat; konferencja: VI Ogólnopolska Konferencja „Auschwitz i Holokaust na tle zbrodni ludobójstwa w XX wieku: "Słowa w służbie nienawiści", Państwowe Muzeum Auschwitz-Birkenau, Fundacja na rzecz MDSM, Fundacja Pamięci Ofiar Obozu Zagłady Auschwitz-Birkenau, Centrum Badań Holokaustu Uniwersytetu Jagiellońskiego, Instytut Historii Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie, Fundacja im. Róży Luksemburg w Polsce, Oświęcim, 13-16.06.2013.

Król E. C.: *Dzienniki Josepha Goebbelsa – sterta makulatury czy ważne źródło do dziejów XX wieku?* – referat; II Zjazd Niemcoznawców, Centrum Studiów Niemieckich i Europejskich im. Willy'ego Brandta Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław, 21-23.11.2013.

Leszczyński A.: *Czy młodzi mogą i chcą zmieniać świat?* – referat; konferencja: „Młodzież a polityka. W poszukiwaniu modelu uczestnictwa młodych w życiu politycznym", KUL, Lublin, 7.12.2012.

Mach B. W.: *Opinie o Unii Europejskiej w elektoratach PiS i PO* – referat; konferencja: „Rozłam, Podział czy Rozproszenie?", Instytut Nauk Politycznych UW, Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa, 13.05.2013.

Madajczyk P.: *Mniejszość niemiecka na polskiej wsi po II wojnie światowej* – referat; konferencja: „Niemcy- historia i kultura", Muzeum Narodowe Rolnictwa i Przemysłu Rolno-Spożywczego w Szreniawie, Szreniawa, 21-22.06.2013.

Madajczyk P.: *Problemy badawcze historii mniejszości niemieckiej w Polsce* – referat; konferencja: „Władze komunistyczne wobec ludności niemieckiej w Polsce 1945-1989", IPN, Gliwice, 28-29.11.2013.

Manterys A.: *Zarządcy wrażeń. Paradygmat Cooleya* – referat; XV Ogólnopolski Zjazd Socjologiczny, Polskie Towarzystwo Socjologiczne, Szczecin, 11-14.09.2013.

Maranowski P.: *Nieodpłatne poradnictwo prawne w Polsce jako element realizacji zasady równości obywateli w dostępie do prawa – wyniki aktualnych badań i analiz* – referat; XV Ogólnopolski Zjazd Socjologiczny, Polskie Towarzystwo Socjologiczne, Szczecin, 11-14.09.2013.

Marciniak W.: *Polityka wewnętrzna Rosji, władza i społeczeństwo Federacji, diagnoza* – referat; konferencja: „Europa Środkowo-Wschodnia. W oczekiwaniu na powrót imperium?", Zakład Historii Europy Wschodniej, Instytut Historii Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków, 21-22.11.2013.

Mocek S.: *Mediatization: From Mass Culture to pop-society* – referat; konferencja: „Mediatyzacja życia, kultury, polityki", III Kongres Polskiego Towarzystwa Komunikacji Społecznej, Kraków, 26-28.09.2013.

Motyka G.: *Wołyń '43 w perspektywie historyków polskich. Stan badań* – referat; konferencja: „Wołyń 1943", Oddział Instytutu Pamięci Narodowej we Wrocławiu, Instytut Historyczny Uniwersytetu Wrocławskiego oraz Ośrodek „Pamięć i Przyszłość", Wrocław, 24.06.201.

Motyka G.: *Partyzantka ukraińska wobec Zagłady* – referat; konferencja: „Być świadkiem Zagłady. W 70. rocznicę powstania w getcie warszawskim", Instytut Pamięci Narodowej, Warszawa 22-23.04.2013.

Motyka G.: *Zbrodnia wołyńska. Porozmawiajmy o faktach* – referat; „Zbrodnia wołyńska. Historia, pamięć, edukacja. W przededniu 70. rocznicy", Instytut Pamięci Narodowej, Warszawa 27-28.06.2013.

Nowik G.: *Ważenie decyzji o nowym etapie wojny bolszewickiej Rosji z Polską, listopad-grudzień 1919 r* – referat; konferencja: „Zmienne oblicza wojny", Instytut Pamięci Narodowej, Wrocław 20-21.09.2013.

Nowik G.: *Rozwój radia w Polsce i na Kresach: Od radiotelegrafii do radiofonii (warunki techniczne, ludzie, zadania i osiągnięcia)* – referat; konferencja: „Polskie radio na Kresach Wschodnich II Rzeczypospolitej", Archiwum Polskiego Radia, Warszawa 21.11.2013.

Olszewski P.: *Relacje transatlantyckie w rejonie Azji i Pacyfiku. Rywalizacja czy współpraca* – referat; konferencja: „Współpraca transatlantycka: aspekty polityczne, ekonomiczne i społeczno-kulturowe", Centrum Naukowe ISP PAN i Uczelni Łazarskiego, Instytut Nauk Politycznych i Spraw Międzynarodowych Wydziału Nauk Społecznych KUL, Instytut Gospodarki Amerykańskiej i Stosunków Transatlantyckich Uczelni Łazarskiego, Fundacja Adenauera, Lublin 7.06.2013.

Olszewski P.: *European Union in a modern world: transatlantic perspective-the one and only or just one of several solutions* – referat; konferencja: „8th PAN Conference", EISA, University of Warsaw, Warszawa 18-21.09.2013.

Olszewski P.: *Reforma strategii bezpieczeństwa Unii Europejskiej jako nowe otwarcie w relacjach transatlantyckich. Koncepcja i perspektywy* – referat; konferencja: „System euroatlantycki i bezpieczeństwo międzynarodowe w multipolarnym świecie. Miejsce i rola Polski w euroatlantyckim systemie bezpieczeństwa międzynarodowego", Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa, 17.12.2013.

Olszewski P.: *Unia Europejska wobec dążeń integracyjnych Serbii* – referat; konferencja: „Unia Europejska w multipolarnym systemie międzynarodowym: szanse i zagrożenia", Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa, 10.12.2013.

Orzechowska-Słowikowska D.: *Migracje w cieniu arabskiej wiosny. Implikacje dla Francji* – referat; konferencja: „Afryka – Regionalizm – Współpraca międzynarodowa", Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, Urząd Marszałkowski, Olsztyn, 18.04.2013.

Orzechowska-Słowikowska D.: *Przemiany demograficzno-polityczne państw Europy Zachodniej – diagnoza i prognozy* – referat; konferencja: „X Dni Arabskie – 10-lecie Katedry Bliskiego Wschodu i Północnej Afryki Uniwersytetu Łódzkiego. Badania nad światem islamu – dzieje, dzień dzisiejszy, perspektywy", Uniwersytet Łódzki, Wydział Studiów Międzynarodowych i Politologicznych, Katedra Bliskiego Wschodu i Północnej Afryki, Łódź, 17-19.04.2013.

Orzechowska-Słowikowska D*.: Zmiany w profilu migracyjnym Polaków do USA po 2004 roku* – referat; konferencja: „Współpraca transatlantycka: aspekty polityczne, ekonomiczne i społeczno-kulturowe", Centrum Naukowe Instytutu Studiów Politycznych PAN i Uczelni Łazarskiego, Instytut Nauk Politycznych i Spraw Międzynarodowych Wydział Nauk Społecznych, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, Instytut Gospodarki Amerykańskiej i Stosunków Transatlantyckich Uczelni Łazarskiego, Lublin, 7.06.2013.

Orzechowska-Słowikowska D.: *Postawa Francji wobec napływu uchodźców z Afryki Północnej w kontekście polityki imigracyjnej i integracyjnej* – referat; konferencja: „Unia Europejska w multipolarnym systemie międzynarodowym: szanse i zagrożenia", Zakład Europeistyki ISP PAN, Katedra Międzynarodowych Stosunków Politycznych, Uczelnia Łazarskiego, Warszawa, 10.12.2013.

Orzechowska-Słowikowska D.: *Siła islamu czy słabość Zachodu? Kierunki przemian społeczno-gospodarczych państw Unii Europejskiej* – referat; konferencja: „System euroatlantycki i bezpieczeństwo międzynarodowe w multipolarnym świecie. Miejsce i rola Polski w euroatlantyckim systemie bezpieczeństwa międzynarodowego", Centrum Naukowe ISP PAN i Uczelni Łazarskiego, Instytut Politologii KUL, Katedra SM Instytut Gospodarki Amerykańskiej i Stosunków Transatlantyckich Uczelni Łazarskiego, Warszawa, 17.12.2013

Orzechowska-Słowikowska D.: *Poakcesyjne migracje Polaków. Szansa dla Polskich obywateli czy zagrożenie gospodarcze dla Polski* – referat; konferencja: „Polscy migranci w Europie", Instytut Europeistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego, Komitet Badań nad Migracjami Polskiej Akademii Nauk, Kraków, 28-29.11.2013.

Orzelska-Stączek A.: *Znaczenie współpracy transatlantyckiej z perspektywy polskiej polityki zagranicznej w latach 2007-2013* – referat; konferencja: „Współpraca Transatlantycka. Aspekty polityczne, ekonomiczne i społeczno-kulturowe", Centrum Naukowe ISP PAN i Uczelni Łazarskiego, Instytut Politologii KUL, Katedra SM, Instytut Gospodarki Amerykańskiej i Stosunków Transatlantyckich Uczelni Łazarskiego, Lublin, 7.06.2013.

Orzelska-Stączek A.: *Współpraca regionalna jako mechanizm zbliżający Unię Europejską do krajów pozaunijnych. Słabnąca rola Inicjatywy Środkowoeuropejskiej* – referat; konferencja: „Unia Europejska w multipolarnym systemie międzynarodowym: szanse i zagrożenia", Centrum Naukowe ISP PAN i Uczelni Łazarskiego, Instytut Politologii KUL, Katedra SM Instytut Gospodarki Amerykańskiej i Stosunków Transatlantyckich Uczelni Łazarskiego, Warszawa, 10.12.2013.

Orzelska-Stączek A.: *Rola Polski w euroatlantyckim systemie bezpieczeństwa w ocenie głównych sił politycznych* – referat; konferencja: „System euroatlantycki i bezpieczeństwo międzynarodowe w multipolarnym świecie. Miejsce i rola Polski w euroatlantyckim systemie bezpieczeństwa międzynarodowego", Centrum Naukowe ISP PAN i Uczelni Łazarskiego, Instytut Politologii KUL, Katedra SM Instytut Gospodarki Amerykańskiej i Stosunków Transatlantyckich Uczelni Łazarskiego, Warszawa, 17.12.2013.

Osęka P.: *Znaczenie szkoleń i studiów uniwersyteckich w karierach funkcjonariuszy UB i SB. Analiza prozopograficzna* – referat; konferencja: „Na wzór »wielkiego brata«? Szkolenie funkcjonariuszy organów represji w PRL", Instytut Pamięci Narodowej, Warszawa, 7-8.11.2013.

Paczkowski A.: *"Operacja grecka" II Oddziału SG* – referat; seminarium: „Polish People`s Republic and Civil War in Greece", IPN Oddział w Szczecinie, Wydział Studiów Bałkańskich Uniwersytet Macedoński w Salonikach, Szczecin, 14.06.2013.

Paczkowski A.: *Represje komunistyczne w Polsce 1944-1956* – referat; konferencja: „Archeologia totalitaryzmu", IPN Oddział w Łodzi, Uniwersytet Łódzki Wydział Historyczny, Łódź, 17-18.10.2013.

Paczkowski A.: *Rok 1989-kontynuacja czy przełom?* – referat; konferencja: „Historiografia dziejów najnowszych w Polsce", IPN Oddział w Lublinie – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, Wydział Humanistyczny UMCS, Lublin 20-22.11.2013.

Palski Z.: *Ucieczki ludności polskiej z Wołynia i Galicji Wschodniej, w latach 1843-1944, spowodowane terrorem nacjonalistów ukraińskich* – referat; konferencja: „Polski Wschód. Interpretacje, wnioski, konteksty", Katedra Studiów Interkulturowych Europy Środkowo-Wschodniej Wydziału Lingwistyki Stosowanej Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa, 29.11.2013.

Paszewski T.: *Perspektywy transatlantyckiej strefy wolnego handlu* – referat; konferencja: „Współpraca Transatlantycka. Aspekty polityczne, ekonomiczne i społeczno-kulturowe", Centrum Naukowe Instytutu Studiów Politycznych PAN i Uczelni Łazarskiego, Instytut Nauk Politycznych i Spraw Międzynarodowych Wydział Nauk Społecznych, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, Instytut Gospodarki Amerykańskiej i Stosunków Transatlantyckich Uczelni Łazarskiego, Lublin, 7.06.2013.

Persak K.: *Skeletons in the Closet: Secret Service Archives and Reconcilliation* – referat; konferencja: Humanity in Action International Conference, Humanity in Action, Warszawa, 27-30.06.2013.

Popieliński P.: *Mniejszość niemiecka we współczesnej wsi na Górnym Śląsku* – referat; konferencja: „Niemcy – historia i kultura", Muzeum Narodowe Rolnictwa i Przemysłu Rolno-Spożywczego w Szreniawie, Szreniawa, 21.06.2013.

Popieliński P.: *Szkolnictwo dla mniejszości niemieckiej w III RP. Problemy i sukcesy* – referat; konferencja: „Mniejszości narodowe wobec współczesnych przemian społecznych – edukacja, kultura, integracja", Towarzystwo Naukowe im. Wojciecha Kętrzyńskiego, Fundacja im. Róży Luksemburg, Katedra Aksjologicznych Podstaw Edukacji UWM, Forum Dialogu Publicznego, Stowarzyszenie-Kulturalno Oświatowe „Proswita Olsztyn", Olsztyn, 25.11.2013.

Popieliński P.: *Mniejszość niemiecka w Polsce i jej wkład w integrację europejską polskiego społeczeństwa* – referat; konferencja: „Europa Środkowo-Wschodnia w procesie transformacji i integracji. Wymiar społeczny", Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Zamościu oraz Uniwersytet Narodowy „Akademia Ostrogska" w Ostrogu (Ukraina), Zamość, 23-24.05.2013.

Popieliński P.: *Rola środków masowego przekazu mniejszości niemieckiej na Warmii i Mazurach* – referat; konferencja: „Media mniejszości, mniejszości w mediach", Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Polskie Towarzystwo Komunikacji Społecznej, Towarzystwo Ukraińskie, Lublin, 11-13.06.2013.

Popieliński P.: *Identyfikacje narodowościowe a komunikacja interpersonalna na Górnym Śląsku z perspektywy socjologicznej* – referat; konferencja: „Pogranicze wschodnie i zachodnie", Instytut Slawistyki PAN, Fundacja Slawistyczna, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Gorzowie Wielkopolskim, Gorzów Wielkopolski, 21-22.11.2013.

Popieliński P.: *Niemieckość a integracja społeczna ludności niemieckiej i rodzimej na tzw. Ziemiach Odzyskanych w latach 60-tych XX wieku* – referat; konferencja: „Władze komunistyczne wobec ludności niemieckiej w Polsce 1945–1989", Instytut Pamięci Narodowej, Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji, Instytut Studiów Politycznych PAN oraz Dom Współpracy Polsko-Niemieckiej, Gliwice, 28-29.11.2013.

Popieliński P.: *Rola mniejszości niemieckiej na Górnym Śląsku w pielęgnowaniu i w rozwoju regionalnego dziedzictwa kulturowego* – referat; XVIII Seminarium Śląskie: Dziedzictwo kulturowe Śląska – miejsca, architektura, ludzie, zwyczaje, tradycje, Dom Współpracy Polsko-Niemieckiej, Haus Schlesien, Oberschlesisches Landesmuseum, Verein zur Pflege schlesischer Kunst und Kultur, Związek Niemieckich Stowarzyszeń Społeczno-Kulturalnych w Polsce, Duszpasterstwo Mniejszości Narodowych Diecezji Opolskiej, Kamień Śląski, 25-28.09.2013.

Radiukiewicz A.: *Podmiotowość uczestniczek i uczestników organizacji społeczeństwa obywatelskiego w badaniu* – referat; konferencja: „Transdyscyplinarne Sympozjum Badań Jakościowych", Uniwersytet Łódzki, Łódź, 10-12.06.2013.

Radiukiewicz A.: *Kultura polityczna jako rezultat socjalizacji w organizacjach społeczeństwa obywatelskiego* – referat; XV Zjazd Socjologiczny, Polskie Towarzystwo Socjologiczne, Szczecin, 11-14.09.2013.

Rusiniak-Karwat M.: *Ideologia i życie codzienne Cukunftu w getcie warszawskim (1940-1942) na podstawie prasy podziemnej i dokumentów z archiwum Bundu* – referat; konferencja: I Interdyscyplinarna konferencja Polskiego Towarzystwa Studiów Jidyszystycznych: „Studia nad językiem i kulturą jidysz w Polsce – przemiany, wyzwania i perspektywy", Polskie Towarzystwo Studiów Jidyszystycznych; Instytut Judaistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego, JCC Kraków oraz Muzeum Galicja, Kraków, 7-9.05.2013.

Sadowski I.: *Lokalne i kontekstowe czynniki krystalizacji elektoratów wyborczych* – referat; konferencja: „Rozłam, podział czy rozproszenie?", INP UW, ISP PAN, Uniwersytet Warszawski, Warszawa, 13.05.2013.

Sadowski I.: *Coping with role congruencies and incongruencies in times of the institutional change. Case of health care and police in Poland after system transition* – referat; konferencja: „9th Workshop New Institutionalism", New Institutionalism Network oraz lokalnie Uniwersytet Warszawski, Warszawa, 14-15.03.2013.

Staniszkis J.: *Główne dylematy rozwojowe Polski* – referat; konferencja: „Polska - Wielki Projekt", Instytut Sobieskiego, Centralna Biblioteka Rolnicza, Warszawa, 26.04.2013.

Staniszkis J.: *Jakie są szanse na odbudowę ładu społecznego w Polsce?* – referat; konferencja: „Odzyskać podstawy ładu społecznego", XII Sympozjum Tarnogórskie, Tarnowskie Góry, 26-28.10.2013.

Staniszkis J.: *Dylematy Kościoła w Polsce, w kontekście historii idei religijnych* – referat; konferencja: „Kościół wewnątrz, Kościół na zewnątrz", Papieski Uniwersytet Teologiczny, Kraków, 24.11.2013.

Staniszkis J.: *Wyzwania przed strukturami dialogu społecznego w Polsce* – referat; seminarium: „Priorytety Europejskiego Dialogu Społecznego", Program EZA-Unia Europejska i KK „Solidarność" (Seminarium Kształcenia EZA), Wieliczka, 28-29.11.2013.

Stola D.: *Jak częściowo wyjechać z PRL? Migracje zarobkowe lat 80* – referat; konferencja: „Społeczeństwo polskie w latach 1980-1989", IPN, Warszawa, 16-17.05.2013.

Stola D.: *Dylematy historyka dziejów najnowszych* – referat: konferencja: „Historiografia dziejów najnowszych w Polsce po 1989 r.", IPN, IH UMCS, Lublin, 20-22.11.2013.

Stryjek T.: *Społeczeństwo ukraińskie wobec Zagłady* – referat; konferencja: „Być świadkiem Zagłady W 70. rocznicę powstania w warszawskim getcie", Instytut Pamięci Narodowej, Centrum Badań nad Zagładą Żydów IFiS PAN, Żydowski Instytut Historyczny, Warszawa, 22-23.04.2013.

Stryjek T.: *Between Transitional Justice and Politics of National Identity. The Role of the Ukrainian National Memory Institute in the State Policy towards the Soviet Legacy in Ukraine* – referat; konferencja: „Legal Frames of Memory. Transitional Justice in Central and Eastern Europe", European Network Remembrance and Solidarity, Warszawa, 27-29.11.2013.

Szpociński A.: *Kanon w kulturze współczesnej* – referat; XV Zjazd Socjologiczny, Polskie Towarzystwo Socjologiczne, Szczecin, 11-14.09.2013.

Szymoniczek J.: *ONZ wobec głównych problemów humanitarnych świata* – referat; konferencja: „Wyzwania i problemy współczesnych stosunków międzynarodowych", Polskie Towarzystwo Stosunków Międzynarodowych, Łódź, 14.03.2013.

Szymoniczek J.: *„Oswoić inny świat". Organizacje pozarządowe wobec uchodźców w Polsce* – referat; konferencja: „Status cudzoziemca w prawie międzynarodowym", Katedra Prawa Międzynarodowego Uniwersytetu Olsztyńskiego, Olsztyn, 20-21.06.2013.

Szymoniczek J.: *Stosunek do śladów przeszłości jako wyraz odmiennej tradycji historycznej na przykładzie kontrowersji wokół niemieckich cmentarzy w Polsce i na Ukrainie* – referat; konferencja: „II Zjazd Niemcoznawców", Centrum Studiów Niemieckich i Europejskich im. Willy'ego Brandta Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław, 21-23.11.2013.

Szymoniczek J.: *Instytucjonalne upamiętnianie historycznych losów Niemców. Cmentarze wojenne z okresu drugiej wojny światowej na terenie Europy Środkowo-Wschodniej – idea i jej realizacja* – referat; konferencja: „Niemcy, Austria, Szwajcaria na arenie międzynarodowej: Polityka – Kultura – Gospodarka", Wydział Stosunków Międzynarodowych i Politologicznych UŁ, Łódź, 25-26.10.2013.

Szymoniczek J.: *Grób wojenny: prawo czy przywilej?* – referat; konferencja: „Uniwersalny i regionalny wymiar ochrony praw człowieka", Uniwersytet w Kielcach, Sejm RP, Warszawa, 22-23.04.2013.

Traba R.: *Pamięć jako "nowy paradygmat" historii najnowszej* – referat; konferencja: „Historiografia dziejów najnowszych w Polsce po 1989 r. Problemy. Wyzwania. Dylematy", Oddział Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Lublinie oraz Zakład Metodologii Historii i Zakład Historii Najnowszej Instytutu Historii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin, 20-22.11.2013.

Ukielski P.: *How to talk? – modern forms of commemoration. Warsaw Rising Museum case* – referat; konferencja: „Modern Forms of Commemoration of Totalitarian Genocide Places", Platforma Europejskiej Pamięci i Sumienia, Muzeum Powstania Warszawskiego, Instytut Pamięci Narodowej, Warszawa, 13-15.05.2013.

Ukielski P.: *Co partnerstwo wschodnie mówi o dzisiejszej UE?* – referat; konferencja: „Partnerstwo Wschodnie: sukces czy porażka Unii Europejskiej?", New Direction. The Foundation for European Reform oraz Ośrodek Myśli Politycznej, Kraków, 23.11. 2013.

Wnuk-Lipiński E.: *Polityczny układ sił: Zmiana, przyczyny, konsekwencje* – referat; konferencja: „Polityka polska", Klub Parlamentarny PO, Warszawa, 13.06.2013.

Wnuk-Lipiński E.: *Short history of Polish transformation* – referat; konferencja: „Being in Poland", Forum Dialogu między Narodami, Warszawa, 4.11. 2013.

Wnuk-Lipiński E.: *Polska po 1989 r.: poszukiwanie nowej tożsamości* – referat; konferencja: „Polska - Rosja: w poszukiwaniu nowej tożsamości", Wydział "Artes Liberales" UW, Warszawa, 9-11.12.2013.

Wołek A.: *Tu nie będzie rewolucji. Jak elity w Europie Środkowej zarządzają populizmem* – referat; konferencja: „Współczesne oblicze rewolucji", ISP PAN i IF UW, Warszawa, 29.06.2013.

Wódka J.: *Cypr* – referat; konferencja: „Wyspy Unii Europejskiej – bogactwo czy balast", Interdyscyplinarne Centrum Naukowe Collegium Civitas i Zakład Europeistyki Instytutu Studiów Politycznych Polskiej Akademii Nauk, Collegium Civitas, Warszawa, 17.05.2013.

Wódka J.: *Kryzys, Europa „wielu prędkości" a relacje turecko-unijne* – referat; konferencja: „Quo Vadis Europo. Integrująca się Europa w procesie zmian", Instytut Europeistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego, Uniwersytet Jagielloński, Kraków, 19-20.09.2013

Wódka J.: *Transatlantyckie Partnerstwo na rzecz Handlu i Inwestycji* – referat; konferencja: „System euroatlantycki i bezpieczeństwo międzynarodowe w multipolarnym świecie. Miejsce i rola Polski w euroatlantyckim systemie bezpieczeństwa międzynarodowego", Zakład Europeistyki Instytutu Studiów Politycznych PAN i Biura Bezpieczeństwa Narodowego, Pałac Staszica, Warszawa, 17.12.2013.

Wódka J.: *Antyzachodni sojusznik UE? Przykład Turcji* – referat; konferencja: „Unia Europejska w multipolarnym systemie międzynarodowym: szanse i zagrożenia", Instytut Studiów Politycznych PAN, Katedra Międzynarodowych Stosunków Politycznych, Uczelnia Łazarskiego, 10.12.2013.

Zajączkowski M.: *Kto zaczął? Polacy na Lubelszczyźnie, czy Ukraińcy na Wołyniu? Polsko-ukraiński spór na temat genezy rzezi wołyńskiej* – referat; konferencja: „Wołyń 1943 r. Początek", IPN O/Lublin, Ośrodek „Brama Grodzka – Teatr NN" w Lublinie, 6.02.2013.

Zajączkowski M.: *„Antypolska akcja" OUN-B i UPA na Lubelszczyźnie (Chełmszczyźnie)* – referat; konferencja: „Stosunki polsko-ukraińskie 1939–1947. Stan badań i perspektywy badawcze", Instytut Historii Uniwersytetu Rzeszowskiego, IPN O/Rzeszów, Uniwersytet Rzeszowski, Rzeszów, 19-20.09.2013.

Żelichowski R.: *International Small Islands Association – goals, tasks and achievements* – referat; konferencja: „Wyspy Unii Europejskiej – bogactwo czy balast?", Interdyscyplinarne Centrum Naukowe Collegium Civitas i Zakład Europeistyki Instytutu Studiów Politycznych Polskiej Akademii Nauk, Collegium Civitas, Warszawa, 17.05.2013.

Żelichowski R.: *Stosunki polsko-holenderskie do 1989 roku* – referat; Sympozjum naukowe poświęcone dziejom stosunków polsko-niderlandzkich, Uniwersytet Gdański, Gdańsk, 15.10.2013.

3. Referaty wygłoszone na konferencjach i zjazdach za granicą

Abramczuk K.: *On the Subjectivity and Bias of Web Content Credibility Evaluations* – referat; konferencja: „22nd International World Wide Web Conference", WWW Conference, Rio de Janeiro, Brazylia, 13-17.05.2013.

Andrzejewski P.: *Modernising nationalism. The case of Jörg Haider* – referat; konferencja: „National Question in Central Europe: Democratic Responses to Unresolved National and Ethnic Conflicts", ICRP Geopolitika Kft, Budapeszt, 22-24.03.2013.

Bajda P.: *Center of Political Thought an example of positive influence of think-tank activity* – referat; konferencja: „ Cultural relations in Central Europe 2013", Hungarian Institute for International Affairs, Budapeszt, 22-23.02.2013.

Burakowski A.: *Radu Vasile – próba podsumowania życiorysu politycznego* – referat; konferencja: 15 Dni Polskie na Suczawie: „Wielowiekowe bogactwo polsko-rumuńskich związków historycznych i kulturowych", Związek Polaków w Rumunii, Suczawa, Rumunia, 6-7.09.2013.

Burakowski A.: *Selected aspects of Polish-Romanian relations* – referat; konferencja: „Romanian-Polish Strategic Partnership: Sharing Mutual Visions", Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, European Institute of Romania, Bukareszt, Rumunia, 11.09.2013.

Ciepielewska-Kowalik A.: *Co-production of welfare services. A case of childcare in Poland in transition period* – referat; XVII IRSPM Annual Conference, IRSPM, Masaryk University, 10-12.04.2013.

Ciepielewska-Kowalik A.: *Trends and challenges for social enterprises in Poland. A new model of social investments and social cohesion* – referat; 4th EMES International Research Conference, EMES Network, Liege University, Liege, 1-5.07.2013.

Ciepielewska-Kowalik A.: *Institutionalisation of social enterprises and co-production in Poland in transition period. A case of early childhood education and care* – referat; 4th EMES International Research Conference, EMES Network, Liege University, Liege, 1-5.07.2013.

Golik K.: *"Internal Orientalism" in the context of a State Nation Building Process in PRC* – referat; konferencja: „7th Annual Conference on Cultural and Social Anthropology of East Asia, Ethnic Groups, Ethnicity and Ethnic Policies in China", Department of Asian Studies, Palacky University, Ołomuniec, 31.10.-3.11.2013.

Golik K.: *Владислав Котвичийн хуучин данс бичгийн газар эхлэл ба шинжэлгэний байдал [Archiwum Władysława Kotwicza – geneza i stan badań]* – referat; konferencja: International Conference „Epic

Geser/Gesar and Beyond, Chińska Akademia Nauk Społecznych, Baruun Baarin (Balin Youqi), 12-15.08.2013.

Hałajko J.: *Language Issue and the Political Economy of Ukrainian Mass Media – referat; konferencja*: „Communism and Post-Communism: Transition, Transformation, Stagnation, Regression", Dublin City University, The Irish Association for Russian, Central and East European Studies, Dublin, Irlandia, 15-16.03.2013.

Jarząbek W.: *Polish reaction to the TV series 'Unsere Muetter, Unsere Vaetter'* – referat; konferencja: „German Studies Association 37 Annual Conference", GSA, Denver, Colorado, USA, 3-6.10.2013.

Jarząbek W.: *The Two Germanies and Their Eastern Neighbour in the late Cold War: German responses to Poland's Solidarity Movement – commentary* – referat; konferencja: „German Studies Association 37th Annual Conference", GSA, Denver, Colorado, USA, 3-6.10.2013.

Jarząbek W.: *An Age-Long Enemy? Germany as the Object of the Intelligence Activity of the Communist Poland* – referat; konferencja: International Conference: „Need to Know III: Them vs Us. Image of the Enemy" , Uppsala Universitet, SyddanskUnivesitet, IPN, Visby, Szwecja, 25-28.09.2013.

Jarząbek W.: *Getting into a Trap: Poland's economy in the 1970s Europe* – referat; konferencja: „Socialist Visions and Policies on European Integration", European University, London School of Economics, Florencja, 25-26.05.2013.

Jarząbek W.: *The Western Relations of the Polish United Workers' Party* – referat; konferencja: „Between Moscow and Europe: Communication Networks and Interparty Relations of European Communist Parties", Wiedeń, 1-2.02.2013.

Jarząbek W.: *Deutsche Frage in Polnische Aussenpolitik* – referat; konferencja: „Kaleidoscop aktueller Studien und Projekte zur Ostmitteleuropaforschung", Herder Institut, Marburg, 11-13.04.2013.

Jarząbek W.: *Polen und KSZE* – panel; konferencja: „Die KSZE im Ost-West Konflikt", IfZ, Berlin, 23.04.2013.

Kotnarowski M.: *Context Within a Context: On the Different Impact of 'Contextual Factors' in National and Second Order Elections* – referat; 7th ECPR General Conference, European Consortium for Political Research, Sciences Po Bordeaux, Bordeaux, Francja, 4-7.09.2013.

Kotnarowski M.: *Regional Elections in Poland: Beyond the Second-Order Elections Thesis* – referat; 20th International Conference of Europeanists, Council of European Studies at Columbia University, University of Amsterdam, Amsterdam, Holandia, 25-27.06.2013.

Kotnarowski M.: *How to Measure and Compare Context Across-Countries? CFA and Measurement Invariance Tests of Political Culture* – referat; 2nd European Conference on Comparative Electoral Research, Aristotle University Thessaloniki, Aegean University Rhodes Island, Rodos, Grecja, 11-14.04.2013.

Kotnarowski M.: *Context within A Context: On the Different Impact of 'Contextual Factors' in National and Second Order Elections* – referat; 2nd European Conference on Comparative Electoral Research, Aristotle University Thessaloniki, Aegean University Rhodes Island, Rodos, Grecja, 11-14.04.2013.

Madajczyk P.: *What Was the Significance of the Forced Migration of Poles? Different Forms of Forced Migration under German and Soviet Occupation* – referat; konferencja: „The Long Reach of World War II: Forced Migration in a Global Perspective, 1939-1951", Munk School of Global Affairs, Toronto, 11-12.10.2013.

Maranowski P.: *Towards an Empirical Model of Legal Aid in Poland* – referat; konferencja: „Sociology of Law and Political Action", Research Committee on Sociology of Law of the International Sociological Association (ISA/RCSL), Tuluza, 3-6.09.2013.

Marciniak W.: *Transformacja w Polsce i w Rosji. Podobieństwa i różnice* – referat; konferencja: „Polityka historyczna: wersja rosyjska i polska", Państwowy Uniwersytet Badawczy – Wyższa Szkoła Ekonomii, Moskwa, Wydział „Artes Liberales" Uniwersytet Warszawski, Moskwa, 10-11.05.2013.

Markowski R.: *Formation of public opinion – the possibilities of mainstream parties as agenda-setters* – referat; konferencja: „Between the heart and the brain – the relationship between European mainstream parties and their voters", Fundacja Adenauera, Beja, 14-17.03.2013.

Markowski R.: *Ontological and methodological problems of analyzing religious vote in Central and Eastern Europe* – referat; konferencja: „Religiosity and the Vote in Europe", European University Institute (EUI), Florencja, 7-8.11.2013.

Markowski R.: *Overview of religious diversification in CEE* – referat; konferencja: „Religiosity and the Vote in Europe", University of Milano, Mediolan, 10-11.01.2013.

Markowski R.: *The general and the specific satisfaction with how democracy works* – referat; konferencja: „How Europeans View and Evaluate Democracy", European University Institute (EUI), Florencja, 12-13.06.2013.

Markowski R.: *Democracy at a critical juncture – conference background paper* – referat; konferencja: „Democracy at a 'Critical Juncture'?", CERES and University of Gothenburg, Gothenburg, 5-6.12.2013.

Matuszewska J.: *Restitution of Property* – referat; konferencja: "Conference of European Church Lawyers on European Convention on Human Rights and the Churches: Recent Jurisprudence of the ECHR and Challenges in the New Fundamental Rights Framework", Working Group on EU Legislation of the Conference of the European Churches, Church and Society Commission, Evangelische Kirche in Deutschland-Brussels Representation Office, Bruksela, 21-22.02.2013.

Nałęcz S.: *Experiences in measuring volunteer work: the Polish case* – referat; konferencja: „Statistical tools for measuring volunteering and other activities of benefit to society", Komitet Ekonomiczno-Społeczny UE, Bruksela, 12.06.2013.

Nowik G.: *Działalność Józefa Piłsudskiego we Lwowie 1901-1914* – referat; konferencja: „Dialog dwóch kultur", Instytut Adama Mickiewicza w Warszawie, Przemyśl-Lwów-Krzemieniec, 3-8.09.2013.

Nowik G.: *Sojusz Piłsudski-Petlura jako przykład partnerskiego współdziałania dwóch narodów* – referat; konferencja: „Dialog dwóch kultur", Instytut Adama Mickiewicza w Warszawie, Lwów-Krzemieniec, 3-8.09.2012.

Orzelska-Stączek A.: *Znaczenie wojny w Iraku dla pozycji Polski na scenie międzynarodowej* – referat; konferencja: „Bliski Wschód w stosunkach międzynarodowych", Zakład Studiów Pozaeuropejskich Instytutu Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Warszawskiego Centrum Badań Bliskowschodnich Instytutu Kultur Śródziemnomorskich i Orientalnych Polskiej Akademii Nauk, Katedrę Filozofii i Antropologii Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego Uniwersytet Humanistyczny w Moskwie, Filia w Kaliningradzie Misyjne Seminarium Duchowne Księży Werbistów w Pieniężne oraz Fundację Studiów Międzynarodowych, Pieniężno-Kaliningrad, 24-26.06.2013.

Osęka P.: *Trust, Resignation and the Legitimacy of the Communist System in Poland* – referat; konferencja: „Trust and Distrust in the Eastern Bloc and the Soviet Union, 1956-1991", University College London, Londyn, 4-5.07.2013.

Paczkowski A.: *The Second World War in Poland* – referat; konferencja: „The Past is the Battleground of Our Contemporaries", Ustav pro Soudobe Dejiny, Praga, 24-25.01.2013.

Paczkowski A.: *European Remembrance between East and West* – referat; konferencja: „European Remembrance", European Network Remembrance and Solidarity, Berlin, 10-12.10.2013.

Pańków I.: *Legitimizacja. Studia teoretyczne i empiryczne* – referat; konferencja: „Socjologiczeskije problemy institutow wlasti w uslowiach rossijskoj transformacji", Isntytut Socjologii. Rosyjska Akademia Nauk, Sankt Petersburg, 24-26.10.2013.

Persak K.: *Le statut des personnalités de l'ancien régime non-condamnées* – referat; konferencja: „La gestion du passée dans une transition démocratique", L'Observatoire Arabe des Religions et des Libertés & Konrad Adenauer Stiftung, Tunis, 15.03.2013.

Persak K.: *Dealing with the past* – referat; konferencja: „Societies in Transition. 17th Forum2000 Conference", Forum 2000, Praga, 16.09.2013.

Popieliński P.: *Mniejszość niemiecka w Polsce i Czeskiej Republice. Studium porównawcze życia społeczno-kulturalnego oraz politycznego w tych krajach* – referat; konferencja „Naukowy dialog transgraniczny. Potencjał i nowe wyzwania dla nauk humanistycznych i społecznych", Leibniz-Gemeinschaft, Instytut im. Herdera w Marburgu i Polska Akademia Nauk, Instytut Studiów Politycznych PAN i Centrum Badań Historycznych PAN w Berlinie, 4-6.09.2013.

Rusiniak-Karwat M.: *Attempts to commemorate the Holocaust – the Historical Commission of the Bund in Post-war Poland* – referat; konferencja: „History before Memory. Early Historiographies of the "Hurbn", Poland and France, 1940's-1950's"/ "L'histoire avant la mémoire. Premières historiographies de la catastrophe, Pologne et France, années 1940-années 1950", du Centre de recherches historiques (EHESS), EHESS, Paryż, 6-7.06.2013.

Sowiński P.*: Spy in the Undergorund. Polish Samizdat Stories* – referat; konferencja: „Memory of Everyday Collaboration with the Communist Regimes in Eastern Europe", Institute of History. Hungarian Academy of Science, Budapeszt, 23-26.10.2013.

Stola D.: *Holocaust as a Polish Contemporary Problem* – referat; konferencja: „Remembering the Holocaust in Europe", International Memorial, the Heinrich Böll Foundation, Moskwa, 24-26.09.2013.

Stola D.: *Modzelewski, Kuroń and the renaissance of the idea of totalitarian regime* – referat; konferencja: „Dependent Totalitarianism?", Imre Kertesz Kolleg, Jena Universtaet, Jena, 22.05.2013.

Stryjek T.: *Pamięć i II wojnie światowej i komunizmie oraz polityka państw wobec niej w procesie rozszerzenia UE o kraje Europy Środkowej (Litwa, Łotwa, Estonia, Chorwacja, Serbia, Polska, Ukraina) na początku XX w* – referat; konferencja: „Етнополітичні проблеми Другой світовой війни в Україні. Колаборація та опір", Центр дослідженія міжетнічних відносин Східної Європи, Charków, 14.05.2013.

Szpociński A.: *Nowe strategie legitymizacyjne* – referat; konferencja: „Odnowienie historii: Polityka pamięci w Europie Środkowo-Wschodniej", Instytut Polski w Mińsku, Uniwersytet Witolda Wielkiego (Wilno), Instytut Historii Litwy (Wilno), 3-4.05.2013.

Świder K.: *Polskie środowiska konserwatywne wobec Ukrainy w latach 90. XX wieku. Koncepcje, wizje i perspektywy* – referat; konferencja: „Konserwatyzm i strategie geopolityczne w Europie Środkowej i Wschodniej", Uniwersytet im. I. Franki w Żytomierzu; Instytut Państwa i Prawa im. W. M. Koreckiego Narodowej Akademii Nauk Ukrainy w Kijowie; Polskie Towarzystwo Naukowe w Żytomierzu, Żytomierz, 22-23.11.2013.

Ukielski P.: *Referendum w sprawie podziału federacji w 1992 roku* – referat; konferencja: „20 rokov Samostatnej Slovenskej Republiky. Jedinečnosť a diskontinuita historického vývoja", Historický Ústav SAV, Paneurópska Vysoká Škola, Bratysława, 16-17.01.2013.

Ukielski P.: *The Tusk Governments – a Lack of Reforms* – referat; konferencja: „Crisis management and the politics of reform in Central and Eastern Europe"; Ministry of Public Administration and Justice of Hungary, Public Policy Research Institute, Budapeszt, 24-25.05.2013.

Ukielski P.: *How to bring Central European identity to the European mainstream?* – referat; konferencja: „Cultural Diplomacy – With Soft Power for Co-Operation in the Region", Central European Policy Centre, Budapeszt, 5-6.12.2013.

Ekspertyzy i opinie naukowe

a) Temat ekspertyzy: *Recenzja ekspozycji stałej (wiek XX) Muzeum Historii Żydów*
b) Wykonawca: prof. dr hab. Andrzej Friszke
c) Zleceniodawca: Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

a) Temat ekspertyzy: *Recenzja wydawnicza, Kampania polska 1939 r. Polityka – społeczeństwo – kultura*, tom: 1. „Strategia"
b) Wykonawca: dr hab. Wanda Jarząbek
c) Zleceniodawca: Wydawnictwo Neriton.

a) Temat ekspertyzy: *Kampania polska 1939 r. Polityka – społeczeństwo – kultura*, tom 2. „Imponderabilia....", recenzja wydawnicza
b) Wykonawca: dr hab. Wanda Jarząbek
c) Zleceniodawca: Wydawnictwo Neriton.

a) Temat ekspertyzy: *Operation 'Synonym| Soviet-Bloc Active Measures and the Helsinki Process, 1976-1983*
b) Wykonawca: dr hab. Wanda Jarząbek
c) Zleceniodawca: Instytut Pamięci Narodowej.

a) Temat ekspertyzy: *Operation 'Synonym| Soviet-Bloc Active Measures and the Helsinki Process, 1976-1983*
b) Wykonawca: dr hab. Wanda Jarząbek
c) Zleceniodawca: Slovansky přehled.

a) Temat ekspertyzy: *Polscy przedsiębiorcy – nieśmiała awangarda liberalizmu*
b) Wykonawca: dr hab. Radosław Markowski
c) Zleceniodawca: PKPP Lewiatan.

a) Temat ekspertyzy: *Dyplomacja polska 1939-1945*
b) Wykonawca: prof. dr hab. Wojciech Materski
c) Zleceniodawca: Wydział Promocji Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP.

a) Temat ekspertyzy: *Wykorzystanie narzędzi statystycznych do pomiaru wolontariatu*
b) Wykonawca: dr Sławomir Nałęcz
c) Zleceniodawca: Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny.

a) Temat ekspertyzy: *Arabska wiosna w Mali, czyli francuski neokolonializm*
b) Wykonawca: dr Daria Orzechowska-Słowikowska
c) Zleceniodawca: Portal Plac Wolności.

a) Temat ekspertyzy: *Migracje w dobie arabskiej wiosny – problem nie tylko francuski*
b) Wykonawca: dr Daria Orzechowska-Słowikowska
c) Zleceniodawca: Portal Plac Wolności.

a) Temat ekspertyzy: *W polityce francuskiej kobiety biorą wszystko*
b) Wykonawca: dr Daria Orzechowska-Słowikowska
c) Zleceniodawca: Portal Plac Wolności.

a) Temat ekspertyzy: *27% dla Hollande'a, czyli niełatwo jest być francuskim prezydentem*

b) Wykonawca: dr Daria Orzechowska-Słowikowska
c) Zleceniodawca: Portal Plac Wolności.

a) Temat ekspertyzy: *3 ekspertyzy dotyczące genezy, przebiegu i skutków operacji "Wisła" w 1947 r.; przygotowałem projekt uchwały Zespołu, który został zgłoszony jako projekt uchwały Sejmu RP w sprawie operacji "Wisła"*
b) Wykonawca: dr Zbigniew Palski
c) Zleceniodawca: Sejmowy zespół ds. Kresów Wschodnich.

a) Temat ekspertyzy: *Miloš Zeman na Hradzie – nudy nie będzie*
b) Wykonawca: dr Paweł Ukielski
c) Zleceniodawca: Portal Plac Wolności.

a) Temat ekspertyzy: *Poprawki do węgierskiej konstytucji – wiele hałasu o nic?*
b) Wykonawca: dr Paweł Ukielski
c) Zleceniodawca: Portal Plac Wolności.

NAGRODY i wyróżnienia

- Baran A. F., Motyka G., Stryjek T.: Laureaci II Konkursu Historycznego za najlepsze prace naukowe poświęcone drugiej (powojennej) konspiracji w Polsce, organizowanego przez Fundację im. Jadwigi Chylińskiej – Warszawa, (współpraca: Instytut Historii PAN, Warszawa) za książkę *Wojna po wojnie. Antysowieckie podziemie w Europie Środkowo-Wschodniej w latach 1944-1953*.

- Baran A. F.: Medal Komisji Edukacji Narodowej przyznany przez Minister Edukacji Narodowej Krystynę Szumilas za szczególne zasługi dla oświaty i wychowania.

- Ciepielewska-Kowalik A.: Laureatka nagrody w konkursie na najlepsze prace magisterskie i doktorskie za pracę doktorską, edycja XV za 2013 r., Instytut Pracy i Spraw Socjalnych.

- Fiszer J. M.: Wyróżnienie – 2 miejsce w rankingu najlepszych nauczycieli akademickich Uczelni Łazarskiego w Warszawie, za najlepsze wyniki w pracy naukowej i dydaktycznej w roku akademickim 2012/13. Drugie miejsce (na 63 osoby) w rankingu najlepszych nauczycieli akademickich na Wydziale Ekonomii i Zarządzania Uczelni Łazarskiego w Warszawie - Dziekan Wydziału Ekonomii i Zarządzania Uczelni Łazarskiego w Warszawie.

- Holzer J.: Laureat Nagrody im. Jana Długosza przyznanej na 17. Targach Książki w Krakowie za książkę *Europa Zimnej Wojny*.

- Kowal P.: Laureat nagrody im. prof. Tomasza Strzembosza przyznaną przez Fundację im. Tomasza Strzembosza za książkę *Koniec systemu władzy*, nagroda jest przyznawana dla autora najlepszej książki dotyczącej najnowszej historii Polski.

- Leś E.: Laureatka Zespołowej Nagrody Rektora Uniwersytetu Warszawskiego za całokształt osiągnięć naukowych.

- Nałęcz S.: Laureat Nagrody za zasługi dla statystyki publicznej, za wkład w rozwój badań sektora non-profit, gospodarki społecznej, kapitału społecznego i wolontariatu, GUS.

- Osęka P.: Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, przyznany przez Prezydenta RP, za wybitne zasługi w badaniu, dokumentowaniu i upamiętnianiu historii Marca '68.

- Stola D.: Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, przyznany przez Prezydenta RP, za zasługi w badaniach historycznych, w szczególności nad wydarzeniami 1968 r.

- Stola D.: Laureat Nagrody rektora UW, przyznanej przez rektora Uniwersytetu Warszawskiego za osiągnięcia naukowe i organizacyjne.

- Zaremba M.: Laureat Nagrody im. Kazimierza Moczarskiego, przyznanej na XXII Targach Książki Historycznej w Warszawie za książkę *Wielka trwoga. Polska 1944-1947*.

WSPÓŁPRACA NAUKOWA Z ZAGRANICĄ

Informacja o zakresie i wynikach współpracy

W roku 2013 kontynuowano kierunki współpracy, jej charakter nie uległ zasadniczej zmianie, a kształtowany był głównie przez indywidualny udział pracowników w projektach zewnętrznych oraz własne kontakty zagraniczne. Zdecydowanie za mało jest w Instytucie projektów międzynarodowych, opartych na umowach ISP PAN z partnerami za granicą.

Pracownicy Instytutu, przede wszystkim związani z Zakładem Studiów nad Niemcami, włączyli się w prace mające na celu ocenę i podniesienie rangi współpracy polsko-niemieckiej w obszarze badań naukowych. „… [N]iemieckie instytuty naukowo-badawcze, jak podkreśla PAN, są często najważniejszymi partnerami [polskich placówek], wyprzedzając instytucjonalną współpracę z USA, Francją czy Wielką Brytanią.” Inicjatywa Centrum Badań Historycznych PAN w Berlinie z 2012 roku była kontynuowana w roku sprawozdawczym. Zaangażowanie naszego Instytutu jest tym bardziej warte podkreślenia, że dyrektorem Centrum jest również pracownik ISP PAN, prof. R. Traba. Ze strony niemieckiej w prace angażuje się Leibniz-Gemeinschaft. Wysiłki osób zaangażowanych w projekt będą miały na celu wskazanie nowych przestrzeni współpracy, określenie deficytów i ich przyczyn, zmierzenie się z uniwersalnymi problemami, z jednej strony, marginalizacji nauk humanistycznych przez tzw. nauki rynkowe, z drugiej, z wewnętrznym kryzysem samych nauk humanistycznych. Jak pisze PAN: „Zaskakujące jest, że mimo intensywnej współpracy, wiele obszarów tematycznych w Polsce i w Niemczech rozwija się paralelnie, a nawet rozbieżnie”.

Główne nurty współpracy:

- Trwała realizacja prac w ramach sieci The European Network on Contemporary History (EurhistXX), zrzeszającej instytucje badawcze z ponad 10 państw, koordynowanej przez Institut d’histoire du temps présent (CNRS). W projekcie, który jest luźną strukturą, udział bierze prof. dr hab. Dariusz Stola, a także dr Piotr Osęka. D. Stola jest także przedstawicielem Instytutu w Radzie sieci. Sieć służy wymianie informacji naukowej, dyskusjom wewnątrzśrodowiskowym, rozwijaniu wspólnych perspektyw i podejść do dziejów najnowszych ponad narracjami narodowej wyjątkowości, w szczególności – likwidacji skutków podziału historiografii w czasach zimnej wojny i opozycji wobec teleologicznej wizji historii Europy, czy powielaniu schematów historii narodowej na poziomie UE. W ramach działań sieci prof. D. Stola opublikował artykuł w piśmie „Le Débat” i przygotował artykuł dot. migracji i zmian granic w okresach powojennych do tomu zbiorowego o historii Europy w XX w., którego publikacja planowana jest na 2014 r.
- Dr P. Osęka uczestniczy w projekcie Oxford University pn. „Around ’68: Activism, Networks, Trajectories” (2006-2012). Jednym z elementów realizacji tego projektu był grant otrzymany z NPRH: „Pokolenie '68”, w ramach którego zbierano relacje autobiograficzne, opracowywano i przygotowywano je do tłumaczenia, a także wprowadzano biogramy działaczy w anglojęzycznej bazie danych. Realizacja grantu została zakończona w roku sprawozdawczym.
- W 2011 roku rozpoczęto realizację projektu badawczego pn. „Regime and Society in Eastern Europe (1956-1989). From Extended Reproduction to Social and Political Change” (RESOCEA), koordynowanego przez Wydział Studiów Kulturowych Uniwersytetu Sofijskiego. Projekt opiera się na długiej tradycji porównawczych studiów

polityczno-historycznych i interdyscyplinarnych oraz na teoretycznych wysiłkach mających na celu wyjaśnienie dynamiki społecznej i zmian społecznych w Europie Wschodniej. Projekt ten (w części przeznaczonej do realizacji w ISP PAN) zostanie zakończony w maju 2014 roku.

Na realizację projektu złożyły się obszerne kwerendy bibliograficzne i archiwalne, stanowiące podstawę do dalszej pogłębionej analizy wybranych wydarzeń należących do zaplanowanego studium przypadku. Studium to obejmuje analizę stosunków władza – społeczeństwo i dotyczy zjawiska rozwoju międzynarodowej mobilności Polaków żyjących w PRL, społecznego zjawiska, jakim były wyjazdy zagraniczne, a w szczególności wyjazdów na stałe oraz w poszukiwaniu pracy, zjawiska regulowanego przez jedyny w swoim rodzaju system kontroli istniejący w państwach komunistycznych. Polegał on na kontroli granicznej i paszportowej sprawowanej przez tajną służbę bezpieczeństwa. Dzięki interdyscyplinarności projektu, podejście tego typu mogło objąć swym zasięgiem zarówno społeczną historię masowego zjawiska, jak i mikrohistoryczne podejście do jednostkowych wypadków oraz oprzeć się na analizie tak instytucjonalnej, jak i politologicznej. Badanie potwierdziło i uszczegółowiło rolę, jakie odegrał szok związany z „wyjściem na zewnątrz", a który stworzył przestrzeń dla pojawienia się i rozprzestrzenienia praktyk społecznych zasadniczo odmiennych od „komunistycznego scenariusza". Projekt odsłonił mechanizmy innowacyjności i rozpowszechniania tego typu praktyk oraz, z drugiej strony, to w jaki sposób ich ekspansja doprowadziła do politycznej i instytucjonalnej zmiany ustrojowej. Wskazuje na korodujące skutki szerokiej obecności praktyk niekompatybilnych z zasadami organizacyjnymi systemu, pomnażające jego niespójności i stopniowo podmywające jego legitymizację. Podkreślając kumulatywny efekt licznych, drobnych wydarzeń, projekt ulokował sprawczość powyższych zmian na poziomie „zwykłych ludzi", którzy nie mieli możliwości (ani zazwyczaj nawet intencji) wpływania na politykę państwa i na jego struktury.

1. Wykaz instytucji, z którymi ISP PAN współpracuje w oparciu o umowy

1. Centre National de la Recherche Scientifique;
2. Rosyjska Akademia Nauk (Instytut Socjologii oraz Instytut Gospodarki Światowej i Stosunków Międzynarodowych, Instytut Informacji Naukowej Nauk Społecznych);
3. European Council for Political Research;
4. Oxford University;
5. Litewska Akademia Nauk;
6. Uniwersytet im. Jurija Fedkowicza w Czerniowcach;
7. Vrije Universiteit w Brukseli;
8. Wydział Studiów Kulturowych, Uniwersytet Sofijski.

2. Zagraniczne instytucje naukowe, z którymi placówka współpracuje w sposób ciągły bez zawartego porozumienia

1. Stellenbosch University (RPA);
2. National Security Archives (USA);
3. Wissenschaftszentrum Berlin für Sozialforschung (RFN);
4. Johns Hopkins University (USA);
5. Uniwersytet w Trydencie (Europejskie Centrum Badań nad Spółdzielczością i Przedsiębiorstwami Spółdzielczymi) (Włochy);
6. European Science Foundation (porozumienie na szczeblu PAN);
7. Max Planck Institut w Getyndze (RFN).

3. Wyjazdy badawcze, szkoleniowe i inne pracowników Instytutu

Jak co roku, pracownicy ISP PAN brali udział w konferencjach międzynarodowych za granicą, podczas których przedstawiali wyniki swoich prac badawczych prowadzonych w ramach projektów finansowanych z dotacji podmiotowej bądź ze środków zewnętrznych (grantów), w tym głównie z NCN i MNiSW. Wyjazdy były także związane z realizacją zadań grantowych i statutowych (patrz: sekcja dotycząca uczestnictwa pracowników ISP PAN w konferencjach zagranicznych).

Dwóch pracowników wyjechało na dłuższy pobyt w zagranicznych ośrodkach naukowych:

1. R. Markowski, Holandia: the Netherlands Institute of Advanced Studies, 1 lutego – 30 czerwca 2013 r., jako fellow-in residence biorący udział w realizacji projektu „European elections, political cynicism and the media";

2. P. Bajda, USA, stypendium Fundacji Kościuszkowskiej w Nowym Jorku, program Grant for Research, w roku akademickim 2013/2014, afiliowany przy Geaorgetown University, Washington DC; miejsce: Georgetown University, Johns Hopkins University, George Washington University oraz Sanford University, Santa Clara University i Archiwum Hoovera; 18 sierpnia – 18 listopada 2013 r.

4. Goście i stażyści zagraniczni w Instytucie

1. Dr. hab. Larysa Łykoszyna, Instytut Informacji Naukowej Rosyjskiej Akademii Nauk, 1-10 czerwca.
2. Prof. Inessa S. Jażborowska, Instytut Socjologii Rosyjskiej Akademii Nauk, 19 maja – 1 czerwca oraz 1-10 października.
3. Prof. Yang Haijiao, prof. Zhang Mingshu, dr Wang Bingquan, Institute of Political Science, Chinese Academy of Sciences, 13-22 listopada.
4. Dr Walentyna Wiedieniejewa, Instytut Gospodarki Światowej i Stosunków Międzynarodowych, Rosyjska Akademia Nauk, 12-21 listopada.
5. Mgr Gwido Zlatkes, Special Collections & Archives Dept., University of California-Riverside, USA, wrzesień 2013 – maj 2014 roku.

5. Udział w międzynarodowych programach i projektach naukowych

1. Abramczuk K.: RECONCILE, koordynator: PJWSTK, 10.2011 – 09.2014.
2. Gałczyński G.: "National and European Governance: Polish and Norwegian Cooperation Towards More Efficient Security, Energy and Migration Policies" (projekt finansowany przez NCBiR – Norwegian Financial Mechanism 2009-2014), koordynator: Norsk Utenrikspolitisk Institutt – NUPI, Polski Instytut Spraw Międzynarodowych – PISM.
3. Jarząbek W.: EurhistXX , CC, Oxford University, pod kierunkiem prof. Dariusza Stoli.
4. Kotnarowski M.: "The True European Voter: A Strategy For Analysing the Prospects of European Electoral Democracy That Includes the West, the South and the East of the Continent", European Cooperation in Science and Technology (2009-2014).
5. Prof. B.W. Mach uczestniczył w projekcie „Social Structure, Political Attitudes and Elections in Poland and East Central Europe", University of Michigan, koordynator John E. Jackson, 2009-2012).
6. Markowski R.: **1)** COST – Action IS0806: projekt pt. „The True European Voter: A Strategy for Analysing the Prospects of European Electoral Democracy that Includes the West, the South and the East of the Continent", European Cooperation in Science and Technology (2009-2012), **2)** Projekt badawczy: „Comparative Study of Electoral Systems (CSES)", 3) Comparative Members of Parliament Political Parties and Citizens in Five Young and Two Old Democracies – World Values System (Bahcesehir University, Berlin Campus, dzięki grantowi przyznanemu przez Riksbankens Jubileumsfond (Szwecja), 2013-2014.
7. Osęka P.: „Around 1968", Oxford University, 2007-2012.
8. Paszewski T.: "National and European Governance: Polish and Norwegian Cooperation Towards More Efficient Security, Energy and Migration Policies" (projekt finansowany przez NCBiR – Norwegian Financial Mechanism 2009-2014), koordynator: Norsk Utenrikspolitisk Institutt – NUPI, Polski Instytut Spraw Międzynarodowych – PISM.
9. Stola D.: **1)** RESOCEA, Uniwersytet Sofijski, Bułgaria, **2)** European Network for Contemporary History (EurhistXX), Henry Rousso, 3) „Transformacja lokalnej pamięci o przymusowej migracji wskutek II wojny światowej. Miejsca, zagadnienia i podmioty w Łodzi po 1989" (Polsko-Niemiecka Fundacja na rzecz Nauki), 4) Research Project „Jewish Migration Research" (on Migration from Russia and Eastern Europe, 1850-2010), Nevzlin Research Center for Russian & East European Jewry, Hebrew University.
10. Holzer J.: „Historiker im Kaltenkrieg" (Zentrum für Zeithistorische Forschung Potsdam) – udział w charakterze eksperta.

6. Najważniejsze kierunki współpracy z zagranicą

W roku 2013 rozpoczęto realizację grantu "National and European Governance: Polish and Norwegian Cooperation Towards More Efficient Security, Energy and Migration Policies" (projekt finansowany przez NCBiR – w ramach norweskiego mechanizmu finansowego na lata 2009-2014). Jest to pierwszy grant dofinansowany z NCBiR w Instytucie, a więc projekt łączący badania podstawowe z badaniami rozwojowymi.

Projekt jest w Instytucie realizowany przez zespół, w skład którego wchodzą wykonawcy z Collegium Civitas, a z którą to uczelnią od lat łączy nas bliska współpraca.

W ramach konkursu „Harmonia" NCN zespół pod kierownictwem prof. Andrzeja Paczkowskiego złożył wniosek o dofinansowanie wspólnych badań prowadzonych nad zagadnieniem pamięci, kary i polityki w kontekście rozliczeń z przeszłością od czasów II wojny światowej. Projekt ten jest owocem wieloletniej współpracy z badaczami z CNRS, kierowanymi przez prof. J. Minka.

Także zespół prof. W. Marciniaka kontynuuje współpracę z Instytutami Rosyjskiej Akademii Nauk w obrębie tematyki reguł polityki formujących się w okresie transformacji systemowej w Polsce i w Rosji. W roku 2013 współpraca objęła Instytut Gospodarki Światowej i Stosunków Międzynarodowych. W ramach współpracy, strona rosyjska regularnie publikuje monografie tematu zawierające prace naszych badaczy. W oparciu o doświadczenia płynące ze współpracy z badaczami rosyjskimi, zespół złożył wniosek do NCN mający na celu pogłębienie badań nad współczesnymi procesami politycznymi na tle analizy szerszego procesu sekularyzacji myślenia politycznego w Rosji na przestrzeni wieków.

Podobnie w przypadku połączonych zespołów prof. P. Madajczyka i prof. G. Motyki mamy do czynienia z poszerzeniem obszaru badań obejmującego problematykę kształtowania projektów państw narodowych w XX/XXI wieku, problemów związanych z historiografią narodową i pamięcią historyczną, czyli ogólnie mówiąc cały zakres zagadnień związanych z inżynierią społeczną, na terytorium Chorwacji. Daje to możliwość poszerzenia bazy porównawczej, obejmującej do tej pory Polskę, Niemcy i Ukrainę oraz Rosję.

Powoli badania związane ze współpracą zagraniczną „normalizują się" poprzez tworzenie bazy instytucjonalnej w postaci udziału Instytutu jako podmiotu rozpoczynanych badań, a nie pozostając jedynie gestią indywidualnych pracowników.

7. Pracownicy ISP PAN w zagranicznych organizacjach naukowych

1. Prof. B.W. Mach jest reprezentantem Polskiej Akademii Nauk w Standing Committee for Social Sciences działającym w ramach Europejskiej Fundacji Nauki oraz był reprezentantem Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w European Collaborative Research Projects koordynowanych przez Europejską Fundację Nauki. Reprezentuje także Ministerstwo w Grupie Roboczej European Strategy Forum on Research Infrastructures (ESFRI) zajmującej się europejską infrastrukturą w naukach społecznych i humanistycznych.
2. Prof. R. Markowski jest członkiem Komitetu Zarządzającego COST – (***European cooperation in the field of scientific and technical research*****),** członkiem Komitetu Zrządzającego; Action IS0806: „The True European Voter: A Strategy for Analysing the Prospects of European Electoral Democracy that Includes the West, the South and the East of the Continent" do2009 r. oraz Co-chair Academic Advisory Board projektu pt. „Media and Democracy in Central and Eastern Europe" koordynowanego przez University of Oxford (2009-2013).
3. Prof. D. Stola jest przedstawicielem ISP PAN w Radzie sieci „The European Network on Contemporary History (EURHISTXX)", koordynowanej przez Institut d'histoire du temps présent (CNRS).

Ocena merytoryczna i wnioski

Współpraca międzynarodowa ISP PAN była w 2013 roku realizowana na podobnym poziomie, co w roku 2012. W związku z odejściem części pracowników zniknęły niektóre projekty międzynarodowe, których byli wykonawcami. W niektórych przypadkach projekty te i tak były realizowane w oparciu o umowy, w których partnerami były jednostki inne niż ISP PAN, co pozwoliło na wyjaśnienie sytuacji i rozgraniczenie formalne wyników uzyskiwanych w Instytucie od wyników sprawozdawanych w innych jednostkach badawczych. Realizowane były podpisane porozumienia, projekty badawcze i kontakty osobowe. Jednak nadal w 2013 roku kierunki, zasięg i formy tej współpracy określały w dużym stopniu indywidualne kontakty pracowników naukowych. Pracownicy brali udział w wielu projektach międzynarodowych na własny rachunek oraz w kilku podpisanych przez ISP PAN. Odbyły się konferencje i spotkania robocze, w których uczestniczyli badacze zagraniczni, a także ISP PAN był, jak co roku, organizatorem panelu dyskusyjnego w ramach XXII Forum Ekonomicznego w Krynicy. Swoje poglądy zaprezentowali wybitni krajowi i zagraniczni uczeni i goście.

Tematyka zagraniczna jest stałym elementem badań prowadzonych w ISP PAN. Zauważalna jest dominacja tematyki Unii Europejskiej w programach badawczych Zakładów Instytutu. Innym, ciekawym i rozwojowym obszarem zainteresowań naukowych są Chiny i Korea. Wynikiem kontaktów międzynarodowych są opracowania dotyczące znaczenia gospodarki chińskiej dla rozwoju Polski i regionu oraz zagrożeń wynikających z polityki zbrojeń na półwyspie koreańskim.

INNE FORMY AKTYWNOŚCI MERYTORYCZNEJ PRACOWNIKÓW ISP PAN

Wykłady, odczyty i inna aktywność naukowa w kraju i za granicą

Danecka M.: **1)** Udział w konferencji "Partnerzy w pomocy dziecku i rodzinie – rola społeczności lokalnych i organizacji pozarządowych w nowych formach aktywnej integracji i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu", Mazowieckie Centrum Polityki Społecznej, Warszawa, 25.09.2013; **2)** Konwencja spółdzielni socjalnych, MPiPS, Warszawa, 28.11.2013; **3)** Udział w IV Dorocznej Konferencji na rzecz Aktywizacji i Rozwoju Społeczności Lokalnych, Centrum Aktywności Lokalnej C.A.L., Warszawa 21.03.2013; **4)** Seminarium "Polityka społeczna w czasach kryzysu", MPiPS, Centrum Partnerstwa Społecznego "Dialog", Warszawa, 16.05.2013.

Codogni P.: Wykład dla stypendystów Polsko-Amerykańskiej Komisji Fulbrighta pt. „Crossing the Rubikon. 1989 as the Polish transformation period", Polsko-Amerykańska Komisja Fulbrighta, 26.09.2013.

Fiszer J. M.: Redaktor naukowy dwóch serii wydawniczych: – „Unia Europejska we współczesnym świecie", „System euroatlantycki w wielobiegunowym świecie".

Friszke A.: **1)** Działalność ekspercka na rzecz Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego (m. in. recenzja trzech galerii poświęconych wiekowi XX; przygotowywanej ekspozycji Muzeum Historii Żydów Polskich); **2)** Konsultacja filmu "Wałęsa – człowiek z nadziei" (reż. Andrzej Wajda); **3)** Powołanie na członka-korespondenta Polskiej Akademii Nauk; **4)** Przeprowadzenie wywiadu z Tadeuszem Mazowieckim dotyczącym jego książki *Rok 1989 i lata następne* dla "Nowych Książek" (nr 1/2013), uczestnictwo w dyskusji na ten temat (jako głos wprowadzający obok A. Michnika) na uniwersytecie Warszawskim; **5)** Artykuł podsumowujący działalność T. Mazowieckiego do 1989 r. w "Newsweek Historia" (nr 9/2013, s. 12-21); **6)** Wywiady popularyzujące wiedzę nt. różnych wydarzeń z dziejów powojennych ("Gazeta Wyborcza", radio, telewizja); **7)** prowadzenie co 2 tygodnie konwersatorium w semestrze letnim na Uniwersytecie Krytycznym ("Krytyka Polityczna") nt. "Elity a społeczeństwo polskie XX w.". Warszawa, 2013; **8)** Udział w konferencji: „Forum Polsko-Ukraińskie", Fundacja im. Stefana Batorego, Warszawa, 20-21.06.2013.

Gawlikowski K.: **1)** Organizacja konferencji-prelekcji pod egidą CBAP ISP PAN i Centrum Cywilizacji Azji Wschodniej SWPS. W tym, m.in.: - 8.03: ogólnopolska debata naukowa nt. „Najnowsze przemiany polityczne w Azji Wschodniej" (tekst nagrany, zredagowany i opublikowany); - 9.05: wykład (zamknięty, dla ekspertów) ambasadora ChRL Hu Jiana pt. „Delivering positive energy of China - Remarks on the recent changes of the leaders" (koreferat F. Grzegorzewskiego, dyr. Departamentu Azji i Pacyfiku MSZ); - 14.11: seminarium naukowe pt. „Indonezja - czy nowa potęga azjatycka?" (referaty przedstawili amb. Xavery Burski i amb. Krzysztof Sztumski); - 15.11: spotkanie robocze w ISP PAN nt. przemian politycznych w Chinach współczesnych (z 4 referatami członków delegacji Instytutu Nauk Politycznych ChANS); **2)** Rozmowa z p. Elizabeth Laurin, Dyrektorem Departamentu Azji MSZ Francji i I sekretarzem Ambasady Francji, p. Jonathanem Boffym. **3)** Kierowanie nowym kierunkiem studiów w CC: Studia azjatyckie – Chiny i Azja Wschodnia oraz kierowanie Centrum Cywilizacji Azji Wschodniej SWPS. **4)** 23.07.2013 r. ambasador Chin wydał przyjęcie dla przedstawicieli instytucji wydających, redaktorów naukowych oraz autorów trzech publikacji o Chinach (2 z dorobku ISP PAN: *Chiny w XXI wieku: Perspektywy rozwoju* (ISP PAN, 2012), *Historia Chińczyków: Cztery tysiące lat największej cywilizacji Dalekiego Wschodu* ("Polityka – Pomocnik historyczny", 2012). Wszystkie te wyniki były efektem pracy prof. Gawlikowskiego.

Gładziuk-Okopień J.: Pobyt naukowo-badawczy na West Virginia University w Morgantown (USA) w ramach międzynarodowego programu współpracy akademickiej ATLANTIS. Wygłoszenie wykładu gościnnego w jęz. angielskim "Conundrums of Male Bond Theories", Międzynarodowy Program Współpracy i wymiany akademickiej ATLANTIS, WVU, Center for Gender Studies, 11.09.2013.

Golik K.: **1)** Festiwal Nauki w SWPS, wykład pt. "Oddolne ruchy społeczne" w ramach wykładu K. Gawlikowskiego „Kiedy Chiny będą demokratyczne?", SWPS, Warszawa, 29.09.2013; **2)** Festiwal Nauki w SWPS, wykład pt. "Jak widzą Czyngis-chana Mongołowie i Chińczycy. Refleksje o tworzeniu mitologii narodowych", SWPS, Warszawa, 28.09.2013; **3)** Festiwal Noc Podróżnika, Mongolia Wewnętrzna – przez stepy i pustynie do chińskich miast, [I nagroda publiczności za najlepszy pokaz], Trawers, Łódź, 8.06.2013; **4)** Publikacja internetowa fotografii i opisów badań terenowych w ramach Royal Anthropological Institute's Education Programme – Anthropological Fieldwork: Asia, Royal Anthropological Institute, Londyn, 28.02.2013; **5)** "Chińskie metamorfozy, Własna droga modernizacji" – udział w debacie poświęconej specyfice chińskich reform, Biblioteka Główna Miasta Stołecznego Warszawy, Warszawa, 13.03.2013

Hałajko J.: Uczestnictwo i zabieranie głosu na seminarium eksperckim "EU and Eastern Partners after the Vilnius Summit", PISM, 7.11.2013.

Jarosz M.: **1)** Wywiad (Maria Jarosz z red. Grażyną Zawadką) p.t.: „Samobójstwa spoza metropolii", „Rzeczpospolita", Warszawa, 5-6.10.2013; **2)** Wywiad p.t. „Urodzeni wykluczeni" z red. Kacprem Leśniewiczem, „Przegląd", Warszawa, 29.07-4.08.2013; **3)** Wywiad p.t. „Wykluczenie z życia" z red. Moniką Ścisłowską, Agencja Associated Press, Warszawa, grudzień 2013; **4)** Przygotowanie i prowadzenie panelu dyskusyjnego pt. „Polityka państwa i społeczeństwo w czasach kryzysu". XXIII Forum Ekonomiczne w Krynicy Zdrój, Instytut Studiów Wschodnich, Krynica Zdrój, 3-5.09.2013; **5)** referat w Szkole Podstawowej im. Wandy Gieleńczyk ul. Samogłoski 11, "Historia nauką życia", Szkoła Podstawowa w Warszawie, 13.05.2013; **6)** wywiad pt. „Pętla dla Macho" z red. Kacprem Leśniewiczem, „Przegląd", Warszawa, 25.11-1.12.2013;

Jarząbek W.: **1)** Workshop PAN-Leibniz Gemeinschaft, omawianie projektów naukowych, PAN, Berlin, 3-4.09.2013; **2)** Współpraca z redakcją "Slovansky prehled" z Pragi, recenzja z M. Bily, *Gierkovo vedeni a prosazavani polsych zajmu v organizaci Varsavske smolouvy*, Czeska Akademia Nauk, Warszawa, Praga, kwiecień 2013; **3)** Współpraca z pismem "Pamięć i Sprawiedliwość", m.in. recenzja z Operation SYNONYM Soviet Bloc Active Measures and the Helsinki Process, 1976 -1983, Instytut Pamięci Narodowej, Warszawa 2012; 4) Udział w konferencji: „Polska i Szwajcaria w obliczu wyzwań XX w.", Centre de civilisation française et d'études francophone, Université de Fribourg, ISP PAN, Warszawa, 17-18.10.2013.

Jasiewicz K.: **1)** Publikacja popularno-naukowa: „O formach i treściach dyskursu polsko-żydowskiego na przykładzie tematu: <<Obraz Żydów w województwie lwowskim w latach 1939-1941 w polskiej świadomości zbiorowej>>", cz. 2, „Arcana" nr 109 (1/2013), s. 145-163; **2)** „Spór o Historię": Obława Augustowska, TVP Historia, 7.03 (i powtórki): wypowiedź nt. tytułowej obławy z 1945 r. i jej skutków politycznych i społecznych; **3)** „Ocaleni, nie zdrajcy" „Historia Do Rzeczy", nr 2/2013, kwiecień, s. 18-21; **4)** „Żydzi byli sami sobie winni? Rozmowa z prof. K. Jasiewiczem", „Focus Historia Extra", nr 2/2013, s. 32-35; **5)** wypowiedź w TVP2, „Panorama", 5.04.2013 r.; **6)** Grupa ds. łatwych, tygodnik „Do Rzeczy" nr 8, 18-24.03.2013 r., s. 62-63 (tekst krytycznie oceniający działalność tzw. Polsko-Rosyjskiej Grupy ds. Trudnych); **7)** „Wróg publiczny nr 1. Wywiad z prof. K. Jasiewiczem, historykiem PAN", „Do Rzeczy" nr 18, 27.05-2.06.2013 r., s. 32-35; **8)** „My, czerwona brygada", „Historia Do Rzeczy" nr 8, 10.2013 r., s. 48-51 (tekst o kulisach powstania polskiej brygady w składzie Armii Czerwonej w czerwcu-lipcu 1941 r. w Tbilisi); **9)** operacja polska NKWD w okresie Wielkiej Czystki, TV Republika, 25.09.2013 r. (wypowiedź nt. tytułowej operacji, w wyniku której w ZSRR w latach 1937-1938 zamordowano 111 tys. Polaków); **10)** „Kresy śmiechu", „Historia Do Rzeczy" nr 5, 07.2013 r., s. 56-59 (tekst o absurdach okupacji sowieckiej na Kresach Wschodnich w latach 1939-1941); **11)** Kresy wschodnie jako terytorium realizacji misji Polskiego radia, 21.11.2013 r. (wypowiedź dla II programu PR); **12)** Recenzja wydawnicza maszynopisu pt. "Zderzenie kultur. Polskość i sowieckość na ziemiach wschodnich Rzeczypospolitej Polskiej w latach 1939-1941 we wspomnieniach Polaków", autor: dr Artur Wysocki, Lublin 2013, cz. I i II, ss. 323.

Kaczorowski P. L.: Wygłoszenie odczytu pt. "O pojęciach państwa i teologii" na seminarium specjalistycznym w Instytucie Politologii UJ; z jednoczesnym zaproszeniem do współprowadzenia tego seminarium, Uniwersytet Jagielloński, Kraków 2013.

Kamiński A. Z.: **1)** „Psucie państwa" – referat, Stowarzyszenie OKP, Sejm RP, Warszawa, 19.01.2013; **2)** „Czy Polska jest potrzebna Polakom? Czy Polacy są potrzebni Polsce?" – wykład, Mokotowski Uniwersytet Trzeciego Wieku, Warszawa, 20.04.2013; **3)** „Dzierżyński i Bandera – dwie osobowości", udział w panelu dyskusyjnym, Stowarzyszenie Dziennikarzy Polskich, Warszawa, 10.05.2013; **4)** „Wewnętrzne i zewnętrzne uwarunkowania bezpieczeństwa państwa", wykład inaugurujący cykl tematyczny „Bezpieczeństwo narodowe", Krajowa Szkoła Administracji Publicznej, Warszawa, 27.08.2013; **5)** „Współczesne państwo wobec problemu korupcji", referat dla uczestników seminarium z Białorusi, Ośrodek Studiów Wschodnich UW, Jachranka, 18.11.2013; **6)** „Polityka przeciwdziałania uczestników korupcji: przykłady" referat dla uczestników seminarium z Białorusi, Ośrodek Studiów Wschodnich UW, Jachranka, 2.12.2013.

Kinowska Z.: Wywiad dotyczący aktywności obywatelskiej Polaków, Tygodnik „Angora", Warszawa, 13.10.2013.

Kowal P.: **1)** Udział w debacie "Partnerstwo Wschodnie po Wilnie", Kolegium Europy Wschodniej im. Jana Nowaka-Jeziorańskiego, Fundacja Energia dla Europy, Warszawa, 11.10.2013; **2)** Udział w debacie "Steadfast Jazz 2013. Co może dziś NATO?", Instytut Wolności, Warszawa, 4.11.2013; **3)** Analiza Kozyriev's Two Kieliszki – tekst opublikowany online przez Centre for European Policy Analysis; **4)** Udział w konferencji:

„Perspektywa Integracji Ukrainy z Unią Europejską w Sektorze Energii", Politechnika Rzeszowska, Rzeszów, 14.06.2013; **5)** Udział w konferencji: „Polska-Rosja. Bilans 2012", Centrum Polsko-Rosyjskiego Dialogu i Porozumienia, Warszawa, 7.03.2013; **6)** Udział w „Polsko-Ukraińskiej Konferencji Gazowej", Polsko-Ukraiński Klub Dziennikarza, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa, 11.04.2013; **7)** Udział w konferencji „The Roots of the Collapse of the Soviet Union and the Eastern Bloc. Economic Aspects", Europejska Sieć Pamięci i Solidarności, Warszawa, 16-18.05.2013; **8)** Udział w konferencji „Ukraina-Unia Europejska – nowe strategie wobec starych wyzwań", Ministerstwo Spraw Zagranicznych RP, Instytut Badań Wschodnich, Budapeszt, Węgry, 12-14.05.2013; **9)** Wykład na zaproszenie University of Michigan, Weiser Center for Emerging Democracies, Ann Arbor, Michigan, Stany Zjednoczone, 11.02.2013.

Kozarzewski P.: **1)** Udział w przygotowaniu panelu dyskusyjnego pt. "Polityka państwa i społeczeństwo w czasach kryzysu" na XXIII Forum Ekonomicznym w Krynicy: przygotowanie tematu i uzasadnienia, Instytut Studiów Politycznych PAN, Krynica-Zdrój, 3-5.09.2013; **2)** Moderowanie panelu na międzynarodowym seminarium "Belarus on the Road to the WTO: Problems and Prospects", Przedstawicielstwo Komisji Europejskiej w Polsce, Warszawa, 18.11.2013.

Król E. C.: **1)** Zainicjowanie, opracowanie koncepcji i prowadzenie cyklu „Przez kino do historii": „Do widzenia, do jutra", reż. Jakub Morgenstern, „Dziś w nocy umrze miasto", reż. Jan Rybkowski, „Czas przeszły", reż. Leonard Buczkowski, „Drugi brzeg", reż. Zbigniew Kuźmiński, „Daleka jest droga", reż. Bohdan Poręba, „Jak być kochaną", reż. Wojciech J. Has, „Spóźnieni przechodnie", reż. Jan Rybkowski, „Na białym szlaku", reż. Jarosław Brzozowski i Andrzej Wróbel, „Ranny w lesie", reż. Janusz Nasfeter, „Rittmeister Wronski", reż. Ulrich Erfurth, Dom Spotkań z Historią, 2013; **2)** cykl Klubu Filmowego „Film w służbie propagandy totalnej": „Triumf woli", reż. Leni Riefenstahl, Niemcy, projekcja + dyskusja, „Vecchia guardia", reż. Alessandro Blasetti, Włochy, „Terra madre", reż. Alessandro Blasetti, Włochy, „Leśna opowieść", reż. Juryj Tarycz, ZSRR, 27 czerwca 2013 r. „Prostytutka", reż. Oleg Frelich, ZSRR, Dom Spotkań z Historią, 2013; **3)** Dla Ojczyzny ratowania, Wywiad z okazji rocznicy 3 maja, „Samorządność. Gazeta Mazowieckiej Wspólnoty Samorządowej", Warszawa, 3.05.2013; **4)** Współorganizacja i udział w konferencjach promocyjnych publikacji Wilma Hosenfelda, „*Staram się ratować każdego". Życie niemieckiego oficera w listach i dziennikach*, Warszawa 2008, Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku, Fundacja Konrada Adenauera, 3.06.2013; **5)** Wystawa „W obiektywie wroga. Niemieccy reporterzy w okupowanej Warszawie (1939-1945)", organizatorzy: ISP PAN, Collegium Civitas, Dom Spotkań z Historią, Bildarchiv der Stiftung Preußischen Kulturbesitz Berlin, Bundesarchiv Koblenz, kontynuacja: Wernisaż wystawy, wygłoszenie 30-min. wprowadzenia, prezentacja katalogu-albumu, oprowadzenie gości po wystawie, ISP PAN, Collegium Civitas, Dom Spotkań z Historią, Bildarchiv der Stiftung Preußischen Kulturbesitz Berlin, Bundesarchiv Koblenz, Landeszentrale für politische Bildung, Wiesbaden (RFN), 20.06.2013; **6)** Wykład dla uczniów szkół średnich „Propaganda i masowe oddziaływanie społeczno-polityczne", VII Liceum Ogólnokształcące im. Józefa Wybickiego, Gdańsk, 25.04.2013; **7)** Wykład dla uczniów szkół średnich „Propaganda totalna", VII Liceum Ogólnokształcące im. Józefa Wybickiego, Gdańsk, 19.09.2013; **8)** Wprowadzenie, projekcja (z czytaniem przetłumaczonej listy dialogowej) niemieckiego filmu fabularnego Mazurka (1935), kierowanie dyskusją, Europejskie Forum Właścicielek Firm w Warszawie, Fundacja Dworu w Wilkowicach, Wilkowice, 13.04.2013; **9)** Wprowadzenie (20 min.), projekcja (z czytaniem przetłumaczonej listy dialogowej) niemieckiego filmu fabularnego w reżyserii Gustava Ucicky'ego Heimkehr (1941), moderowanie dyskusji, Muzeum II Wojny Światowej, Gdańsk, 19.09.2013; **10)** Wprowadzenie (20 min.), projekcja radzieckiego filmu dokumentalnego w reżyserii Ołeksandra Dowżenki „Oswobożdnienije" (1940), moderowanie dyskusji, Okręgowe Biuro Instytutu Pamięci Narodowej, Radom, 19.11.2013; **11)** Wykład dla nauczycieli i uczniów szkół średnich „Jak potrzeć na totalitaryzm", Dział Edukacyjny Instytutu Pamięci Narodowej, Warszawa, 3.12.2013; **12)** Udział w programie Grzegorza Miecugowa „Inny punkt widzenia", wokół polskiej edycji *Dzienników* Josepha Goebbelsa, TVN, Warszawa, 10.03.2013; **13)** Dyskusja wokół książki Helene Plüschke, Esther von Schwerin, Ursuli Pless-Damm, *Wypędzone*, wyd. Karta, Program Trzeci Polskiego Radia, Warszawa, 27.05.2013; **14)** Rozmowa na temat „nocy kryształowej" w Niemczech w listopadzie 1938 r, Radio TOK FM, Warszawa, 10.11.2013.

Leszczyński A.: „Czy Polacy mogą wybić się na nowoczesność?" – wykład gościnny; - publikacja artykułów historycznych w cotygodniowym dodatku do „Gazety Wyborczej" – „Alehistoria" (w sumie kilkadziesiąt), Instytut Filozofii, Socjologii i Dziennikarstwa oraz Polskie Towarzystwo Socjologiczne, Oddział Gdański, Gdańsk, 7.06.2013.

Leś E.: „NGO SCI-FI: sektor obywatelski uratuje chwiejące się państwo", Portal ngo.pl, 2.06.2013.

Mach B. W.: Przygotowanie szesnastostronicowego dokumentalnego tekstu-wywiadu na temat początków i historii badań panelowych POLPAN (IFiS PAN 1988-2013) w ramach projektu "Interviews on POLPAN: 'The history of one survey'" (Zespół Porównawczych Badań nad Nierównością, Kazimierz M. Słomczyński, IFiS PAN), IFiS PAN, Warszawa, maj 2013.

Machcewicz P.: 1) Udział w dyskusji panelowej pn. „Historyków spory o historię", w ramach konferencji „Historiografia dziejów najnowszych po 1989 r. Problemy – wyzwania dylematy" (Lublin, 20-22.XI.2013 r., IPN-UMCS); 2) udział w debacie naukowej pt. „II wojna światowa i jej skutki. Łambinowice – trudne obrachunki z historią" (Łambinowice, 3.XII.2013 r., Centralne Muzeum Jeńców Wojennych w Łambinowicach-Opolu); 3) udział w debacie „Gazety Wyborczej" na temat stereotypu żydokomuny (Warszawa, 5.XII.2013 r.).

Madajczyk P.: **1)** Naukowy dialog transgraniczny. Potencjał i nowe wyzwania dla nauk humanistycznych i społecznych", spotkanie Leibniz Gemeinschaft i Polskiej Akademii Nauk, PAN, Berlin, wrzesień 2013; **2)** Zjazd Niemcoznawców – Forum Instytucji Wspierających Badania Niemcoznawcze i Współpracę Naukową, Instytut Studiów Politycznych PAN, Wrocław, 23.11.2013; **3)** Zjazd Niemcoznawców – Prezentacja realizowanego projektu badawczego, Instytut Studiów Politycznych PAN, Wrocław, 22.11.2013.

Marciniak W.: **1)** Udział w dyskusji „Alain Besançon i fenomen świętej Rusi – wokół książki *Święta Ruś* Alaina Besançona", „Teologia Polityczna", Warszawa, 7.02.2013; **2)** „Polityczne perspektywy modernizacji w Rosji". Udział w dyskusji, Fundacja im. S. Batorego, Warszawa, 11.03.2013; **3)** Dyskusja o doktrynie wojennej Rosji, Klub Ronina, Warszawa, 18.06.2013; **4)** „Rossija – Polsza. Opyt dwadcatiletnich otnoszenij", II Rosyjsko-Polskie Forum Mediów, Kaliningrad, 15.11.2013; **5)** „Polska i Rosja. Jak rozmawiać i dyskutować o historii", II rosyjsko-polskie forum mediów, Kaliningrad, 16.11.2013; **6)** Udział w dyskusji "Wiek XX". Konferencja „Przyszłość chrześcijaństwa w Europie. Rola Kościołów i narodów Polski i Rosji", Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Warszawa, 28.11.2013.

Markowski R.: **1)** Udział w konferencji: „International Conference: The hate factor in political speech", Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji, Warszawa, 18-19.09.2013; **2)** Udział w konferencji: „European Forum for New Ideas (EFNI)", PKPP Lewiatan & EFNI, Warszawa, 25-27.09.2013.

Materski W.: **1)** Udział w panelu "Rewolucja permanentna. Między teorią a praktyką", Uniwersytet Łódzki, Łódź, Teatr Nowy, 19.03.2013; **2)** Udział w panelu "Trockizm", Ośrodek KARTA, Warszawa, Dom Spotkań z Historią, 7.11.2013; **3)** Udział w kilku programach TVP Historia, TVP, Warszawa, 2013; **4)** Artykuł "Polski koncept Stalina", Miesięcznik "Mówią Wieki", październik 2013; **5)** Udział w panelu "Rosja-Polska. Doświadczenia dwudziestu lat stosunków", II Rosyjsko-Polskie Forum Mediów, Bałtycki Uniwersytet Federalny w Królewcu, 15.11.2013; **6)** Udział w panelu "Polska i Rosja. Jak rozmawiać o historii", II Rosyjsko-Polskie Forum Mediów, Baltycki Uniwersytet Federalny w Królewcu, 16.11.2013.

Mocek S.: **1)** Moderowanie sesji "The curse of fragmentation and polarization" w ramach konferencji "Media and Democracy: Central Eastern Europe in a Comparative Context", St. Antony's College, University of Oxford, St. Antony's College, University of Oxford, 9-11.07.2013; **2)** Komentarze polityczne i wyborcze dla Agence France Presse, Radia Chicago, TOK FM, "Rzeczpospolitej", Polsat News, Telewizji publicznej Info, Warszawa 2013.

Motyka G.: **1)** Udział w popularnonaukowej konferencji "Wołyń 1943. Początek". Wygłoszony referat: „Zbrodnia w kolonii Parośla I (8 lub 9 lutego 1943 r.). Początek „antypolskiej akcji" OUN-B i UPA na Wołyniu", OBEP Lublin, Lublin, 6.02.2013; **2)** Udział w Spotkaniu Ekspertów Polsko-Ukraińskiej Komisji Podręcznikowej, Ministerstwo Edukacji Ukrainy, Dniepropietrowsk, 22-27.09.2013.

Nałęcz S.: **1)** Referat pt. „Organizacje pożytku publicznego i 1%", współautorka: Karolina Goś-Wójcicka, Rada Działalności Pożytku Publicznego, Warszawa, 14.05.2013; **2)** Wykład pt. „Statystyka publiczna jako źródło danych do diagnozy potrzeb społecznych" podczas konferencji „Dobra diagnoza potrzeb pierwszym krokiem do sukcesu fundacji" zorganizowanej przez Forum Darczyńców, Warszawa, 7.03.2013; **3)** Udzielenie wywiadu eksperckiego do książki „Gospodarka społeczna i przedsiębiorczość społeczna w Polsce i w Europie. Nowe dane, nowe trendy, kierunki reform" pod red. E. Leś, Centrum Rozwoju Zasobów Ludzkich, Warszawa, 29.10.2013; **4)** Notatka z wyników badań statystycznych opublikowana w Internecie pt. „Kapitał społeczny na poziomie mezo – współpraca organizacji „trzeciego sektora", Główny Urząd Statystyczny,

Warszawa, 3.06.2013; **5)** Notatka z wyników badań statystycznych opublikowana w Internecie pt. „Centra integracji społecznej, zakłady aktywności zawodowej i warsztaty terapii zajęciowej w 2012 r.", Główny Urząd Statystyczny, Warszawa, 29.11.2013.

Nowik G.: **1)** Publikacja broszur: – „Idea i historia honorowego protektoratu prezydentów Rzeczypospolitej Polskiej nad harcerstwem", Warszawa 2012, s. 22; **2)** Posłowie do „Kamieni na szaniec", Warszawa 2013, s. 53; **3)** Artykuł popularno-naukowy pt. „Radiowywiad: Przed złamaniem Enigmy", „Dziennik Polski. Dziennik Polski i Dziennik Żołnierza", wyd. specjalne, 25 lipca 2013 r., s. 10-11; **4)** Konsultacja rozbudowy w Belwederze – Gabinet marszałka J. Piłsudskiego, Warszawa, marzec 2012 r.; **5)** Popularyzacja w telewizji i radio: - "Odrodzenie rzeczypospolitej - 11.XI.1918 r. (spór o historię)" – TVP Historia; - "Traktat ryski" – TVP Historia; - wypowiedzi dla wielu stacji radiowych i telewizyjnych z okazji świąt 15 sierpnia i 11 listopada 2012 r.: TVP1, 2, Info, Polonia, Historia, TV Republika, TV Trwam, programy PR: 1,2,3, Radio dla Ciebie, RMF, Zet itd.; **6)** Prowadzenie Seminarium dotyczącego Odrodzenia Rzeczypospolitej oraz wojen o niepodległość i granice Rzeczypospolitej 1864-1922 przy Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku (12 zebrań naukowych, na których prof. Nowik wygłosił 8 referatów i koreferatów); **7)** Wiceprzewodniczący Olimpiady Historycznej nt. Dziejów Oręża Polskiego, organizowanej przez Wydział Nauk Historycznych i Społecznych UKSW i Muzeum Józefa Piłsudskiego.

Olszewski P.: Uczestnictwo w zorganizowanym przez Instytut Bliskowschodni Uczelni Łazarskiego, Centrum Naukowe ISP PAN i Uczelni Łazarskiego wykładzie Sekretarza Generalnego Unii dla Śródziemnomorza Pana Fathallah Sijilmassi. Gość wygłosił wykład pt. „The Union for Mediterranean: the vehicle for economic integration & development?", Warszawa, 7.03.2013.

Orzechowska-Słowikowska D.: **1)** Analiza pt. „Innowacyjne metody popularyzacji nauk przyrodniczych wśród dzieci i młodzieży o różnym stopniu i rodzaju niepełnosprawności", Laboratorium EE Grzybowski Stodulski Spółka Jawna, Warszawa, 31.01.2013; **2)** Analiza pt. „Francuski neokolonializm 2.0" napisana na zlecenie Fundacji Nowa Rzeczpospolitą z siedzibą w Warszawie, ul. Aleja Solidarności 115/2, Nowa Konfederacja Warszawa, 13.09.2013.

Osęka P.: 24 artykuły popularyzatorskie, opublikowane na łamach "Polityki", "Newsweek Historia", "Focus Historia", "Ale Historia" i stronie internetowej Muzeum Historii Polski, a także występy w radio i telewizji, Polityka, Ringier Axel Springer Polska, G+J, Agora, Muzeum Historii Polski, Warszawa 2013.

Paczkowski A.: **1)** Wykład "Dyplomacja państwa zależnego: PRL 1944-1989" w Studium Polityki Zagranicznej, Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, Warszawa, 20.04.2013; **2)** Wykład "Początki wywiadu Polski Ludowej, 1945-1950" w Zimowej Szkole Historii Najnowszej, IPN, Chojnata, 20.02.2013; **3)** Wykład "System nomenklatury w PRL" w Letniej Szkole Historii Najnowszej, IPN, Chojnata, 4.09.2013; **4)** Artykuł w kwartalniku Instytutu Hoover'a pt. „The Last Communist" ("Hoover Digest. Research and Opinion on Public Policy" no. 1, 2014).

Pańków I.: Kierowanie UTW CC, Collegium Civitas, Warszawa, 1.01-31.12.2013.

Persak K.: **1)** Główny referat w publicznej sesji panelowej "Polish-Jewish Relations during the World War Two", California State University East Bay, Hayward, California, USA, 5.10.2013; **2)** Udział w dyskusji panelowej "Pokłosie <Pokłosia>", Bnai Brith Polin, Warszawa, 10.03.201; **3)** Udział w dyskusji panelowej "Wieś polska a holocaust", Muzeum Tradycji Niepodległościowych, Łódź, 25.02.2013; **4)** Wykład publiczny "Katyn-Operation AB. The Destruction of the Polish Elite during the World War Two" towarzyszący otwarciu wystawy pod tym samym tytułem, Georgtown University, Washington D.C., 22.10.2013; **5)** Wykład publiczny "Katyn-Operation AB. The Destruction of the Polish Elite during the World War Two" towarzyszący otwarciu wystawy pod tym samym tytułem, University of Toronto, Toronto, 9.05.2013; **6)** Wykłady podczas konferencji warsztatowej "Rola archiwów państwowych i innych instytucji publicznych oraz organizacji obywatelskich w ustalaniu faktów oraz rozliczeniach z przeszłością". Tytuły wykładów: a) IPN i jego kompetencje; b) Otwarcie archiwów i dostęp do nich; c) Lustracja osób publicznych i działania wymiaru sprawiedliwości, Laboratoire Démocratique & Polish Solidarity Fund, Tunis, 27-29.09.2013.

Popieliński P.: **1)** Udzielenie wywiadu dla Radia Centrum (z Lublina) po konferencji w Lublinie („Media mniejszości, mniejszości w mediach"). Wypowiedź na temat mniejszości narodowych i etnicznych w Polsce, Radio

Centrum, Lublin, 13.06.2013; **2)** Aktywne uczestnictwo we wspólnej międzynarodowej konferencji pt.: „Naukowy dialog transgraniczny. Potencjał i nowe wyzwania dla nauk humanistycznych i społecznych", zorganizowanej przez Leibniz-Gemeinschaft (w tym Instytut im. Herdera w Marburgu) i Polskiej Akademii Nauk (w tym Instytut Studiów Politycznych PAN i Centrum Badań Historycznych PAN w Berlinie). Przedstawienie propozycji projektu badawczego na temat: „Mniejszość niemiecka w Polsce i Czeskiej Republice. Studium porównawcze życia społeczno-kulturalnego oraz politycznego w tych krajach", PAN, ISP PAN, Berlin, 4-6.09.2013; **3)** Udzielenie wywiadu dla Radia Olsztyn. Wypowiedź na temat wielokulturowości województwa warmińsko-mazurskiego oraz mniejszości narodowych i etnicznych w tym województwie ze szczególnym uwzględnieniem mniejszości niemieckiej, Radio Olsztyn, Olsztyn, 25.11.2013; **4)** „Między dezintegracją a migracją. Nie ma już Niemców w Polsce?" – zamieszczenie w katowickim dodatku do „Dziennika Zachodniego" streszczenia referatu przygotowanego na międzynarodową konferencję pt.: „Władze komunistyczne wobec ludności niemieckiej w Polsce 1945–1989" (28-29 listopada 2013 r. w Gliwicach).

Radiukiewicz A.: Wystąpienie podczas panelu w ramach targów organizacji pozarządowych nt. modelu współpracy organizacji pozarządowych z administracją publiczną opracowanego przez zespół badawczy w ramach projektu systemowego "Model współpracy administracji publicznej z organizacjami pozarządowymi" (MPiPS), Fundacja Gospodarcza im. K. Marcinkowskiego, Płońsk, 12.03.2013.

Roszkowski W:. **1)** Odczyt "Powstanie Styczniowe dziś", Liceum, Kozy, 17.01.2013; **2)** Odczyt "Powstanie Styczniowe w szkole", Ośrodek Metodyczny, Bielsko-Biała, 18.01.2013.

Rusiniak-Karwat M.: **1)** Udział w audycji radiowej „Familijny Poranek, Leniwa Sobota" prowadzonej przez Beatę Jewiarz w Radiu dla Ciebie na temat historii Żydów na Mazowszu, Radio dla Ciebie, Warszawa, 13.04.2013; **2)** Artykuły popularno-naukowe dla portalu Wirtualny Sztetl upowszechniającego wiedzę na temat historii i kultury Żydów polskich: 1. Powstanie w getcie warszawskim, 2. Cukierman Icchak, 3.Edelman Marek, 4.Zygielbojm Szmul Mordechaj, Muzeum Historii Żydów Polskich, Warszawa, marzec-kwiecień 2013; **3)** Redakcja merytoryczna tekstów historycznych o charakterze judaistycznym dla portalu internetowego Wirtualny Sztetl, Muzeum Historii Żydów Polskich, Warszawa 2013; **4)** Artykuł popularno-naukowy w: „Kolbojnik. Biuletyn Gminy Wyznaniowej Żydowskiej w Warszawie", nr 3(72)/2013, s. 30-33, Warszawa, jesień 2013; **5)** „Po obu stronach muru", „Słowo Żydowskie" z marca 2013 roku, nr 3(493), s. 18-23, tłumaczenie z jidysz na język polski fragmentów wspomnień bundowców, którzy brali udział w powstaniu w getcie warszawskim oraz byli naocznymi świadkami powstania. Dodanie przypisów oraz biogramów bundowców, „Słowo Żydowskie", Warszawa, marzec 2013; **6)** Wywiad w postaci video dla Yiddish Book Center w Amherst w ramach the Wexler Oral History Project „Tell Your Story" na temat prowadzonych badań naukowych i stosunków polsko-żydowskich w Polsce w XX wieku, przeprowadzony przez Christę Whitney, w celu popularyzacji badań o tematyce żydowskiej prowadzonych przez polskich naukowców, Yiddish Book Center, Warszawa, 06.05.2013; **7)** Wykład dla Instytutu Medema na zlecenie Żydowskiego Instytutu Historycznego w Warszawie i Promenady na temat historii Bundu w Polsce i kontaktów z bundowcami z Paryża, Żydowski Instytut Historyczny im. E. Ringelbluma oraz Promenada, Warszawa, 6.10.2013.

Sadowski I.: **1)** Konferencja "Współpraca administracji publicznej z III sektorem w planowaniu i realizacji polityk publicznych", Wojewoda podlaski i Ośrodek Wspierania Organizacji Pozarządowych w Białymstoku, Białystok, 11.04.2013; **2)** Tekst popularyzatorski pt. "Wdrażanie polityk publicznych przez samorządy szczebla regionalnego, powiatowego i gminnego w województwie podlaskim. Obszar rozwoju przedsiębiorczości", opublikowany w książce wydanej przez Ośrodek Wspierania Organizacji Pozarządowych w Białymstoku, Białystok 2013.

Siwek A.: **1)** Studia podyplomowe z zakresu dyplomacji kulturalnej prowadzone metodą "blended e-learning" (zajęcia na platformie e-learningowej plus warsztaty i wykłady "na żywo" na Litwie). Opracowanie interdyscyplinarnego programu rocznych studiów podyplomowych "Dyplomacja Kulturalna XXI wieku"; prowadzenie dwóch kursów na powyższych studiach: „Od "uprawy roli" do kultury narodowej. Pojęcie kultury od starożytności do nowoczesności-zarys problematyki" oraz „Dyplomacja kulturalna w erze globalizacji, nowych mediów i technologii" (wspólnie z dr Pauliną Codogni), Instytut Adama Mickiewicza oraz Collegium Civitas, Litwa, marzec-grudzień 2013; **2)** „Akademia dyplomatyczna młodych" – program wykładów akademickich dla młodzieży licealnej. Przygotowanie i prowadzenie wykładów plus zajęcia

warsztatowe z filozofii polityki, etyki i antropologii filozoficznej, Collegium Civitas, Warszawa, Gdańsk, 7.02.2013 i 22.04.2013.

Słodkowska I.: **1)** Seminarium „Puzzle archiwalne, biblioteczne i muzealne w cyfrowym świecie", Senat RP, 15.11.2013; **2)** „Archiwa Przełomu 1989–1991" wspólny projekt Kancelarii Senatu RP i Kancelarii Prezydenta RP pod Honorowym Patronatem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Bronisława Komorowskiego, Kancelaria Senatu RP i Kancelaria Prezydenta RP, Warszawa, 2013; **3)** Seria wydawnicza "Wybory w wolnej Polsce" – redaktor serii", ISP PAN, Warszawa, 2013; **4)** Ruch Komitetów Obywatelskich w procesie tworzenia się współczesnej sceny politycznej w demokratycznej Polsce artykuł w: „Archiwa Przełomu 1989–1991" pod honorowym patronatem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Bronisława Komorowskiego: „Archiwa Przełomu 1989–1991 w czasach przełomu. Przegląd źródeł – ocena stanu zachowania i mapa rozmieszczenia" (materiały z II ogólnopolskiego seminarium, Pałac Prezydencki, 15 października 2012 r.), Kancelaria Prezydenta RP (wyd.), Warszawa 2013, s. 32–36; **5)** Laboratorium „Więzi" – Instytut Analiz Społecznych i Dialogu, Towarzystwo Więź, Warszawa, 2013; **6)** Rada Redakcyjna miesięcznika „Więź", Warszawa, 2013.

Smyrgała D.: **1)** Udział w debacie eksperckiej "Wybory prezydenckie w Wenezueli i przyszłość Ameryki Łacińskiej", 17.04; **2)** Udział w debacie eksperckiej: "Kwoty do lamusa? Jak skutecznie zabezpieczyć polskie interesy na unijnym rynku cukru?", 11.03; **3)** Udział w panelu eksperckim dotyczącym metod analiz informacji na III Ogólnopolskim Kongresie Analityków Informacji, Warszawa, 20.03; **4)** Artykuł prasowy: "Polowanie na Komara", "Uważam Rze", 11.02; **5)** Udział w wykładzie Ambasadora USA w Polsce, pt.: "The future of the Polish–US relations, 10.04.

Sowiński P.: **1)** Udział w dyskusji pn. „Dromaderki drugiego obiegu", IPN, Warszawa, 7.01.2013; **2)** Prezentacja książki własnego autorstwa, o drugim obiegu wydawniczym na seminarium historii najnowszej KUL i IPN, IPN, Lublin, 16.04.2013; **3)** Autorski artykuł w tygodniku "Polityka" pn. *Zimna wojna na pióra*, „Polityka", Warszawa, 12.06.2013; **4)** „Republika wolnego handlu" – rozmowa radiowa nt. prywatnych kontaktów polsko-węgierskich w czasach socjalizmu, Program Pierwszy Polskiego Radia, Warszawa, 18.08.2013; **5)** Współorganizator, wraz z Mateuszem Fałkowskim, cyklicznego seminarium naukowego pn. „Solidarność – nowe podejścia do ruchu społecznego" w Collegium Civitas, inicjatywa własna, Warszawa, ostatnie spotkanie 18.10.2013.

Staniszkis J.: **1)** Stały, cotygodniowy esej politologiczny w "Wirtualnej Polsce", Wirtualna Polska S.A., Warszawa, 2013; **2)** „Religie i władza" - 12 wykładów, Centrum Myśli Jana Pawła II, Warszawa, 2013; **3)** Udział w konferencji „RESTART. Jaka Europa się kończy, a jaka zaczyna?", Centrum Europejskie UW, Biblioteka UW, 19.04.2013.

Stola D.: **1)** Organizacja i przewodniczenie debacie głównej Festiwalu Nauki w Warszawie, Festiwal Nauki, Uniwersytet Warszawski, 22.09.2013; **2)** Członek Rady Redakcyjnej "Biuletynu Migracyjnego", Ośrodek Badania Migracji UW, Uniwersytet Warszawski, 1.01.-30.12.2013; **3)** Udział w jury konkursu historycznego Szkoła Dialogu, Forum Dialogu między Narodami, Warszawa, 3–9.01.2013; **4)** Członkostwo Rady Domu Spotkań z Historią, Dom Spotkań z Historią, Warszawa, 1.01.-30.12.2013; **5)** Członkostwo Rady Fundacji Ośrodka Karta, Fundacja Ośrodka Karta, Warszawa, 1.01– 30.12.2013; **6)** Udział w panelu dyskusyjnym po amerykańskiej prapremierze filmu "Pokłosie", Instytut Kultury Polskiej w Nowym Jorku, Jewish Community Center, Nowy Jork, 15.10.2013; **7)** Redaktor prowadzący serii „Warsaw studies in contemporary history", wydawnictwo Peter Lang International Academic Publishers, Warszawa – Berno 2013.

Szulc T.: **1)** Krajowa Konferencja Naukowa "System Obrony Powietrznej Polski" zorganizowana przez Akademię Obrony Narodowej, Wojskową Akademie Techniczną oraz Polskie Lobby Przemysłowe, Agencja Lotnicza Altair, Centrum Konferencyjne WP, Warszawa, 14-15.05.2013; **2)** Międzynarodowa Konferencja i Wystawa "Nowoczesne technologie dla bezpieczeństwa kraju i jego granic", przygotowana przez Zarząd Targów Warszawskich S.A. oraz miesięcznik „RAPORT-wojsko, technika, obronność", Warszawa, 16.05.2013; **3)** XI Międzynarodowa Konferencja i Wystawa Nafta i Gaz 2013 zorganizowana przez Zarząd Targów Warszawskich S.A., Warszawa, 18-19.09.2013.

Szymoniczek J.: **1)** Komentarz i konsultacja naukowa do 15. filmu Anny Mączki z cyklu „Z miłości do ludzi" pt. „Krwiodawstwo", TVP-Info, Warszawa, 12.01.2013; **2)** Redaktor platformy internetowej „Studia-o-Polsce.

Interdyscyplinarnie", Centrum Interdyscyplinarnych Studiów o Polsce Uniwersytetu Europejskiego Viadrina we Frankfurcie nad Odrą, Warszawa, Frankfurt (od 13.08.2013).

Świder K.: Wykład pt.: „Historyczne, społeczne i ekonomiczne uwarunkowania polskich strategii i wyborów geopolitycznych", Uniwersytet im. I. Franki w Żytomierzu, Żytomierz, 22.11.2013.

Traba R.: **1)** Robert Traba, „Empoerung in Polen ueber deutsches" TV-Drama, "Deutsche Welle", Rosalia Romaniec 29.03.2013 r. **2)** udział w audycji radiowej nt. Wspólnego Polsko-Niemieckiego Podręcznika do Nauczania Historii, 11.11.2013. **3)** "Unsere Opfer, eure Teater?" Ueber die Vermittlung von Geschichte in den deutsch-polnischen Beziehungen, Markus Krzoska im Gespraech mit Andrzej Klamt, Kolja Mensing, Piotr Semka und Robert Traba, dyskusja podczas Kongresu Towarzystw Polsko-Niemieckich, Berlin, 25–27.10.2013 r.; **4)** Poszukiwanie tożsamości miejsca – rozmowa o regionalizmie otwartym Marka Adamkowicza z prof. Robertem Trabą, dyrektorem Centrum Badań Historycznych PAN w Berlinie, założycielem Wspólnoty Kulturowej "Borussia" Pomerania 4 (464). **5)** „Polenaktion roku 1938: zapomniane preludium Zagłady", Deutsche Welle, Róża Romaniec. **6)** O niemieckiej świadomości historycznej z prof. Robertem Trabą, Dyrektorem Centrum Badań Historycznych PAN w Berlinie rozmawiał Andrzej Grajewski "Gość Niedzielny", 14.04.2013 r. **7)** „Nasze matki, nasi ojcowie. Skandalu nie ma" [polemika]. "Gazeta Wyborcza", 26.06.2013. **8)** Historia po polsku i po niemiecku, „Newsweek Historia". **9)** Wywiad na temat historii piłki nożnej w Polsce, Deutschlandsradio Kultur. **10)** Wywiad dla China Central TV nt. Wspólnego Polsko–Niemieckiego Podręcznika do Nauczania Historii, 13.12.2013 r. **11)** Deutsche Welle, Róża Romaniec: rozmowa o I Wojnie Światowej. **12)** Rozmowa o bitwie narodów pod Lipskiem 1813, Juliane Neubauer Interview MDR Info, 18.10.2013 r.; **13)** Funkhaus Europa – dwie rozmowy – wokół filmu "Nasze matki, nasi ojcowie" i o sytuacji w polskiej kulturze. **14)** Transnationalization of Historical Understandig and Development of European Publik Sphere – przeprowadzenie dwóch wykładów: a) "Deutsch–Polnische Erinnerungskulturen": "Von Teater–Opfer Perspektive zur Versoehnung und und Verstaendigung", b) "Wege der deutsch-polnischen Geschichtsdialoge", Kyoritsu Women's University Faculty of International Studies Tokyo, Japonia, 7–17.03.2013. **15)** XXXII Deutscher Kunsthistorikertag, koncepcja i współprowadzenie panelu: „Kulturerbe im Mitteleuropa der Nachkriegszeiten", Greifswald, 21–23.03.2013 r. **16)** „Europa vertikal/Grenzen und Scheidenlinien in der Ost-West–Gliederung Europas (19–20 Jh.)", prowadzenie panelu: „Spuren, Erbe, Fortwirkungen", FU Berlin, 27–28.06.2013. **17)** III Transdyscyplinarna Szkoła Letnia: „Pamięć i afekty", organizowana przez Uniwersytet Jagielloński i Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie; wykład: "Emocje jako regulator zbiorowego zapominania i pamiętania. Kilka przypadków z perspektywy historii kulturowej", Baranów Sandomierski, 1–3.07.2013. **18)** Międzynarodowa Akeademia Letnia Greifswalder Polonicum. Mowa inauguracyjna: "Neue Wege zur deutsch-polnisch-europaeischen Geschichte", Alfried Krupp Wissenschaftskolleg Greifswald, Greifswald, 2–3.09.2013. **19)** Międzynarodowa konferencja: Gedaechtnis im Uebergang Transformationen–Uebersetzungen – Zukunftsperspektiven; wykład pt: "Postkommunistische Gedaechtniskonkurrenzen, Wiedeń, 1–3.10.2013. **20)** Konferencja via cultura; wykład wprowadzający do panelu: "Atrakcyjność i przyczyny nieustannego odradzania się nacjonalizmu w państwach Grupy Wyszechradzkiej, Kraków, 20.11.2013 r. **21)** Centre Marc Bloch, Projekt "Phantomgrenzen in Ostmitteleuropa"; wykład: "Zwischen Eigenem und Fremden. Deutsch-Polnische Auseinandersetzung um das sogenannte gemeinsame Kulturebe", Berlin, 28.11.2013 r.; **22)** Udział w seminarium naukowym pn. "Ziemia Lubuska – pamięć, tożsamość, krajobraz kulturowy regionu tworzącego się", wykład wprowadzający: "Społeczne ramy konstruowania regionu. Refleksje w kontekście obecności historii w przestrzeni publicznej", Zielona Góra, 13.12.2013 r. **23)** Udział w uroczystościach upamiętniających wybuch II wojny światowej oraz dyskusji panelowej o znaczeniu II wojny światowej w relacjach polsko-niemieckich, Lipsk, 1.09.2013 r. **24)** Udział w konferencji „Lew Kpelew und die Kulturbezienhungen zwischen Deutschland, Polen und Russland"; współprowadzenie i udział w dyskusji panelowej: "Lew Kopalew als Weltrbuerger und sein Einfluss auf das politische Bewusstsein in Europa, Kaliningrad, 3– 5.10.2013. **25)** Udział w Corocznym Spotkaniu Członków i Uroczystym Wręczeniu Nagrody SOCIETAS JABLONOVIANA e.V. oraz w konferencji: Leipzig 1813 – Fuerst Józef Poniatowski und das historische Gedaechtnis in Polen und Sachsen, Leipzig, 7.06.2013 r.

Ukielski P.: Referat pt. "Between two totalitarianisms. Poland in the World War II" wygłoszony w Reykjaviku z okazji Europejskiego Dnia Pamięci Ofiar Stalinizmu i Nazizmu (w rocznicę podpisania paktu Ribbentrop-Mołotow), Research Centre for Innovation and Economic Growth, Biblioteka Narodowa w Reykjaviku, 23.08.2013 r.

Wołek A.: Festiwal Nauki – wykład: „Czy polityków można sprzedawać tak jak proszek do prania?", Akademia Ignatianum, 22.05.2013.

Zajączkowski M.: **1)** Organizacja konferencji popularnonaukowej "Wołyń 1943 r. Początek", IPN O/Lublin, Ośrodek „Brama Grodzka – Teatr NN" w Lublinie, 6.02.2013; **2)** Przygotowanie scenariusza wystawy i katalogu „Polacy-Ukraińcy 1943–1945. >>Antypolska akcja<< OUN i UPA Bandery/rzeź wołyńska-galicyjska w dokumentach ukraińskich" oraz udział w uroczystym otwarciu wystawy w Warszawie towarzyszącym obchodom 70. rocznicy zbrodni wołyńskiej, IPN O/Lublin, Centrum Edukacyjne IPN Przystanek Historia, 10.07.2013; **3)** Udział w dyskusji wokół filmu "Ogniomistrz Kaleń": "OUN-B i UPA (1943-1947) – fakty i mity. Obecność tego problemu w dzisiejszych relacjach polsko–ukraińskich" (w ramach "XVI Tarnogórskich Makat. Rodowody – Ukraina 2013"), IPN O/Lublin, Tarnogórskie Centrum Kultury w Tarnowskich Górach, 12.05.2013; **4)** Konsultacja historyczna do filmu dokumentalnego "Wybaczyć wszelkie zło" w reż. Grzegorza Linkowskiego, IPN O/Lublin, TVP 2, 22.10.2013; **5)** Udział w panelu dyskusyjnym wokół filmu "Wybaczyć wszelkie zło" (w ramach festiwalu "Ukraina w Centrum Lublina 2013"), IPN O/Lublin, Ośrodek „Brama Grodzka – Teatr NN" w Lublinie, 17.11.2013.

Zubelewicz K.: Artykuł poświęcony idei emerytury obywatelskiej (współautor): „Emerytura obywatelska zamiast mrzonek", wyborcza.biz, „Gazeta Wyborcza", 25.10.2013 r.

Udział w projektach badawczych

Abramczuk K.: Kierownik projektu badawczego nr 1/IKMN/2013: „Zróżnicowanie profili kognitywnych i sposobów korzystania z sieci w Polsce ze względu na orientację polityczną i przynależność pokoleniową", przyznanego w ramach I Konkursu wewnętrznego dla młodych naukowców, finansowanego przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

Bajda P.: Kierownik projektu badawczego NCN nr 2011/03/D/HS5/01726: „Model decydowania politycznego małych państw na arenie międzynarodowej na przykładzie polityki zagranicznej Republiki Słowackiej w latach 1993 – 2012".

Betkiewicz W.: Uczestnik projektu badawczego NCN nr 2011/03/B/HS5/00825, kierowanego przez dr hab. Ewa Nalewajko: „Elity polityczne i administracyjne państwa: kariery, tożsamości, relacje".

Burakowski A.: Uczestnik projektu badawczego NCN nr 2012/05/D/HS5/1596, kierowanego przez dr Agnieszkę Cianciarę: „Europeizacja partii politycznych i grup interesu w kontekście Partnerstwa Wschodniego".

Cianciara A.: **1)** Kierownik projektu badawczego NCN nr 2012/05/D/HS5/01596: „Europeizacja partii politycznych i grup interesu w kontekście Partnerstwa Wschodniego"; **2)** Uczestniczka projektu badawczego NCN nr 2011/01/B/HS5/02630, kierowanego przez prof. dr hab. Józefa M. Fiszera: „Rola euroatlantyckiego systemu w wielobiegunowym świecie w kontekście kształtującego się nowego ładu globalnego".

Ciepielewska-Kowalik A.: Kierownik projektu badawczego NCN nr 2011/01/N/HS5/04505: „Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne w polityce opieki i edukacji przedszkolnej w Polsce w okresie zmiany ustrojowej. Nowy model inwestycji społecznych i aktywizacji wspólnot lokalnych".

Cześnik M.: Uczestnik projektu badawczego NCN nr 5337/B/H03/2011/40, kierowanego przez dr hab. Radosława Markowskiego: „Polskie Generalne Studium Wyborcze 2011" (PGSW 2011).

Danecka M.: **1)** Uczestniczka projektu badawczego: „Integracja obywateli państw afrykańskich w Polsce", kierowanego przez prof. Grażynę Firlit – Fesnak, Instytut Polityki Społecznej UW; **2)** Uczestniczka projektu badawczego: „Ekonomia Społeczna", realizowanego w ramach programu: „Zintegrowany system wsparcia ekonomii społecznej", kierowanego przez prof. Jerzego Hausnera, Małopolska Szkoła Administracji Publicznej, Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, finansowanie EFS POKL.

Fiszer J. M.: Kierownik projektu badawczego NCN nr 2011/01/B/HS5/02630: „Rola euroatlantyckiego systemu w wielobiegunowym świecie w kontekście kształtującego się nowego ładu globalnego".

Friszke A.: Uczestnik projektu badawczego nr 0214/NPRH2/H11/81/2013, kierowanego przez dr Marcina Zarembę: „Solidarność – geneza rewolucji, mobilizacja i demobilizacja ruchu. Solidarność, nowe podejścia do ruchów społecznych", finansowanego przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

Gałczyński G.: Uczestnik projektu badawczego nr 202499, kierowanego przez prof. Ole Jacob Sending: „National and European Governance: Polish and Norwegian Cooperation Towards More Efficient Security, Energy and Migration Policies", Narodowe Centrum Badań i Rozwoju.

Holzer J.: Ekspert w ramach projektu: „Historiker im Kaltenkrieg", kierowanego przez J. Danyel oraz J.C. Behrends, Zentrum fuer Zeithistorische Forschung Potsdam.

Jarząbek W.: **1)** Kierownik projektu badawczego NCN nr 2012/05/B/HS3/03879: „W czyim interesie? – polityka niemiecka PRL w latach 1944/45-1989/90"; **2)** Uczestnik projektu badawczego NCN nr 2012/07/B/HS3/03353, kierowanego przez prof. dr hab. Piotra Madajczyka: „Inżynieria społeczna. Projekty kształtowania państw narodowych i ich obraz w historiografii i pamięci historycznej: Chorwacja, Niemcy, Polska i Ukraina w XX wieku"; **3)** Uczestnik projektu badawczego: „PZPR a tworzenie polityki zagranicznej", realizowanego w ramach programu: „Struktury i działalność Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej", kierowanego przez Jerzego Eislera, Instytut Pamięci Narodowej; **4)** Uczestnik projektu „Rok

1956", realizowanego w ramach programu: „1956 a polityka międzynarodowa", kierowanego przez Pawła Sasankę, Instytut Pamięci Narodowej.

Kloskowska-Dudzińska A.: **1)** Kierownik projektu badawczego NCN nr 2011/01/D/HS6/02386: „Socjologiczna analiza procesu legislacyjnego w świetle wybranych tez teorii systemów Niklasa Luhmanna"; **2)** Uczestnik projektu badawczego NCN nr 2011/03/B/HS5/00825, kierowanego przez prof. dr hab. Ewę Nalewajko: „Elity polityczne i administracyjne państwa".

Kotnarowski M.: **1)** Uczestnik projektu badawczego nr IS0806: „The True European Voter: A Strategy For Analysing the Prospects of European Electoral Democracy That Includes the West, the South and the East of the Continent", realizowanego w ramach programu: „COST – European Cooperation in Science and Technology", kierowanego przez Hermanna Schmitta, finansowanego przez Komisję Europejską; **2)** Kierownik projektu badawczego NCN nr 2013/08/T/HS5/0006: „ Zachowania wyborcze w III RP w perspektywie ekonomicznej teorii głosowania"; **3)** Uczestnik projektu badawczego NCN nr N N116 533740, kierowanego przez dr hab. Radosława Markowskiego: „Polskie Generalne Studium Wyborcze 2011" (PGSW 2011); **4)** Uczestnik projektu badawczego NCN nr 2012/07/D/HS6/00977, kierowanego przez Mikołaja Pawlaka: „Co wypełnia próżnię socjologiczną? Reinterpretacja tezy Stefana Nowaka z perspektywy sieciowej, na przykładzie zachowań na rynku pracy".

Mach B. W.: Uczestnik projektu badawczego NCN nr NN116533740, kierowanego przez dr hab. Radosława Markowskiego: „Polskie Generalne Studium Wyborcze 2011" (PGSW 2011).

Madajczyk P.: Kierownik projektu NCN nr 2012/07/B/HS3/03353: „Inżynieria społeczna. Projekty kształtowania państw narodowych i ich obraz w historiografii i pamięci historycznej: Chorwacja, Niemcy, Polska i Ukraina w XX wieku".

Maranowski P.: **1)** Uczestnik projektu badawczego NCN nr 2011/03/B/HS5/00825, kierowanego przez prof. dr hab. Ewę Nalewajko: „Elity administracyjne i polityczne państwa: kariery, tożsamości, relacje"; **2)** Uczestnik projektu badawczego nr 34573/13/A2, kierowanego przez: Katarzynę M. Wyrzykowską, Mateusza Miguta, Ziemowita Sochę: „Muzykowanie w Polsce. Badanie podstawowych form muzycznej aktywności Polaków", realizowanego w ramach programu MKiDN 92700; **3)** Uczestnik projektu badawczego kierowanego przez dr Mieczysława Kominka: „Rynek Muzyczny w Polsce", Instytut Muzyki i Tańca, realizacja: Polskie Centrum Informacji Muzycznej.

Markowski R.: **1)** Uczestnik projektu badawczego kierowanego przez dr Mikołaja Cześnika: „Comparative Members of Parliament Political Parties and Citizens in Five Young and Two Old Democracies", realizowanego w ramach programu „World Values Survey", finansowanego dzięki **Bahçeşehir** University, Berlin Campus; **2)** Uczestnik projektu badawczego nr IS0806 kierowanego przez Hermanna Schmitta: „The True European Voter: A Strategy for Analysing the Prospects of European Electoral Democracy that Includes the West, the South and the East of the Continent – Action IS0806", realizowanego w ramach programu „COST – Europejski program współpracy w dziedzinie badań naukowo-technicznych", finansowanego przez Komisję Europejską; **3)** Kierownik projektu badawczego NCN nr NN116533740: „Polskie Generalne Studium Wyborcze 2011".

Motyka G.: **1)** Uczestnik projektu badawczego NCN nr 2012/07/B/HS3/03353, kierowanego przez prof. dr hab. Piotra Madajczyka: „Inżynieria społeczna. Projekty kształtowania państw narodowych i ich obraz w historiografii i pamięci historycznej: Chorwacja, Niemcy, Polska i Ukraina w XX wieku"; **2)** Kierownik projektu NCN nr 2012/06/M/HS3/00284: „Stosunki między władzą sowiecką a polskim państwem podziemnym 1943-1945", Centrum Polsko-Rosyjskiego Dialogu i Porozumienia.

Nalewajko E.: Kierownik projektu NCN nr 2011/03/B/HS5/00825: „Elity administracyjne i polityczne państwa: kariery, tożsamości, relacje".

Olszewski P.: **1)** Uczestnik projektu badawczego NCN nr 2011/01/B/HS5/02630, kierowanego przez prof. dr hab. Józefa M. Fiszera: „Rola euroatlantyckiego systemu w wielobiegunowym świecie w kontekście kształtującego się nowego ładu globalnego"; **2)** Uczestnik projektu badawczego NCN nr 2012/05/D/HS5/01596, kierowanego przez dr Agnieszkę Cianciarę: „Europeizacja partii politycznych i grup interesu w kontekście Partnerstwa Wschodniego".

Orzechowska-Słowikowska D.: Kierownik projektu badawczego: „Współczesna polityka integracyjna Francji w regionie Morza Śródziemnego", przyznanego w ramach I Konkursu wewnętrznego dla młodych naukowców, finansowanego przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

Orzelska-Stączek A.: Uczestnik projektu badawczego NCN nr 2011/01/B/HS5/02630, kierowanego przez prof. dr hab. Józefa M. Fiszera: „Rola euroatlantyckiego systemu w wielobiegunowym świecie w kontekście kształtującego się nowego ładu globalnego".

Osęka P.: **1)** Kierownik projektu badawczego MNiSW nr 0150/FNiTP/H12/80/2011: „Pokolenie '68", realizowanego w ramach Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki; **2)** Uczestnik projektu badawczego MNiSW nr 0214/NPRH2/H11/81/2013, kierowanego przez dr hab. Marcina Zarembę: „Solidarność – geneza rewolucji, mobilizacja i demobilizacja ruchu. Solidarność, nowe podejście do ruchu społecznego", realizowanego w ramach Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki.

Pańków I.: Uczestnik projektu badawczego NCN nr 2011/03/B/HS5/00825, kierowanego przez dr hab. Ewę Nalewajko: „Elita administracyjna a elita polityczna. Kariery, tożsamości, relacje".

Paszewski T.: **1)** Uczestnik projektu badawczego NCBiR nr Pol-Nor/202499/39/2013, kierowanego przez Lidię Puka: „Zarządzanie na szczeblu narodowym i europejskim: współpraca polsko – norweska dla większej skuteczności w polityce energetycznej, migracyjnej i bezpieczeństwa", realizowanego w ramach programu Core 2012; **2)** Uczestnik projektu badawczego NCN nr 2011/01/BHS5/02630, kierowanego przez prof. dr hab. Józefa M. Fiszera: „Rola euroatlantyckiego systemu w wielobiegunowym świecie w kontekście kształtującego się ładu globalnego".

Radiukiewicz A.: **1)** Kierownik projektu badawczego nr IIMN/2013/6: „Socjalizacja w organizacjach społeczeństwa obywatelskiego", przyznanego w ramach I Konkursu wewnętrznego dla młodych naukowców, finansowanego przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego; **2)** Uczestnik projektu badawczego NCN nr 2011/03/B/HS/5/00825, kierowanego przez dr hab. Ewę Nalewajko: „Elity administracyjne i polityczne państwa: kariery, tożsamości relacje"; **3)** Udział w projekcie badawczym: „Badanie potencjału animacyjnego sieci Regionalnych Ośrodków EFS", kierowanego przez dr Bohdana Skrzypczaka, Stowarzyszenie Centrum Wspierania Aktywności Lokalnej CAL.

Roszkowski W.: Uczestnik projektu badawczego nr NH11 012580: „Historia nauki polskiej 1944/52 – 1989, tom X część I (ogólna)", kierowanego przez prof. dr hab. Leszka Zasztowta, realizowanego w ramach Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki, Instytut Historii Nauki PAN.

Rusiniak-Karwat M.: **1)** Kierownik projektu badawczego NCN nr 2013/09/N/HS3/02852: „Polityka władz sowieckich wobec żydowskich socjalistów – Żydowskiej Partii Robotniczej Bund – w latach 1939-1957"; **2)** Uczestnik projektu badawczego MNiSW kierowanego przez dr Eleonorę Bergman: „Archiwum Ringelbluma – pełna edycja", realizowanego w ramach Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki.

Sadowski I.: **1)** Kierownik projektu badawczego nr 4/IKMN/2012: „Przemiany instytucji publicznych w Polsce w perspektywie neoinstytucjonalnej", przyznanego w ramach I Konkursu wewnętrznego dla młodych naukowców, finansowanego przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego; **2)** Kierownik projektu badawczego nr 7/IIKMN/2013; „Przemiany instytucji publicznych w Polsce – punkt widzenia reformatorów", przyznanego w ramach II Konkursu wewnętrznego dla młodych naukowców, finansowanego przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego; **3)** Uczestnik projektu badawczego MNiSW nr N N116 479940, kierowanego przez Wojciecha Łukowskiego: „Podział społeczny i polityczny w Polsce. Analiza etnosondażowa", realizowanego w ramach 40. Konkursu Grantowego Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

Sowiński P.: Uczestnik projektu badawczego MNiSW nr 0214/NPRH2/H11/81/2013, kierowanego przez dr hab. Marcina Zarembę: „Solidarność – geneza rewolucji, mobilizacja i demobilizacja ruchu. Solidarność – nowe podejścia do ruchu społecznego", realizowanego w ramach Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki.

Stola D.: **1)** Uczestnik projektu badawczego nr 269608: „RESOCEA", realizowanego w ramach programu „FP7-Ideas", kierowanego przez Ivaylo Znepolski, European Research Council; **2)** Uczestnik projektu badawczego

nr 100225: „Transformacja lokalnej pamięci o przymusowej migracji wskutek II wojny światowej. Miejsca, zagadnienia i podmioty w Łodzi po 1989", kierowanego przez Martina Schulze Wessela, realizowanego w ramach 7 konkursu ogólnego, Polsko-Niemiecka Fundacja na rzecz Nauki; **3)** Uczestnik projektu badawczego: „Research Project on Migration from Russia and Eastern Europe, 1850-2010", kierowanego przez Jonathana Dekel-Chena, realizowanego w ramach programu: „Jewish Migration Research", Nevzlin Research Center for Russian & East European Jewry, Hebrew University.

Stryjek T.: Uczestnik projektu badawczego NCN nr 2012/07/B/HS3/03353, kierowanego przez prof. dr hab. Piotra Madajczyka: „Inżynieria społeczna. Projekty kształtowania państw narodowych i ich obraz w historiografii i pamięci historycznej: Chorwacja, Niemcy, Polska i Ukraina w XX wieku".

Szpociński A.: Kierownik projektu badawczego nr 03092/13: „Kultura instytucjonalna w sieci: Treści i odbiorcy", realizowany w ramach programu: „2013 – Obserwatorium kultury", finansowanego przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Szymoniczek J.: **1)** Kierownik projektu badawczego NCN nr 2011/01/D/HS5/05340: „Drogi i bezdroża do niemieckich cmentarzy wojennych z okresu drugiej wojny światowej w Polsce"; **2)** Kierownik projektu badawczego: „Niepamięć i pamięć o miejscach pamięci. Losy niemieckich cmentarzy wojennych z okresu pierwszej wojny światowej", przyznanego w ramach I Konkursu wewnętrznego dla młodych naukowców, finansowanego przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego; **3)** Kierownik projektu badawczego: „Cmentarz Garnizonowy w Gdańsku i dowód jego historycznie uwarunkowanej europejskiej wielokulturowości", przyznanego w ramach II Konkursu wewnętrznego dla młodych naukowców, finansowanego przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego; 4) Uczestnik projektu badawczego NCN nr 2012/07/B/HS3/03353, kierowanego przez prof. dr hab. Piotra Madajczyka: „Inżynieria społeczna. Projekty kształtowania państw narodowych i ich obraz w historiografii i pamięci historycznej: Chorwacja, Niemcy, Polska i Ukraina w XX wieku".

Wołek A.: Uczestnik projektu badawczego nr 596/PJ/2013, kierowanego przez dr Jacka Kloczkowskiego: „Szkoły polskiej demokracji? Wybory a wątki ciągłości i zmiany w demokratycznych tradycjach Polaków", realizowanego w ramach programu: „Patriotyzm Jutra", Muzeum Historii Polski.

Wódka J.: **1)** Uczestnik projektu badawczego NCN nr 2011/01/B/HS5/02630, kierowanego przez prof. dr hab. Józefa M. Fiszera: „Rola euroatlantyckiego systemu w wielobiegunowym świecie w kontekście kształtującego się ładu międzynarodowego"; **2)** Uczestnik projektu badawczego NCN nr 2012/05/D/HS5/01596, kierowanego przez dr Agnieszkę Cianciarę: „Europeizacja partii politycznych i grup interesu w kontekście Partnerstwa Wschodniego"; **3)** Kierownik projektu badawczego: „Turecki antyamerykanizm. Implikacje dla partnerstwa turecko-amerykańskiego", przyznanego w ramach II Konkursu wewnętrznego dla młodych naukowców, finansowanego przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

Zajączkowski M.: **1)** Uczestnik projektu badawczego NCN nr 2012/07/B/HS3/03353, kierowanego przez prof. dr hab. Piotra Madajczyka: „Inżynieria społeczna. Projekty kształtowania państw narodowych i ich obraz w historiografii i pamięci historycznej: Chorwacja, Niemcy, Polska i Ukraina w XX wieku"; **2)** Uczestnik projektu badawczego NCN nr 2012/06/M/HS3/00284, kierowanego przez dr hab. Grzegorza Motykę: „Stosunki między władzą sowiecką a Polskim Państwem Podziemnym 1943-1945".

Udział w życiu naukowym środowiska

Udział pracowników w redagowaniu czasopism

Fiszer J. M.: **1)** „Myśl Ekonomiczna i Polityczna" – część B listy MNiSW – redaktor naczelny (od 2011r.); **2)** „Przegląd Politologiczny" – część B listy MNiSW – członek Rady Programowej (od 2001r.); **3)** „Rocznik Politologiczny" – część B listy MNiSW – członek Kolegium Redakcyjnego (od 2010 r.); **4)** „Zeszyty Niemcoznawcze" – członek Rady Redakcyjnej (od 2003 r.); **5)** „Belarusian Journal of Political Studies" – członek Rady Naukowej (od 2008 r.); **6)** „Ekonomiczno-Informatyczny Kwartalnik Teoretyczny" – część B listy MNiSW – członek rady Wydawniczej (od 2008 r.);

Friszke A.: **1)** „Więź" – brak na liście MNiSW – członek Rady Redakcyjnej; **2)** „Wolność i Solidarność" – brak na liście MNiSW – członek Rady Redakcyjnej; **3)** „Pamięć i Sprawiedliwość. Pismo naukowe poświęcone historii najnowszej" – część B listy MNiSW – członek Rady Redakcyjnej.

Holzer J.: **1)** „Wolność i Solidarność" – brak na liście MNiSW – członek Kolegium Redakcyjnego; **2)** „Studia Europejskie" – część B listy MNiSW – członek Rady Naukowej; **3)** „Rocznik Polsko-Niemiecki – część B listy MNiSW – członek Rady Redakcyjnej.

Jarząbek W.: **1)** „Rocznik Polsko–Niemiecki" – część B listy MNiSW – członek Redakcji; **2)** „Gdańskie Stosunki Międzynarodowe" – recenzent zewnętrzny.

Kaczorowski P.: **1)** „Civitas. Studia z filozofii polityki" – redaktor naczelny; **2)** „Studia Politologiczne" – członek Redakcji.

Kotnarowski M.: „Stan Rzeczy" [czasopismo naukowe Instytutu Socjologii UW] – brak na liście MNiSW – członek zespołu redakcyjnego oraz redaktor statystyczny.

Kozarzewski P.: „The Romanian Economic Journal" – brak na liście MNiSW – Członek Komitetu Redakcyjnego (od 2010 r.).

Kamiński A. Z.: **1)** „Sprawy Międzynarodowe" – członek Komitetu Redakcyjnego (od 1993 r.); **2)** „Studia Polityczne" – część B listy MNiSW – członek Komitetu Redakcyjnego.

Król E.C.: „Rocznik Polsko-Niemiecki" – część B listy MNiSW – członek Redakcji.

Mach B.W.: **1)** „Polish Sociological Review" – część A listy MNiSW – członek redakcji (od 1990r.); **2)** „Studia Polityczne" – część B listy MNiSW – członek Redakcji (od 2000 r.).

Madajczyk P.:**1)** „Dzieje Najnowsze" – część C listy MNiSW – Członek Komitetu Redakcyjnego (od 2008 r.); **2)** „Rocznik Polsko-Niemiecki" – część B listy MNiSW – redaktor naczelny (od 2006 r.).

Markowski R.: 1) „European Journal of Political Research" – część listy A MNiSW – Członek Komitetu Redakcyjnego; 2) „European Union Politics" – część listy A MNiSW – Członek Komitetu Redakcyjnego; 3) „Political Studies" – część listy A MNiSW – Członek Komitetu Redakcyjnego; 4) „The Journal of Elections, Public Opinion & Parties" – Członek Komitetu Redakcyjnego; 5) „Journal of Political Science Education" – Członek Komitetu Redakcyjnego; 6) „Perspectives on European Politics and Society" – Członek Komitetu Redakcyjnego; 7) „Central European Political Science Review" – Członek Komitetu Redakcyjnego.

Materski W.: **1)** „Dzieje Najnowsze" – część C listy MNiSW - Członek Komitetu Redakcyjnego (od 1996 r.); **2)** „Studia z Dziejów Rosji i Europy Środkowo-Wschodniej" – część C listy MNiSW – Członek Komitetu Redakcyjnego (od 1984 r.); **3)** „Sprawy Międzynarodowe" – brak na liście MNiSW – Członek Komitetu Redakcyjnego (od 2011 r.); **4)** „Pro Georgia. Journal of Kartvelological Studies" – brak na liście MNiSW – Członek Komitetu Redakcyjnego (od 1993 r.); **5)** „Europa Orientalis. Studia z Dziejów Europy Wschodniej i Państw Bałtyckich" – część C listy MNiSW – Członek Komitetu Redakcyjnego (od 2009 r.); **6)** „Studia Politologica Ucraino-Polona" – brak na liście MNiSW – Członek Komitetu Redakcyjnego (od 2011 r.); **7)** „Nowa Polityka Wschodnia" – brak na liście MNiSW – Członek Komitetu Redakcyjnego (od 2011 r.); **8)** „Achali da uachlesi istoriis sakitchebi [Prace historii powszechnej najnowszej, Tbilisi]" – brak na liście MNiSW – Członek Komitetu Redakcyjnego (od 2007 r.).

Nalewajko E.: „Studia Polityczne" – część B listy MNiSW – Członek Komitetu Redakcyjnego (od 2011 r.)

Olszewski P.: „Myśl Ekonomiczna i Polityczna" – część B listy MNiSW – Członek Komitetu Redakcyjnego (od 2010 r.)

Paczkowski A.: **1)** „Journal of Cold War Studies" – część C listy MNiSW – Członek Komitetu Redakcyjnego (od 1998 r.); **2)** „Cold War History" – część C listy MNiSW – Członek Komitetu Redakcyjnego (od 2006 r.); **3)** „Journal for Intelligence, Propaganda and Security Studies" – brak na liście MNiSW – Członek Komitetu Redakcyjnego (od 2005 r.)

Roszkowski W.: „Studia Polityczne" – część B listy MNiSW – redaktor naczelny (od 1993 r.)

Stawrowski Z.: „Civitas" – część B listy MNiSW – Członek Komitetu Redakcyjnego (od 1998 r.)

Siwek A.: „Kultura i Społeczeństwo" – brak na liście MNiSW – Członek Komitetu Redakcyjnego (od 2013 r.)

Szpociński A.: „Współczesne społeczeństwo polskie wobec przeszłości" (seria wydawnicza) – Redaktor Naukowy (od 2007 r.)

Szymoniczek.: „Rocznik Polsko – Niemiecki" – część B listy MNiSW – członek Redakcji.

Stola D.: „East European Politics and Societies" – część A listy MNiSW – Członek Komitetu Redakcyjnego (od 2013 r.)

Traba R.: **1)** „Historie. Jahrbuch des Zentrums fur Historische Forschung Berlin der" – część B listy MNiSW – Redaktor Naczelny; **2)** „Borussia. Kultura-Historia-Literatura" – brak na liście MNiSW – Redaktor Naczelny; **3)** „Kultura i Społeczeństwo" – brak na liście MNiSW – Członek Komitetu Redakcyjnego.

Członkostwo w organizacji i rad naukowych w kraju i za granicą

Baran A. F.: Członek Rady Fundacji im. Tomasza Strzembosza (od 2008 r.)

Chojan A.: **1)** Sekretarz Rady Centrum Naukowego Uczelni Łazarskiego i Instytutu Studiów Politycznych PAN (od 2011 r.); **2)** Sekretarz Redakcji Biuletynu Analiz i Opinii Zakładu Europeistyki ISP PAN (od 2011 r.)

Codogni P.: Członkini Rady Nadzorczej Polskiego Związku Pracodawców Prywatnych Edukacji (od 2012 r.)

Fiszer J. M.: **1)** Wiceprzewodniczący Komitetu Nauk Politycznych PAN (od 2001 r.); **2)** Wiceprzewodniczący i sekretarz Rady Naukowej ISP PAN (od 2006 r.); **3)** Komitet Narodowy ds. Współpracy z Międzynarodowym Stowarzyszeniem Nauk Politycznych (IPSA) – The Polish National Comitee for Cooperation with the International Political Science Association – członek (od 2006 r.); **4)** Rada Wydziału Ekonomii Zarządzania Uczelni Łazarskiego w Warszawie – członek (od 2000 r.); **5)** Członek Rady Centrum Naukowego Uczelni Łazarskiego i Instytutu Studiów Politycznych PAN; **6)** Członek Rady Naukowej Wydawnictwa Adam Marszałek w Toruniu (od 2004 r.); **7)** Członek Polskiej Komisji Akredytacyjnej (od 2008 r.); **8)** Ośrodek Przetwarzania Informacji (OPI) (od 2013 r.); **9)** Przedstawicielstwo Komisji Europejskiej w Polsce (od 2008 r.); **10)** Team Europe Komisji Europejskiej UE (od 2008 r.); **11)** Członek Rady Programowej I Ogólnopolskiego Kongresu Europeistyki (od 2013 r.).

Friszke A.: **1)** Członek Rady Instytutu Pamięci Narodowej (od 2011 r.); **2)** Członek Rady Muzeum Historii Polski (od 2011 r.); **3)** Członek Kolegium Europejskiego Centrum Solidarność.

Gawlikowski K.: **1)** Członek Komitetu Socjologii PAN; **2)** Członek Centralnej Komisji ds. Stopni i Tytułów Naukowych.

Gładziuk-Okopień: Członkini Polsko–Amerykańskiej Komisji Fulbrighta (od 2011 r.)

Hałajko J.: The Irish Association for Russian, Central and East European Studies (IARCEES) (od 2013 r.)

Holzer J.: **1)** Członek Rady Naukowej „Studia Europejskie" (od 1998 r.); **2)** Członek Prezydium Polsko-Niemieckiej Komisji Podręcznikowej (od 1990 r.); **3)** Członek Kolegium Muzeum II Wojny Światowej

Jarosz M.: **1)** Członkini Komitetu Gospodarczej Myśli Strategicznej przy Ministerstwie Gospodarki RP (od 2013 r.); **2)** Polskie Towarzystwo Suicydologiczne – wiceprzewodnicząca (od 2005 r.).

Jarząbek W.: **1)** Członkini Zespołu ds. Stosunków Międzynarodowych, Komitet Badań Historycznych PAN; **2)** Członkini Rady Naukowej Centrum Naukowego Collegium Civitas i Instytutu Studiów Politycznych PAN; **3)** Członkini German Studies Association; **4)** Członkini Zespołu ds. Stosunków Międzynarodowych, Komitet Badań Historycznych PAN (od 2012 r.); **5)** Wydawnictwo Neriton – recenzje na konkursy ministerialne (od 2012 r.)

Koralewicz J.: **1)** Przewodnicząca Towarzystwa Edukacji Politycznej (od 2012 r.); **2)** Członkini Rady Polsko–Amerykańskiej Komisji Fulbrighta; **3)** Członkini Konferencji Rektorów Akademickich Szkół Polskich; **4)** Członkini Rady Interdyscyplinarnego Centrum Naukowego ISP PAN i Collegium Civitas; **5)** Członkini Senatu Collegium Civitas; **6)** Członkini Rady Naukowej Akademii Teatralnej; **7)** Recenzentka Forum Socjologicznego; **8)** Wiceprzewodnicząca Polskiego Związku Pracodawców Pr. Edukacji, Lewiatan; **9)** Członkini Rady ds. Studiów HRGS Kingston University, Londyn; **10)** Członkini Kolegium Rektorskiego Collegium Civitas; **11)** Prezydent Collegium Civitas, **12)** Członek zaproszony z Polski przez Zarząd European Confederations of Political Science Associations.

Kotnarowski M.: Członek Polskiego Towarzystwa Socjologicznego, Oddział Warszawski.

Kowal P.: Członek Kolegium Europy Wschodniej im. Jana Nowaka-Jeziorańskiego (od 2013 r.)

Leś E.: **1)** Członkini Polskiego Towarzystwa Polityki Społecznej; **2)** Członkini Europejskiej Sieci Badawczej ds. Badań Przedsiębiorstw Społecznych – EMES Network (The Emergence of Social Enterprises In Europe); **3)** Członkini Rady Naukowej UCBS/MSOS Uniwersytet Warszawski; **4)** Voluntary Sector Review – członkini International Advisory Board; **5)** Członkini Zespołu ds. Rozwiązań Systemowych na Recz Ekonomii Społecznej (od 2009 r.); **6)** Członkini Rady ds. Edukacji Ekonomicznej (od 2011 r.).

Mach B. W.: **1)** Reprezentant MNiSW w European Strategy Forum on Reaserch Infrastructure (Social Sciences and Humanities Thematic Working Group); **2)** Członek Rady Centrum Badania Opinii Społecznej (od 2008 r.); **3)** Członek Komitetu Ewaluacji Jednostek Naukowych (od 2011 r.); **4)** Członek Rady Programowej Demokratycznego Audytu Polski (wraz z M. Grabowską i J. Wasilewskim) (od 2013 r.)

Madajczyk P.: **1)** Przewodniczący Rady Centrum Naukowego Instytutu Studiów Politycznych i Uczelni Łazarskiego (od 2012 r.); **2)** Członek Rady Naukowej Stiftung Flucht, Vertreibung, Versöhnung (od 2010 r.).

Manterys A.: Członek Komisji Ekspertów Zespołu HS-6 Narodowego Centrum Nauki.

Maranowski P.: **1)** Członek Polskiego Towarzystwa Socjologicznego, Oddział Warszawski; **2)** Członek Research Committee on Sociology of Law (ISA) (od 2013 r.)

Marciniak W.: **1)** Członek Rady Wydziału Studiów Politycznych WSB-NLU; **2)** Członek Rady Wydziału Pedagogicznego Akademii Ignatianum; **3)** Członek Rady Instytutu Politologii Akademii Ignatianum; **4)** Członek Polsko–Rosyjskiej Grupy do Spraw Trudnych.

Markowski R.: **1)** Comparative Study of Electoral Systems – członek Komitetu Zarządzającego CSES (od 1995 r.); **2)** COST – Europejski program współpracy w dziedzinie badań naukowo-technicznych – Członek Komitetu Zarządzającego; Action ISO806: The True European Voter (od 2009 r.); **3)** Media and Democracy in Central and Eastern Europe – projekt międzynarodowy koordynowany przez University of Oxford – wiceprzewodniczący Komitetu Zarządzającego projektem 9od 2009 r.); **4)** European Political Science Network (epsNet) – członek Komitetu Wykonawczego (od 2005 r.); **5)** Centrum Badania Opinii Społecznej (CBOS) – członek Rady Naukowej (od 2008 r.); **6)** Członek Zarządu Fundacji im. Batorego.

Materski W.: **1)** Członek Rady Naukowej Centrum Naukowego Collegium Civitas i Instytutu Studiów Politycznych PAN (od 2012 r.); **2)** Członek Polsko-Białoruskiej Grupy Historyków (od 2010 r.); **3)** Członek

Warszawskiego Towarzystwa Naukowego (od 2010 r.); **4)** Członek Komisji Stosunków Międzynarodowych Komitetu Nauk Historycznych PAN (od 1990r.); **5)** Członek Polsko- Rosyjskiej Komisji Historycznej PAN-RAN (od 1998r.); **6)** Członek Jury Konkursu dla młodych naukowców o nagrodę prof. Tomasza Strzembosza (od 2009 r.); **7)** Członek Jury Nagrody "Przeglądu Wschodniego" (od 2011 r.); **8)** Członek Polsko–Rosyjskiej Grupy do Spraw Trudnych; **9)** Członek Rady Programowej Centrum Badań nad Pokojem im. Waldemara Michowicza; **10)** Członek Zespołu Doradczo-Konsultacyjnego Strategicznego Przeglądu Bezpieczeństwa Narodowego przy Prezydencie RP; **11)** Zgromadzenie Elektorów ds. Instytutu Pamięci Narodowej – wiceprzewodniczący.

Matuszewska J.: **1)** Członkini Working Group on EU Legislation (od 2004 r.); **2)** Członkini Central Committee of the Conference of the European Churches (od 2009 r.).

Mocek S.: **1)** Prezes Towarzystwa Edukacji Politycznej (od 2010 r.); **2)** Rektor Collegium Civitas (od 2012 r.); **3)** Przewodniczący Senatu Collegium Civitas.

Motyka G.: **1)** Członek Polsko-Ukraińskiej Komisji Podręcznikowej, MEN; **2)** Członek Rady Instytutu Pamięci Naukowej.

Nalewajko E.: **1)** Członkini Polskiego Towarzystwa Socjologicznego, Oddział Warszawski; **2)** Członkini Komisji Rewizyjnej Towarzystwa Edukacji Politycznej.

Nowik G.: **1)** Członek Rady Muzeum Wojska w Białymstoku (od 2012 r.); **2)** Członek Rady Muzeum Powstania Warszawskiego (od 2012 r.); **3)** Członek Rady Naukowej rocznika „Studia i Materiałydo Historii Wojskowości" w Białymstoku; **4)** Członek Kolegium Redakcyjnego rocznika „Wrocławskie Studia z Historii Wojskowości"; **5)** Recenzent naukowy kwartalnika „Przegląd Historyczno-Wojskowy".

Olszewski P.: **1)** Ekspert Narodowego Centrum Nauki (od 2013 r.); **2)** Członek Centrum Naukowego Instytutu Studiów Politycznych PAN i Uczelni Łazarskiego.

Paczkowski A.: **1)** Członek Europejskiego Centrum Solidarności (od 2012 r.); **2)** Członek Rady Muzeum Historii Powstania Warszawskiego; **3)** Członek Rady Muzeum Historii Polski; **4)** Członek Rady ds. Historycznych przy Ministrze Spraw Zagranicznych.

Roszkowski W.: **1)** Członek Rady Muzeum Historii Polski (od 2005 r.); **2)** Członek Rady Programowej periodyku "Pamięć i Sprawiedliwość" IPN.

Sadowski I.: Członek Zespołu Ewaluacji ds. nauk społecznych HS-4 (powołany przez Przewodniczącego Komitetu Ewaluacji Jednostek Naukowych) (od 2013 r.).

Słodkowska I.: **1)** Członkini Zespołu Laboratorium Więzi Instytutu Analiz Społecznych i Dialogu (od 2002 r.); **2)** Członkini Rady Programowej Projektu: „Archiwa Przełomu 1989-1991 pod Honorowym Patronatem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Bronisława Komorowskiego", który realizowany jest wspólnie przez Kancelarię Prezydenta RP i Kancelarię Senatu RP.

Stawrowski Z.: **1)** Członek Rady Naukowej Wydziału Nauk Historycznych i Społecznych UKSW (od 2008 r.) **2)** Członek Rady Naukowej Centrum Myśli im. Jana Pawła II (od 2012 r.)

Stola D.: **1)** Członek Rady Naukowej Ośrodka Badań nad Migracjami Uniwersytetu Warszawskiego (od 2008 r.) **2)** Członek Komitetu Badań nad Migracjami PAN (od 2009 r.); **3)** Członek Rady Naukowej Cité nationale de l'histoire de l'immigration (od 2013 r.); **4)** Członek Rady Naukowej Europejskiej Sieci „Pamięć i Sprawiedliwość" (od 2010 r.); **5)** Członek Rady Naukowej Ludwig Boltzmann Institute for European History (od 2010 r.); **6)** Członek Komitet Sterujący Eurhist XX – Europejskiej Sieci Instytutów Historii XX w. (od 2006 r.); **7)** Członek Governing Board, Polish Studies Association (od 2010 r.); **8)** Członek Rady Programowej pisma „Pamięć i Sprawiedliwość" (od 2013 r.)

Szpociński A.: **1)** Członek Polskiego Towarzystwa Socjologicznego (od 1967 r.); **2)** Członek Polskiego Towarzystwa Wiedzy Politycznej (od 1997 r.).

Szymoniczek J.: **1)** Członkini Rady Naukowej Interdyscyplinarnego Centrum Naukowego ISP PAN i Collegium Civitas; **2)** Członkini Centrum Naukowego Instytutu Studiów Politycznych PAN i Uczelni Łazarskiego; **3)** Członkini Rady Centrum Naukowego Instytutu Pracy i Spraw Socjalnych, Instytutu Studiów Politycznych PAN i Uniwersytetu Warszawskiego (od 2013 r.);

Traba R.: **1)** Współprzewodniczący Polsko-Niemieckiej Komisji Podręcznikowej przy polskim przedstawicielstwie UNESCO; **2)** Przewodniczący Rady Ekspertów projektu „Podręcznik do historii. Projekt polsko-niemiecki"; **3)** Przewodniczący jury Nagrody Naukowej Ambasadora RP w Berlinie; **4)** Członek Zarządu Fundacji Współpracy Polsko-Niemieckiej; **5)** Wiceprzewodniczący Rady Naukowej Stiftung Topographie des Terrors; **6)** Członek Rady Naukowej Fundacji Ettersberg w Weimarze; **7)** Członek Rady Naukowej Forcshungsstelle Osteuropa przy Uniwersytecie w Bremie; **8)** Członek Rady Naukowej Międzynarodowego Centrum Kultury w Krakowie; **9)** Członek Rady Naukowej Projektu: „Gedenkstätte Friedhof der Märzgefallenen"; **10)** Członek Rady Naukowej (Wissenschaftsrat) niemieckiego rządu, ewoluująca pozauniwersyteckie instytuty naukowe zajmujące się Europą Środkowo-Wschodnią; **11)** Członek Zarządu Polsko–Niemieckiej Fundacji Ochrony Zabytków oraz Niemiecko–Polskiej Fundacji Ochrony Zabytków Kultury; **12)** Uczestnik spotkań eksperckich białorusko-polskiego okrągłego stołu; **13)** Członek Kuratorium Stowarzyszenia Wspierającego Europejski Uniwersytet Viadrina.

Ukielski P.: Członek Rady Wykonawczej Europejskiej Platformy Pamięci i Sumienia.

Wołek A.: Rzeczoznawca Ministra Edukacji Narodowej w zakresie dopuszczania do użytku szkolnego podręczników z Wiedzy o Społeczeństwie (od 2006 r.)

Wonicki M.: **1)** Członek zarządu komitetu głównego olimpiady filozoficznej Polskiego Towarzystwa Filozoficznego; **2)** Członek Ośrodka Badań Filozoficznych; **3)** Członek Association Internationale des Professeurs de Philosophie.

Wódka J.: **1)** Członek Rady Ekspertów ds. Rozwoju Programów Nauczania na Wydziale Ekonomii i Zarządzania Uczelni Łazarskiego (od 2012 r.); **2)** Członek Rady Naukowej Centrum Naukowego Instytutu Studiów Politycznych PAN i Uczelni Łazarskiego (od 2012 r.).

Wnuk-Lipiński E.: **1)** Członek Komitetu Socjologii PAN; 2) Członek Centralnej Komisji ds. Stopni i Tytułu Naukowego.

DZIAŁALNOŚĆ DYDAKTYCZNA PRACOWNIKÓW ISP PAN w roku 2013

L.p.	Imię i nazwisko	Ilość godz.	Forma zajęć	Nazwa placówki naukowo - dydaktycznej
1.	Abramczuk K.	16	wykład	PJWSTK
		12	wykład	PJWSTK
		60	wykład	IS Uniwersytet Warszawski
2.	Bajda P.	240	wykłady, seminaria, konwersatoria	UKSW
3.	Bukowska X.	20	seminarium	Collegium Civitas
		20	seminarium	Collegium Civitas
		30	ćwiczenia	Collegium Civitas
		45	warsztaty	Collegium Civitas
		40	warsztaty	Collegium Civitas
4.	Cianciara A.	38	wykład	Collegium Civitas
		30	wykład	Collegium Civitas
		150	Kurs Internetowy (e-learning)	Collegium Civitas
5.	Codogni P.	60	seminarium	Collegium Civitas
		30	wykład	Collegium Civitas
6.	Danecka M.	60	wykład	Państwowa Wyższa Szkoła Informatyki i Przedsiębiorczości w Łomży
7.	Fiszer J. M.	60	wykład	Uczelnia Łazarskiego
		60	konwersatorium	Uczelnia Łazarskiego
		60	seminarium	Uczelnia Łazarskiego
		40	seminarium	Collegium Civitas, ISP PAN
8.	Friszke A.	60	wykład	Collegium Civitas
9.	Gładziuk-Okopień J.	45	wykład	SGH
		30	wykład	Collegium Civitas
		20	wykład	Collegium Civitas
		30	wykład	Collegium Civitas
10.	Golik K.	9		SWPS
11.	Holzer J.	12	wykład	Collegium Civitas
12.	Kaczorowski P. L.	45	wykład	UKSW
		30	wykład	UKSW
		60	seminarium	UKSW
		30	konwersatorium	UKSW

		-	seminarium (tryb indywidualny)	UKSW
13.	Kamiński A. Z.	30	wykład	Collegium Civitas
		30	wykład	Collegium Civitas
		8	wykład	Ośrodek Studiów Wschodnich UW
14.	Kęska A.	130	wykład	Instytut Socjologi UW
15.	Kinowska Z.	60	wykład	Fundacja Mediare: Dialog Mediacja Prawo
		60	ćwiczenia	Fundacja Mediare: Dialog Mediacja Prawo
16.	Kotnarowski M.	60	wykład	European Consortium for Political Research, Ljubljana Universityiver
17.	Kowal P.	30	wykład	Studium Europy Wschodniej, Uniwersytet Warszawski
		30	wykład	Uniwersytet Rzeszowski
18.	Kozarzewski P.	120	wykład	WSB-NLU w Nowym Sączu
		30	seminarium	WSB-NLU w Nowym Sączu
19.	Król E. C.	60	wykład	Collegium Civitas
		20	wykład	ISP PAN (Studium Doktoranckie)
		50	wykład	Collegium Civitas
		30	Seminarium licencjacko-magisterskо-doktoranckie	Collegium Civitas
		40	wykład	Collegium Civitas
20.	Mach B. W.	30	wykład	Collegium Civitas
		30	wykład	Collegium Civitas
		30	wykład	Collegium Civitas
		30	wykład	Collegium Civitas
21.	Madajczyk P.	60	wykład	Uczelnia Łazarskiego
		60	konwersatorium	Uczelnia Łazarskiego
22.	Manterys A.	60	seminarium	Collegium Civitas
		30	konwersatorium	Collegium Civitas
		60	wykład	Collegium Civitas
23.	Marciniak W.	120	wykłady, seminaria	Akademia Ignatianum
24.	Markowski R.	210	wykłady, seminaria	SWPS
		30	seminarium	SNS
25.	Materski W.	8	wykład	Kolegium Stosunków Międzynarodowych Polskiego

				Instytutu Spraw Międzynarodowych
26.	Mocek S.	60	seminarium	Collegium Civitas
		60	seminarium	Collegium Civitas
27.	Nalewajko E.	30	wykład	Collegium Civitas
		30	wykład	Collegium Civitas
		30	seminarium	Collegium Civitas
		20	wykład	Collegium Civitas
		20	wykład	Collegium Civitas
28.	Nowik G.	60	wykład	UKSW
		60	seminaria	UKSW
		60	wykład	UKSW
29.	Olszewski P.	30	wykład	Uczelnia Łazarskiego
		30	konwersatorium	Uczelnia Łazarskiego
		60	seminarium	Uczelnia Łazarskiego
30.	Orzelska A.	30	konwersatorium	Uczelnia Łazarskiego
		30	konwersatorium	Uczelnia Łazarskiego
		20	konwersatorium	Uczelnia Łazarskiego
		30	Wykład	Uczelnia Łazarskiego
		15	konwersatorium	Uczelnia Łazarskiego
		15	konwersatorium	Uczelnia Łazarskiego
		15	konwersatorium	Uczelnia Łazarskiego
31.	Osęka P.	16	wykład	Collegium Civitas
32.	Palski Z.	30	zajęcia dydaktyczne	Szkoła Podstawowa nr 217 w Rembertowie
		20	zajęcia dydaktyczne	Gimnazjum sióstr Felicjanek, Warszawa
33.	Pańków I.	20	wykład	Collegium Civitas
		30	wykład	Collegium Civitas
		20	wykład	Collegium Civitas
34.	Radiukiewicz A.	40	warsztaty	Collegium Civitas
		40	warsztaty	Collegium Civitas
35.	Rusiniak-Karwat M.	12	konwersatorium	Instytut Historyczny UW
		20	warsztaty	Dziecięcy Uniwersytet Ciekawej Historii
36.	Siwek A.	120	Ćwiczenia	Collegium Civitas
		40	Ćwiczenia	Collegium Civitas

		30	Konwersatorium	Collegium Civitas
		50	Konwersatorium	Collegium Civitas
		7,5	Kurs Internetowy (e-learning)	Collegium Civitas
		7,5	Kurs Internetowy (e-learning)	Collegium Civitas
			Seminarium	Collegium Civitas
37.	Smyrgała D.	20	wykład	Collegium Civitas
		30	wykład	Collegium Civitas
		4	wykład	Uniwersytet Masaryka, Brno
38.	Stola D.	30	wykład	Collegium Civitas
		30	wykład	Collegium Civitas
		30	wykład	Collegium Civitas
		30	wykład	Collegium Civitas
		2	wykład	Uniwersytet Jana Pawła II, Kraków
		2	wykład	Szkoła Letnia IPN
		2	wykład	Centrum edukacyjne IPN
		2	wykład	Historisches Seminar, Ludwig-Maximilians-Universität München
		2	wykład	Uniwersytet Trzeciego Wieku Collegium Civitas
39.	Stryjek T.	78	zajęcia dydaktyczne	Collegium Civitas
40.	Szpociński A.	50	wykład	Collegium Civitas
		50	konwersatorium	Collegium Civitas
		50	seminarium	Collegium Civitas
		50	seminarium	Collegium Civitas
41.	Szymoniczek J.	40	seminarium	Collegium Civitas
42.	Roszkowski W.	30	wykład	Collegium Civitas
43.	Ukielski P.	10	konwersatorium	Krajowa Szkoła Administracji Publicznej
44.	Wnuk-Lipiński E.	10	wykład	College of Europe
		6	wykład	College of Europe
		30	wykład	Collegium Civitas
		6	wykład	PISM
45.	Wołek A.	120	wykład	Akademia Ignatianum
		60	seminarium	Akademia Ignatianum
46.	Wódka J.	30	seminarium	Collegium Civitas
47.	Zubelewicz K.	30	wykład	Collegium Civitas

		42	wykład	Collegium Civitas
		15	Seminarium	Collegium Civitas
		137	wykład	Collegium Civitas
		42	wykład	Collegium Civitas
48.	Żelichowski R.	16	seminarium	ISP PAN
		16	seminarium	ISP PAN

Działalność biblioteki naukowej ISP PAN w 2013 roku

Biblioteka gromadzi literaturę dotyczącą problematyki badawczej Instytutu, w tym przede wszystkim pozycje z zakresu nauk o polityce: transformacji politycznej i gospodarczej, historii najnowszej Polski oraz Europy ze szczególnym uwzględnieniem Europy Środkowo-Wschodniej, Unii Europejskiej i krajów byłego ZSRR; jak również polityki międzynarodowej, socjologii oraz filozofii polityki. Publikacje wpływały do Biblioteki w ramach zakupów krajowych i zagranicznych oraz wymiany własnej i darów. Większość zbiorów stanowią publikację w języku polskim oraz językach konferencyjnych.

W roku 2013 księgozbiór powiększył się o 460 tomów, w tym z kupna przybyło 136 tomów, z wymiany 324 tomy (mniej o 130 tomów w porównaniu z rokiem 2012). Zakupiono 96 książek krajowych i 40 zagranicznych na sumę 12 137,83 zł. Z wymiany krajowej i zagranicznej przybyły 324 książki na sumę 13 074,81 zł. Ogółem Biblioteka posiada 20 601 książek na sumę 575 798,91 zł.

Baza danych w systemie WINISIS zawiera 19 353 rekordy, co stanowi około 94% posiadanych książek. Na bieżąco prowadzona jest selekcja księgozbioru (w tym roku wycofano 170 książek) oraz aktualizacja katalogu komputerowego książek, czasopism i doktoratów.

W roku 2013 wpłynęło do biblioteki 113 tytułów bieżących czasopism naukowych krajowych i zagranicznych. Czasopisma są pozyskiwane zarówno z prenumeraty, jak i z wymiany własnej. Biblioteka prenumeruje także prasę codzienną i tygodniki. W 2013 roku przybyło 169 woluminów (512 numerów) na sumę 33 449,75 zł; ubyło w ramach selekcji 0 woluminów 3 numery na sumę 135 zł. Łącznie Biblioteka posiada 6 675 woluminów czasopism naukowych na sumę 747 186,37 zł.

Katalog komputerowy czasopism zawiera 480 rekordów (tytułów), czyli obejmuje wszystkie czasopisma znajdujące się w bibliotece, i jest dostępny w sieci Instytutu. Elektroniczny katalog prac doktorskich i habilitacyjnych obronionych w Instytucie Studiów Politycznych PAN zawiera 87 rekordów.

Biblioteka ISP PAN prowadzi wymianę publikacji z 45 placówkami zagranicznymi i 14 krajowymi. W 2013 roku wysłaliśmy 125 książek i 37 numerów czasopism.

Z Biblioteki korzystają pracownicy Instytutu, doktoranci i studenci studiów podyplomowych prowadzonych przez Instytut oraz inne placówki naukowe. Czytelnia dysponuje 6 miejscami dla użytkowników, z czytelni może skorzystać każdy. Ogólnodostępna jest także pracownia komputerowa z dostępem do Internetu i do naszych baz.

Dodatkowo Biblioteka regularnie wypożycza książki z Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego oraz Biblioteki Instytutu Filozofii i Socjologii PAN. W razie potrzeby książki i czasopisma są sprowadzane z innych bibliotek w ramach wymiany międzybibliotecznej.

Największym mankamentem w działalności Biblioteki jest brak miejsca w magazynach. Dodatkowo magazyny są zlokalizowane w kilku miejscach, co utrudnia korzystanie z nich. Ponosimy także duże nakłady finansowe na zapewnienie właściwych warunków dla przechowywanego zespołu bibliotecznego (osuszacze, klimatyzatory pracujące 24/h).

W roku 2014 niezbędna będzie wymiana elektrycznego katalogu. Głównym powodem tej decyzji jest fakt, że dla programu WINISIS brak aktualizacji i nie jest on kompatybilny z oprogramowaniem wyższym niż Windows XP.

*

Aneks

I Konkurs na projekty badawcze służące rozwojowi młodych naukowców

w Instytucie Studiów Politycznych PAN

w roku 2012/2013

W roku 2012 Instytut Studiów Politycznych PAN po raz pierwszy przeprowadził konkurs na projekty służące badaniom naukowym i pracom rozwojowym w Instytucie.

W dniu 29 maja 2012 roku Komisja konkursowa w składzie: prof. Piotr Madajczyk (przewodniczący), dr Witold Betkiewicz i dr Piotr Osęka, rozpatrzyła zgłoszone wnioski. W wyznaczonym terminie, który upłynął w dniu 22 maja, spłynęło 6 wniosków. Komisja zdecydowała o przyznaniu finansowania pięciu spośród nich.

Jedyny odrzucony wniosek pt. „Zarządzanie procesem integracji europejskiej w dobie kryzysu", złożony przez dr Mikołaja Tomaszyka, został oceniony jako przedsięwzięcie nie do końca spełniające warunki konkursowe, albowiem sprowadzające się w zasadniczej mierze do publikacji tekstów, w większej mierze już przygotowanych przez zespół autorów (nie spełniających kryterium wiekowego konkursu) kierowanych przez dr Tomaszyka. Wątpliwości Komisji powstały także w kwestii oryginalności planowanego opracowania, którego zakres tematyczny został zamierzony w sposób bardzo ambitny. Wnioskodawca nie spróbował jednak nawet pokazać żadnej metody dojścia do własnych, oryginalnych tez, nie opartych na tych, które można znaleźć w istniejących już opracowaniach. Komisja wysunęła sugestię, aby dr Tomaszyk spróbował zainteresować Wydawnictwo ISP PAN swoją książką.

Pozostałe wnioski zostały uznane za warte dofinansowania, jednak niekiedy w stopniu różniącym się od dezyderatów wnioskodawców. Wynikało to również z faktu, że koszty oszacowane w złożonych wnioskach znacząco przekraczały dotację przeznaczoną przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego na cele konkursowe.

I tak wniosek pt. „Analiza zachowań polskich wyborców w perspektywie teorii Columbia i Michigan z wykorzystaniem modeli równań strukturalnych" (mgra Michała Kotnarowskiego) został doceniony jako przykład sprawnie napisanego, eleganckiego projektu, dobrze uzasadnionego i spójnego. Zadanie podjęte przez wnioskodawcę ma, w opinii Komisji, zarówno charakter ćwiczenia podnoszącego sprawność wykonawcy w operowaniu metodą równań strukturalnych, jak i projektu nastawionego na uzupełnienie odpowiedzi na tradycyjne pytania empirycznych nauk politycznych. Tego typu cel projektu jest jednak jak najbardziej uzasadniony w naszym Konkursie, albowiem odnosi się wprost do rozwoju warsztatu naukowego.

Wniosek pt. „Współczesna polityka integracyjna Francji wobec państw regionu Morza Śródziemnego" autorstwa dr Darii Orzechowskiej-Słowikowskiej stanowi wyodrębniony element szerszego, 5-letniego programu badawczego. W tym też charakterze został oceniony przez Komisję. Zasadniczym

zarzutem wobec wniosku był brak oceny stanu istniejącej literatury tematu przez autorkę zajmującą się problemem od dłuższego czasu. Szerokość podjętej problematyki planowanej monografii – zdaniem Komisji – szkodzi w jakimś stopniu oryginalności autorskiego ujęcia, gubiąc się w wymuszonej tym faktem ogólnikowości i grożąc wtórnością wniosków badawczych.

Wniosek pt. „Zróżnicowanie profili kognitywnych i sposobów korzystania z sieci w Polsce ze względu na orientację polityczną i przynależność pokoleniową", złożony przez zespół: mgr Katarzyna Abramczuk (która w międzyczasie obroniła pracę doktorską) i mgr Adam Kęska, został zakwalifikowany do sfinansowania w części. Są to środki na przygotowanie koncepcji badania, a właściwie koncepcji przeprowadzenia zaplanowanego eksperymentu. Zdaniem Komisji bowiem schemat eksperymentu, przedstawiony we wniosku, wymaga dopracowania. Podobnie, jak w przypadku dr Orzechowskiej, tak przygotowana koncepcja może posłużyć jako podstawa ewentualnego wniosku do NCN.

Wniosek pt. „Niepamięć i pamięć o miejscach pamięci. Losy niemieckich cmentarzy wojennych z okresu pierwszej wojny światowej w Polsce" (dr Joanna Szymoniczek) został zaakceptowany jako projekt z dobrze skonkretyzowanym, a więc rokującym nadzieję na sprawną realizację, zadaniem badawczym i przejrzysty pod względem merytorycznym.

Wniosek pt. „Przemiany instytucji publicznych w Polsce w perspektywie neoinstytucjonalnej" (dr Ireneusz Sadowski) został uznany przez Komisję za adekwatny wobec celów stawianych przez Konkurs. Nieco podobnie, jak wniosek mgra Kotnarowskiego, projekt ma charakter „warsztatowy", w którym ów „warsztat" ma zostać wykorzystany dla realizacji zaplanowanego badania. Komisja sugeruje wykonawcy zainteresowanie partnerów z Cambridge wynikami zrealizowanego badania z zastosowaniem narzędzi opartych na paradygmacie neoinstytucjonalnym w celu ich ewentualnego opublikowania w dobrym piśmie.

Realizacja zamierzeń młodych badaczy przeciągnęła się na rok 2013. Część z nich musiała dostosować pierwotne wnioski do sugestii Komisji konkursowej. W trakcie realizacji projektów ujawniły się w niektórych przypadkach okoliczności modyfikujące pierwotne plany, co wpłynęło na konieczność dostosowania wstępnych harmonogramów do rzeczywistości. Wszyscy uczestnicy I Konkursu zdołali wykonać swoje zadania merytoryczne i zakończyć swoje badania do kwietnia 2013 roku. Również środki przyznane na realizację projektów zostały wydatkowane do tego czasu. Pisanie raportów z przeprowadzonych badań zajęło kolejne dwa miesiące. W związku z tym, że okres egzaminów wstępnych, a następnie przerwy wakacyjnej nie ułatwił zebrania się Komisji odbierającej i oceniającej raporty prac wykonanych w wyniku realizacji zadań I Konkursu dla młodych naukowców w ISP PAN, przedstawiony poniżej opis wyników uzyskanych w ramach realizacji badań prowadzonych przez młodych naukowców, finansowanych ze środków dotacji celowej MNiSW, przeznaczonych na prowadzenie w 2012 roku badań naukowych lub prac rozwojowych oraz zadań z nimi związanych, służących rozwojowi młodych naukowców oraz uczestników studiów doktoranckich (w wewnętrznym trybie konkursowym), nie ma charakteru ostatecznego. Ostateczny raport, wraz z kolejnymi publikacjami wyników badań, zostanie

przedstawiony w przyszłorocznym wniosku rozliczającym zadania roku 2013, na podstawie oceny Komisji oceniającej wyniki.

1. Dr Katarzyna Abramczuk, mgr Adam Kęska: „Zróżnicowanie profili kognitywnych i sposobów korzystania z sieci w Polsce ze względu na orientację polityczną i przynależność pokoleniową”

Projekt poświęcony był różnicom międzypokoleniowym oraz między osobami o różnej orientacji politycznej w dwóch wymiarach. Pierwszy z nich to typy kognitywne, a drugi – schematy korzystania z sieci.

Literatura przedmiotu dowodzi, że sposoby przeglądania i przetwarzania informacji różnią się pod względem strategii[1], skłonności do ryzyka[2] czy typu używanych wskazówek[3]. Uruchomienie danego procesu kognitywnego zależy od wielu czynników. Przedmiotem naszego zainteresowania jest to, czy da się zaobserwować różnice w strategiach kognitywnych ludzi o poglądach tzw. lewicowych i prawicowych oraz ludzi w różnym wieku. Przesłanką ku temu są prace wskazujące na powiązania między cechami osobowości a orientacją polityczną[4] oraz dane o różnych sposobach radzenia sobie z informacją przez osoby w różnym wieku, które to różnice niegdyś mylnie przypisywano wyłącznie zmianom związanym z dojrzewaniem i starzeniem się[5].

W społeczeństwie informacyjnym mechanizmy kognitywne wpływają bezpośrednio na wiele podejmowanych działań. W szczególności mogą mieć zasadnicze znaczenie dla sposobów korzystania z internetu. Dlatego drugim celem projektu jest zbadanie czy sposób użytkowania sieci jest różny dla wyszczególnionych grup i jakie są tego praktyczne konsekwencje dla sposobu, w jaki manifestują one swoją obecność w internecie. Badanie to jest przyczynkiem do analizy tego, jak kształtowana jest sieć w Polsce i czy podobnie, jak w innych przypadkach[6], zamiast o jednej, spójnej sieci można mówić o wielu różnych sieciach.

Otrzymane częściowe dofinansowanie zostało przeznaczone na przygotowanie merytoryczne właściwego projektu badania, o wsparcie którego autorzy będą się ubiegać w odrębnym, zewnętrznym

[1] Gigerenzer, G. (2000). *Adaptive thinking: Rationality in the real world*, Oxford University Press, USA; Kahneman, D. (2003). *Maps of bounded rationality: Psychology for behavioral economics*. “The American Economic Review” 93 (5), 1449-1475.
[2] Stone, E.R. i L. Allgaier, L. (2008). A social values analysis of the self-other differences in decision making involving risk. “Basic and Applied Social Psychology” 30, 114-129; Wray, L.D. I E.R. Stone (2005). *The role of self-esteem and anxiety in decision making for self versus others in relationships.* “Journal of Behavioral Decision Making” 18, 125-144.
[3] Fogg, B.J., C. Soohoo, D.R. Danielson, L. Marable, J. Stanford I E.R. Tauber (2003). How do users evaluate the credibility of Web sites?: a study with over 2,500 participants. “Proceedings of the 2003 conference on Designing for users experiences” ACM, 1-15.
[4] Carney, D.R., J.T. Jost, S.D. Gosling I J. Potter (2008). *The Secret Lives of Liberals and Conservatives: Personality Profiles, Interaction Styles, and the Things They Leave Behind*. “Political Psychology” 29 (6), 807-840.
[5] Schaie, K.W., G.V. Labouvie, B.U. Buech (1973). Generational and cohort-specific differences in adult cognitive functioning: A fourteen-year study of independent samples. “Developmental Psychology” ((2), 151-166.
[6] Jarosz M. (2010). *Polacy równi i równiejsi. Klasy i warstwy we współczesnym społeczeństwie polskim*, ISP PAN, Warszawa.

konkursie. Wykonano zatem prace zmierzające w kierunku zestawienia wyników dotychczasowych badań powiązanych tematycznie z projektem i analizy dostępnych danych empirycznych. Wykorzystano także wsparcie ze strony projektu ReCONCILE „Odporne i szybkie mechanizmy oceny wiarygodności treści WWW", współfinansowanego przez Szwajcarię ze środków Polsko-Szwajcarskiego Programu Badawczego w ramach Programu Współpracy z Nowymi Krajami Członkowskimi Unii Europejskiej. Część danych została zgromadzona dzięki temu projektowi.

Wynikiem prac było:

1. Wystąpienie na konferencji zorganizowanej przez Katedrę Metod i Technik Badań Społecznych w Instytucie Socjologii UŁ, Polskie Towarzystwo Socjologiczne - Oddział Łódzki oraz Sekcję Metodologii Badań Społecznych PTS pt.: „Przyszłość technik badawczych w socjologii". Tytuł wystąpienia to „Badania wiarygodności treści internetowych – eksperyment metodologiczny". Było ono poświęcone różnicom w sposobie oceny wiarygodności treści internetowych osób o różnym profilu socjodemograficznym oraz sposobom pomiaru biegłości w posługiwaniu się internetem.
2. Publikacja w książce pod redakcją prof. M. Jarosz pt. *Polskie bieguny. Społeczeństwo w czasach kryzysu* rozdziału „Rzeczywiste podziały społeczne w wirtualnym świecie", poświęconego różnicom w sposobach korzystania z sieci w grupach odbiorców różniących się profilem społeczno-demograficznym.
3. Przygotowanie do wystąpienia konferencyjnego na World Social Science Forum w Montrealu pn. „Social Transformations and the Digital Age", które odbędzie się w październiku 2013 r. Na konferencję tę przyjęte zostało wystąpienie „The Second Level Digital Divide at Work. Evaluations of Web Credibility by Different Types of Internet Users". Będzie ono poświęcone różnicom w sposobach korzystania z sieci w różnych grupach odbiorców oraz konsekwencjom tych różnic.
4. Zebranie podstawowych deklaracji o poglądach politycznych uczestników dużego eksperymentu przeprowadzonego w ramach projektu ReCONCILE z użyciem platformy Mechanical Turk, co pozwoli na analizę potencjalnych różnic związanych z orientacją polityczną i oceną potencjału tego wątku w dalszych badaniach.

2. Mgr Michał Kotnarowski: „Analiza zachowań polskich wyborców w perspektywie teorii Columbia i Michigan z wykorzystaniem modeli równań strukturalnych"

Zarys projektu

W ramach prac prowadzonych podczas realizacji projektu przeprowadzona została empiryczna weryfikacja klasycznych politologicznych modeli Columbia i Michigan wyjaśniających zachowania wyborcze w sytuacji polskich wyborów parlamentarnych w 2007 roku. Zgodnie z założeniami modelu Columbia, zachowanie wyborcze uwarunkowane są umiejscowieniem wyborców w strukturze społecznej.

Grupy społeczne, do których jednostki należą, generują postawy, opinie i przekonania o świecie polityki, określają kulturę polityczną jednostki i jej otoczenia oraz warunkują charakter informacji, do których jednostka ma dostęp (Lazersfeld i in. 1944). Perspektywa modelu Columbia ma więc charakter socjologiczny. Z kolei w modelu teoretycznym Michigan kluczowe znaczenie ma identyfikacja partyjna jednostki (Campbel i in. 1960). Zgodnie z założeniami modelu identyfikacja partyjna generowana jest miejscem jednostki w strukturze społecznej, ale także jej przekonaniami w społecznie istotnych kwestiach. Identyfikacja partyjna określa postawy względem rywalizujących partii i decyduje o głosie wyborcy. Dane wykorzystane w analizach pochodziły z badania Polskie Generalne Studium Wyborcze (PGSW) – edycji z 2007 roku. Są to dane z sondażowego badania wyborców przeprowadzonego w okresie kilku tygodni po wyborach parlamentarnych.

Innowacyjny charakter projektu

Przeprowadzone dotychczas analizy testujące empirycznie modele Columbia i Michigan w warstwie analitycznej opierały się bądź na zależnościach dwuzmiennowych (klasyczne prace Lazersfelda, Compbela), bądź też na modelach regresyjnych (Bartkowski, Cześnik, Kotnarowski 2011). W tego typu analizach możliwe było śledzenie zależności między zmiennymi, ale utrudnione było analityczne orzekanie o przyczynowym charakterze zależności oraz ustalenie, które zmienne moją bezpośredni wpływ na zachowania wyborcze, które realizują swój wpływ poprzez oddziaływanie na zmienne pośredniczące, a które są zmiennymi pośredniczącymi.

W analizach prowadzonych w ramach niniejszego projektu zastosowałem technikę analityczną, która znana jest w literaturze jako modele równań strukturalnych (structural equation modelling, w skrócie SEM). Technika ta pozwala na budowę złożonego modelu statystycznego, w którym śledzone są zależności przyczynowe między wszystkimi uwzględnionymi w nim zmiennymi. W analizie, za pomocą modeli równań strukturalnych, zmienne przedstawiane są w ciągu przyczynowym. W rezultacie analiz, dla każdej zmiennej niezależnej możliwe jest oszacowanie jej całkowitego wpływu na zmienną zależną, ale także rozbicie tego wpływu na dokonujący się za pomocą zmiennych pośredniczących oraz unikalny wpływ dokonujący bezpośrednio między daną zmienną niezależną a zależną.

Najważniejsze wyniki

Otrzymane wyniki wskazują na dominację modelu Columbia wobec modelu Michigan w określaniu determinant zachowań wyborczych Polaków w latach 2007. Zmienne związane z modelem Columbia, takie jak usytuowanie badanych w strukturze społecznej oraz ich codzienne praktyki bardzo silnie wyjaśniają sympatię do najważniejszych partii startujących w tamtych wyborach. Sympatie do tych partii potraktować możemy jako przybliżenie prawdopodobieństw głosowania na nie. Podkreślić należy jednak, że zmienne związane z modelem Columbia realizują swój wpływ na preferencję wyborcze poprzez układ zależności przyczynowych. W tym ciągu przyczynowym istotną rolę pełnią zmienne typowe dla modelu Michigan – jak np. identyfikacja partyjna, przy czym brak jest bezpośredniego wpływu zmiennych związanych z

modelem Michigan na preferencje partyjne. Skłaniać to może do wniosku, że zmienne związane z modelem Michigan pełnią tylko i wyłącznie funkcję pośrednicząca w procesie kształtowania preferencji wyborczych, są konsekwencją odziaływania zmiennych modelu Columbia, nie odnotowuje się natomiast ich unikalnego, swoistego wpływu na preferencje wyborcze Polaków w analizowanych wyborach.

3. Dr Daria Orzechowska: „Współczesna polityka integracyjna Francji z postkolonialnymi państwami regionu Morza Śródziemnego"

Celem projektu była próba przedstawienia trendów migracyjnych i zmian na mapie demograficznej Francji w dobie kryzysu ekonomicznego i tzw. Arabskiej Wiosny. Ujmując kwestię szerzej: czy kryzys ekonomiczny (lat 70-tych XX wieku oraz pierwszej dekady XXI wieku) wpływa na decyzje migracyjne muzułmanów?

Autorka stawia tezę o tym, że kryzys ekonomiczny w Europie nie wpływa na decyzje migracyjne muzułmanów z ubogich państw Afryki Północnej oraz Bliskiego Wschodu. Głównym czynnikiem napędzającym ruchy migracyjne muzułmanów jest poziom rozwoju gospodarczego państwa wysyłającego (kraju pochodzenia), zaś hamulcem napływu imigrantów – działania państwa przyjmującego, takie jak: restrykcyjna polityka imigracyjna, kwoty deportacyjne, karty pobytowe czy tzw. imigracja selektywna. W trakcie trwania kryzysu gospodarczego, liczba napływających muzułmanów ulega nieznacznemu zmniejszeniu na skutek zaostrzenia wymienionych powyżej przepisów polityki migracyjnej.

Odpowiedź na postawione wyżej pytanie wymagała przedstawienia wybranych aspektów historii migracji do Francji, obejmującej jeszcze na początku lat 40. i 50. XX wieku głównie mieszkańców Włoch, Hiszpanii i Portugalii. Napływ muzułmanów do Francji datuje się od uzyskania przez Algierię niepodległości w 1962 r. i trwa po dzień dzisiejszy.

Przez pryzmat kryzysu ekonomicznego ujawniają się także antyimigranckie postawy społeczeństwa państwa przyjmującego. Nie bez znaczenia jest również antymuzułmańska postawa najważniejszych polityków francuskich, takich jak np. Marine Le Pen, przewodniczącej partii Front Narodowy, która podkreśla, że „kryzys ekonomiczny (w tym także we Francji) jest wynikiem utrzymywania muzułmanów" czy byłego prezydenta Francji, Nicolasa Sarkozy'ego, słynącego z polityki „twardej ręki" i kontrowersyjnych wypowiedzi na temat mniejszości muzułmańskiej.

Autorka stawia również hipotezę, że na kształt polityki imigracyjnej Francji w większym stopniu wpłyną czynniki, takie jak zachowanie tożsamości kulturowej, polityka integracyjna lub/i polityka bezpieczeństwa, aniżeli czynnik *stricte* ekonomiczny.

Wzrost obaw związanych z napływem imigrantów jest silniejszy w czasach kryzysowych, ale też równocześnie wśród osób, które w okresie zmian mają trudności adaptacyjne związane z niewystarczającymi umiejętnościami lub brakiem kwalifikacji. Dotyczy to zwłaszcza osób należących do

grupy NEET (*not in employment, education or training*), czyli młodych między 15. a 25. rokiem życia, które nie pracują, nie uczą się, ani w żaden sposób nie doszkalają. Ogólnoświatowy kryzys gospodarczy może przynieść gwałtowny wzrost nastrojów antyimigranckich. Osoby z niskim wykształceniem są bardziej skłonne do wyrażania sprzeciwu wobec imigracji w ogóle, nawet wobec napływu wykwalifikowanych pracowników, którzy nie stanowią żadnego bezpośredniego zagrożenia dla ich własnych stanowisk pracy. Osoby lepiej wykształcone są zwykle mniej skłonne do przejawiania postaw ksenofobicznych, wykazują większe zrozumienie różnorodności kulturowej i są bardziej skłonne doceniać korzyści ekonomiczne płynące z imigracji. Są również mniej skłonne, aby sądzić, że imigranci przyczyniają się do „pogłębienia problemu przestępczości" i częściej uważają, że imigranci „wzbogacają życie kulturalne".

Kryzys gospodarczy niewątpliwie wpływa na postawy i nastroje społeczeństwa francuskiego. Wzrost bezrobocia wśród wykształconej młodzieży, o którym media alarmują zaledwie od niedawna, rozpoczął się już około ośmiu lat temu. Uliczne protesty francuskich studentów prestiżowych uczelni, organizowane w 2006 roku, były wyraźnym sygnałem dla rządzących. Ówcześnie ignorowane, przekształciły się w zbiór pretensji i roszczeń nowopowstałego ruchu „Oburzonych". Rząd Francji musi wziąć je pod uwagę, jeśli nie chce dopuścić do ponownych zamieszek, jak te, które miały miejsce w 2005 roku.

Dodatkowym elementem zaostrzającym sytuację migracyjną w regionie była tzw. Arabska Wiosna. W wyniku wydarzeń mających miejsce w Afryce Północno-Zachodniej i na Bliskim Wschodzie, Unia Europejska podjęła działania mające na celu stabilizację i pomoc państwom ogarniętym rewolucją demokratyczną, dostosowując do potrzeb chwili i strategii swą politykę zagraniczną. Po Tunezji, Maroku, Egipcie, Libii, rząd w Mali podjął decyzję o rozpoczęciu wojny przeciwko islamskim fundamentalistom. Jedynym krajem Maghrebu, relatywnie skutecznie zwalczającym islamskich radykałów, jest Algieria.

11 stycznia 2013 roku, Francja rozpoczęła interwencję zbrojną w Mali. Jak podkreślił François Hollande, wysłanie francuskich wojsk do Mali miało na celu transformację demokratyczną, przywrócenie integralności terytorialnej i władzy państwowej byłej francuskiej kolonii. Mali jest trzecim na świecie producentem złota i soli w Afryce i jednym z najbiedniejszych państw. Ponad połowa populacji Mali żyje poniżej granicy ubóstwa. Według Amnesty International i Human Right Watch wycofanie francuskich wojsk z Mali znacznie osłabi działania malijskich sił zbrojnych i tym samym umocni wpływy islamskich grup ekstremistycznych. Wzrost wpływów politycznych islamskich ekstremistów i zwiększenie ich zdolności operacyjnych i terrorystycznych skutecznie uniemożliwi wszelkie działania na rzecz wspierania i rozwoju demokracji w Mali, w tym także rządów państw Europy Zachodniej.

Nie ma wątpliwości, że jednym ze skutków będzie wzrost migracji Malijczyków do państw Afryki Północnej i Bliskiego Wschodu. Wzrost napływu muzułmańskich imigrantów nie ominie także państw Europy Zachodniej, głównie Francji, Włoch i Hiszpanii. Zachodnioeuropejskie państwa UE, a zwłaszcza działające w nich skrajnie prawicowe partie polityczne, otwarcie sprzeciwiają się fali muzułmańskiej imigracji także wynikającej z „Arabskiej Wiosny".

4. Dr Ireneusz Sadowski: „Przemiany instytucji publicznych w Polsce w perspektywie neoinstytucjonalnej”

Celem projektu było poddanie analizie przemian wybranych instytucji publicznych w perspektywie neoinstytucjonalnej. Chodziło zatem o wykorzystanie zyskującego popularność w światowych naukach społecznych instrumentarium teoretycznego do opisu przyczyn, przebiegu i skutków reform wprowadzanych w polskiej Policji oraz służbie zdrowia po roku 1989. Przedmiotem zainteresowania było w pierwszym rzędzie funkcjonowanie instytucji (struktury organizacyjnej) oraz indywidualnych aktorów (przede wszystkim pracowników, ale także „beneficjentów”) oraz interakcji pomiędzy tymi dwoma poziomami, dającej się wyraźnie zaobserwować zwłaszcza w konsekwencji narzucanych w toku transformacji zmian.

Perspektywa Nowego Instytucjonalizmu

Szeroko pojęty instytucjonalizm to interdycyplinarny obszar badawczy, którego przedmiotem zainteresowania są instytucje. Podejścia stosowane w tym obszarze zwykło się dzielić na „stare” i „nowe”. „Stary instytucjonalizm” to podejście legalistyczne i „prostolinijnie” racjonalistyczne (doskonalenie biurokracji, wzięcie w nawias kontekstu), którego uwaga skupiała się na formalnej konstrukcji instytucji. Jego podstawowe założenie praktyczne mówi, że społeczne skutki działania instytucji zależą przede wszystkim od tego, czy została ona poprawnie zaplanowana i wdrożona (jest to tradycja sięgająca przynajmniej Monteskiusza i Hobbesa). Chodzi więc generalnie o centralne znaczenia reguł formalnych oraz postrzeganie organizacji jako „zunifikowanych systemów koordynacji” (Selznick 1996). W okresie powojennym taki sposób myślenia został w zyskujących coraz większą specjalizację naukach społecznych przesłonięty przez behawioryzm i inne ujęcia zakorzenione w metodologicznym indywidualizmie, do dziś funkcjonuje natomiast w obszarze nauk prawnych.

Przez większość XX wieku obserwowaliśmy zwycięski pochód dwóch dyscyplin zakorzenionych w metodologicznym indywidualizmie – ekonomii oraz psychologii. Co prawda już w latach 50-ych zaczęto podważać centralne paradygmaty owych dyscyplin – działo się tak przy użyciu lewarów, takich jak „racjonalność ograniczona” (Simon 1957), „zawodność rynku” (Bator 1958) i „koszty transakcyjne” (Coase 1960) – jednak proces ten był powolny. Ale kropla drąży skałę – nowy instytucjonalizm, jako pełnoprawna (*nomen omen* – zinstytucjonalizowana) perspektywa, tworząca nieomal nowy paradygmat (zwłaszcza w obszarze ekonomii), na dobre uformował się w latach 80-ych. W ekonomii kształt nadały mu prace Oliviera Williamsona (1981) i Douglassa Northa (1981, 1989), a w pozostałych naukach społecznych prace Meyera i Rowana (1977), Marcha i Olsena (1984, 1989), DiMaggio i Powella (1983, 1991) czy Avnera Greiffa (1993), pośród innych. Ich wspólnym mianownikiem było podniesienie istotnej, sprawczej roli instytucji,

ograniczonej możliwość ich projektowania, kontekstowości oraz silnej inercji w tym obszarze („zależność od ścieżki", „nieefektywność historii"). Generalna przesłanka, jaka stała za zmianami zapoczątkowanymi w latach 50-ych, związana była bowiem z potrzebą urealistycznienia opisu zjawisk społecznych (ekonomicznych, politycznych).

Praktycznie w każdej dyscyplinie nauk społecznych zaczęto wypracowywać szczególny, neoinstytucjonalny nurt teoretyczny: od ekonomii kosztów transakcyjnych, przez neoinstytucjonalizm normatywny w politologii, po instytucjonalne analizy prowadzone przez historyków (see Cammack 1992, Hall, Taylor 1996, Peters 1999, Nielsen 2001). Nieco specyficznie rysowała się na tym tle historia paradygmatu instytucjonalnego w socjologii, gdzie często podkreśla się, że nie można mówić o jakimś istotnie nowym podejściu czy uznaniu roli instytucji, ponieważ od czasów Durkheima i Webera pozostawały one w kręgu zainteresowań badaczy (zob. Federowicz 2004). Warto jednak zwrócić uwagę, że znaczna część nowego instrumentarium, które wypracowano głównie w obrębie ekonomii i nauk politycznych, znajduje swoje zastosowanie również w socjologii (na marginesie warto wtrącić, że rozróżnianie dyscyplin w naukach społecznych nie zawsze ma sens, czego dowodem są zresztą właśnie studia nad instytucjami). Dlatego też nie tylko ze względu na chronologię studiów nad instytucjami, ale również uczciwe uznanie osiągnięć innych, wypada uznać, że generalnie mamy dziś w naukach społecznych do czynienia z nową odsłoną analiz instytucjonalnych. Szczególnym momentem jej ugruntowania było zaś przyznanie Nagrody Nobla kilku jej przedstawicielom.

W prowadzonych w projekcie analizach zastosowanie znalazło przede wszystkim ujęcie norweskiej szkoły neoinstytucjonalnej. Kładzie ona nacisk na realistyczny opis przebiegu procesów decyzyjnych, biorąc pod uwagę pewien zakres przypadkowości i trudności w skutecznym projektowaniu zmian instytucjonalnych. Podstawowe znaczenie ma tu model „kosza na śmieci" (Cohen, March, Olsen 1972), który uzależnia je od synchronicznej dostępności elementów, nadających im ostateczny kształt. Same instytucje postrzegane są jako rodzaj sprawczego aktora, który – niezależnie od struktury i narzuconych politycznie celów – działa na rzecz własnej legitymizacji i statusu. Jak twierdzi Johan Olsen (2008), historyczna zależność od ścieżki powoduje, że nie istnieją gwarancje pozytywnych efektów zmian instytucjonalnych („nieefektywność historii"), zaś reformatorów wypada postrzegać bardziej jak „ogrodników" niż jako „architektów". Siła zinstytucjonalizowania określonego obszaru decyduje o tym, jak bardzo jest on podatny na zaplanowane interwencje. Z kolei działaniem indywidualnych aktorów w organizacji częściej niż logika skutków rządzi logika stosowności (March, Olsen 2005).

W analizach instytucji ważne jest także rozróżnienie czterech podstawowych perspektyw, pozwalających opisać reformy w różnych wymiarach funkcjonowania instytucji. Za Tomem Christensenem, Perem Laegridem, Paulem Ronessem i Kjellem Rovikiem (2007) możemy je określić jako: hierarchiczną, negocjacyjną, kulturową i mitu. Dotyczą one różnych aspektów funkcjonowania instytucji i jednostek w ich obrębie – mogą się uzupełniać, bądź pokazywać, który z aspektów dominuje nad pozostałymi w możliwości eksplanacji określonych wydarzeń.

Dla badań, których wyniki zostaną opisane dalej, szczególne znaczenie ma także problematyka kongruencji ról. Opisując przemiany działania instytucji publicznej przez pryzmat zachowań indywidualnych aktorów należy zwrócić szczególną uwagę na problematykę wzajemnej gry różnych systemów norm (formalnych i nieformalnych), które łącznie definiują „racjonalność" w określonych okolicznościach. Role są więc w praktyce wyznaczane nie tylko przez normy formalne, ale również przez wewnętrzną kulturę organizacji, otoczenie społeczne, prywatne cele i uwikłania.

Przemiany instytucji publicznych w Polsce: Policja i system ochrony zdrowia

Instytucje publiczne mogą być opisane w kategoriach narzędzi używanych do radzenia sobie z sytuacjami „zawodności rynku", mowa w szczególności o produkcji dóbr publicznych (public goods) i społecznych (merit goods). Policja jest przykładem instytucji związanej z „wytwarzaniem" typowych dóbr publicznych (porządek i bezpieczeństwo), zaś system ochrony zdrowia zajmuje się „produkcją" dobra, które ma co prawda charakter prywatny, ale jego znaczenie jest ogólnospołeczne (a problem opłacalności indywidualnych „inwestycji" w owo dobro wymaga szczególnych rozwiązań instytucjonalnych). Owa różnica stawia przed nimi nieco inne wyzwania, co dobrze ilustruje historia przemian tych instytucji w okresie transformacji. Dla policji, odpowiadającej za wąsko rozumiany ład społeczny, szczególne znaczenie mają kwestie legitymizacyjne oraz zakres dopuszczalnych środków. Służba ta musiała się mierzyć z dziedzictwem Milicji Obywatelskiej, będącej jednym z narzędzi opresji stosowanych przez autorytarne państwo wobec buntującego się społeczeństwa. Po roku 1989 instytucja ta zmagała się więc z jednej strony z typowymi dla niej wyzwaniami, dotyczącymi utrzymywania porządku publicznego (wymóg silnej kontroli), lecz z drugiej chodziło o kwestie legitymizacyjne i działanie według nowych, demokratycznych i liberalnych zasad (wymóg osłabionej kontroli). Mamy więc do czynienia z sytuacją przeciwnych presji. Pytanie dotyczące zmian działania tej instytucji koncentruje się na skuteczności zmiany wizerunku oraz radzenia sobie ze standardowymi zadaniami, ale w znacząco odmiennych warunkach.

W przypadku systemu ochrony zdrowia przemiany były nie mniej skomplikowane. Kryzysowa sytuacja schyłkowego PRLu doprowadziła do rozprzestrzenienia się zjawisk korupcyjnych jako odpowiedzi na niedomagania systemu. Strategia obchodzenia zasad formalnych stała się nieomal zinstytucjonalizowaną strategią funkcjonowania zarówno personelu, jak i pacjentów (dobrze ilustruje to np. instytucjonalizacja „chaboru", z czym służba zdrowia boryka się do dziś[7]). Pomimo zmiany porządku społeczno-ustrojowego wiele spośród ówczesnych wzorów podlegało – na mocy „instytucjonalnego bezwładu" – dość wolnej modyfikacji, na którą rzutowały zmiany reguł funkcjonowania oraz struktury systemu ochrony zdrowia. Ze względu na dziedzictwo modelu Siemaszkowskiego, a także całe spektrum innych „niekompatybilności", zakłady opieki zdrowotnej nie były od razu w pełni gotowe do funkcjonowania w warunkach rynkowych.

Inny punkt startu i odmienny charakter wyzwań zapowiadał odmienną trajektorię tych instytucji. Jeszcze przed rozpoczęciem przemian ustrojowych mogłoby się wydawać, że większe wyzwania stoją przed

[7] Zob. M. Bunda, „Służbo, zdrowiej. Jak okazać wdzięczność w służbie zdrowia", Polityka 2/2013.

Policją, jednak już wkrótce postrzeganie przekształconej formacji przez opinię publiczną znacząco się poprawiło (mimo że doszło do zmian głównie o charakterze symbolicznym, zaś zmiany personalne miały względnie ograniczony zakres – dotknęły głównie kierownictwo). Mimo to, aż po rok 1998 opinia publiczna większym zaufaniem darzyła służbę zdrowia, ta zaś borykała się ze zgoła innymi problemami – dotyczącymi przede wszystkim finansowych aspektów funkcjonowania.

Wykres. Zmiany ocen Policji i służby zdrowia w badaniach opinii publicznej

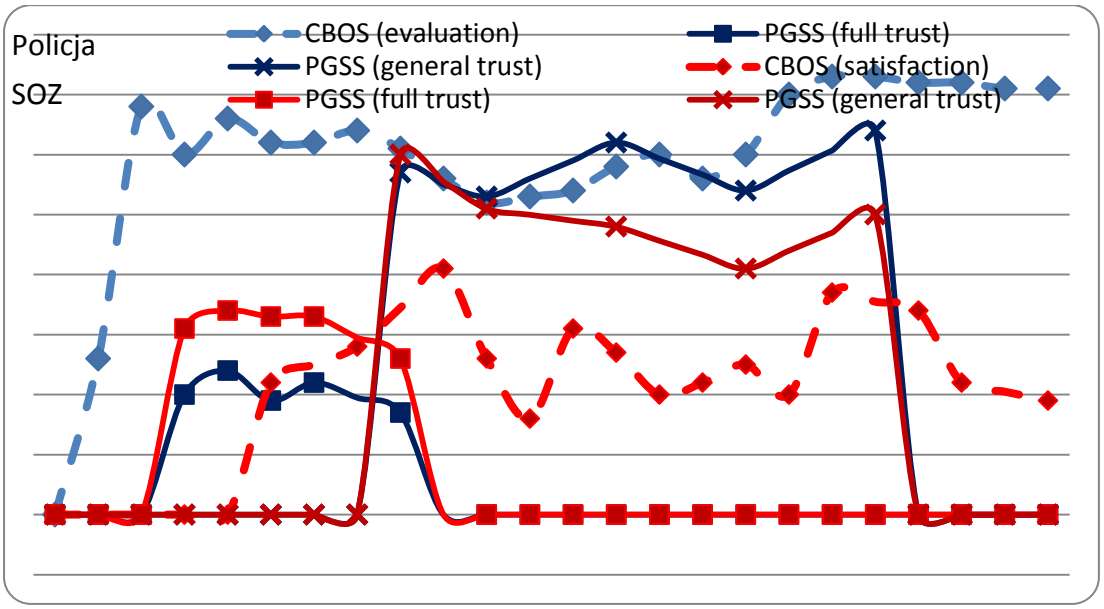

Co jest szczególnie symptomatyczne, w ocenie obu instytucji dostrzegamy kilka momentów wyraźnej zmiany. Dostępne dane (zob. tabela poniżej) pokazują, że począwszy od roku 1999 Polacy byli wyraźnie bardziej zadowoleni z działania Policji niż systemu ochrony zdrowia. Momenty zwiększonego krytycyzmu wobec tego ostatniego ewidentnie korespondują zaś z momentami wprowadzania reform. Mamy więc do czynienia z dwoma instytucjami, które ze względu na szereg uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych charakteryzowały się odmienną skalą i trudnością wprowadzania zmian ze strony decydentów politycznych. Wyraźna poprawa ocen, która dokonała się po roku 2004 może mieć zróżnicowane interpretacje, ale niewątpliwie – zwłaszcza w przypadku ocen Policji – wejście w struktury Unii Europejskiej miało dla niego kluczowe (choć wieloaspektowe) znaczenie.

Opis wielowarstwowych przemian, dokonujących się w obu instytucjach, przedstawiony zostanie w oparciu o wywiady przeprowadzone w Warszawie, Białymstoku i Poznaniu z doświadczonymi pracownikami, zajmującymi ważne stanowiska (na ogół kierownicze) w Policji i zakładach opieki zdrowotnej. Wywiady przeprowadzono w pierwszej połowie 2013 roku.

System Ochrony Zdrowia

Rozmówcy reprezentujący instytucje SOZ jednoznacznie utożsamiają transformację systemu z rokiem 1999. Zmiany, które miały miejsce wcześniej, w dekadzie lat 90. są pamiętane słabiej i nie miały – według rozmówców – większego znaczenia w kontekście przemian późniejszych. Istota zmian jakie miały miejsce w roku 1999, rozumiana jako zmuszenie placówek do racjonalnego gospodarowania środkami oraz powstanie instytucji płatnika autonomicznego wobec ministerstwa, została właściwie przez wszystkich rozmówców uznana za słuszną. Krytykowano natomiast praktyczne skutki przeprowadzenia reform. Do głównych elementów krytyki zaliczyć można kwestię zbytniej wagi płatnika w systemie, który był w stanie narzucić całemu systemowi własną optykę oraz znacznie rozbudować biurokrację, co negatywnie odczuli zarówno świadczeniodawcy jak i świadczeniobiorcy. Drugim kontrowersyjnym ogniwem nowego modelu była instytucja lekarzy podstawowej opieki zdrowotnej (rodzinnych, pierwszego kontaktu), która – choć w założeniu dobra – w dłuższej perspektywie spowodowała (i nadal powoduje), zbytnie przeciążenie szpitali, np. poprzez konieczność wykonywania tam badań diagnostycznych, które mogłyby być prowadzone na poziomie przychodni (ew. ambulatoriów, których niedorozwój również jest zauważany). Zbyt duży nacisk na medycynę rodzinną oraz generalnie mocna pozycja tego środowiska lekarskiego w systemie mogła też wpłynąć na obecny i prognozowany niedobór lekarzy niektórych specjalności, na przykład pediatrów lub geriatrów.

Większość badanych była zdania, że choć system kas chorych wprowadzony w 1999 roku działał nie w pełni efektywnie, to jednak jego demontaż nastąpił przedwcześnie. Wprowadzenie kas chorych było tak drastyczną zmianą, że nie można było oczekiwać szybkiej poprawy i stabilizacji systemu, ponadto, w momencie likwidacji, były widoczne symptomy poprawiania się działania systemu, np. poprzez wypracowanie stałych relacji pomiędzy kasami regionalnymi, a także na linii kasy – placówki medyczne. Wprowadzenie Narodowego Funduszu Zdrowia było więc zmianą wynikającą przede wszystkim z logiki politycznej i nie przyniosło znacznej poprawy funkcjonowania systemu, a w opinii części rozmówców wręcz odwrotnie, spotęgowało dysfunkcje systemu takie jak nadmierna biurokracja, lekceważenie roli świadczeniobiorcy czy nieefektywne (lub wręcz pozorne) działania na rzecz uszczelnienia systemu poprzez nakładanie kolejnych uciążliwych obowiązków sprawozdawczych na świadczeniodawców oraz wzmożoną kontrolę. Stąd też ocena działania NFZ i prognozy na przyszłość są zróżnicowane. Podczas gdy część rozmówców (łącznie z przedstawicielami płatnika) deklaruje powolną, ale stałą poprawę funkcjonowania systemu w obecnym kształcie i tym samym nie widzi potrzeb jego zmiany, inni nie widzą możliwości znaczącej poprawy jego działania bez poważniejszych zmian systemowych, co jednak nie oznacza, że są nastawieni przychylnie do domniemywanych zmian polegających na jakiejś formie rozbicia narodowego funduszu na kilka instytucji płatników.

Ogólnie rzecz biorąc, większość rozmówców jest zgodna, że pomimo rozmaitych zmian wynikających z sytuacji politycznej, reformy systemu ochrony zdrowia w Polsce po 1999 roku zmierzają w

określonym kierunku, jakim jest dominacja perspektywy płatnika, wprowadzanie mechanizmów rynkowych oraz uszczelnianie systemu. Nie ma natomiast zgody co do oceny takich zmian, które – w opinii części lekarzy – narzucają na placówki medyczne i samą kadrę lekarską zbyt wiele obowiązków biurokratyczno-sprawozdawczych, co odbija się niekorzystnie na relacjach pomiędzy lekarzami a pacjentami, jednocześnie przyspieszając wypalenie zawodowe lekarzy.

Po doświadczeniu funkcjonowania kas chorych i ich demontażu rozmówcy w większości zgadzają się, że system ochrony źle przyjmuje gwałtowne zmiany. Rozległość systemu oraz jego społeczna waga nie sprzyjają całościowym reformom. W związku z tym rozmówcy nie widzą potrzeby głębszych zmian, bądź to z przekonania, że system można poprawiać drobnymi korektami, bądź z założenia, że żadna gruntowna zmiana nie przyniesie szybko oczekiwanych rezultatów. Jeszcze inni są zdania, że żadna większa zmiana mająca na celu rzeczywiste usprawnienie systemu nie może być przeprowadzona ze względów politycznych, ponieważ wiązałaby się z koniecznością podjęcia niepopularnych decyzji. Lekarze w większości pozostają pesymistycznie nastawieni do dalszych perspektyw działania systemu, nawet biorąc pod uwagę, że ich aspiracje zawodowe i finansowe są zaspakajane w o wiele większym stopniu niż jeszcze kilka lat temu (wskaźnikiem wzrostu poziomu życia może być również opisywany przez lekarzy spadek zjawiska „pospolitej" korupcji w systemie – zjawisko korupcji obecnie przeniosło się z poziomu pacjent-lekarz, na poziomy wyższe, związane z inwestycjami placówek, zakupami sprzętu, itp.). Porównując polski model z innymi krajami przywoływano pozytywne przykłady państw, przede wszystkim europejskich – najczęściej Niemiec i Skandynawii, również Włoch, Francji, Wielkiej Brytanii. Rzadziej wypowiadano się pozytywnie na temat systemu amerykańskiego, tamtejszy system ubezpieczeń indywidualnych jest interpretowany jako niesprawiedliwy bądź przynajmniej niemożliwy do wprowadzenia w polskim kontekście społeczno-kulturowym. Rozmówcy, którzy postulowali konieczność pewnych zmian w systemie najczęściej zwracali uwagę na następujące kwestie: 1. Usprawnienie działania lekarzy podstawowej opieki zdrowotnej, np. poprzez narzucenie im konieczności przeprowadzania większej liczby badań diagnostycznych, czy powiązanie działania lekarzy i pielęgniarek środowiskowych; 2. Poprawienie systemu opieki ambulatoryjnej i dziennej opieki szpitalnej; 3. Wyraźniejsze oddzielenie publicznych i niepublicznych placówek opieki, jako że w obecnej sytuacji placówki te konkurują o te same fundusze publiczne, w związku z czym placówki publiczne są postawione przed koniecznością wykonywania procedur bardziej skomplikowanych i mniej opłacalnych, których wykonania – inaczej niż placówki niepubliczne – nie mogą odmówić; 4. Wprowadzenie regionalnej koordynacji polityki zdrowotnej, co miałoby na celu racjonalniejsze wydawanie pieniędzy (np. na zakup sprzętu) oraz zmiany w funkcjonowaniu szpitali powiatowych, które w obecnej formie są nieefektywne; 5. Wprowadzenie mechanizmu współpłacenia świadczeniobiorców, co miałoby zwiększyć dochody poszczególnych placówek, ale również – a według niektórych rozmówców przede wszystkim – zracjonalizować zachowania pacjentów czy skrócić kolejki do lekarzy specjalistów. Warto zwrócić uwagę, że punkt ostatni podnoszony był wyjątkowo zgodnie przez większość lekarzy. Rozmówcy, w mechanizmie współpłacenia nie widzą uchybienia konstytucyjnej

zasadzie równego dostępu do świadczeń medycznych, przynajmniej jeśli zastosuje się system refundacji dla najbardziej potrzebujących. Warto zwrócić uwagę, że rozmówcy nie oczekują nagłego wzrostu finansowania systemu, w większości wyrażając opinię, że wzrost finansowania, przekładający się np. na lepszą diagnostykę, nieuchronnie generuje dodatkowe koszty, nie jest więc możliwe osiągnięcie bezpiecznego, zadowalającego wszystkich poziomu finansowania. Niemniej, pojawiły się głosy, mówiące o tym, że obecny system będzie musiał zwiększać wpływy poprzez wspomniane wcześniej współpłacenie, bądź zwiększenie składki zdrowotnej. Część rozmówców uważa jednocześnie, że bardziej sprawiedliwym rozwiązaniem od składki proporcjonalnej do dochodu jest wprowadzenie progów składek, analogicznie do progów podatku dochodowego.

Badani lekarze zwracali uwagę na fakt, że choć współczesny system daje większe możliwości rozwoju zawodowego, chociażby poprzez dostęp do najnowszych metod oraz ściślejsze kontakty z zagranicą, to jednak praca lekarza w ostatnich latach wydaje się trudniejsza, a nastroje wśród kadry lekarskiej są raczej pesymistyczne. Spowodowane jest to przede wszystkim niesprawiedliwym – w opinii rozmówców – systemem sprawozdawczo-kontrolnym, który odciąga lekarzy od pracy z pacjentami, nie przynosząc im w zamian żadnych korzyści. System ten sprzyja również rozmaitym zachowaniom dysfunkcyjnym, na przykład prowadzeniu polityki obłożenia łóżek na oddziale albo wypisywaniu leków, która jest optymalna z punktu widzenia rozliczeń z płatnikiem, ale nie stanu zdrowia pacjentów. Tego typu zachowania mogą odbijać się negatywnie na etosie lekarskim. Część lekarzy zwracała również uwagę na niewystarczający nacisk na praktykę w edukacji medycznej, narastający problem niedoboru lekarzy pewnych specjalności (związanych raczej z luką pokoleniową niż np. zjawiskiem emigracji zarobkowej), pojawiały się również głosy mówiące o niedostatecznym akcentowaniu na uczelniach kwestii prawno-etycznych, które mogą wkrótce stać się decydujące dla kondycji poszczególnych placówek wraz z tym jak narasta zjawisko procesów o odszkodowania za rzeczywiste lub domniemane błędy medyczne. Część lekarzy zwracało również uwagę na dwuznaczną postawę mediów, które z jednej strony robią dużo np. dla promocji zdrowia (nie ma bowiem w Polsce skoordynowanej polityki promocji zdrowia), z drugiej jednak podkopują zaufanie do systemu poprzez szukanie materiałów sensacyjnych i wydawaniu ostrych, ale bezrefleksyjnych osądów na temat funkcjonowania jego poszczególnych elementów.

Policja

Rozmówcy raczej bezdyskusyjnie twierdzili, że zmiany które zaszły w policji na przełomie lat 80. i 90. były niezbędne i słuszne z punktu widzenia politycznego i symbolicznego. Proces powstawania nowej służby przebiegał poprawnie i bez większych problemów, a założenia fundacyjne, takie jak apolityczność i służebna rola wobec społeczeństwa, słuszne. Sam proces transformacji, łącznie z odejściem pewnej liczby funkcjonariuszy (dotyczyło to zresztą milicji w daleko mniejszym stopniu niż SB), nie odbił się negatywnie na skuteczności działania formacji. Wzrost przestępczości jaki miał miejsce w latach 90. był raczej odbiciem transformacji we wszystkich dziedzinach społecznych, które otworzyły nowe nisze działania przestępczego.

Wyraźnym błędem, na który zwracali uwagę niektórzy rozmówcy, było jednak zlekceważenie w momencie transformacji zagrożenia ze strony przestępczości gospodarczej, która – według polityczno-ideologicznych przewidywań – miała w gospodarce wolnorynkowej sama zaniknąć (!), w związku z tym wydziały do spraw gospodarczych zniknęły na pewien czas ze struktury policji, co miało zdecydowanie negatywne skutki.

Rozmówcom niełatwo przychodziło przypomnieć ważne w ich opinii reformy i zmiany, które ukształtowały obecną strukturę formacji. Najczęściej zwracano uwagę, że obecny system jest efektem ciągłych, drobnych zmian, często przeprowadzanych na poziomach wojewódzkich. Tym samym, rozmówcy zwracali uwagę na jedną z najistotniejszych cech strukturalnych formacji, która jednocześnie stanowi o jej sile i (częściej) słabości. Silna hierarchia, która w policji jako służbie mundurowej jest uważana za naturalną i pożądaną, sprawia że regionalne działania policji w dużej mierze zależą od aktywności komendantów wojewódzkich, szczególnie odkąd komendy obejmują większe obszary terytorialne. Wysoka niestabilność kadr kierowniczych w policji oraz ich uzależnienie od układu rządzącego, pomimo pozornej apolityczności, przynajmniej do niedawna prowadziło do częstych roszad na wysokich stanowiskach – przez komendantów głównych i wojewódzkich, aż po komendantów powiatowych czy miejskich. Sytuacja taka prowadziła do niepożądanych skutków, na przykład nowi komendanci często rezygnowali z pomysłów zapoczątkowanych i wdrażanych przez swoich poprzedników, co prowadziło do generalnej nieracjonalności w gospodarowaniu funduszami i braku spójnej polityki. Nowi komendanci potrzebowali również czasu, aby nauczyć się działania na swoich stanowiskach, co powodowało, że w niektórych przypadkach, komendanci prowadzili politykę asekuracyjną, ograniczając się tylko do działań niezbędnych. Powodowało to opóźnienia w rozwoju formacji na danym terenie oraz generalne poczucie niestabilności wśród kadry. Owa niestabilność, poza oczywistymi kwestiami związanymi z pracą w niebezpiecznych warunkach, w stresie, była podawana za szczególny powód częstego wypalenia zawodowego policjantów. Wypalenia, które jest tym niebezpieczniejsze w tym zawodzie, że powoduje liczne odejścia na emerytury w pierwszym możliwym terminie, przez co stale istnieje niedobór doświadczonych policjantów, którzy mogliby stanowić wzór do naśladowania dla młodych kadr. Młodzi policjanci, którzy przychodzą do pracy po szkole policyjnej – a według części rozmówców nie daje ona wystarczających kompetencji do pracy, przede wszystkim ze względu na zbyt krótki proces szkolenia – muszą więc wielu rzeczy uczyć się od nowa, przez co cała formacja często nie potrafi wyciągać wniosków z wcześniejszych błędów, a policjanci tracą czas, który mogliby poświęcić pracy operacyjnej.

Rozmówcy pozytywnie odnosili się do takich zmian jak powstanie Biura Spraw Wewnętrznych, które z pewnością ukróciło m.in. problem korupcji w policji. W ogóle, problem korupcji, jest przez rozmówców uważany za mniejszy niż to było kilka, kilkanaście lat temu, ale wciąż występuje, chociaż trudno jest ocenić jego skalę. Pozytywnie oceniono powstanie Centralnego Biura Śledczego, które było jakby uwieńczeniem procesu nastawionego na zwalczenie przestępczości zorganizowanej i gospodarczej, rozpoczętego w policji w drugiej połowie lat 90. Zwraca jednak uwagę fakt, że o ile nie było wątpliwości co do zasług CBŚ w rozbiciu wielu zorganizowanych grup przestępczych i względnym kontrolowaniu tego

rodzaju przestępczości, to obecna formuła CBŚ nie jest dla wszystkich oczywista, a szczególnie dla przedstawicieli innych formacji policyjnych, którzy w pewnych aspektach mogą postrzegać CBŚ jako konkurenta do zasobów finansowych i ludzkich (CBŚ nie szkoli własnych funkcjonariuszy tylko rekrutuje spośród policjantów).

Pozytywnie ocenia się zmiany w policji po wejściu Polski do Unii Europejskiej, a następnie do strefy Schengen co, z jednej strony, zwiększyło co prawda ryzyko występowania na terenie Polski międzynarodowych grup przestępczych, ale z drugiej znacznie poprawiło kontakty, wymianę informacji oraz generalną współpracę pomiędzy policją polską, a policjami europejskimi. Wszyscy rozmówcy zwracają uwagę na fakt, że w porównaniu z innymi krajami, polska policja wypada dobrze, nie ma jakościowej różnicy w porównaniu z Europą zachodnią, a różnice strukturalne, czy w uprawnieniach policyjnych wynikają przede wszystkim z różnic społeczno-kulturowych w danych krajach i nie mają przełożenia na skuteczność działania formacji. Pozytywnie wreszcie ocenia się tzw. proces ucywilniania etatów, chociaż według części rozmówców, został on w pewnym momencie zatrzymany i proces jego zrealizowania w dużej mierze zależy od polityki poszczególnych komendantów wojewódzkich.

Rozmówcy, najwyraźniej przyzwyczajeni do drobnych, ewolucyjnych zmian w formacji po 1990 roku, nie uważają, aby policja wymagała obecnie gruntownych przemian, są generalnie zadowoleni ze skuteczności działania formacji. Ewentualne zmiany, na które zwracano uwagę, powinny iść przede wszystkim w następujących kierunkach: 1. Zwiększenie racjonalności wydawania pieniędzy czyli wprowadzenie do komend logiki menadżerskiej oraz większy wpływ komend lokalnych na zakupy przeprowadzane na poziomie centralnym; 2. Systemowe uporządkowanie systemu wynagrodzeń, premii i emerytur, co mogłoby częściowo powstrzymać odpływ młodych policjantów na emerytury; 3. Zapewnienie większej stabilności kadrowej; 4. Być może również pewne odchudzenie kadrowe i kompetencyjne komendy głównej na rzecz komend wojewódzkich.

Funkcjonariusze zwracali uwagę na pewną polaryzację postaw wobec policji. Podczas gdy generalnie zaufanie społeczne wobec policji jest wysokie i jest – według rozmówców – wynikiem zarówno skutecznego działania jak i licznych akcji informacyjno-prewencyjnych, poszczególni funkcjonariusze (przede wszystkim z oddziałów patrolowo-interwencyjnych) coraz częściej spotykają się w pracy z postawą braku autorytetu policjanta wśród obywateli, z postawami agresywnymi, prowokującymi, z czym młodsi policjanci nie zawsze umieją sobie poradzić. Ta potencjalna nieporadność wynikać może zarówno z braku wystarczającego przeszkolenia jak i z pewnego upadku etosu policjanta, bowiem – na co zwracają uwagę badani – młodsze roczniki funkcjonariuszy mają tendencję do traktowania swojej roli w kategoriach zwykłego zawodu, a nie służby, czy powołania. Przekazywaniu norm grupowych z pewnością nie sprzyja szybki odpływ policjantów na emerytury.

Inne podmioty działające w sferze bezpieczeństwa oraz media wydają się nie wpływać istotnie na funkcjonowanie formacji. Kontakty są najczęściej ograniczone do takiej formy jaką narzuca policja na danym terytorium (np. współpraca ze strażą miejską, funkcjonowanie biur prasowych przy komendach).

Pomimo rozrastania się sektora firm zajmujących się zapewnianiem bezpieczeństwa jak również nowymi wyzwaniami dla bezpieczeństwa państwa policja, według rozmówców, radzi sobie wystarczająco dobrze i stara się szybko reagować na zmieniającą się sytuację, choć z drugiej strony, w jakimś stopniu zależy to od stabilności kadr w danym regionie. System ewaluacji pracy policjantów jest w zasadzie adekwatny, ponieważ zwraca uwagę nie tylko na statystyki wykrywalności przestępstw, ale również na inne sfery działalności poszczególnych policjantów czy komend. O ile więc zdarzają się sytuacje naginania bądź pompowania statystyk w celu polepszenia własnej pozycji to, zdaniem rozmówców, nie mają one przesadnie dużego znaczenia i często są wyłapywane na poziomie komend wojewódzkich bądź komendy głównej. Niektórzy rozmówcy zwrócili jednak uwagę, że ocena pracy policjantów powinna być w większym stopniu uzależniona od relatywnego poczucia bezpieczeństwa obywateli zamieszkujących odpowiednie terytorium.

Dyskusja wyników

Po roku 1989 obie analizowane instytucje publiczne znalazły się w nowym środowisku prawno-ustrojowym i społecznym. Zmiana kontekstu wytworzyła całkiem nowe presje, na które instytucje te nie mogły być od razu przygotowane. W przypadku systemu ochrony zdrowia najważniejszym tłem reform stała się gospodarka rynkowa i związana z tym ewolucja od państwowej służby ku usługodawcy w komercyjnym i kompetytywnym środowisku. Presje ekonomiczne dotknęły zarówno nowe podmioty niepubliczne, małe przychodnie, jak i duże szpitale publiczne. Wydaje się, że wyraźnie kształtowały one także ewolucję roli lekarzy – od obdarzonych autorytetem i osobistym wpływem, ale słabo opłacanych kadr państwowych, do roli profesjonalnych „rzemieślników" (jak to określił jeden z badanych), poddanych rygorom korporacyjnym, ale jednocześnie znacznie lepiej zarabiających. W miejsce dawnych presji zaczął pojawiać się konflikt między misją lekarską a rolą przedsiębiorcy.

Próby reformowania ochrony zdrowia pokazały, że jest to instytucja o niezwykle dużej bezwładności, a ewidentne bolączki często nie poddają się korekcie, m.in. ze względu na siłę grup interesu i wyjątkową wagę kwestii zdrowotnych. W zasadzie wszystkie poważne interwencje w system skutkowały powszechnym niezadowoleniem społecznym. Badanie pokazało, że da się wskazać kilku odrębnych „graczy zbiorowych", m.in. kadrę dużych szpitali, prywatne zakłady opieki zdrowotnej, w tym grupę lekarzy pierwszego kontaktu, a w końcu płatnika i – traktowane niezależnie – czynniki polityczne. Odrębne interesy i cele tych zbiorowych aktorów powodują, że system przy gwałtownej interwencji łatwo „blokuje się", powodując jednocześnie radykalną reakcję opinii publicznej – zwróconą paradoksalnie na ogół przeciw płatnikowi lub rządowi, czyli instytucjom reprezentującym obywateli w relacji z podmiotami oferującymi usługi w obszarze opieki zdrowotnej.

W przypadku Policji ewolucja indywidualnych ról nie była, bo nie mogła być tak silna. Nie oznacza to jednak, że nie następowała. Zliberalizowany model działania i otoczenie demokratycznych instytucji – w tym wolnych mediów, przy jednoczesnych staraniach o zerwanie z wizerunkiem Milicji, uczyniło tę służbę wrażliwą na opinię publiczną. Jednoczesna decentralizacja, przejściowo przesadnie daleko posunięta, także

miała udział w tym procesie. Zmiana modelu, mając w tle bardziej ogólne procesy społeczno-kulturowe, doprowadziła także do pewnej pragmatyzacji kadr. Jednak presja ról była, jak się zdaje, wyraźnie mniejsza w przypadku policjantów niż np. w przypadku lekarzy, a przynajmniej - w porównaniu z czasami PRL - pod pewnymi względami z pewnością osłabła, zwłaszcza jeśli weźmiemy pod uwagę presje polityczne. Jeden z istotniejszych procesów ucywilnienia przebiegał względnie gładko, po części ze względu na przebiegające równolegle podwyżki uposażenia funkcjonariuszy. Generalnie przebieg reform był tu inny niż w przypadku systemu ochrony zdrowia – zmiany były wolniejsze, a aktorzy instytucjonalni, ze względu na ścisłą hierarchiczność i ograniczoną możliwość artykulacji interesów zawodowych, nie stawiali zmianom tak silnego oporu, nawet w kwestii odebrania części przywilejów zawodowych (wydłużenie wieku emerytalnego). Inne też były reperkusje wejścia Polski do Unii Europejskiej.

Trudno jednoznacznie ocenić różnicę „jakości" samych reform, tym bardziej, że w przypadku obu instytucji niektóre wprowadzone rozwiązania po pewnym czasie anulowano. Jednak okoliczności zewnętrzne i uwarunkowania wewnętrzne sprawiały, że trajektorie ich przemian po roku 1989 były wyraźnie odmienne. Jak była mowa na początku – o ile Policja wchodziła w nową rzeczywistość ustrojową z ciężkim bagażem spuścizny MO, a służba zdrowia – choć krytykowana – cieszyła się większym autorytetem i zaufaniem, to po dwudziestu z górą latach reform sytuacja właściwie się odwróciła. Większe uwikłanie systemu ochrony zdrowia w odmienne porządki instytucjonalne, mieszany charakter wytwarzanych dóbr i rosnący na nie popyt spowodowały, że droga tej instytucji była bardziej wyboista.

5. Dr Joanna Szymoniczek: „Niepamięć i pamięć o miejscach pamięci. Losy niemieckich cmentarzy wojennych z okresu I wojny światowej w Polsce"

Celem badań były niemieckie cmentarze wojenne i niemieckie kwatery wojenne znajdujące się na zbiorczych cmentarzach wojennych z okresu pierwszej wojny światowej położone na terenie Polski i ich los do dnia dzisiejszego. Podjęto próbę odpowiedzi na pytania, jak zmieniająca się sytuacja polityczna wpływała na decyzję dotyczącą losów cmentarzy wojennych w Polsce, jakie stanowisko zajmowały władze polskie wobec kodyfikacji problemu w międzynarodowym prawie humanitarnym konfliktów zbrojnych, jaki był los tych cmentarzy na tle innych cmentarzy wojskowych?

Podstawą badań była analiza dokumentów i prac opublikowanych (spis najważniejszych pozycji dotyczącej tematu w załączeniu), a także kwerenda archiwalna w archiwum Instytutu Pamięci Narodowej w Warszawie, Ministerstwa Spraw Zagranicznych w Warszawie, Rady Ochrony Pamięci Walki i Męczeństwa w Warszawie, Ministerstwie Obrony Narodowej w Warszawie, w Narodowym Instytucie Dziedzictwa (dawna nazwa Ośrodek Ochrony Zabytków Krajobrazu) w Warszawie, w Zespole Upamiętniania Ofiar Wojny przy Departamencie Gospodarki Komunalnej Urzędu Mieszkalnictwa i Rozwoju Miast w Warszawie, a także w Fundacji „Pamięć" oraz wybranych wydziałach grobownictwa urzędów

wojewódzkich (m. in. w Warszawie, Lublinie, Wrocławiu, Olsztynie, Poznaniu, Łodzi, Gdańsku) urzędach miast, urzędach gmin (m.in. w Puławach, Ełku) i wojewódzkich archiwach państwowych (m. in. w Warszawie, Lublinie, Wrocławiu, Olsztynie, Poznaniu, Łodzi, Przemyślu, Ełku (oddział Archiwum Państwowego w Suwałkach), Gdańsku). Wykorzystano także materiały pochodzące z Archiwum Ministerstwa Spraw Zagranicznych w Berlinie, Archiwum Federalnego w Koblencji oraz Federalnym Archiwum Wojskowym we Fryburgu. Podczas wizyt na wybranych cmentarzach (ze względu na ich liczbę – kilkaset – nie było możliwości odwiedzenia wszystkich) zebrano dokumentację fotograficzną, którą uzupełniono zdjęciami pochodzącymi ze zbiorów Narodowego Archiwum Cyfrowego i Polskiej Agencji Prasowej (zdjęcia z wcześniejszych lat, przeprowadzanych prac, oficjalnych wizyt itp.). Duże znaczenie dla opracowania tematu miały przeprowadzone wywiady z: pracownikami Fundacji „Pamięć", Biura Informacji i Poszukiwań, naczelnikami wydziałów grobownictwa urzędów wojewódzkich, opiekunami cmentarzy, a także przedstawicielami lokalnych władz, którzy niestety często zastrzegali sobie anonimowość, bądź o pewnych kwestiach mówili nieoficjalnie. Za najistotniejszy i wnoszący największy wkład merytoryczny należy uznać wywiad przeprowadzony z p. Izabelą Gutfeter – prezesem polsko-niemieckiej Fundacji „Pamięć", oraz p. Izabelą Gruszką – wieloletnim kierownikiem Biura tejże Fundacji.

Cząstkowe wyniki badań przedstawione zostały podczas Ogólnopolskiej Interdyscyplinarnej Konferencji Naukowej *Współczesne przestrzenie edukacyjne biografistyki*, zorganizowanej przez Katedrę Biografistyki Pedagogicznej Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II oraz Fundację „Muzyka Kresów" oraz podczas konferencji *Uniwersalny i regionalny wymiar ochrony praw człowieka. Nowe wyzwania – nowe rozwiązania*, zorganizowanej przez sejmową Komisję Sprawiedliwości i Praw Człowieka oraz Instytut Ekonomii i Administracji Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach. Pierwszy z nich dotyczył źródeł, na podstawie których odtwarza się losy poległych – *Dokumenty osobiste i przedmioty prywatne jako źródła do badania biografii poległych*, drugi strony prawnej, moralnej, etycznej i religijnej zagadnienia – *Grób wojenny: prawo, czy przywilej?* (programy obu konferencji w załączeniu).

Losy niemieckich cmentarzy wojennych z okresu pierwszej wojny światowej

Mogiły i cmentarze mają szczególne znaczenie dla społeczeństw. Są dokumentem stylów i dzieł twórców ukazującym różnorodność architektury, rzeźby, poezji i literatury na przestrzeni wieków. To także wyjątkowa lekcja historii i zapis dziejów określonych ziem. Cmentarze, tak jak kapliczki, krzyże czy pomniki symbolizują historię, trwanie i przemijanie. Przede wszystkim jednak mogiły i cmentarze posiadają transcendentalny charakter sacrum, który związany jest z humanistyczną cechą poszanowania grobów. Ta przez wieki wyróżniała Polaków. W ciągu stuleci przez Polskę przetoczyło się wiele wojen i powstań, które pozostawiały po sobie groby i cmentarze różnych narodowości i religii. Dodatkowo zmiany granic powodowały, że w obrębie kraju znajdowały się mogiły tych, którzy tu żyli i umierali, a także polegli na

tych ziemiach[8]. W większości miejsca spoczynku spotykały się z tolerancją i poszanowaniem, niezależnie od tego, kto był na nich pochowany, o części zapomniano i zanikały, rzadko jednak groby były niszczone. Część z tych mogił były to groby Niemców[9]. Przez stulecia wielu znalazło tu miejsce wiecznego spoczynku, w tym około stu tysięcy poległych w okresie pierwszej wojny światowej i czterysta czterdzieści sześć tysięcy w drugiej.

Polegli w okresie pierwszej wojny światowej Niemcy znaleźli swoje ostatnie miejsce spoczynku w żołnierskich kwaterach na cmentarzach parafialnych, jak i specjalnie utworzonych cmentarzach wojennych. Dwieście czterdzieści trzy takie cmentarze, dla poległych w latach 1914-1915, zbudowano na terenach byłych Prus Wschodnich. Natomiast w Polsce południowo-wschodniej, gdzie głównie polegli Niemcy wspierający armię austriacką w walkach przeciw Rosjanom, utworzone zostały oddzielne kwatery na cmentarzach austriackich[10]. Cmentarze te można podzielić na cmentarze pobitewne, cmentarze zakładane przy szpitalach wojskowych (lazaretach) oraz cmentarze jenieckie. Opieka nad cmentarzami i pamięć o poległych traktowana była jako najważniejszy patriotyczny obowiązek, stąd troską o mogiły obarczono gminy, stowarzyszenia i osoby prywatne, mimo że formalnie było to zadanie państwa. Dzisiaj na terenie Polski możemy odnaleźć około 550 cmentarzy z okresu pierwszej wojny światowej, na których pochowano czterysta tysięcy poległych Niemców[11]. Na dwustu pochowani są tylko oni, na pozostałych także żołnierze innych narodowości[12]. Dodatkowo należy także zwrócić uwagę, że na terenie Polski, podobnie jak w innych państwach, znajdują się miejsca pamięci i spoczynku z okresu pierwszej wojny światowej. Miejsca te nie są cmentarzami, choć odnajdziemy tam zarówno groby żołnierzy-obcokrajowców, jak i osób cywilnych- również obcokrajowców, zmarłych, poległych lub pomordowanych. W kilku -tylko takich miejscach pochowani są niemieccy żołnierze[13]. Cmentarze te zakładane były z niezwykłą starannością, staranie planowano ich rozmieszczenie, używano dobrej jakości materiałów budowlanych, starano się, aby pasowały do miejscowego krajobrazu. Niestety działania wojenne spowodowały, że wiele z nich zostało zniszczonych i zdewastowanych[14]. W 1917 roku na terenie Prus Wschodnich utworzyły więc Prowincjonalny Urząd Doradczy do spraw Upamiętniania Wojen. Pod kierunkiem Prowincjonalnego Konserwatora Zabytków

[8] Andrzej Michałowski, *Ochrona cmentarzy zabytkowych. Materiały szkoleniowe Państwowej Służby Ochrony Zabytków,* Warszawa 1994, s. 7.

[9] Michał Kerrigan, *Historia śmierci. Zwyczaje i rytuały pogrzebowe od starożytności do czasów współczesnych,* Warszawa 2009, s. 164.

[10] *Kamienne echa: groby Niemców w Polsce*, Warszawa 1998, s. 29

[11] Według szacunków podczas pierwszej wojny światowej zginęło ok.2 milionów niemieckich żołnierzy, z czego na terenie Niemiec 208861 żołnierzy, Francji 930000, Belgii 140 000, Wielkiej Brytanii i Irlandii 2772, Włoch 3121, Luksemburga 203, Holandii 169, Wolnego Miasta Gdańsk 1568, Estonii 434, Finlandii 393, Łotwy 23662, Litwy 24 757, byłego ZSRR 66000, Bułgarii 226, Grecji 240, byłej Jugosławii 14221, Rumunii 40236, b. Czechosłowacji 2629, Danii 649, Malty 61, Norwegii 133, Portugalii 26, Szwecji 169, Hiszpanii 12, Egiptu 279, Algierii 87, Niemieckiej Afryki Wschodniej 791, Niemieckiej Afryki Środkowej 252, Kamerunu 41, Maroka 104, Madagaskaru 7, Afganistanu 1, Cejlonu 3, Chin 212, Japonii 33, Syrii 502, Turcji 843, Argentyny 14, Chile 11, Paragwaju 1, Australii 215, na terenie mórz i oceanów 15420, nieznany los 118 792 żołnierzy, Archiwum Federalne w Koblencji, B 106/2057, Erste Weltkrieg-Zahlen, npag.

[12] Narodowy Instytut Dziedzictwa, Ewidencja Zabytków Nieruchomych, Karty cmentarzy wojennych z okresu pierwszej wojny światowej

[13] Stanisław Rudnicki, *Prawo do grobu. Zagadnienia cywilistyczne*, Zakamycze 1999, s. 65-65.

[14] *Kamienne echa…,* s. 29.

Sztuki i Historii w Prusach Wschodnich, kierując się Instrukcją dotyczącą urządzania cmentarzy wojennych na terenie Prus Wschodnich, ponownie zajęto się urządzaniem niemieckich cmentarzy wojennych[15].

Cmentarze wojenne znajdują się w większości państw świata. Pierwszym na świecie cmentarzem wojennym był narodowy cmentarz Arlington założony w 1864 r. w czasie wojny secesyjnej w Ameryce. Na jego terenie pochowani są polegli we wszystkich wojnach, w których brały udział Stany Zjednoczone, począwszy właśnie od wojny secesyjnej po konflikty zbrojne w Afganistanie i Iraku. W Europie takie cmentarze zaczęły masowo pojawiać się podczas pierwszej wojny światowej, początkowo w Austrii, Niemczech i Francji, następnie w innych krajach. Prawo do grobu pojedynczego posiadali jednak tylko oficerowie i żołnierze, którzy wyróżnili się odwagą i poświęceniem. Pozostałych poległych grzebano zazwyczaj w zbiorowych, liczących nawet kilkaset ciał mogiłach, oznaczając ją tylko przynależnością armijną. Wszystkie strony wojny zazwyczaj równo traktowały swoich rodaków, jak i poległych armii nieprzyjacielskich.[16].

Sprawę cmentarzy wojennych udało się uregulować w prawie międzynarodowym na przestrzeni dwudziestego wieku. Traktat wersalski z 28 czerwca 1919 r., a zwłaszcza jego artykuły 225 i 226 podejmują tę kwestię: Rządy sprzymierzone i stowarzyszone oraz rząd niemiecki nakażą szanować i utrzymywać groby żołnierzy i marynarzy, pochowanych na ich terytoriach. Zobowiązują się uznać każdą komisję, wyznaczoną przez którykolwiek z rządów sprzymierzonych i stowarzyszonych do stwierdzenia tożsamości, spisywania, utrzymywania lub wznoszenia odpowiedzialnych pomników na wyżej wymienionych grobach i ułatwiać takiej komisji wypełnianie obowiązków. Poza tym, z zastrzeżeniem przepisów własnego ustawodawstwa oraz wymogów zdrowia publicznego, zgadzają się udzielać sobie nawzajem wszelkich ułatwień celem zadośćuczynienia żądaniom przeniesienia do kraju szczątków swych żołnierzy i marynarzy. Rządy sprzymierzone i stowarzyszone z jednej strony zaś rząd niemiecki z drugiej strony, zobowiązują się nadto dostarczyć sobie wzajemne:

1. Całkowitego wykazu zmarłych wraz z wszystkimi objaśnieniami przydatnymi do stwierdzenia tożsamości.
2. Wszelkich wskazówek, co do liczby i miejsca grobów wszystkich zmarłych, pochowanych bez stwierdzenia tożsamości.

Następnie Konwencja genewska z 27 lipca 1929 r., Konwencje genewskie z 12 sierpnia 1949 r. i Protokoły dodatkowe do Konwencji genewskich z 12 sierpnia 1949 r. zobowiązują państwa do grzebania zmarłych, którzy stracili życie w związku z okupacją, w czasie pozbawienia wolności spowodowanego okupacją lub z działaniami wojennymi, z czcią, w miarę możliwości zgodnie z obrządkami religii, którą wyznawali,

[15] Barbara Affek-Bujalska, Groby i cmentarze żołnierzy poległych w okresie I wojny światowej na terenie Polski (cz. 2), „Przeszłość i Pamięć", nr 1, s. 16.
[16] Jan Schubert, *Pochówki żołnierskie w tradycji historycznej do czasów I wojny światowej. Powstanie cmentarzy wojskowych*, „Architektura. Czasopismo techniczne", 2011, zeszyt 16, s. 190.

szanowania, oznaczania grobów wojennych i ich utrzymywania bez względu na narodowość poległych[17]. W miarę możliwości zmarli jeńcy wojenni należący do tego samego państwa powinni być pochowani w jednym miejscu, w grobach indywidualnych. Każdy przypadek powinien być rejestrowany przez zarząd grobów, tak aby można było zawsze bez problemów odnaleźć konkretny grób. Po zakończeniu konfliktu, gdy pozwalają na to okoliczności i stosunki między przeciwnymi stronami należy umożliwić członkom rodzin zmarłych i przedstawicielom władz państwowych odwiedzanie tych miejsc[18].

Polska wszystkie te dokumenty ratyfikowała, jej wewnętrzne ustawodawstwo wprowadzało podobne przepisy poprzez Ustawę z dnia 28 marca 1933 r. o grobach i cmentarzach wojennych (z późniejszymi zmianami), obowiązującą po dzień dzisiejszy [!][19]. Na jej podstawie, jak i zobowiązań międzynarodowych, objętą opieką cmentarze poległych w pierwszej wojnie światowej. Prace, mające na celu ich uporządkowanie, zaczęły się tuż po zakończeniu działań wojennych i trwały w zasadzie do wybuchu drugiej wojny światowej. Początkowo, to jest w latach 1919-1922 sprawami grobów i cmentarzy wojennych zajmowało się Ministerstwo Spraw Wojskowych, s właściwie utworzony w jego ramach Główny Urząd Opieki nad Grobami Wojennymi. W 1922 roku odebrano administracji wojskowej zarząd nad sprawami grobownictwa, przekazując ją Departamentowi Budowlanemu Ministerstwa Robót Publicznych. Zmiany organizacyjne nie wpływały na ogrom zadań do realizacji, takich jak:

- założenie katastru poległych na obszarze państwa polskiego,
- utrzymywanie ewidencji poległych pochowanych na cmentarzach wojskowych,
- sprawdzanie identyczności poległych,
- wystawianie metryk śmierci,
- wykończenie cmentarzy urządzanych przez państwa zaborcze,
- założenie nowych cmentarzy dla żołnierzy poległych po listopadzie 1918 roku,
- konserwacja cmentarzy,
- uregulowanie prawno-własnościowe gruntów zajętych pod cmentarze,
- staranie się o fundusze i gospodarowanie nimi,
- udzielanie informacji rodzinom poległych,
- opracowanie przepisów dotyczących grzebania i ekshumacji zwłok[20] itp.

[17] Archiwum Federalne w Koblencji, B 106/2057, Einfluβ der Europäischen Konvention zum Schutze der Menschenrechte und Grundfreiheiten auf den Entwurf eines Bewahrungsgesetzes, npag.

[18] Treść poszczególnych dokumentów w: Marian Flemming, *Międzynarodowe prawo humanitarne konfliktów zbrojnych. Zbiór dokumentów,* uzupełnienie i redakcja Marek Gąska i Elżbieta Mikos-SKuza, Warszawa 2003; Jacek Dziobek-Romański, *Cmentarze - zarys regulacji historycznych, prawnych i kanonicznych*, „Rocznik Historyczno-Archiwalny", 2009, s. 12; Arkadiusz Kalinowski, *Cmentarze. Ewolucja przepisów w kościelnym ustawodawstwie kodeksowym XX wieku*, Warszawa 2001, s. 29.

[19] Ustawa z dnia 28 marca 1933 r. o grobach i cmentarzach wojennych, Dz. U., nr 39, poz. 311

[20] Barbara Affek-Bujalska, op. cit., s. 20.

To co może trochę zaskakiwać, to wpisanie już w 1932 roku wszystkich cmentarzy z okresu pierwszej wojny światowej do rejestru zabytków. Uznano, że decyzja ta rozwiązuje problem cmentarzy wojennych, spowoduje, że nie będą narażone na dewastacje, czy też likwidację, zajmą się nimi konserwatorzy zabytków. Tak się jednak nie stało. Brak środków finansowych powodował, że cmentarze te nie były wystarczająco konserwowane i pielęgnowane i dotyczyło to cmentarzy wszystkich narodowości. Władze polskie starały się jednak, w miarę możliwości wywiązywać się z zadań, ich uwaga skupiona była przede wszystkim na próbach komasacji cmentarzy położonych na gruntach prywatnych, remontem i konserwacją pozostałych. Potrzeb było jednak tak dużo, że działania te były niewystarczające. Udało się tylko zakończyć całkowite rozpoznanie terenu, sporządzić pomiary cmentarzy, plany, szkice, spisy mogił i dokumentację fotograficzną. W opiece nad cmentarzami wojennymi pomagała zazwyczaj miejscowa ludność, choć zdarzało się, że społeczności lokalne, jak i przedstawiciele instytucji odpowiedzialnych za opiekę nad zabytkami zwracali uwagę na obcy charakter części cmentarzy. Raziła ilość i lokalizacja cmentarzy żołnierzy innych narodowości, monumentalna architektura znajdująca się na części z nich, formy, znaki czy symbole kojarzące się z okresem zaborów.

Stan cmentarzy niemieckich był wykorzystywany bezpośrednio przed wybuchem drugiej wojny światowej przez hitlerowskie Niemcy w propagandzie antypolskiej. Oskarżano, że Polska nie przestrzega zobowiązań międzynarodowych, w związku z czym Niemcy nie są zobowiązani do dbania o polskie groby wojenne znajdujące na terenie Rzeszy. Tłumaczenie, że przyczyną takiego stanu rzeczy jest tylko brak środków finansowych strony niemieckiej nie przekonywało. Nie zgadzała się też ona na jakiekolwiek wsparcie finansowe, uważając, że wszystkie koszty musi ponosić strona, na której terenie znajdują się cmentarze[21]. Warto przy tym zauważyć, że stan polskich grobów wojennych na terenie Trzeciej Rzeszy też pozostawiał wiele do życzenia.

Po wybuchu wojny los niemieckich cmentarzy z okresu pierwszej wojny światowej był różny. Część została zniszczona w okresie kampanii wrześniowej, na innych chowano poległych żołnierzy Wehrmachtu. Te ostatnie objęto więc specjalną opieką, nie szczędząc środków i sił, aby prezentowały się jak najlepiej, jako że „cmentarze są elementem panowania nad terenem". Starano się odbudować zniszczone nekropolie, przeprowadzono remonty, budowano nowe ogrodzenia, stawiano nowe krzyże, na cmentarzach odbywały się różne uroczystości, organizowano wizyty wysokich urzędników państwowych, wojskowych i rodzin. Wprawdzie specjalnie dbano o poległych w trwającej wojnie, ale nie zapominano też o tych, którzy polegli tutaj wcześniej. Prace koordynowali „oficerowie grobownictwa", których zadaniem była właśnie opieka nad takimi miejscami spoczynku, a także dostarczane meldunków o zmarłych, zarówno w wyniku walk, jak i chorób. Prace wykonywano bardzo sumiennie, a stan cmentarzy poprawiał się z miesiąca na miesiąc[22].

[21] Auswärtiges Amt, Berlin, Rechtsabteilung IV, Kriegsgraeber, Sygn. R 48014, Deutsche Botschaft, Warschau, den 4. Maerz 1938, Verbalnote, npag; tamże Sygn. R 47744, Aufzeichnung über die Organisationen und den Stand der deutschen Kriegsgräberfürsorge, npag.

[22] Federalne Archiwum Wojskowe w Fryburgu, RH 13/16, Hauptsorgen der Graberoffiziere in Frankreich, Belgien und in Polen, s. 4-5.

Jednak w wyniku kolejnych działań wojennych z lat 1944-45 większość cmentarzy ponownie została zniszczona. Wycofujący się Niemcy chowali, jeśli to tylko było możliwe, poległych towarzyszy na istniejących cmentarzach, czyli cmentarzach z okresu pierwszej wojny światowej, albo na specjalnych wytyczonych polach, w pobliżu wielkich pobojowisk[23]. Tak się stało m.in. po kapitulacji 6 maja 1945 r. Twierdzy Wrocław. 86 tysięcy poległych, w tym około 6 tysięcy żołnierzy niemieckich pochowano w bezimiennych, zbiorowych mogiłach na terenie istniejących cmentarzy wojennych. Takie postępowanie miało bardzo skomplikować ich powojenny los[24].

Zgodnie z odgórnymi zarządzeniami o zacieraniu śladów niemczyzny, jak i wykorzystując istniejące wówczas w społeczeństwie, zrozumiałe, antyniemieckie nastawienie, już w 1945 roku zaczęto likwidować cmentarze poniemieckie, znajdujące się głównie w miastach i miasteczkach. Dotyczyło to przede wszystkim cmentarzy z okresu drugiej wojny światowej, ale zdarzało się także że i pierwszej. Tymczasem te ostatnie, jak już wspomniano, wpisane zostały już w latach trzydziestych do rejestru zabytków, na większości z nich spoczywali żołnierze różnych narodowości. Nie miało to jednak znaczenia, wystarczało że były to cmentarze niemieckie. Zamiast nich powstawały obiekty sportowe, parki, drogi, czy budynki mieszkalne. W mniejszym stopniu działania takie dotknęły cmentarze położone na terenach wiejskich, ze względu na to że były "mniej widoczne", jak i cmentarze, na których pochowani byli żołnierze różnych narodowości. Te, jeśli już je likwidowano, najczęściej zastępowane były parkami. Często takie działania nie były konsultowane, a według przepisów być powinny – jeśli chodziło o cmentarze z okresu pierwszej wojny światowej – z konserwatorami zabytków. Ci zazwyczaj byli bezradni wobec stawiania ich przed faktem dokonanym, bądź ulegali presji i wydawali decyzje uzasadniające likwidację cmentarzy. Likwidowano nawet te nekropolie, które miały bezcenną wartość zabytkową. Na innych, po usunięciu niemieckich inskrypcji, tworzono cmentarze Armii Czerwonej. Takie działania podejmowane były zwłaszcza na Ziemiach Północnych i Zachodnich , ze względu na to, że "*...groby są jakże wymownym znakiem, zaświadczającym o prawie własności do danego obszaru, przeto ich zdewastowanie, wymazanie z powierzchni ziemi jest jakby magicznym gestem mającym zaprzeczyć faktowi, że ziemia ta należała do ludzi w niej pochowanych*". Te, które się uchowały ulegały samoistnemu niszczeniu, rozpadały się ogrodzenia, butwiały elementy drewniane, zacierały się tablice, teren zarastały chaszcze, kradzione były elementy ich wyposażenia.

Wielu Polaków miało jednak silne opory moralnie wiążące się z ludzkim i religijnym obowiązkiem poszanowania grobów, z tradycyjną polską postawą szacunku wobec mogił[25]. Stąd część miejscowej ludności i sporadycznie pracownicy Biura Opieki nad Grobami Obcokrajowców opiekowali się zwłaszcza cmentarzami z okresu pierwszej wojny światowej, jak i nielicznymi w Polsce niemieckimi kwaterami wojennymi z okresu drugiej znajdujących się na ogólnych cmentarzach w Bielsku-Białej, Cieszynie,

[23] Federalne Archiwum w Koblencji, B 106/20378, Wer denkt noch daran?, npag
[24] *Kamienne echa…,* s. 30.
[25] Jan Decyk*, Eschata w oficjum za zmarłych liturgii godzin*, Warszawa 2003, s. 17.

Raciborzu, Pawłowie, Prószkowie. Część z nich otrzymywała za to pieniądze i paczki od Niemieckiego Ludowego Związku Opieki nad Grobami Wojennymi w Kassel[26]. Tego typu działalność była bardzo źle widziana przez polskie władze, które środkami represji, starały się, aby ten proceder zaniknął na terenie Polski. Za opiekę nad mogiłami niemieckimi można było zostać skazanym nawet na kilka lat więzienia. Władze lokalne miały zakaz korespondowania zarówno z Niemieckim Czerwonym Krzyżem, Deutsche Dienststelle, jak i Niemieckim Ludowym Związkiem Opieki nad Grobami Niemieckimi, a także niemieckimi organizacjami kościelnymi. Zdarzało się jednak, że ten zakaz łamały. Podobnie jak niektórzy mieszkańcy miejscowości, gdzie uchowały się cmentarze czy kwatery niemieckie.

Częściowa zmiana polityki wobec niemieckich mogił i cmentarzy wojennych, zarówno z okresu pierwszej, jak i drugiej wojny światowej, nastąpiła pod koniec lat pięćdziesiątych. Związane to było z większą otwartością państwa polskiego, jak i wzmożonymi wyjazdami z Polski, zwłaszcza do Republiki Federalnej Niemiec, a także do Niemieckiej Republiki Demokratycznej. Z jednej strony przyjezdni z zagranicy, chcący odwiedzić mogiły najbliższych, nie mogli ich znaleźć lub znajdowali je zdewastowane, z drugiej wyjeżdżający dzielili się informacjami dotyczącymi Polski, w tym też na temat cmentarzy. Takie wiadomości wykorzystywane były propagandowo, nie tylko w RFN. Władze polskie starały się więc zapewnić choć minimalną opiekę nad cmentarzami, żeby przynajmniej takie sytuacje jak bezprawne likwidowanie cmentarzy, czy dysponowanie materiałem kamiennym, uzyskanym z nagrobków cmentarnych nie miało miejsca[27].

Po raz drugi cmentarzami z okresu pierwszej wojny światowej zainteresowano się podczas obchodów pięćdziesiątej rocznicy odzyskania niepodległości. Ministerstwo Gospodarki Terenowej i Ochrony Środowiska wraz z Ministerstwem Kultury i Sztuki chciało podjąć działania mające na celu poprawę stanu wszystkich cmentarzy z okresu pierwszej wojny, także niemieckich, ze względu na ich walory historyczne, artystyczne, zabytkowe, a także – o czym zaczęto ostrożnie przypominać – ze względu na zawarte traktaty międzynarodowe. Jakiekolwiek działania w tej sprawie udało się podjąć dopiero dziesięć lat później, a więc podczas obchodów sześćdziesiątej rocznicy odzyskania niepodległości. Od początku lat osiemdziesiątych rozpoczęto remonty na niektórych cmentarzach, ich odnowę wspierały zarówno osoby prywatne, stowarzyszenia miłośników kultury regionalnej, Fundacja Ochrony Zabytków, Towarzystwo Miłośników Ziemi Tarnowskiej i Gorlickiej, a także Towarzystwo Przyjaźni Polsko-Austriackiej. Ta ostatnia instytucja podjęła działania, po interwencji austriackiego Ministerstwa Spraw Zagranicznych, które powołało się na Traktat z 1919 roku. Ustalono, że Austriacki Czarny Krzyż przeznaczy środki na renowację cmentarza austro-węgierskiego w Przemyślu oraz w Krempnej, a następnie kolejnych usytuowanych na

[26] Archiwum Ministerstwa Spraw Zagranicznych w Warszawie, Departament IV, Groby wojenne w Polsce, z. 10, t. 177, w. 21, Pismo Ministra Gospodarki Komunalnej do Ministra Spraw Zagranicznych z dn. 15 stycznia 1951 roku, s. 1; Instytut Pamięci Narodowej, Ka031/32, Materiały dotyczące Związku Niemieckiej Opieki Grobowej Kassel 1962-1966, Notatka służbowa z dn. 27 grudnia 1963 roku sporządzona z rozmowy z kierownikiem Referatu Gospodarki Komunalnej WRN w Katowicach, s. 22.
[27] Dokumentacja Fundacji „Pamięć", Odbudowa, npag.

terenie dawnych województw przemyskiego, krośnieńskiego oraz lubelskiego. Podjęte w tym okresie działania w zasadzie nie objęły cmentarzy i mogił niemieckich[28].

Niemiecki Związek Opieki nad Grobami Wojennymi i Niemiecki Czerwony Krzyż RFN jeszcze kilkakrotnie, zwłaszcza podczas rozmów dotyczących akcji łączenia rodzin, starały się doprowadzić do zmiany stanowiska wobec niemieckich miejsc pamięci, zarówno z pierwszej jak i drugiej wojny światowej. Bezskutecznie[29]. Zmianę w tej sprawie przyniósł dopiero 1989 rok. W 1990 roku powstała Komisja, składająca się z przedstawicieli polskiego Ministerstwa Budownictwa i Gospodarki Przestrzennej, Polskiego Czerwonego Krzyża, Niemieckiego Czerwonego Krzyża, władz polskich województw i gmin, przedstawicieli Niemieckiego Związku Ludowego Opieki nad Grobami Wojennymi, a także przedstawicieli Fundacji Pamięć. Na mocy porozumień zawartych we Wspólnym Oświadczeniu Tadeusza Mazowieckiego i Helmuta Kohla z 14 listopada 1989 roku oraz w traktacie o dobrym sąsiedztwie przyjaznej współpracy między Rzeczpospolitą a Republiką Federalną Niemiec z 17 czerwca 1991 roku Komisja miała się zająć sprawami związanymi z lokalizacją niemieckich mogił na terenie Polski, ekshumacjami i identyfikacją zwłok oraz przeniesieniem szczątków na istniejące już, bądź nowo zbudowane cmentarze zbiorowe[30]. Należało także rozwiązać kwestie zachowanych cmentarzy wojennych z pierwszej wojny. Polska strona uznała, że problemu nie ma, ich sytuacja jest jasna – są to zabytki i tak będą traktowane. Natomiast brak funduszy na ich utrzymanie w należytym stanie spowodował, że strona niemiecka zaangażowała się w opiekę nad nimi. Od 1996 roku Ludowy Niemiecki Związek Opieki nad Grobami Wojennymi dofinansowuje koszty remontu niemieckich cmentarzy z okresu pierwszej wojny, do tej pory jednak dotacją objętych zostało zaledwie kilkadziesiąt cmentarzy. Co roku, w ramach obozów młodzieżowych i pobytu żołnierzy Bundeswehry w Polsce, Niemcy pracują na ich terenie. Prace te nie są jednak wystarczające[31]. Wiąże się to z tym, że większe zainteresowanie, zaangażowanie i środki finansowe budzą mogiły Niemców z okresu drugiej wojny światowej.

Cmentarze i groby wojenne są obrazem dziejów narodowych. Polegli żołnierze, pochowani zostają z dala od miejsca zamieszkania, często w obcym kraju, w ogromnej większości pozostają anonimowi. W okresie pierwszej wojny światowej zginęło ok. 8,5 miliona żołnierzy, z czego 2 miliony stanowili żołnierze niemieccy. Znaleźli oni swoje ostatnie miejsce spoczynku na cmentarzach i kwaterach, a czasami w bezimiennych i zapomnianych mogiłach rozsianych nie tylko po prawie całej Europie, ale i w wielu krajach poza nią. Ponad 500 znalazło się na terenie Polski. Bezpośrednio po wojnie ich istnienie nie budziło większych emocji, problemem były kwestie finansowe. Na terenie Polski znajdowało się wiele cmentarzy wojennych, które zgodnie z prawem humanitarnym musiały być utrzymywane przez państwo, na którego terenie się znajdują. Sytuacja zaczęła zmieniać się pod koniec lat trzydziestych, kiedy strona niemiecka

[28] Barbara Affek-Bujak, op. cit., s. 22

[29] AMSZ, Dep. IV, z. 10, t. 178, w. 21, Notatka służbowa z 21 marca 1952 roku w sprawie grobów niemieckich w Polsce, s. 8-9; tamże 20/79 w. 10, Szyfrogram nr 1433/425 z 5 lutego 1973 roku, npag.

[30] Wywiad z Izabelą Gruszką – kierownikiem Biura Fundacji „Pamięć", 23 stycznia 2013 r.

[31] Dokumentacja Fundacji „Pamięć" w Warszawie, Jugendlager in Polen, 1996-2008

zaczęła wykorzystywać propagandowo nie najlepszy stan cmentarzy niemieckich. Ich remontami i renowacją zajęli się Niemcy w okresie drugiej wojny, że względu na ich wymiar propagandowy, jak i fakt, że na ich terenie często chowano nowych poległych. Zniszczone ponownie w latach 1944-1945 zostały pozostawione w takim stanie przez kolejne dziesięciolecia, bądź celowo niszczone. Wprawdzie nie budziły takich emocji i kontrowersji jak niemieckie cmentarze z okresu drugiej wojny światowej, to jednak jako cmentarze niemieckie nie były otaczane należytą uwagą i opieką. Nie chciano pamiętać, że na ich terenie leżeli też Polacy, którzy zostali wcieleni do armii niemieckiej. Z biegiem lat sytuacja wokół obcych cmentarzy wojennych zaczęła się zmieniać, ale nie dotyczyło to w zasadzie cmentarzy niemieckich. Dopiero porozumienie zawarte we Wspólnym Oświadczeniu Tadeusza Mazowieckiego i Helmuta Kohla z 14 listopada 1989 roku oraz w traktacie o dobrym sąsiedztwie przyjaznej współpracy między Rzeczpospolitą a Republiką Federalną Niemiec z 17 czerwca 1991 roku zakładało kompleksowe rozwiązanie wszystkich kwestii związanych z niemieckimi cmentarzami wojennymi w Polsce. Wprawdzie nacisk został położony na uporządkowanie spraw niemieckich cmentarzy wojennych z okresu drugiej wojny, to jednak od 1996 roku trwają intensywne prace remontowe na tych cmentarzach, skala potrzeb jest jednak tak duża, że dotychczasowe zaangażowanie strony niemieckiej, która finansuje prace, jest niewystarczające.

Bibliografia

„Stimme & Weg. Arbeit für den Frieden" 2004-2008;

Cmentarz w prawie i praktyce, pod redakcją ks. dr. Aleksandra Sobczaka, Tom I i II, Warszawa 2005.

Flemming Marek, *Międzynarodowe prawo humanitarne konfliktów zbrojnych. Zbiór dokumentów*, uzupełnienie i redakcja Marek Gąska, Elżbieta Mikos-Skuza, Warszawa 2003.

Prawo pogrzebowe, Włocławek 2002.

Cmentarz Centralny w Szczecinie. Ogromny park pochwał umarłych, Szczecin 2005.

Dąbrowski Marcin, *Cmentarze wojenne z lat pierwszej wojny światowej w dawnym województwie lubelskim*, Lublin 2004.

Deutsches Rotes Kreuz, *Dokumentation 50 Jahre Suchdienst in Deutschland*, Bonn [bez roku wydania].

Dienst am Menschen, Dienst am Frieden. 75 Jahre Volksbund Deutsche Kriegsgräberfürsorge, Kassel 1997.

Duda Oktawian, *Cmentarze I Wojny Światowej w Galicji Zachodniej*, Warszawa 1995.

Fijałkowski Zbigniew, *„Balonna". Międzynarodowy cmentarz wojenny w Dęblinie*, Dęblin 2001.

Frodyma Roman, *Cmentarze wojskowe z okresu I wojny światowej w rejonie Beskidu Niskiego i Pogórza*, Warszawa 1985.

Frodyma Roman, *Galicyjskie cmentarze wojenne. Przewodnik*. Tom 1 Beskid Niski i Pogórze, Warszawa-Pruszków 1995.

Garduła Krzysztof, Ogórek Leszek, *Śladami I wojny światowej. Między Rabą a Dunajem*, Kraków 1988.

Gasser Hans-Peter, *Międzynarodowe prawo humanitarne. Wprowadzenie*, Haupt 1993.

85 Jahre Volksbund Deutsce Kriegsgräberfürsorge e. V. Die Geschichte im Überblick, Kassel 2004.

Kalinowski Arkadiusz, *Cmentarze. Ewolucja przepisów w kościelnym ustawodawstwie kodeksowym XX wieku*, Pelplin 2001.

Kamienne echa. Groby Niemców w Polsce (Echo der Steine. Gräber der Deutschen in Polen), Warszawa 1998.

Kawałko Danuta R., *Cmentarz w Hrubieszowie*, Hrubieszów 2006.

Kolbuszewski Jacek, *Cmentarze*, Wrocław 1996.

Konefał Jan, *Jastków 1915. Historia i pamięć*, Lublin 2003.

Kospath-Pawłowski Edward, *Groby wojenne na Podlasiu*, Siedlce 1997.

Maleszczyk Ryszard, *Cmentarze wojenne z okresu I wojny światowej na ziemi krasnostawskiej*, [w:] *Zapiski krasnostawskie z przeszłości Krasnegostawu i okolic*. Tom III, pod redakcją Marka Nowosadzkiego, Władysława Fedorowicza, Piotra Kardeli, Lublin 1996, s. 63–75.

Mittermaier Klaus, *Vermißt wird... . Die Arbeit des deutchen Suchdienstes*, Berlin 2002.

Oettingen Urszula, *Cmentarze I wojny światowej w województwie kieleckim*, Warszawa-Kraków 1988.

Polski Adam, *Pamięć dla pokoju. Cmentarze I wojny światowej w gminie Fajsławice województwo lubelskie*, Fajsławice 1996.

Przewodnik po Biurze Informacji i Poszukiwań PCK, [bez miejsca i roku wydania].

Rudnicki Stanisław, *Prawo do grobu. Zagadnienia cywilistyczne*, Zakamycze 1999.

Sobczak Aleksander, *Poradnik cmentarny. Kościelne i cywilne normy prawne o cmentarzach i chowaniu zmarłych wraz z orzecznictwem*, Gniezno 2003.

Strzeszewska Renata, *Karty w pięciu kolorach*, Warszawa 1974.

Świderski Maciej, *Austriackie cmentarze oraz kwatery wojenne w Zawierciu i okolicy 1914–1918*, Zawiercie 1997.

Tomala Mieczysław, *Niemieckie groby wojenne w Polsce*, Warszawa 1998.

Zając Irena, *Aleje pamięci. Przemyskie cmentarze*, Przemyśl 2004.

Spis fotografii:

- Zdjęcie nr 1, 2, 3, 4, 5, 6 Żołnierze niemieccy uczestniczący w obozie Bundeswehry w Polsce porządkują niemieckie cmentarze wojenne z okresu pierwszej wojny światowej. Obozy takie odbywają się co roku, pierwszy z nich miał miejsce w 1995 roku. Podobne obozy odbywają się w większości państw świata, gdzie znajdują się niemieckie cmentarze wojenne. Podczas pobytu żołnierze mają zajęcia dotyczące historii, współczesnych stosunków międzynarodowych, spotykają się z miejscową ludnością, odwiedzają lokalne miejsca pamięci, muzea itp. (zdjęcia ze zbiorów PAP)
- Zdjęcia nr 7, 8 Mauzoleum Pruskie w Przemyślu, niemiecki cmentarz wojenny z okresu pierwszej wojny światowej położony w obrębie Twierdzy Przemyśl, ulokowanej na styku Kotliny Sandomierskiej i Karpat, której celem była obrona Bramy Przemyskiej (zdjęcie nr 6 – autor JS, zdjęcie nr 8 ze zbiorów PAP)
- Zdjęcia nr 9, 10 Niemiecka młodzież uczestniczy w obozie młodzieżowym w Polsce, w jego ramach porządkuje niemieckie cmentarze, zapoznaje się z historią Polski, odwiedza lokalne miejsca pamięci, muzea. Podobne obozy odbywają się w wielu innych państwach świata, gdzie ulokowane są niemieckie cmentarze wojenne z okresu pierwszej wojny światowej (zdjęcia ze zbiorów PAP)
- Zdjęcie 11 Niemiecka kwatera wojenna z okresu pierwszej wojny światowej położona na Cmentarzu Garnizonowym w Gdańsku (autor JS)
- Zdjęcie nr 12, 13, 14, 15 Niemiecki cmentarz wojenny z okresu pierwszej i drugiej wojny światowej w Bartoszach, tzw. Golgota Prus Wschodnich. W najstarszej części pochowanych zostało 84 żołnierzy niemieckich, którzy zginęli podczas działań wojennych pierwszej wojny światowej (autor JS)

- Zdjęcie nr 16, 17 Joachimów-Mogiły Niemiecki cmentarz wojenny z okresu pierwszej wojny światowej, na który w latach 1991/92 ekshumowano szczątki ponad 2 500 żołnierzy niemieckich poległych w II wojnie św. Szczątki żołnierzy niemieckich przewieziono tu z cmentarza na Powązkach (autor JS)
- Zdjęcie nr 18,19 Mławka Fragment niemieckiego cmentarza wojennego założonego w 1940 roku na obszarze istniejącego już cmentarza z okresu pierwszej wojny. Nieznana jest dokładna liczba żołnierzy poległych w I. wojnie św., których szczątki są tu pochowane w oznaczonej specjalnie części cmentarza (autor JS)